1

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

סוגי כיותר

ועדת השטחים המוחזקים +

ועדת חברון

וועדת גוש עציון

מדינת ישראל
ארכיון המדינה

שם תיק: ועדת השטחים המוחזקים + ועדת חברון וועדת גוש-עציון
מזהה פיזי: א-314/11
מזהה פריט: R0003sp
כתובת: 3-312-1-3-2
תאריך הדפסה 15/12/2019

סטינוגרמה

סודי ביותר

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
ז' באדר תשכ"ט - 25.2.69
(בשעה 11:00, בבית-רה"מ)

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר,
י. אלון,
ח. גבתי,
מ. דיין,
י. ספיר,
מ. קול,
י.ש. שפירא,
א. שרון.

נעדרו השרים: א. אבן,
י. ברזילי (זולה),
ח.מ. שפירא,
ז. שרף (בחו"ל).

מ. ארנון	-	מזכיר הממשלה
אל"מ ש. גבע	-	מושל שכם
ד. גולן	-	משרד המסחר-והתעשיה
תת-אלוף מ. גור	-	מפקד מרחב עזה וצפון-סיני
תת-אלוף ש. גזית	-	משרד הבמחון
ש. הלל	-	משרד התוץ
י. הרמלין	-	ש.ב.כ.
י. הרצוג	-	מנכ"ל משרד ראש-הממשלה
תת-אלוף ר. ורדי	-	מפקד אזור יהודה והשומרון
אל"מ י. ליאור	-	מזכיר צבאי לראש-הממשלה
סא"ל ב. מיטיב	-	מושל חאן-יונס
סא"ל מ. רביגוביץ	-	לשכת שר הבטחון
מ. שרון	-	משרד ראש-הממשלה
רשמה	-	ל. צ'סנר

סדר היום: שם/14. הפרעות הסדר בשטחים המוחזקים 6

שם/15. ביטול האישור להקמת מפעל לייצור סנדלי פלסטיק 34

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני פותח את הישיבה.

השר י. אלון: הייתי מאוד מבקש להתחיל בסעיף ג' של סדר-היום, אני לא חושב שזה צריך לקחת הרבה זמן.

השר מ. קול: אני מבקש להעיר לסדר-היום. בממשלה נתקבלה החלטה שדינם של ערביי רצועת-עזה ביחס לעבודה, כלומר שמותר להם לעבוד מחוץ לרצועה, כדין ערביי יהודה ושומרון. אני הצעתי בממשלה להשוות את שכר-העבודה, ושר-הבטחון היה אז באותה דעה. נאמר שזה מעורר בעיות תקציביות והדבר יועבר לוועדה זו. אני מבין ששכר-העבודה עדיין לא הושווה, ואני לא מוצא את הסעיף הזה כאן בסדר-היום. הייתי רוצה לדעת טהי נדון בזה, כי לדעתי הדבר הזה קשור למחות בחלקו למתיחות הגדולה ששוררת שם.

השר א. ששון: אני חושב שזה קשור לסעיף ה' בסדר-היום.

השר מ. קול: זה לא קשור.

המזכיר מ. ארנון: צריך להיות דיון בכל בעיות העבודה, אם רוצים לעשות דיון זה בנוכחותו של שר-העבודה, אשר נמצא בחוץ-לארץ.

השר מ. קול: ישנו ממלא-מקום לשר-העבודה.

השר מ. דיין: ביחס לעבודה של אנשי עזה, אני רוצה שתדעו כי אנחנו קולטים גם פליטים בעבודה. מה שהציע השר קול, זו בעיה תקציבית, זו אינה בעיה של שר-העבודה. אם רוצים להעלות את השכר, זה חל גם על כל פקידי העיריות, המורים וכדומה, אשר מקבלים שכר מאתנו.

השר י.ש. שפירא: לא זה מציע השר משה קול.

השר מ. קול: בלשכת-העבודה מקבלים ערביי יהודה ושומרון 4.5 ל"י ליום, וערביי עזה - 2.60 ל"י ליום. אני מציע שגם הם יקבלו 4.5 ל"י ליום.

השר מ. דיין: זה יפה מאוד, אבל אז אתה תציע שעובדי העיריות, או המועסקים על-ידי העיריה לא יקבלו את השכר היותר גבוה? עבודה זו קשורה בתקציב, ברגע שאומרים להגדיל את שכר-העבודה, צריך להגדיל את התקציב.

השר מ. קול: אם הערבים הולכים לעבוד מחוץ לאזור - וזה בהתאם להחלטה - לא הממשלה משלמת את שכרם אלא המפעלים.

השר י. אלון: אתה הצעת הצעה לסדר-היום וכבר דנים בזה, תציע דיון.

השר מ. קול: זה קשור להחלטה שנתקבלה.

השר מ. דיין: איננני מביע דעה בעד או נגד, אני רק אומר שזה כרוך בהגדלת התקציב, בין שמדובר על שכר בעד עבודות יזומות ובין שאלה מקידי עיריה.

היו"ר רח"מ ל. אשכול: בעניינים שנוגעים לתקציב איננו יכולים לדון בלי שר-האוצר.

השר מ. דיין: אלה שעובדים בישראל מקבלים את השכר המקובל.

השר מ. קול: מדובר על אלה שמועסקים בעבודות יזומות.

תת-אלוף ש. נזיתי: האמת היא שאנחנו בעזה משלמים תעריפים שונים מאשר ביהודה ובשומרון לגבי שני סוגי עובדים. קודם-כל עובדי המיסטל עצמו: מורים, מקידים, עובדי נקיון וכדומה. ישנם 4,000 אנשים של מנגנון-קבע שהם בלוח-המשכורות שלנו. זה שכר יותר נמוך מאשר השכר כאן, והסיבה לכך היא שכל רמת החיים, לפי מחירי מצרכי היום-יום היא יותר נמוכה ברצועה. אנחנו עוסקים בייעור ובתיקון כבישים, וגם זה כולל כ-4,000 עובדים בעזה היום בתעסוקה יזומה. 4,000 אלה מקבלים שכר יותר נמוך מאשר בגדה, ושוב מאותה סיבה, כי רמת החיים שם היא יותר נמוכה. יש בהחלט אפשרות להגדיל את השכר, אבל זו בעיה תקציבית.

השר מ. דיין: ההחלטה להגדלת השכר היא בעיה של תקציב.

תת-אלוף ש. גזית: הגדלת השכר לאלה שאנחנו לא משלמים ישירות, יש לה בעקיפין השפעה על אלה שמקבלים את השכר מאתנו. אם יעלו את השכר לאחרים, אנחנו נצטרך להעלות את השכר לעובדי-נקיון, וכל העניין יחזור אלינו.

השר מ. קול: הם יודעים שבגדה השכר הוא יותר גבוה.

תת-אלוף ש. גזית: אבל רמת החיים ברצועה היא יותר נמוכה.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אנחנו כאן כבר נכנסים לעניין.

השר מ. קול: אני מציע שתחליט עכשיו לדון על זה.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: זה צריך להיות סעיף במדר-היום.

השר מ. קול: אני מבקש שזה יהיה הסעיף הראשון בישיבה הבאה.

השר י.ש. שפירא: אני מבקש לא לדון בזה לפני בואו של שר-האוצר.

השר מ. קול: יש ממלא-מקום לשר-האוצר.

השר י.ש. שפירא: ממלא-מקום זה לא אותו הדבר.

השר מ. קול: אני הייתי מבקש לקבל הערכה תקציבית מאנשי המימשל הצבאי ברצועה, כמה תוספת זה דורש אם ישוו את שכר-העבודה מ-2.60 ל"י ליום ל-4.50 ל"י ליום.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: חבל על הזמן. אני שמח שאתה חרד מאוד לעניין זה. זו לא פעם ראשונה שאתה מעורר את זה, אבל מוטב אולי לפני-כן לקיים שיחה מצומצמת, לפני שמביאים את העניין לשולחן הגדול. אני בכל-זאת חושב כי אי-אפשר לדון על-כך בלי שר-האוצר, אין להטיל דבר כזה על ממלא-מקום שר-האוצר.

תת-אלוף ש. גזית: היה נושא נוסף שהיה על סדר-היום, ואני רואה שהוא נפל, אבל הוא דחוף מאוד. ישנה הצעה להקים מחנה-נופש של המועדון הים-תיכוני בחוף המזרחי של אילת, בנוקייבה. הדבר דחוף כיון שהמועדון הזה המזרח-תיכוני רוצה כבר להפעיל זאת.

השר י. אלון: זה לא היה בסדר-היום.

תת-אלוף ש. גזית: הוצע להעמיד זאת על סדר-היום אבל זה נפל. עכשיו הדבר דחוף.

השר מ. קול: הוחלט שאני אגיש הצעה זו לסדר-היום. אני תומך בהצעתו של מר גזית, שנחליט על זה, זה לא דורש דיון רב, ישנם משקיעים צרפתים שרוצים [illegible] בזה.

היו"ר רח"מ ל. אשכול: אני מבין שיש עוד חברה שמטפלת בזה, זו לא החברה היחידה בארץ, עלינו לדון בכל המכלול, כי אחרת ייצא שבמקום אחד יהיה כך ובמקום שני יהיה אחרת.

השר י. אלון: (לשר קול) - אתה אינך מירון בממשלה, שלח מכתב למזכיר-הממשלה ותבקש שיעמיד זאת על סדר-היום.

השר מ. קול: זה עומד על סדר-היום.

המזכיר מ. ארנון: זה אף-פעם לא עמד בסדר-היום.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: צריך לראות את כל הצדדים, והדבר דורש עדיון.

השר מ. קול: הם מבקשים בחוף המזרחי של אילת להעמיד כמה אוהלים ולהפעיל סירה. בענין זה אין צורך בדיון מקיף.

השר ח. גבתי: אבל לא דנים בזה עכשיו.

<u>השר י. אלון:</u> יש לי מחאה. יש פרוצדורה קבועה לדיוני הממשלה, השר קול יכול לכתוב ולבקש להעמיד זאת על סדר-היום.

<u>היו"ר רה"מ ל. אשכול:</u> אנחנו נלך לפי סדר-היום.

שש/14. <u>הפרעות הסדר בשטחים המוחזקים</u>

<u>השר מ. דיין:</u> אני נתבקשתי להציג בפני הוועדה תמונה על מה שמתרחש בשטחים, וביקשתי את תת-אלוף ורדי ואת תת-אלוף מושה גור, שיבואו ויסבירו מה מתרחש בגדה וברצועת-עזה, ומקשתי מהם להביא את אל"מ שאול גבע, מושל שכם ואת סא"ל בני מיסנב, מושל חאן-יונס, כדי שאם תהיינה שאלות עוד יותר מפורטות, אולי מישהו מהם יוכל להשכיל אותנו. אני מציע שתת-אלוף ורדי יפתח.

<u>תת-אלוף ר. ורדי:</u> אנחנו במשך עשרים החודשים מאז נכנסנו לשטחים, נתקלנו בכמה גלים של תסיסה. הגל האחרון התחיל ב-21 בינואר, והגל שלפניו היה בערך שלושה חודשים לפני זה, וזה הגל של חודשים אוקטובר-נובמבר, ולפני זה היתה הפסקה של חמישה-ששה חודשים, כאשר הגל הראשון היה בחודשים מאי-יוני. זה סדר גלי התסיסה. יש רקע מתמיד לתסיסה. הרקע המתמיד לתסיסה הוא קודם-כל אי-שביעות-רצון הקיימת ממצב הכיבוש. הם אינם משלימים עם הכיבוש ואינם אוהבים אותו. דבר שני, אי-הוודאות ביחס לעתיד שהיא גם מביכה וגם מתסכלת, וכתוצאה מכך הם פתוחים לדבר השלישי, וזו הסתה בלחי-פוסקת, בעיקר מצד אנשים מבחוץ, אבל גם הסתה מבפנים על-ידי אנשים קיצוניים: הקומוניסטים, ה'בעת', ארגוני תלמידים, ארגוני פורים ומורות הקשורים לארגונים פוליטיים. כאשר יש רקע מתאים או מאורע מתאים, ההסתה הזאת של גורמים חיצוניים וגם פנימיים מצליחה ונושאת פרי, והתוצאה שלה היא התסיסה.

תת-אלוף ר. ורדי:

הדבר המיידי שגרם לגל-התסיסה האחרון היה משהו שקרה לא בגדה אלא מה שקרה ברפיח. ב-20 בינואר היה מקרה היריות ברפיח, והתסיסה התחילה בשכם ב-21 בינואר, כאשר התלמידים לפי הדפוס הרגיל והמקובל להתחלת תסיסה באו לבית-הספר, ומיד עזבו את הכתות, התגודדו בחצרות ולא למדו.

לפי המתכונת שהכרנו בגלים הקודמים נמשך השלב הראשון פחות-או-יותר אותו זמן, שבוע עד עשרה ימים, עד ששולחים שליחים המתסיסים ערים אחרות בגדה, והם בעצמם מספיק מחוממים כדי לצאת מבית-הספר ולהתחיל בנסיונות של הפגנות.

השלב הראשון היה רק בשכם והוא התחיל ב-21 בינואר ונמשך עד ה-2 בפברואר, ומשם הוא גלש ועבר גם לערים אחרות. בתחילה זה התבטא בהיעדרויות מלימודים. התלמידים באים לבית-הספר ולאחר זמן קצר עוזבים את הלימודים, חלק נשאר בין כתלי בית-הספר, ולאחר-מכן עם ההתפתחות הם יושבים בבית-הספר ומתחילים לקרוא קריאות נגד ישראל, נגד הכיבוש, בעד נאצר ופלשתינה, ועוד דברים "משמחים" מסוג זה, ולאחר-מכן גם יוצאים בהפגנה.

השלב השלישי התחיל מה-2 בפברואר עד ה-12-13 בפברואר, ואפשר לקרוא לו השלב של היציאה לרחוב. המוקד היה בשכם, ומשכם זה התחיל להתפשט למקום השני הרגיש ביותר, וזו אל-בירה, ומשם לרמאללה, ואחר-כך התפשט לשומרון. בעשרת הימים האלה התסיסה היתה בעיקר בשומרון. הביטוי הפעם היה יציאתן של ילדות במספרים לא-גדולים, לפעמים עשרות ולפעמים עד 100-200, בגילים 12 עד 18, מתחומי בית-הספר לרחוב בנסיון להפגין. בדרך-כלל ההפגנות האלה התפזרו מיד עם הופעת כוחות הבטחון במקום. כאשר האווירה התחממה הן הסתתרו בתוך כתלי בית-הספר ומתוך כתלי בית-הספר התחילו ברגימת אבנים לעבר הכביש. בדרך-כלל לא היו שם מטרות צבאיות, אז הן רגמו באבנים גם כלי-רכב ערבים מקומיים וישראלים שעברו שם. לאחר-מכן, ברגע שהן יצאו מכתלי בית-הספר לרחוב, התערבו כוחות הבטחון ופיזרו את ההפגנה.

תת-אלוף ר. ורדי:

מה שאיפיין את ההתפשטות הזאת של גל-התסיסה הזה, שהתופעה הזאת עברה לכל הערים האחרות במשך עשרה ימים, אבל קודם-כל היא התחילה בשכם. בשכם ב-4 בפרואר, לאחר שיום לפני זה נכנסה המשטרה כדי להשליט סדר, לביה"ס "עישיה" ממנו רגמו באבנים, נתפסה המנהיגות של שכם, בתשובה לכך, כעילה ובלחץ המורים, הכריזה המנהיגות בשכם על שביתת מסחר ליום אחד. זה היה נוח למנהיגים בשכם, כי כזכור, בתקופה שלפני התסיסה נוצר קרע בין ראש עיריית שכם ובין המנהיגים אחרים בשכם לבין ממשלת ירדן, לאחר שהירדנים האשימו אותם בבגידה ובשיתוף-פעולה עם ישראל, ואז היה להם נוח להוכיח שהם לאומנים טובים והם הכריזו על שביתת-המסחר הזאת.

עוד נקודה אחת ראויה להדגשה. זו היתה פעם ראשונה בשכם וגם בגדה, שהמורים באופן רשמי הצטרפו לשביתה. עד הפעם הזאת, כל פעם היו שביתות, המורים והמורות באו לבית-הספר וגם אם התלמידים עזבו את בית-הספר, המורים המשיכו להישאר בין כתלי בית-הספר. בפעם הזאת היתה החלטה של המורים לשבות, כאשר ההסבר שלהם לכך היה שהם לחוצים על-ידי התלמידים, כי הם אומרים להם שהם בוגדים, יורקים להם בפנים ודברים אחרים מעין אלה, ואז הם הצטרפו לשביתה. זאת הם אמרו לא באופן רשמי, אבל זה מה שהשתמע מהדברים האלה. לנו הם אמרו שאין להם ברירה, בין היתר, כי התלמידים מציקים להם, ולכן הם מפסיקים את הלימודים. בשיחה אחת הם הסבירו שזו הסיבה.

<u>היו"ר רה"מ ל. אשכול:</u> במקרים כאלה היה איזה "לוזונג" לתלמידים?

<u>תת-אלוף ר. ורדי:</u> היו הרבה סיסמאות.

מה שבלט בסיבוב הזה לעומת סיבובים שקדמו לו, שהפעם הנושא הפלשתינאי ו"אל-פתח" היו ה"לוזונגים" הראשיים. א נראו פתות דגלי ירדן ויותר דגלי פלשתין. כיתן הסיסמאות היה: ה'פתח' זה אנחנו, אנחנו אוהבים את ה'פתח'. תופעות כאלה פגשנו גם בסיבוב הקודם, אבל הפעם זה היה מאוד בולט. ב"לוזונגים" האלה היו התרוצצויות. למשל,

תת-אלוף ר. ורדי:

בסיבוב הקודם הם יצאו בתחילה בקריאות נגד חוסיין ובקריאות בעד נאצר, ואחר-כך קראו בעד חוסיין.

שביתת המסחר בשכם, שמלכתחילה הוכרזה ליום אחד, נמשכה שבעה ימים. זה קרה לא כתוצאה מרצון המנהיגות שם, שהחליטה להצטרף לשביתה הזאת, אלא בעיקר בגלל לחץ הרחוב, אלא שכאן קמה התרוצצות בתוך המנהיגות, הם קיוו כנראה שאנחנו, כאשר השביתה הזאת תימשך יותר מיום אחד, נבוא אליהם ונגיד להם: תפסיקו את השביתה - וכתוצאה מכך הם יגידו לנו מה הם דורשים. אנחנו לא הגבנו והדבר גרם להם לתיסכול לא-מעט, ובין השאר אמרו בשיחות: "אנחנו מפסידים, מסילים על עצמנו סנקציות כלכליות" וכו'. ועל-כן הם החליטו, ללא לחץ מצדנו וללא התערבות מצדנו, לאחר שבוע להפסיק את השביתה.

זה מה שקרה בשכם. ברמאללה ובאל-בירה קרה דבר הפוך. ראשי הערים במקומות האלה הם לאומנים קיצוניים. הם בראשית עשו נסיון להרגיע. לאחר שהם לא הצליחו בנסיון הזה, - כנראה שלא עשו מאמץ גדול, - זה היה יותר נסיון כלפינו, - ואז כאשר הדברים התחממו, הם הצטרפו למתסיסים להפגנות. הם עשו גם נסיון להשבית את המסחר, אבל כאן זה לא הלך. הם קיימו התייעצויות ממושכות עם אנשי לשכת המסחר, אבל הסוחרים לא הלכו אתם. ברמאללה ובאל-בירה, חוץ מיום אחד בו נסגרו החנויות באופן חלקי, לא היתה שביתת מסחר. זו היתה ההצלחה היחידה שלהם בנסיונם לצטרף את הסוחרים לשביתה.

הגל הזה אשר התחיל ב-12 בפברואר התרכז בשומרון. ביהודה היו לו הדים בעיקר בבית-לחם וביריחו. כאשר שומרון נרגעה, התחילה בית-לחם לתסוס. בהיקף כזה, זו היתה הפעם הראשונה. היתה שם שביתה במאי בשנה שעברה, אבל הפעם התסיסה התחילה בבית-לחם כאשר הגל בשומרון התחיל לשכוך. בית-לחם היתה המקום היחידי כמעט שהמשיך לתסוס לאחר ה-20 בפברואר על-ידי נסיונות להפגנה והתבטאויות חריפות של תלמידים ותלמידות בתוך בית-הספר, ורגימה של רכב באבנים ברחובות וכו'.

תת-אלוף ר. ורדי:

באותו שלב בעצם כבר "נשבר" גם לאנשי השומרון וגם לאנשי רמאללה מהענין הזה של הפסקת הלימודים והשביתות, והתחילה התרוצצות פנימית על-מנת להחזיר את הלימודים לתיקונם.

השר י.ש. שפירא: איך היתה החלוקה בבית-לחם בין המוסלמים לבין הנוצרים בענין זה?

תת-אלוף ר. ורדי: שבתו בעיקר בתי-הספר של המוסלמים. פה אפשר להבחין בין בית-לחם לבין רמאללה. ברמאללה הנוצרים שמספרם כ-14,000 הם מיעוט בסביבה מוסלמית. באל-בירה המוסלמית שיש מספר דומה של תושבים, שם רווקא הנוצרים הם נושאי דגל הלאומנות. הם מתחרים שם במוסלמים בענין זה. לעומת זאת, בבית-לחם הנוצרים הם בדרך-כלל גורם ממתן. זה נכון לא רק לגבינו אלא גם לגבי חוסיין. נוסף לכך התליטה כנראה בית-לחם, הנחשבת בדרך-כלל שקטה ומשתמת מעולה אתנו, לרשום הפעם מספר נקודות לזכותה אצל ממשלת ירדן.

תת-אלוף ש. גזית: כאן הרקע הוא פחות דתי ויותר כלכלי, הכלכלה שלהם מבוססת על תיירות וכו'.

תת-אלוף ר. ורדי: כפי שאמרתי, גם ענין התמשכות שביתת הלימודים לא מצא חן, לא בעיני המנהיגים וגם לא בעיני ההורים, חלק מן המורים ואף חלק מן התלמידים. באל-בירה, ברמאללה וגם בשכם יצא קול-קורא לתלמידים, ובשבוע או בעשרת הימים האחרונים התחילו לחזור באופן הדרגתי ללימודים.

לעומת זאת בטול-כרם ובקלקיליה הם הצטרפו יום או יומיים לשביתת המסחר, ועל-ידי-כך גם טול-כרם רשמה לעצמה את חלקה "בספר הזהב הירדני", שהנה היא היתה בסדר מבהינה זו. לאחר יומיים הענין נפסק והמסחר והלימודים חזרו לתיקנם. בקלקיליה, בטול-כרם ובג'נין הם חזרו לתיקנם בחלקם.

היום אנחנו נמצאים במצב שבשטח ההפגנות שורר שקט; מבחינת הלימודים מתקיימים לימודים באופן חלקי בשומרון וגם ביהודה, ומאתמול היתה היעדרות מסויימת מלימודים בחברון. יש לציין

תת-אלוף ר. ורדי:

שחברון היתה כל התקופה הזאת שקטה לחלוטין. לא היו היעדרויות מלימודים, אבל היום יש יותר היעדרויות מהלימודים, ולפי הדיווחים, גם חברון החליטה להצטרף למעגל, כי ביומיים האחרונים של הלימודים יש שם היעדרויות כבתי-הספר. זאת יומיים לפני התחלת חופשת חג עיד אל-אדחה. בדרך זו יצאו כנראה ידי חובתם.

השר מ. קול: כמה נסעו למכה?

תת-אלוף ר. ורדי: קרוב ל-800.

יש לציין שבמשך כל אותה תקופה היתה הסתה אדירה בכל אמצעי הקומוניקציה של מדינות-ערב. וזו היתה הסתה מאוד גסה. סיפרו שאצל מוסה הרגנו ילדות, או שקברו חיים. סיפרו שברמאללה הרגנו 14 בנות, ושלשום סיפרו שבבית-לחם הרגנו 4 בנות. כמובן שהדברים האלה מאוד תורמים לאי-השקט.

ביום השבת האחרון, ה-22 בפברואר, היום שבו עמדו להיכנס לתוקפן התקנות בענין החברות בירושלים, הם קראו לשביתת מסחר ולימודים כללית ולהפגנות באותו יום. זאת למרות ששר-המשפטים דחה א את תחילת תוקפן של התקנות לשלושה חודשים. הם לא הצליחו, והעיר היחידה שהחליטה על שביתת מסחר היתה רק שכם, וכל יתר הערים, למרות שהיו לחצים לקיים את השביתה, לא קיימו את השביתה.

אם לסכם את ההיקף של הגל הזה, לפי דעתי בסך-הכל הגל הזה הוא יותר קטן מהגל שהיה בחודשים אוקטובר-נובמבר, גם מבחינת ההיקף הכולל, שאמנם הקיף בשומרון כמעט את אותם המרכזים, אבל זה היה לזמנים יותר קצרים.

שנית, מבחינת ההשתתפות הפעילה, צריך להביא בחשבון שאלה בסך-הכל מספר בתי-ספר בכל עיר. יש בתי-ספר מועדים שבהם מתחיל הענין והם אלה שמספקים כוחות בשביל ההפגנות וההתפרעויות. בדרך-כלל זה מתרכז באותם בתי-הספר, בקלקיליה, או בג'נין אלה בתי-ספר של אונר"א, אבל לרוב אלה בתי-ספר ממלכתיים שלנו, שאנחנו מחזיקים אותם. בקרב אותם בתי-הספר מספר המשתתפים הפעם היה יותר קטן מאשר באוקטובר

תת-אלוף ר. ורדי:

ובנובמבר. בחודשים אוקטובר-נובמבר ראינו בשכם הפגנות של מאות אנשים, ולפעמים גם במספרים שעוברים את ה-1,000. כאן זה היה בקנה-מידה יותר קטן.

לעומת זאת היו גם התבטאויות יותר חריפות מבחינת הסלוגנים מצד אחד, ובם היו קצת יותר פעולות אלימות על-ידי שימוש ברגימת אבנים בעיקר. היו יותר רגימות באבנים מאשר הכרנו קודם. בשכם היו נסיונות להצית 'מאיירים' ולעשות מחסומי-אש. בשכם היו כמעט כל יום נסיונות להפגנות ב"קסבה", בסך-הכל של 30, 40, 50 עד 100 נערים, לא תמיד על-ידי תלמידי בתי-ספר, אלא סתם פרחחים שבהזדמנות זו עשו להם שמחה משלהם והתפרעו.

אם לסכם את המצב כפי שזה עכשיו, הרי אנחנו נמצאים עכשיו במצב שהגל הזה הולך לקראת דעיכה. היום עומד לצאת בשכם קול-קורא של ראש העיר, להזרה ללימודים, וגם העיריה וחברי האגודות המקצועיות למיניהן, לשכת המסחר וכו', יצטרפו לקול-קורא זה, כי הם התעייפו. יש להם ההרגשה שאינם יודעים בדיוק לאן זה מוליך אותם.

מאידך, כמה וכמה אמצעים שנקטנו בהם, היתה להם השפעה ממתנת. גם הגירוש של השבעה וגם האמצעים, שהם בביכול אמצעים לא-חריפים, של משפטים מהירים והקנסות שקנסנו באותם הימים את המפגינים שנתפסו, לכל זה בהחלט היה אפקט. אחד הסימנים לכך הוא שההיעדרויות מהלימודים היום אינן דומות להיעדרויות כפי שהיו בראשית הגל. התלמידים באים לבית-הספר וחלק מהם אמנם עוזב, אבל יש חלק שבכלל אינו בא. זה כנראה נובע מאי-רצונם של ההורים שילדיהם יהיו מעורבים בהתפרעויות ואשר החליטו שמוטב שהילדים יהיו בבית.

בשלושה בתי-ספר שבהם ההתפרעויות עברו את המידות המקובלות: בבית המדרש למורות ברמאללה, בבית-הספר התיכון לבנות ברמאללה ובבית-הספר התיכון לבנות בבית-לחם - שם עשו שמות, הרסו רהיטים וכו' - אנחנו הטלנו עוצר באזור הסמוך לבית-הספר, ועל-ידי-כך הענין נפתר. השימוש בכוח היה מינימלי, ובעצם הערבים טוענים שמה-ושם היו כמה פצועים, אבל בפועל - לפי הדיווח שבידינו - לא היו נפגעים מחוץ למקרה אחד, שבו מישהו נפל, אבל לא נפגע קשה.

תת-אלוף ר. ורדי:

מה שאני רוצה לציין כאן, שכיום יש בהחלט בעניין זה מידה גדולה של התרופפות של השליטה של המנהיגים המסורתיים על הרחוב ועל התלמידים, והם מחפשים דרכים כיצד לחזור ולשלוט בעניין. יש ידיעות על כוונתם לחדש את קיומן של הוועדות להכוונה לאומית, גם בשכם, גם ברמאללה וכנראה גם בירושלים. בשכם העניין מדאיג אותם במיוחד, כי הם רוצים להיות המחליטים מתי לשבות, ושהם יחליטו מתי להפסיק את השביתה וששישמעו להם ויצייתו להחלטות שלהם. כמובן שהעניין בהחלט גלש מעבר למידות של שליטה, יש התרופפות המשמעת בין תלמידי בתי-הספר. יש תלמידים שנהנים ונותנים לזה יד, אם כי היו בין התלמידים גם כאלה שבאו במשלחת לד"ר קאדרי טוקאן שסיפר למושל בשכם שהם אמרו לו: אנחנו רוצים ללמוד, יש בחינות, רוצים לחזור ללימודים. כך שגם בין התלמידים בעניין זה אין קונצנסוס לערוך שביתות.

אני מניח שכפי שהיו לנו גלים כאלה בעבר, אנחנו צפויים לגלים כאלה גם בעתיד. מדי פעם בפעם קורים דברים המשמשים עילה לתסיסה, ויש ימים שבהם המורים אינם יכולים להשתלט. קודם-כל יש חגים ומועדים. המועד הבא שלנו הוא יום-העצמאות, ויום-העצמאות בדרך-כלל הוא יום מועד לשביתות והפגנות, וכן ה-5 ביוני, אבל אם בין התאריכים האלה יהיו אירועים אחרים, ייתכן שהם עלולים להשפיע.

יש עוד דבר, גם מאורעות חיצוניים משפיעים על התסיסה, כמו למשל הדיבורים על החלטות מסויימות של ארבע המעצמות; הדיבורים על פתרון כפוי; הרצון להיות גם שותפים אקטיביים לפתרון. יש כאלה שאינם רוצים שיהיה פתרון בלעדיהם, ואינם רוצים שייאמר להם אחר-כך: איפה הייתם.

<u>השר י.ש. שפירא:</u> כל זה גורם לתסיסה של ילדים?

<u>תת-אלוף ר.ורדי:</u> צריך לזכור שהתלמידים בבתי-ספר תיכוניים גילם גבוה ומגיע בגדה המערבית אף לגילים 20-22, ובבתי-המדרש למורים הם בגילים עד 25-26. אנחנו זוכרים את עצמנו כאשר אנחנו היינו בגילים אלה ובמה עסקנו. הם המתסיסים את היותר צעירים, כך שהם מכוונים

תת-אלוף ר. ורדי:

למאורעות כאלה. התסיסה החלה בדיוק בזמן ועידת הארגונים הפלשתינאיים ואש"ף, זו גם-כן סיבה טובה להראות שלא רק הארגונים האלה פועלים, אלא גם הם כאן פועלים.

כפי שאמרתי, הרקע והסיבות לתסיסה תמיד קיימים, ובאשר יש משהו מידי שבו מצליחים המצוקים להתגבר על האידאלים, שלא תמיד רוצים להצטרף להפגנות או להתפרעויות, או למשל מקרה שקשור בנו כמו המקרה ברפיח, לפעמים יש סיפורים על ההתנהגות בבתי-הכלא, אז זה רקע מתאים לתסיסה שמתפתחת בצורה כפי שאנחנו מכירים אותה.

<u>השר י.ש. שפירא:</u> איך מתנהגים השוטרים הערביים?

<u>תת-אלוף מ. גור:</u> לא אחזור על גורמי היסוד, כי הם שווים בכל המקומות, אעמוד על שלושה דברים עיקריים, כפי שהם נראים לי ברצועה. ברצועה אין מנהיגות שרוצה או יכולה לשאת באחריות. לכן בעצם הרחוב הוא השולט, הרחוב פרוע, ואין מי שיאמר לו מה לעשות חוץ מאתנו. זה נכון יותר לגבי עזה ופחות נכון לגבי תושבי הכפרים בסביבות חאן-יונס ורפיח. גם שם יש אלמנט פרוע שעליו השליטה שלנו יותר קטנה ואלה הפלישתים. ראש העיר בחאן-יונס מוכן לשאת באחריות לתושבים אבל אינו מוכן לשאת באחריות לפלישתים, וחלק גדול באזור הוא אלה הפלישתים. זאת אומרת שזה ציבור בלי רועה, והם לא נשמעים. אופי ההתפרעויות שם הוא כזה. ההתפרעויות הן בדרך-כלל של ילדות, שכמעט אין מי שיגיד להן מה לעשות. המנהיגות האדמיניסטרטיבית אינה מוכנה לשאת באחריות על מה שקורה. אינם מדברים בעד ואינם מדברים נגד, הם מקווים שזה יסתדר.

./.

בעזה לא היתה השתתפות של מבוגרים, לא היו שביתות, והחיים נמשכו כרגיל. הכל התנהל כרגיל, ולרוב "המלחמות" שלנו היו עם בני-נוער בגילאים 6 - 12. הגילאים היותר מבוגרים גמרו את "המלחמה" ביום ה' ולא באו יותר לבתי-הספר, ומי שהמשיך לבוא לבתי-הספר, אלה היו הילדים הקטנים והם היו מתפרעים.

הבדל שלישי, בעצם לא נפסקו אצלנו הלימודים בכלל אף-פעם. היו מדי פעם בפעם בתי-ספר שבחם לא למדו, אמרוב בתי-הספר המשיכו לפעול. היו ימים שבחם הנוכחות היתה יותר גדולה, וימים שהנוכחות היתה יותר קטנה, פעם בגלל פחד ההורים לשלוח את הילדים לבתי-הספר, ופעם הילדים הגיעו עם הנחיות, שלפני שהצבא מתערב עליהם לחזור הביתה. אחוז גבוה מאוד של בתי-הספר המשיך לפעול וללמד כל הזמן. התופעה היתה שעד 08:00 בבוקר הרחוב היה שקט, התלמידים נכנסים לבתי-הספר. במשך חצי-שעה או שעה היו לימודים. הלמידה היתה בדרך-כלל עד 09:30, כל בית-ספר לפי מצב-הרוח שלו, ואז היו מתפזרים ל-10-15 דקות, ואחרי-כן או חזרו ללימודים או מתפזרים הביתה. כך שגם בשמח זה לא היתה התארגנות כללית, זו היתה בהחלט פעולה מקומית של בתי-הספר ושל התלמידים.

ברוב המקרים, אחרי הימים הראשונים היוזמה באה מבחוץ. באו ילדים, ידו אבנים פנימה, שברו שמשות וקראו לילדים לצאת. היו תלמידים שיצאו והיו תלמידים שהמשיכו ללמוד, והיו תלמידים שבאותו בית-הספר, אחרי ההתפרעויות, נשארו ללמוד.

אני מספר זאת כדי להוכיח שברצועת-עזה אין הנהגה, יש הסתה של הראדיו הערבי ויש התבטאויות ברחוב מצד חלק של המתפרעים.

תת-אלוף מ. גור:

הסלוגן העיקרי היה היישות הפלשתינאית.
הנפת דגלים פלשתינאיים, צעקו צעקות של פלשתינאים. השם נאצר מהווה
אידיאל, הוא צריך לגלם את המשמעות של כמיהה לשחרור וכו', אבל הוא לא
בעל משמעות מעשית. המשמעות המעשית היא המשמעות הפלשתינאית, שוב בלי
להגדיר את עצמם בדיוק למה הכוונה.

אינני מתייחס לגורם שהפעם הסעיר את
הרוחות, אצלנו זה לא היה הענין של רפיח, אלא הבחורה שהיתה צריכה לעמוד
למשפט. לחברי הארגון הזה יש תירוצים לרוב. פעם זה ענין תקנות ירושלים.
ב-7 במארס יש להם חג, היו להם הרבה מאוד חגים לפני שאנחנו נכנסנו. יום
הנסיגה מהרצועה ויום [illegible], כל יום כזה משמש תירוץ טוב לכרוזים. חלק
נשמעים וחלק לא.

אם לסכם, הציבור המבוגר אינו נרתם, לא
להפגנות ולא להתפרעויות, הוא המשיך את חייו. היה מקרה בעזה ובחאן-יונס,
שהמבוגרים סייעו בידינו לפזר את ההתפרעויות של התלמידים. המבוגרים,
אינני אומר שגילו שאט-נפש, אבל הם נשארו בהחלט נויטראלים, והמשיכו
לעבוד ולחיות. היו התפרעויות, בעיקר של ילדות. כיוון שזה כך, זה יכול
לקרות גם בעתיד. יש סיבה די מבוטה שהרוחות מתעוררים מדי פעם. כל
הגורמים הבסיסיים שתת-אלוף ורדי מנה לגבי הגדה, הם פחות-או-יותר אותם
הגורמים גם אצלנו.

<u>השר י. אלון:</u> גם תהליך ההרגעה דומה?

<u>תת-אלוף מ. גור:</u> כן, הם מתעייפים, גם המורים וגם התלמידים.
התלמידים רוצים לחזור ללימודים יותר
מרוכזים. אבל בין הילדים יש כאלה שמנסים מדי פעם בפעם. היום קבוצת
צעירים ניסתה לסגור את החנויות. יש כל הזמן קבוצות של תלמידים שמנסים
להסית, אבל האווירה היא כזאת, שאם קורה דבר כזה, המבוגרים מטלפנים
למשטרה ומבקשים עזרה. אינם רוצים את המתיחות הזאת יותר מדי.

תת-אלוף ר. ורדי: היום ברור שיש זיקה של תחושה, לא של ארגון, בין הרצועה ובין הגדה.

השר מ. קול: איך נתנו לעסק הזה של 93 התלמידות להתגלגל, אי-אפשר היה למנוע זאת?

תת-אלוף מ. גור: השאלה היותר יסודית היא אם היינו מוכרחים להגיע ל-93 פצועות. הגענו ל-93 פצועות ואי-אפשר היה למנוע את הפירסום. קיבלו מכות יותר מ-93, ♣לבתי-החולים הגיעו 93, ואילו זה קרה בבתי-חולים שלנו, 70 מתוך 93 האלה היו שולחים הביתה. אבל הרופאים שם עשו מזה הון פוליטי, הם אישפזו את כולן. שוחחתי עם הרופאים, א הם הביאו דוגמאות של ילדות שכעבור 24 שעות החורים הביאו אותן לבית-החולים. קודם-כל הם השכיבו את כולן, והמראה היה לא-סימפטי. הרופאים שלנו די מהססים לפני שהם הולכים לשם לבדוק. דרשתי מהרופאים שלנו שיעברו ממשה למשה ויבדקו, והם אמרו שאם זה היה תלוי בהם, היו שולחים מיד את כולן הביתה. 23 נשארו, 15 היו צריכות לצאת למחרת היום, אבל השאירו אותן. הרופא אומר שהיו כאלה שהיו מבוהלות וצעקו והשאירו אותן עוד יום. היו 7 ילדות שקיבלו מכות יותר חזקות. נוצר מצב שאי-אפשר היה להסתיר את הסיפור הזה, הרופאים הוציאו זאת מיד החוצה.

השר מ. קול: האם היו מוכרחים הפעם להשתמש דווקא בצנחנים?

תת-אלוף מ. גור: הצנחנים היו הכוח שהיה בשטח אז במשך שלושה חודשים.

השר מ. קול: האם חיילות א לא היו יותר מתאימות?

תת-אלוף מ. גור: לא רק שאינן יותר מתאימות, אפילו חיילים פשוטים אינם מתאימים, כי המכות הן חזקות, והם זורקים לפעמים אבנים של חצאי-בלוקים. אנחנו הכנסנו את החיילים האלה לאחר שראינו שבמשך 4 ימים הילדות התפרעו בשני בתי-הספר. אנחנו קיוויגו שהרוחות יירגעו, וכל הזמן החיילים לא נכנסו פנימה ולא עשינו שום דבר. אבל אז הילדות האלה מסמו את הרחוב, רגמו את מי שעבר באבנים.

תת-אלוף מ. גור:

במשך 4 ימים סגרו את הרחוב וידו אבנים, אבל ביום החמישי זה עבר את הגבולות. היו לנו פצועים, הם פצעו חיילת וחייל ופצעו גם אזרח, וזה היה יותר מדי. אנחנו נתנו רשות לחיילים להיכנס אחרי ש-4 ימים הם עמדו בחוץ והילדות ירקו וצעקו עליהם והניפו דגלים. תוך כדי כניסת החיילים המשיכו הילדות לידות בהם אבנים. הפגיעות היו בבנות, כי הן קיבלו מכות, xxxx xxx xxxxxx כאשר הן מתנגדות וזורקות אבנים הן צריכות 'לקבל על הראש'.

תת-אלוף ש. גזית: אנחנו עיכבנו את הפירסום על ה-93 עד לשעה 6:00 בערב באותו יום, ורק לאחר שהיה לחץ מהצנזור, שאמר כי כתבי-חוץ הגישו את הידיעה הזאת, ואמרו בה שיש יותר מ-100 נפגעים, ואם לא נפרסם, תצא הידיעה הזאת מקפריסין, ואז יזמנו את ההודעה.

חשר י. אלון: ההודעה ציינה שהיו פגיעות קלות.

תת-אלוף ש. גזית: כאשר פירסמנו, אמרנו שהיו פגיעות קלות, אז אנחנו עוד לא ידענו את המצב.

תת-אלוף מ. גור: עתוני-חוץ פירסמו את המספר. לא נתנו פירסום יותר מדי גדול, אבל כאשר רואים 93 ילדות x פצועות, זה מספיק.

לגבי המכות - אחרי שפעם השתמשנו במים לפיזור הפגנות, אנחנו קיבלנו המלצות מהנכבדים במקום להמשיך בשיטה זו עם הילדות. אינני יודע עד כמה זה השפיע, כי/xx השפיעו על הרגעת הרוחות אבל עכשיו ברור לכל העולם שהם חוששים לצאת לרחוב, וכאשר הם רואים ג'יפ עם שלושה חיילים,xxxx הם מתפזרים. כך שהפגנות בכלל לא היו. לא נותנים להם לצאת מגדר בית-הספר. ברגע שהם רואים שיחידה צבאית מתקרבת, העסק נגמר ומתפזר.

הרבה דברים

היו"ר רה"מ ל. אשכול: הייתי רוצה לדעת אם נניח מחר-מחרתיים יתחיל משהו, האם הבנות האלה ילכו באש, או שהן תחשובנה היטב-היטב?

תת-אלוף מ. גור: אני חושב שהן תחשובנה היטב-היטב. בפעמים הקודמות נכנסנו לבתי-הספר והרגענו את הרוחות מבפנים, כמעט ולא נזקקנו למכות. המורים המשיכו ללמד. לפי דעתי יציאה לרחוב אינה צפויה לנו בזמן הקרוב, הם פוחדים מאוד. התבטאויות בתוך בית-הספר בהחלט יכולות להיות, זה תלוי גם איך אנחנו ננהג. אבל אני לא מוציא מכלל אפשרות, אני חושב שבכל-מיני אירועים יהיו מקרים שהילדים ימשיכו, אבל לפי הערכתי לא ינסו לצאת לרחוב לעורר את הרוחות. בשבת, ב-22 בפברואר, בעקבות מה שהיה בירושלים, הם ניסו להסית ברצועה לצאת לרחוב ולאלץ את החנויות להיסגר. הם פוחדים מזה פחד מוות.

השר י.ש. שפירא: מדוע בעלי החנויות מפחדים?

תת-אלוף מ. גור: יש להם חשבונות כלכליים משלהם. הציבור המבוגר אינו משתתף באף-אחד מהאירועים האלה. באוגוסט 1967 אנחנו שפשפנו כמה מהם שיפוס מהיר בבתי-דין צבאיים והטלנו עליהם קנסות של 4,000-3,000 ל"י. היו אחר-כך כמה מקרים ששוטרים הסתובבו ורשמו דוח"ות לחנויות הסגורות, ואז החנויות נפתחו מיד.

השר י.ש. שפירא: גבו את הקנסות במקום?

תת-אלוף מ. גור: כן, גבו את הקנסות במקום. בפעמים האחרונות גם לא הזהרנו, הציבור המבוגר לא השתתף בזה.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: כל הזמן אתם מדברים על ילדות ועל תלמידות, איפה הילדים? האם זה מתוך הנחה שבילדות לא יעיזו לנגוע?

תת-אלוף מ. גור: זה מה שהם אומרים. בדרך-כלל יוצאים ילדים בגיל 8, 10, עד 12, בתי-הספר התיכוניים יזמו את הסערה, אבל הם גמרו מהר מאוד. הבעיה היא עם האספסוף של הילדות.

תת-אלוף מ. גור:

בבתי-הספר התיכוניים הילדים היותר מבוגרים באו לבית-הספר. היה רעש, חלק התפזרו והלכו הביתה, היו אחרים שנשארו ללמוד.

<u>השר א. שרון:</u> אני רוצה בהזדמנות זו לומר כמה מלים בקשר לירושלים. כל גורמי היסוד הבסיסיים שעמד עליהם כאן תת-אלוף ורדי חלים גם על ירושלים. היו גם כאן נסיונות להשבית את המסחר ולהשבית את הלימודים בבתי-הספר. אבל היו עוד שני דברים שלא קרו במקומות אחרים, ואלה הפגנות של נשים שנכנסו לכנסיה והתבצרו שם, והיה רצון לכנס כנס של אנשי-דת.

לערבים ברור דבר אחד, שירושלים אינה דומה, לא לשכם, לא לג'נין ולא לטול-כרם. ירושלים היא עיר מעורבת, יש בה גם יהודים וגם ערבים. אם יש חשש להתנגשות בין שני הצדדים, הרי המשטרה חייבת לשמור עליהם בכל כוחה. כך שידוע אצלם - ואנחנו הוכחנו זאת בכמה מקרים - שהמשטרה משתמשת בכל האמצעים ונוקטת יד חזקה. היא לא חסה, לא על תלמידות ולא על תלמידים. הנה למשל, היה נסיון מצד תלמידים ותלמידות בבתי-הספר להפגין כאן. קודם הם עשו מה שעשו בתוך כתלי בית-הספר, אחר-כך, כאשר הם ניסו לצאת, המשטרה עצרה כ-30 תלמידים ו-8 תלמידות, וחוך 24 שעות הקימה בית-דין צבאי שדן אותם והטיל עליהם קנסות שונים, בין 300 ל-400 ל"י. ההורים ברצון רב שילמו את הקנסות האלה ולקחו את הילדות הביתה. נשארו במעצר 5 תלמידים שיש לנו הוכחות שהם קשורים לא רק להפגנות אלה אלא גם בארגונים אחרים. את אלה לא שיחררנו, ואנחנו מחזיקים אותם עד היום, למרות שההורים באים ומתחננים שנשחרר אותם.

אנחנו לא הסכנו לאסור נשים, וזה השפיע הרבה מאוד. בענין הכנס הדתי למשל. יש לנו בירושלים קצין-משטרה בשם בשמי, כאשר אנחנו מחליטים לגרש מישהו, הוא האיש שהולך לבית המגורש להודיע לו על הגירוש ומביא אותו עד לגשר. ידוע אצלם שהוא קצין הגירוש. כאשר הם באו בדרישות בענין הכנס הדתי, שלחתי אליהם את הקצין בושמי, אל המופתי שלהם, כדי לומר להם שלא לקיים את הכנס הזה לפי-שעה. זה היה לפני

השר א. שטון:

אחודשיים, והם עדיין שומרים על הענין הזה. הקצין בושמי הלך אליהם ביום ששי, וביום שני היתה צריכה להיות להם ישיבה בענין זה. אז המופתי אמר להם: אם שלחו אלינו את בושמי, אנחנו צריכים להבין את הרמז. הם חששו שאחר-כך יגרשו אותם והדבר הזה השפיע. בתוך הכנסיה נחנו נשים לעשות מה שהן רוצות, אבל כאשר הן התחילו להפגין מחוץ לכנסיה, עצרנו אשה אחת. הן באו וביקשו שנשחרר אותה, ואז אמרנו להן שקודם-כל תצאנה הנשים מהכנסיה, ואז נשחרר גם את זאת. הם היו פעם אצלי ואז שאלתי אותם: מה קרה לגברים המוסלמים בירושלים? האם זה ענין לנשים ולילדים? לגבי התנגדותם לשביתת המסחר, הסביר לי אחד מהם, שאצלם בשעת המסחר יש פרוספריטי כפי שעוד לא היתה אף-פעם. ומה עוד, כל הסחורות שלהם אזלו, ועכשיו הם קונים סחורות מיהודים ומוכרים אותן ליהודים. הלקוחות שלהם היום הם יהודים. הם נהנים מזה ואינם רוצים להשבית את המסחר.

גם ביום השבת, ה-22 בפברואר, כאשר מדינות-ערב קבעו, וביניהן גם ירדן, שביום זה תהיה שביתה כללית בקשר עם ענין החברות בירושלים, הן לא שבתו, כי יום השבת הוא יום המכירה ליהודים. בעוד שבשכם שבתו באותו יום, בירושלים לא שבתו.

בבית-לחם חל שינוי באווירה, כי נדמה לי שבעמאן תפסו שניים או שלושה אנשים מבית-לחם והאשימו אותם בריגול, ורצו לשפוט אותם למוות. האפיפיור וגם אנשים אחרים התערבו, ולא מן הנמנע שהם נוקטים אמצעים כאלה, כדי להוכיח שהם אינם מכורים ליהודים ואינם משתפים פעולה עם היהודים. ייתכן שהם עשו מה שעשו לשם הפגנה כלפי חוץ, מה גם שבעמאן החליפו את גזר-הדין מפטק-דין מוות למאסר עולם.

<u>השר י. אלון:</u> אני רק רוצה שלא תהיה טעות, מזרח-ירושלים איננה בבחינת שטח מוחזק.

השר א. שרון: לגבי הכרוז שמר ורדי סיפר עליו כאן, שהם עומדים לפרסם ב-7 במארס. עוד לא היה כרוז כזה. הם קוראים בכרוז הזה לשקט ולהמשכת הלימודים, ואומרים שאסור להפסיד שנת הלימודים.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני רוצה לשאול את אלה שהציגו את הענין, מה הם רוצים? מה הבעיה ומה המישאלה?

השר י. אלון: הוועדה ביקשה לשמוע דין-וחשבון על המצב בשטחים.

השר י. ספיר: בהמשך להערות ראש-הממשלה ולקראת הגל הבא שבוודאי יבוא, ההגיון מחייב, לאור הדין-וחשבון הזה ומה שצריך ללמוד ממנו, שאנחנו נצטרך להסיק מסקנות לגבי כמה צעדים שיהיה צורך לנקוט בהם או לגבי הטכניקה שננהג בה. למעשה, אם איננני טועה, הבעיה שלנו תהיה אולי התהודה אחרי מעשים וצעדים רציניים, היא אולי פחות מסוכנת מאשר התהודה של המשך והתפתחות הדברים האלה. אני מדבר מבחינת התהודה בחוץ-לארץ. אם נחשוש יותר מדי בכל מקרה לתהודה בחוץ-לארץ, שמא יגידו שאנחנו מרביצים מכות, התוצאה עלולה להיות שהמצב יהיה כל-כך חמור, שנצטרך לנקוט אמצעים עוד יותר חמורים.

בקשר לזה אני רוצה לשאול כמה שאלות, כדי לעמוד על הנקודה כפי שהיא הוצגה לפנינו היום.

אנחנו מכירים את המצב בבתי-הספר, אבל בכל-זאת, לאור מה שקרה בתקופה האחרונה, ומה שהיה ביהודה ובשומרון לפני מלחמת-ששת-הימים לגבי הממשל הירדנית, האם אפשר להרגיש משהו לגבי הכנות שבהפגנות אלה? יש לפעמים שאתה יכול להרגיש שזה מעמיק והולך יותר ויותר, זה לא ענין לבנטיני לגמרי, זו תוצאה של חינוך וכו'. העובדה שהם צועקים היום "נאצר" ומחר "חוסיין" ו"הישות הפלשתינאית", אין לנו שליטה על זה.

השר י. ספיר:

לגבי העתיד היותר רחוק יכולה להתעורר שאלה של דור ההמשך. הם מסיימים את לימודיהם, ואינני יודע איזו תעסוקה יש להם. אצלנו הצעירים בגיל זה נמצאים בצבא. אני יודע שזוהי בעיה עולמית, אבל אינני רואה במקומות אלה עיסוק לאנשים אלה. הם בשלטוננו ואינם חייבים לעשות שום דבר.

באשר לענין המנהיגים הוותיקים שאנחנו מכירים, האם ההתערבות בימים האחרונים יש לה קשר עם העובדה של ההתפתחות, גם באוכלוסיה האזרחית, של ה"אל-פתח" והגלוריפיקציה של מנהיגי "אל-פתח"? האם הם חוששים שעוד מעט הם לא יהיו מנהיגים והם רוצים לשמור על המנהיגות, או שיש לזה סיבות אחרות?

הגורמים לתסיסה הם די מגוונים, בכל-זאת יש ודאי שניים-שלושה גורמים שהם יסודיים, והשאר הם רק תופעת לוואי. האם אפשר היה לעמוד, לאור הנסיון של החודשים האחרונים, על השאלה מה הגורמי התסיסה העיקריים. האם זה קשור באירועים והתפתחויות של מעשי-החבלה וההצלחות שהיו להם פה-ושם, והבעיה של הדמות הפוליטית שמתקבלת על-ידי ה"אל-פתח"? האם זה קשור בכמה אירועים או תופעות מצדנו בתגובה או הקדמה לזה?

התשובות לשאלות אלה יכולות לכוון אותנו לקראת הצעדים שאנחנו יכולים להעריך אותם כדי להימנע מתוצאות הפוכות.

לאור הדברים האלה, הבעיה שתעמוד היא, האם עכשיו יהיה יותר חשוב להפסיק איזו התפתחות אפשרית כזאת, לאור הנסיון של שניים-שלושה גלים שהיו, בעודנה באיבה, ושזה יפסיק זאת, או שיש לנהוג ביד יותר רכה לאיזה ימים, ולתת לענין הזה צורה יותר רצינית, ואז לנקוט אמצעים יותר חריפים. זו שאלה של שיקול שחלוי בהערכת המניעים בגל הבא או בגל שיבוא אחר-כך.

השר י. ספיר:

לסיכומו של דבר הייתי מציע, אם לא היום אולי בהזדמנות אחרת, שיביאו בפנינו את המסקנות או ההצעות, מה נעשה לקראת הבאות.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: לכן שאלתי קודם מה בקשת האנשים.

השר ח. גבתי: אני הייתי רוצה לשאול, באופן מיוחד בקשר עם המצב ברצועת-עזה, על גורמים יותר יסודיים שהם בלי כל ספק משמשים רקע או קרקע מורה להתפתחות הדברים האלה. שמענו כאן דין-וחשבון על הפרעות וכו', ואלה הם גורמים חולפים, זמניים ומקריים. אבל גורמי היסוד קשורים בוודאי במצב הכלכלי ברצועה. ודאי שיש קשר, אם כי הקשר הוא אולי סמוי, אבל אין ספק שהוא קיים, בין הלכי-הרוח הכללים באוכלוסיה, שהם בלי ספק נובעים לא-מעט מהמצב הקשה מאוד שהאוכלוסיה נמצאת בו, ובין ההתפתחות של התפרעויות של ילדים.

אני סבור שתהיה זו התעלמות מהמציאות,-אם אנחנו דנים בסעיף זה,-אם נצמצם את עצמנו רק בגילויים שהיו ולא נציב בפנינו את השאלה אם המצב הזה שהוא קיים היום ברצועה, ושהוא נובע מהתנאים האובייקטיביים שישנם, אבל יחד עם זאת גם תוצאה מהמדיניות שלנו. האם לא הגיע הזמן לבחון מחדש את המדיניות הזאת ולראות האם מה שחשבנו לנכון לפני שנה-וחצי או שנתיים, האם זה נכון גם בתנאים של היום ובמצב של היום, או אולי יש צורך לבחון את הדברים מחדש ולנקוט באמצעים הדרושים שהם עשויים, לא מהיום למחר, אבל עשויים לשנות את פני הדברים.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: למה אתה מתכוון?

השר ח. גבתי: אני מתכוון שהמדיניות שלנו עד כה ביחס לרצועת-עזה היתה שאנחנו אומרים לעצמנו שב ואל תעשה. אם בגדה עשינו כל-מיני דברים, אפילו בשטח שאני עוסק בו, אם בגדה השתדלנו לעזור לתלאים לפתח את הייצור, לעזור להם למכור ולשווק, הרי ברצועה אנחנו לא עשינו שום דבר. איננני רוצה להגיד שיש לנו אפשרויות גדולות, אבל יש אפשרויות.

השר ח. גבתי:

לו החלטנו שאנחנו רוצים ברצועה ליצור תעסוקה לעוד 2,000 איש בחקלאות, היינו יכולים לעשות זאת בלי לפגוע בחקלאות הישראלית, ובאותם המים והאדמות שישנם. עד עכשיו לא עשינו זאת. כלומר, היתה הנחה,שבמידה שהמצב שם יהיה גרוע, זה יותר טוב, כי זה יביא אנשים להגירה.

אני מציע את השאלה, האם יהיה זה מהתבונה, לנוכח המצב הכללי שם, שאנחנו נמשיך בקו זה או נגיד לעצמנו: אולי צריך משהו לעשות שם בשביל xxxx xxxxxxx להקל קצת, ליצור יותר תעסוקה ויותר הכנסה, ועל-ידי-כך קצת לשהר את האווירה.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אתה אומר שאפשר לדאוג לתעסוקה לעוד 2,000-3,000 איש, באדמה שלהם?

השר ח. גבתי: באדמה שלהם שבין-כה מעבדים ומים שמשתמשים בהם. אולי צריך ללמד אותם דברים כדי שיוכלו להפיק יותר.

מר מ. שטרן: רציתי להוסיף כמה הערות כלליות לצד הכלכלי יותר. ישנו אלמנט חדש שאני מרגיש בו לאחרונה, ונדמה לי שהוא אלמנט שאנחנו חייבים לקחת אותו בחשבון כאשר אנחנו מדברים על האוכלוסיה.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני עוד רוצה לשאול את השר גבתי, השטחים שאתה אומר שזו אדמה שלהם, האם זה כולל גם פלישים או עזתיים בלבד?

השר ח. גבתי: האדמות מעובדות על-ידי עזתיים, אבל המועלים שיכולים לעבוד יכולים להיות גם עזתיים וגם פלישים. איננני מבחין.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: גם עכשיו מעסיקים אותם בעבודה בקרקע.

השר ח. גבתי: אני מביא זאת כדוגמה, גם אם נחליט שלא צריך לשנות את הדברים, יש דברים אחרים שבהם אפשר ליצור תעסוקה. אבל אם מדברים על חקלאות אפשר ללמד אותם דברים שיכולים ליצור תעסוקה ואולי גם ייצוא.

מר מ. שטרן: אנחנו מדברים על אוכלוסיה של מיליון אנשים שנצטרך לחיות אתם כנראה תקופה ארוכה מאוד. מה שמתפתח לאחרונה, זה אלמנט שלא היה בהפגנות הקודמות, ואלמנט שאני רואה אותו כדבר שחייב להעסיק אותנו, וזה הייאוש של האנשים xxxx האלה מאתנו, וייאוש מהעולם בכלל, שהנה אין מה להפסיד. היו תקופות שהם קיוו, שהישועה תבוא מן החוץ, מחוסיין או מנאצר. במשך השנה האחרונה היתה אצל רבים מהם התקווה שאתנו איכשהו אפשר להסתדר ושאנחנו מבינים אותם. אבל בחודשיים האחרונים היו שני תהליכים. מצד אחד נאצר מבין אותם על-ידי-כך שהוא מטיל א את האפוטרופסות שלו ומחייב מחדש את מה שקרוי היישות הפלשתינאית, בלי שיש הסכמה בין נאצר לבין חוסיין מה זו יישות פלשתינאית; וכאשר ישראל מצד שני מתעלמת מקיומם ומהכוונות לראות אותם כרבע או כשליש פרטנר, ולכן הם מתייאשים גם מישראל.

אני נתקל בתופעה שאנשים שהם עדיין מתונים מתייאשים ומתחילים לחסס האם יש להם על מה להילחם, מבחינה חיובית אני מתכוון.

באותה תקופה קרה שה"אל-פתח" מקבל את האפוטרופסות של נאצר יחד עם שאר הגורמים, והתמונה המתבקשת מהם מבחוץ, זה לא ענין של הפגנות ילדים. זה לא מקרה שזה בעיקר ענין של נשים וילדות, מה שמתבקש מהם מבחוץ זה, להשליט מה ש"אל-פתח" עושה. לגבי הצרכים של הערבים צריכה להיווצר תמונה פוליטית של קיום גוף אשר עוסק בחבלה, ושל אוכלוסיה שהיא תומכת מבפנים. ברור שהאוכלוסיה עצמה נקרעת לגזרים. היתה תקופה שהאוכלוסיה הזאת לא ידעה אם היא ירדנית או פלשתינאית. היום היא נקרעת בין כמה קטבים: א) ייאוש כולל גם מישראל;

מר מ. שמון:

ב) פתח מישראל. עובדה שהעתון "אל-קודס" יצא במאמר ראשי נגד אלימות, אחרי מקרה-ההתנקשות בשופרסל, והוא אמר שזה מסכן את קיומם. הם נקרעים בין מה ש"אל-פתח" ומדינות-ערב תובעים מהם, ללכד תנועת מרי, ושיהיה בעתון על פעולות התקוממות. "אל-פתח" אמנם נכשל באופן צבאי, אבל העובדה שיש הפגנות של בנות מספקת בשביל התמונה הפוליטית הנדרשת מבחוץ.

יש עוד תופעה אחת. אותם האנשים שהיו מוכנים לשתף אתנו פעולה מתרחקים מאתנו. אותו ג'עברי שהצליח לרסן, אולי גם בגלל המסורת הידועה של חברון, והצליח להשתלט אפילו בגל האחרון, היום הוא מהסס אם כדאי לו ללכת עם ישראל. הוא איננו יודע, הוא מסתייג, כי אינו יודע מה יהיה בעתיד.

אחד הדברים החשובים, אולי יותר מהלחם עצמו, אם כי גם ללחם צריך לדאוג, אם כפתרון ואם לגופו של ענין, אסור לנו לייאש את האוכלוסיה הזאת מבחינת יכולתה להגיע אתנו להסכם. ישנה הרגשה בין מרבית האישים או המנהיגים הערביים שהם מהמרים על עצם קיומם הפיסי של מיליון תושבים. מופיעים מאמרים בהם נאמר: "אם נמשיך כך בירושלים, אנחנו נצטרך לפנות את ירושלים ולא היהודים." הם מפחדים מאוד מגירושים.

ויש עוד תופעה אחת. אנחנו מטבע הדברים באנו לידי מצב, ומי שמייצג תופעה זו אלה הם ראשי הערים, אמנם עד עכשיו הם טיפלו בענייני מים, חשמל, כבישים וכו', אבל מבחינה פוליטית יש הרגשה אצל חלק מהם שראשי הערים יש להם חסינות, ושאנחנו לא מעוניינים לפגוע במוסד הקיים. לכן ישנה התופעה הזאת שאיש ברמאללה או באל-בירה מסוגל להגיד שאנחנו נוהגים כלפיהם כמו נאצים. גם חמדי כנעאן עצמו מרשה לעצמו היום לומר יותר מאשר אמר קודם-לכן. הוא אמר בראדיו שבעוד ששה חודשים הוא ישא נשק וישתתף בהפגנות. זה נובע מהתביעה הפוליטית של מדינות-ערב כלפי אוכלוסיה זו, כאשר אנחנו מעם מאוד תובעים או מכוונים

מר מ. שטון:

תביעות פוליטיות כלשהן. לכן הדבר היחידי שרציתי להדגיש, זה הפחד מאתנו והסכיזופרניה בגלל ייאוש.

<u>היו"ר רה"מ ל. אשכול:</u> אני רוצה לומר איזה דבר וגם לשאול שאלה. נניח שאני נפגש עם ראש העיר עזה או ראש עיר אחרת, השאלה הראשונה היא: מה אתה רוצה? מה רוצים מאתנו, מה אנחנו צריכים לעשות להם? אנחנו ודאי רוצים שלום, רוצים שיהיה טוב וכו'. מכאן נובע שהתשובה של השר גבתי לשאלתי היא בשבילי חיובית מכל הצדדים. אם ישנה אפשרות על אותו ששה שהם יושבים, גם כאשר היתה לנו תקווה, ואולי עוד ישנה, אי-אפשר הפעם להסתלק ממחשבות, גם כאשר תרב חדה מונחת על הצוואר, שרבים יעזבו. אבל מהרבים האלה יכולים להגיע עד ל-1000, 2,000 או 3,000. אינני מתרגש, ובתקופה האחרונה אני מנסה xxxxx א לרשת את הרעיון הזה, ליישב לדוגמה כפר אחד או שניים. עוד אינני יודע איפה אבל אני מוכן ללמוד. אם יבוא מישהו ויגיד פה-ושם יש אדמה, יש מים ויש זה-וזה, אבל מה שהשר גבתי מציע, זה דבר אחר. זה קשור לבעלי הקרקע. אנחנו לא עוסקים עכשיו בריפורמה קרקעית, לא אצלנו ולא אצלם. מוכנים לתת להם גם יידע וגם עזרה כספית בתנאים מסויימים. אנחנו צריכים לפתח כמה שאפשר יותר כל קרקע שיש שם, אני מדבר על התקלאות. אני מוכן ללכת על 5,000, אבל זה לא ניתן, ואם זה ניתן - אדרבה. אם יש שם עוד 180 אלף או 200 אלף פליטים, אז הסוף הזה עוד רחוק. בינתיים עושים איזה דבר, רוצים xx לעזור. מכאן נובע קודם-כל שמישהו צריך לענות על זה. לא הילדות xxxxxxxx והנערות האלה יכולות לענות על הדבר. אבל ההורים צריכים להגיד מה הם רוצים. הם רוצים יישות פלשתינאית? השאלה היא מה זו יישות פלשתינאית ואיך יעשו יישות פלשתינאית. אני מציע למשה שטון לא להכביד על עצמו ולא עלינו בכל פעם עם מיליון הערבים. זה מחולק חלקים-חלקים. אנחנו יודעים שישנה שכם.

היו"ר רה"מ ל. אשכול:

אם שמתם-לב, אני לא אמרתי יהודה ושומרון, אני אומר שכם וג'נין וכו'. אני לא מאמין שאנחנו ניישב יהודים בשכם.

(השר י. אלון: אמרת וכו'.) - לו היה ב"וכו'" הזה שטחים כמו שהם היום שאפשר לעשות התיישבות נוספת של אנשים, שהם מעצם מקצם חקלאים והיו מוכנים לשבת, אם היתה באה הצעה כזאת, אולי כדאי לשפל בזה.

השר י. ספיר: אתה מדבר על מתיישבים מבין הפליטים.

רה"מ ל. אשכול: אני מניח שלזה היינו משיגים כסף, אבל אנחנו לא מדברים על זה עכשיו.

לגבי הענין הזה של עזה ובנותיה עומדת שאלה כזאת ואפשרות כזאת, שאותה אדמה ששייכת לערבים ושאנחנו לא מתכוננים מחר לקחת לא בהפקעה אלא בתשלום כסף, אם כי אני יודע ששר-המשפטים באשר משהו בוער וצריך להפקיע, הוא לא-כל-כך להפקיע אחרי זה, גם בחברון יש שטח שצריך להפקיע.

השר י.ש. שפיראו: אני הייתי בעד זה והיה טוב שהחליטו.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אבל מדברים על זה חצי-שנה. בסביבה ההיא עד כמה שאני זוכר הקרקעות הם לא-רעים וגם האקלים לאורך רצועת חוף הים אינו רע, והשר גבתי אומר שיש שם מים. אני חושב שאם נצליח בענין המים, אז ייתכן שהמענה הזאת שאנחנו ניתן 10 מיליון או 20 מיליון קוב-מים, לא מ-50 מיליון הראשונים, אולי ניתן גם למתרון שאלות כאלה, ייתכן שזה יכול לעזור.

עלינו לדעת מה רוצים המיואשים, ממה הם מיואשים.

השר י.ש. שפיראו: מזה שאנחנו לא יוצאים משם.

השר ח. גבתי: זה נימוק מספיק.

השר י. ספיר: ואולי מזה שאנחנו לא נשארים שם.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: נניח שאני מציג כך את השאלה, אנחנו צריכים פעם אחת להחליט. אם צריך להחליט החלטת ברזל, זהו זה, הגבול היה עזה, אנחנו אומרים שאנחנו עם עזה, צריך לעשות כל מה שאפשר, זה עושה רושם שאנחנו בעלי-בית ואנחנו עושים שם איזה דברים. לפני שבוע או שבועיים אמרתי זאת גם לשר דיין, אני עוד לא הייתי נכנס שם עם התעשיות שלנו, אם כי יכול להיות שאפשר, צריך לברר היטב את הצד המשפטי. אולי בקרבת עזה יכולים להיות מפעלי-תעשיה שגם אנשי עזה עובדים בהם. בשאלת השכר אני משום-מה לא כל-כך ממהר, אבל אני מוכן שעל זה נדבר קודם, אולי שניים-שלושה אנשים שעוסקים בזה. יכול להיות שבשכר-עבודה של 2, 3 או 4 ל"י ליום אפשר לעשות דברים חשובים לייצוא, ואולי דברים שבשכר-עבודה של 12-15 ל"י ליום ועם שביתות כל שבוע לא יכולים לעשות.

בענין זה הייתי מציע שנבדוק מה אנחנו יכולים לעשות כדי שהתושבים שם ירגישו שעושים בשבילם איזה דברים. מצד שני יכול להיות שזה יביא להפסקת ההגירה, או שעדיין יש הגירה משם ?

תת-אלוף מ. גור: יוצאים עכשיו בערך 300 איש לחודש.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני חש שהענין כמעט גמור, אם כי ייתכן שאחר-כך משהו עוד חסר יעלה.

אני מציע שבענין זה, אם אין דברים אקטואליים, נחליט היום שעלינו לדון וללמוד ענין זה היטב.

לשאלתו של השר גבתי הייתי אומר, יש לעשות את הכל, אבל אני מתאר לי שלא תציע שנעשה שם פרדסים שדורשים השקעה של 30 אלף ל"י לדונם. אמנם הכשרת הקרקע בגליל העליון, כאשר התחלנו בזה, הגיעה ל-1,000 ל"י לדונם.

השר י. ספיר: למה להשקיע 30 אלף ל"י בדונם פרדסים, אפשר לקנות אגרות-חוב של הממשלה ולחיות מזה.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: בקשר להתפרעויות של תלמידות בתי-הספר, אולי כאשר מתחיל ענין כזה בבית-ספר צריך להכריז על עוצר-בית לתלמידות, מבלי להכריז על עוצר ברחובות לאנשים מבוגרים. שהנערות יישבו בבית ולא ייצאו לרחובות. כמה זמן יוכלו ההורים לשאת בזה? (השר א. ששון: יצטרכו לסגור את בתי-הספר.) - להיפך, צריך לומר למורים, שאם יבואו ללמוד - בבקשה; אם לא יבואו ללמוד, הם צריכים לנהוג כמורים שמקבלים משכורת. אי-אפשר להכריח את הנערות לבוא לבית-הספר. הייתי מציע עוד דבר, אולי במקום להשתמש במקלות, להמטיר מים עם צבע מסויים.

תת-אלוף מ. גור: ניסינו זאת, זה לא עוזר, זה רק מגדיל את 'השמחה'.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: לגבי הצעתו של השר גבתי נצטרך להחליט. כל דבר שאפשר לעשות בחקלאות בהגיון, זה מוסיף להם ולמדינה. לא 3,000-2,000 דונם אלה יעכבו את הגאולה לישראל.

השר ח. גבתי: אפשר להפעיל זאת מהר מאוד.

השר מ. קול: ביחס לרצועת-עזה אני חושב שהממשלה צריכה למצוא הזדמנות להודיע פעם נוספת, זה כבר נאמר פעם אבל בזמן האחרון זה לא נאמר, שאין אדם בישראל אשר מעלה על דעתו שעזה לא תהיה חלק מישראל.

השר י. אלון: אתה מציע ממש החלטה?

השר מ. קול: אני מציע לקבל החלטת הממשלה. אני הצעתי זאת מזמן. לפי דעתי זה גורם מתסיס במידה מסויימת ברצועה, הם מפחדים שמא יתלו אותם במקרה שנאצר יחזור או חוסיין במקומו. משה ששון אינו יכול לקבל את כל התרופות הדרושות, אבל לגבי אלה זו תרופה, שיידעו מה עתידם.

מר מ. שמון: זה יבחיר לאנשי ג'נין שהם לא.

השר מ. קול: ג'נין ממילא יודעת זאת.

היתה מדיניות כלכלית ברצועה כדי לעודד הגירה. ההגירה הזאת ירדה לממדים קטנים. לפי דעתי זו לא מדיניות של הרעבה, בזה אי-אפשר להמשיך. אפשר לדלל את האוכלוסיה שם, אז צריך להעסיק אותם או בישראל או שם. אנחנו צריכים לדעת שאנחנו אחראים לערבים האלה ולשפחים האלה, ואם לא - המצב ילך ויחמיר.

השר א. שמון: המדיניות הזאת בכל-זאת הביאה ליציאתם של 40-50 אלף.

השר מ. קול: המדיניות הזאת היתה טובה לשעתה. זו מדיניות לא להיום ולא למחר. השר גבתי הציע פה הצעות, אפשר ללכת גם בדרך אחרת, אולי על-ידי מלאכה ותעשיה. בדרכים שונות מוכרחים להביא ליתר שיתוף-פעולה כלכלי, אי-אפשר להמשיך במצב של היום. זה לגבי רצועת-עזה.

לגבי היישות הפלשתינאית - אני קורא את הקטעים שמתורגמים מהעתונות הערבית ושמגיעים לנו ממשרד ראש-הממשלה. בכל המאמרים האלה, הבעיה שמעסיקה אותם היא היישות הפלשתינאית. הם רוצים לדעת איפה הם בתמונה הכללית ומי מדבר בשמם וכו'. איננו רוצים שהם ילכו אחרי "אל-פתח" ושערפאת ייצג אותם. כעוד חודש-חודשיים הוא יקים ממשלה בגולה, ודה-גול יתן לו את ברכתו, כי לגביו זה רזיסטנס והוא יקרא לערבים כאן להיות נאמנים לממשלה זו. עלול להתפתח מצב כזה. זה לא אותו הדבר כמו שהיה לפני עשרים שנה, כאשר היתה ממשלה פלשתינאית אחרת. המצב נשתנה עכשיו מבחינה זו. יהיו ודאי כל-מיני גורמים שיפתחו זאת ויתפכו אותם לגיבורים שלמים.

אנחנו חייבים לקיים דיון בממשלה על בעיה זו. דיברנו שנקיים דיון על "אל-פתח", לדעתי הדברים קשורים.

<u>המזכיר מ. ארנון:</u> הדיון הזה יהיה מחר בוועדת השרים לענייני בטחון.

<u>השר מ. קול:</u> אנחנו לא יכולים להתעלם מבעיה זו, וצריך לנסות לבדוק אותה. זו הבעיה החמורה ביותר שעומדת בפנינו. היו בעתונות מאמרים, אחרי המאורעות שתת-אלוף ורדי סיפר עליהם, שצריך להפסיק את המשטר של הליבראליות כפי שהוא קיים כיום. אני נגד הפסקת הליבראליות. אני חושב שבעזה המצב עשוי להשתפר אם הם ייידעו מה יהיה עתידם. בענין זה אין היסוסים בישראל. מבחינה זו אני נגד שינוי בליבראליות, כי יש מודוס-ויוונדי שצריך להמשיך בו. זה יותר טוב מאשר משטר יותר חמור. בסופו של דבר הם לא הלכו בהמוניהם ל"אל-פתח". אני לא מצטער על המשטר הליבראלי, ואיננני מקבל את הקריאות של רוזנבלום ושל עתונאים אחרים, שצריך לשנות את המשטר. אני חושב שלא צריך לשנות אותו, אבל צריך לספל בו בהתאם לנסיבות. וזה חוץ מהבעיה הפוליטית שאנחנו צריכים לקיים בה דיון אצלנו.

<u>השר י. אלון:</u> אני דוחה את רשות הדיבור לישיבה הבאה.

<u>היו"ר רה"מ ל. אשכול:</u> בצדק. רבים מאתנו איגם חיים את הענין הזה. עוד הייתי רוצה ללמוד את הדברים. אם רוצים לישב פליטים, עם כל רצוני, איננני יודע איך, מי ומה.

מ ח ל י ט י ם : שר-החקלאות יבדוק את האפשרויות לשיפור רמת החקלאות ברצועת-עזה ויביא הצעותיו לדיון בוועדת השרים.

שש/15. <u>ביטול האישור להקמת מפעל לייצור סנדלי פלסטיק</u>

<u>השר י. אלון:</u> אני מבקש לדחות את סעיף ב' ולעבור לסעיף ג', שכפי שאמרתי בראשית הישיבה הוא דחוף.

המצב הוא כזה, קיימת עובדה שבמשך 19 שנות שלטון ירדן בגדה לא הקימו מפעל לסנדלי פלסטיק בשכם. לעומת זאת, בעמאן יש חמישה מפעלים כאלה. בארץ יש שני מפעלים ותיקים בשטח זה, האחד הוא "המגפר" במפרץ, ואחד בדפנה, ולאחרונה הוקם מפעל בעין-זאווין ברמת-הגולן. ברור לחלוטין, אין בזה צל של ספק, שאם יקום המפעל בשכם יצמרכו לסגור את המפעל בעין-זאווין. באחת הישיבות הקודמות דיברנו על-כך שהתקלאות לבדה לא תאפשר איכלוס גדול ברמת-הגולן.

אין לי כל ספק שעל-ידי הקמת מפעל מתחרה בשכם עם שכר-עבודה נמוך, עם אפשרויות של פריצת גבולות לכל כיוון שירצו, אנחנו חונקים את המפעל שהוקם בהשקעות גדולות ובאישור כל המוסדות הנוגעים בדבר.

אני מבין שמתלבטים איך לתקן את הכלכלה בשטחים המוחזקים. איננני מעלה על דעתי שהמפעל הזה יקום. אני מצטער שוועדת המנכ"לים הזדרזה בענין זה, אפשר היה לחכות. אני שומע שהיום-מחר זה יעבור. ברור שהם ירצו לספק את צרכי השוק בגדה המערבית, שהיום מהווה שוק מצויין לתוצרת שלנו. ברור שלא יכולנו לייצא לירדן, וברור שאי-אפשר להבטיח הברחות, בענין זה אני סומך על היהודים יותר מאשר על הערבים. איננני מבין זאת.

<u>היו"ר רה"מ ל. אשכול:</u> כמה הושקע בעין-זאווין?

<u>השר י. אלון:</u> איננני יודע, אבל הציוד שהוזמן עבור המפעל בשכם יכול לייצר 500 אלף - 600 אלף זוגות סנדלים. זה מפעל של אדם פרטי שאינו מבקש כסף, והמביא מכונות מגרמניה, ובינתיים מביאים מכונות מבירות. אין לי כאן הסכומים על גודל ההשקעות, אולי מר גולן יודע. אני רק יודע שבעין-זאווין יש השקעה של

השר י. אלון:

300 אלף ל"י, והמחזור הכספי של המפעל יעבור את מיליון הל"י בשנה הראשונה, והמיליון הזה של מחזור שנתי יהיה 70% מהמחזור הכספי של המשק, 80% מימי עבודה יצרנית וקרוב ל-160% ימי עבודה יצרנית בחורף, כי יש שניים-שלושה חודשים בשנה, שבהם קשה לעבוד בחוץ.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: כמה אנשים המפעל הזה מעסיק?

השר י. אלון: 50, ומתכוונים להגיע ל-150. אני יודע שזה לא פשוט.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: בשביל מי עושה סנדלים המכעל של עין-זאוויין?

השר י. אלון: גם לארץ, גם לייצוא וגם לגזה. אפילו אם רוצים להקים תעשיות בשטח הערבי, זו תעשיה שלא צריך להקים. למרות שניתנו הרשיונות על-פי ההלטה ועדת המנכ"לים, ישנה ועדת שרים, ואני ביקשתי לערער. הדבר הזה ידוע לד"ר ארנון. אני מבקש לבטל את האישור, אחרת אני אערער על זה בממשלה.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: בזמן האחרון נתעוררה השאלה לא על הענין הזה, שוחחתי פעם עם השר אלון וביקשתי שלפני שעומדים להחליט להקים מפעל חדש, שזה יובא לאישור.

השר י. אלון: ישנה ההלטה של הממשלה, שבלי אישור לא מקימים שום מפעל חדש.

מר דוד גולן: קודם-כל לצד הפורמלי, מדובר על מפעל של אנשים שאינם רוצים ערבות או תלוואה, ועל סוג זה של מפעלים, לפי ההלטת הממשלה, ועדת המנכ"לים רשאית להחליט, והיא היתה מחליטה ולא היתה צריכה להביא בפני ועדת השרים. למרות זאת החליטה ועדת המנכ"לים, שיושב-ראש ועדת המנכ"לים xxxxxx יתייעץ עם יושב-ראש ועדת השרים, אם הוא רוצה להביא זאת בפני ועדת השרים. התייעצות הזאת נתקיימה, ויושב-ראש ועדת השרים החליט שאינו רוצה להביא זאת בפני הוועדה. רק אחרי זה ניתנו האישורים של ועדת המנכ"לים.

מר ד. גולן:

ד"ר ארנון דיבר עם ראש-הממשלה ושאל אם ראש-הממשלה רוצה להביא זאת לוועדת השרים. על-כל-פנים, כך ד"ר ארנון דיווח לוועדת המנכ"לים.

היג"ר רה"מ ל. אשכול: הייתי רוצה לדעת אם ד"ר ארנון סיפר לראש-הממשלה שיש מפעל בעין-זאווין.

אל"מ י. ליאור: הייתי באותה פגישה, הוא לא הזכיר את עין-זאווין.

תת-אלוף ש. גזית: לא מדובר על הקמת מפעל חדש בשכם, אלא מפעל שכבר קיים ואשר מביא ציוד לעשיית סנדלים. המפעל הזה עוסק בפלסטיקה והוא [redacted] סוג חדש של מוצר.

הנושא הועלה לפני למעלה משלושה חודשים בוועדת המנכ"לים. לא ידענו דבר על עין-זאווין. ניתן אישור בתנאים מפורשים מלכתחילה, שהמפעל הזה לא יוכל לשווק במקום יותר מ-50 אלף זוגות סנדלים, ואם כל שאר הייצור הוא ישווק מזרחה. אני חושש [redacted] שעין-זאווין לא ישווק מזרחה.

השר י. אלון: בינתיים משווקים גם של "המגפר" וגם של עין-זאווין.

תת-אלוף ש. גזית: על עין-זאווין לא ידענו. ברגע שבא ערעור, עד לדיון בערעור ניתנה הוראה לאיש בשכם להקפיא את הדבר. שום דבר לא יגיע לשכם עד שהוא יקבל הוראה.

השר י. אלון: אני מבקש לבטל את האישור של ועדת המנכ"לים.

השר י. ספיר: אני רוצה לשאול אותך אני צריך להסביר מדיניות כזאת. בא אדם, תעשיין בשכם, אינו מבקש מאתנו, לא ערבות, לא מענק ולא הלוואה...

מר ד. גולן: גם לא מטבע חוץ.

השר י. ספיר: אינו מבקש מטבע חוץ, והוא בא ואומר: אני לפי החוק הירדני יש לי מפעל, ואני רוצה להוסיף

השר י. ספיר:

מכונות שאני הולך לקנות אותן באיזה מקום. מה שאני צריך זה רשיון. יגידו: לא נותנים רשיון, אז הוא ישאל: מדוע? אז אני אגיד לו: תראה, כאן יש לי מפעל כזה בישראל, ואם אתה תוסיף תוספת משלך אתה תתחרה. אז הוא ישאל אותי: זאת אומרת, שאנחנו חוזרים לתקופה הקולוניאלית שלאנגליה היו כל הזמן xxx שיטות איך למנוע במושבות ובדומיניון התפתחות תעשיות מתוך האינטרס הבריטי. אז יגידו: תכריזו שיש לכם שיטה קולוניאלית, ואז נדאג לכך, וזה יהיה כמו בימיו של חוסיין. אנחנו לא הכרזנו אף-פעם שלנו יש מדיניות כזאת. הייתי רוצה לדעת איך השר אלון מסביר זאת.

השר י. אלון: איך תתחרה אתם עם שכר-עבודה של 5 ל"י ליום?

השר י. ספיר: אז יש לך זכות ורשות לקבוע כאן גורמים מונעים בשטח המכס או מס-קניה. אתה יכול לבוא ולומר, שאת הסחורה שמייצרים שם לא מרשים לשווק כאן. דומני שגם החקלאים התלוננו על חדירה מסויימת של תוצרת חקלאית מהגדה, שהיתה עלולה להרוס את התוצרת החקלאית שלנו. המדובר היה בירקות ופירות בתקופה מסויימת. בכל-זאת יש דרכים מסויימות איך למנוע שדבר זה לא יהרוס אותנו, כי שם יש שכר-עבודה זול וכו'.

איננני יודע אם ניתן לעשות זאת בצורה זו או אחרת. גם שם משלמים מס-קניה. התושבים בשכם, אם יקנו תוצרת בית-חרושת זה, יצטרכו לשלם מס-קניה, אז ההפרש לא יהיה הפרש במסים, אלא יהיה הפרש של הוצאות בשכר-עבודה.

השר י. אלון: זה פחות משליש.

השר י. ספיר: זה לא המקרה היחידי. מה נעשה אם מחר יבואו עם בעיה אחרת. שמן-זית אצלנו זו לא בעיה, אבל יכולה להיות בעיה לגבי כל דבר שיתחילו לייצר שם. איך נוכל להופיע עם "קיים" כזה באיזה מקום שהוא, ונרצה להגיד שמה שאנחנו עושים זה לפיתוח של תעשיה, אבל כאשר זה נוגע לנו, אנחנו אומרים: זה לא, לא

השר י. ספיר:

ניתן לך בכספך בשכם להקים מפעל, עם כל ההגבלות לא ניתן שמא תתחרה בנו, כי אנחנו לא יכולים להתחרות בך.

תת-אלוף ש. גזית: לא מעבר לגבול, בשכם הוא מתחרה.

מר ד. גולן: הכמות שנותנים לו למכור היא רק בשביל הגדה.

השר י. ספיר: הקלקולציה היא שהם ימכרו בשכם.

אני מבין שהם היתנו והגבילו זאת ב-50 אלף זוגות למכירה בשוק המקומי, והשאר לייצוא. אני בכל-אופן איננני נמנה...

השר י.ש. שפירא: מה עם היהודים?

השר י. ספיר: הערבים הפלשתינאים לדעתי, בניגוד לכל הערבים של הסביבה, הם יותר יהודים מערבים.

השר י.ש. שפירא: אז זה מסוכן.

השר י. ספיר: אתה חושב שבהתפתחותם הם ישיבו אותך? אני לא חושב שהם ישיבו.

איננני רואה כל הצדקה שאנחנו במקרה כזה נבוא ונאסור על תוספת מפעלים בשכם, ואז יתחילו xxxx xxxxxxx xxxxxxxxx באיזה ענין שהוא משום הגימוק הזה: שאנחנו מייצרים בשביל השוק שלו.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: האם לא יכולה להיות מחשבה של קואופרטיב או קרטל יהודי-ערבי? (השר י. ספיר: הלוואי.) - אולי אפשר לבדוק זאת.

xxxxxxxxxxxx מר ד. גולן: אני לא חושב שזה טוב, הבעלות המשותפת רק תפריע לייצוא מעבר לגשרים. מה שאישרנו למפעל הזה, שהוא ימכור בארץ בשטחים 50 אלף זוגות סנדלים, שזו הצריכה בארץ. ב-1968 נמכרו בארץ, כולל השטחים, 600 אלף זוגות סנדלים כאלה. ההנחה היא ש-50 אלף זוגות כאלה זה לצריכה של יהודה ושומרון עצמה.

מר ד. גולן:

מה טוען סגן ראש-הממשלה? - שאנחנו לא יכולים להפריע לעין-זאווין להתחרות אתו בשטח שלו. גם המכס וגם המימשל הצבאי חושבים שהם יכולים להבטיח שלא תהיה הברחה. אם ייצרו יותר מ-50 אלף, כל מה שייצר יותר יימכר מעבר לשטחים או שיוטל מס-קניה כזה שלא יוכל למכור זאת. גם המכס חושב שהוא יכול לסדר זאת.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני רואה שיש עוד דברים שצריך לבדוק. ברור שהענין אינו חלק ולא-נעים.

מר ד. גולן: כבר ניתנו לו הרשיונות.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני שאלתי אם אפשר לעשות שותפות, אתה אומר שזה לא טוב. השאלה היא אם אי-אפשר למצוא איזו דרך, שמא יש בזה איזו התחלה של כמה דברים. אני לא מתלהב לענין שנשקיע כסף במפעלים כאלה, כי אני עוד לא יודע מה, מי ואיך. יכול להיות שבערבויות טובות אפשר היה לעשות זאת. אבל אולי אפשר לעשות דבר פשוט. אתה אומר ש-50 אלף זוגות הם יכולים למכור פה. אבל אולי אפשר לנסות להגיד ש-25 אלף זוגות בשביל חוץ-לארץ הוא קונה במפעלים שלנו.

השר י. ספיר: הוא ייצא למזרח הרבה יותר.

השר י. אלון: הוא לא ייצא למזרחית, כי יש חמישה מפעלים כאלה בעמאן.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: זה יכול לקרות גם עם תפוזים או עם זיתים. אנחנו אומרים שזקוקים לרשיונות, ואנחנו אומרים שחלק מהתוצרת שלנו הולך דרכם. איננני בטוח שאנחנו כבר הגענו לסוף בדיקת האפשרויות של איזה מודוס-ויוונדי שיכול להיות, שמתי-שהוא באיזה מקום הוא צריך הלוואה. כדאי במצב כזה לתת הלוואה, בייחוד עכשיו, לאחר שדובר וסוכם שניתן רשיון, זה לא דבר פשוט.

השר י. אלון: זה נכון. אני מציע שעד שהענין ייבדק סופית, מקפיאים את הטיפול במפעל בשכם, לא נותנים רשיון לייבוא המכונות למפעל בשכם, וכאשר יוחלט - אז זה יבוצע.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני מציע לחשוב ולמצוא דרך. אולי זה יכול להיות מפתח למשהו.

השר י.ש. שפירא: יש לי תיקון להצעה, שהבדיקה הזאת תיעשה תוך שבוע עד עשרה ימים.

מר ד. גולן: מה צריך לבדוק?

היו"ר רה"מ ל. אשכול: כל-מיני מחשבות שהועלו פה.

השר י. אלון: למשל, מה יהיה כושר הייצור של המכונות שהוזמנו.

מר ד. גולן: א 200 אלף זוגות במשמרת אחת.

השר י. אלון: זה כבר מדבר בפני עצמו, אז כל הדיבור על 50 אלף זוגות לשוק המקומי, אין לו יסוד.

השר י.ש. שפירא: מה שצריך לבדוק, אתם הסכמתם על 50 אלף, מה תהיה הביקורת, אולי ביקורת של המכס, שזה הולך לייצוא וזה הולך לתצרוכת מקומית.

מר ד. גולן: המכס מציע שהמפעל ישלם את מס-הקנייה, ורק כאשר הסחורה יוצאת דרך הגשרים ויהיה אישור שהיא יצאה, הוא יקבל Draw-back.

השר י.ש. שפירא: איננני יכול להיכנס לטכניקה. אין ספק בדבר, שבדבר אחד צודק סגן ראש-הממשלה, שפה זה מקור לכל-מיני גניבות, והצד הביקורתי כדי למנוע זאת, זה צריך להיות בדוק ומנוסה. ראש-הממשלה העלה את המחשבה אם יכולים לעשות אידושהי

השר י.ש. שפירא:

קומבינציה. איננני יודע, על-כל-פנים אני מציע שההקפאה לא תימשך יותר משבוע עד עשרה ימים.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני יכול לשאול עוד שאלה. כאשר אנחנו אישרנו הקמת מפעל בעין-זאווין והשקענו 300 אלף ל"י, ואיננני בטוח מראש מה עוד נצטרך להשקיע, למה לא בדקנו אז את ענין השוק?

מר ד. גולן: זה לא שייך לוועדת המנכ"לים, זה שייך לרשויות המקומיות. איננני יודע מי מטפל בזה, זו רשות נפרדת, אני חושב שהסוכנות טיפלה בזה, אלינו זה לא הגיע.

השר י.ש. שפירא: למה xxxxxxx שנחשוב שהם יגנבו, אנחנו בעצמנו "גונבים".

השר י. אלון: ההחלטה היא שאין החלטה, ובינתיים מקפיאים. ישנה הצעת שר-המשפטים להגביל בזמן, איננני מתנגד, איננני חושב שזה מוברח להיות עשרה ימים, אפשר לקבוע שבועיים או שבועיים וחצי.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני רוצה שיירשם אחרת, שאנחנו דוחים את הענין לשבוע ימים. הדבר עוד צריך עיון.

השר י. אלון: בשבוע הבא אני בארצות-הברית, אני מבקש לקבוע שבועיים, הענין כבר נמצא בדיון שלושה חודשים.

מר ד. גולן: לא איכפת לי שזה יהיה שבועיים. הצרה היא שבינתיים האיש נכנס להוצאות כספיות וההוצאות על ההוצאות שהוא עשה, הולכות וגדלות.

השר י.ש. שפירא: כפי שאני רואה, המגמה היא לא להימנע ממתן רשיון, אלא השאלה היא כיצד לקשור דבר זה באיזה אופן שהוא, שבגדה ימכור פחות. כלומר, שהזאב יהיה שבע והכבש יישאר שלם.

השר י. אלון: אם כך אני מבקש להביא זאת ישר לממשלה ולא לוועדה, ביום ראשון שאחרי יום ראשון זה. אני ממילא מערער, אז זה יחסוך שלב נוסף.

השר י. ספיר: אני מבקש להצטרף לערעור בממשלה, כי אם השר אלון# יערער על ההחלטה אני אערער על הערעור שלו.

מר ד. גולן: אני מבין שהתצעה היא לבדוק את סדרי הביקורת.

השר י.ש. שפירא: ואם אפשר להיכנס אתו להסדר שהוא ימכור פחות כאן.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אני לא בא עכשיו לטפל בענין עמק-הירדן. אבל מה שאיכפת לי זה היישוב הזה ברמת-הגולן, כי נדמה לי ששם מהחקלאות עצמה קצת קשה להתעשר.

השר ח. גבתי: קשה מאוד להתעשר.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: אמרנו שזה יהיה מלוס חקלאות, פלוס מלאכה, חרושת, תחבורה, סקי וכדומה. זה מה שחשוב לנו. למעשה אני גם מעוניין להרבות עבודה בשכם.

השר י. ספיר: או זה או זה.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: מה אני יכול לעשות, לא אני בניתי מגדל-בבל זה. משום כך אני לא-כל-כך מסקני. כל זמן שיש 180 אלף מחוסרי עבודה, וכל זמן שהיתה אמונה שאפשר להעביר מעזה...

השר י.ש. שפירא: זה מעט מאוד פועלים, תכל מכונות.

מר ד. גולן: נכון שהמכונה היא אוטומטית, אבל גם בעין-זאוין עובדים 70 איש. ישנם אנשים שעוסקים באריזה ועוד.

השר י. אלון: זה עסק לא רע.

תת-אלוף ש. גזית: גם בעזה יש מפעל כזה עם כושר ייצור של 600 אלף יחידות בשנה.

מר ד. גולן: ומפקחים עליו.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: זה עוזר להקים את הקרטל הזה. אני מקבל על עצמי להשיב את הסכמתו של חה"כ אבניאל לקרטל הזה.

מר ד. גולן: יש צורך בהסכמת השופט צלטנר.

היו"ר רה"מ ל. אשכול: על-כל-פנים, הענין איננו חלק. אמרנו שנטפל בזה, אנחנו מעוניינים שמה שיותר אנשים יעבדו, זה לא יהיה לרעתנו.

במשך שבוע-שבועיים צריך לבדוק את הדבר, וזה יהיה בישיבת הממשלה בעוד שבועיים.

המזכיר מ. ארנון: ונזמין לישיבה זו את כל מי שצריך.

מ ח ל י ט י ם: האישור שניתן על-ידי ועדת המכבל"ים לתושב שכם להקים מפעל לייצור מנדלי פלסטיק, ייבדק מחדש.

מסקנות הבדיקה תובאנה להחלטה בישיבת הממשלה ביום י"ט באדר תשכ"ט (9.3.69). עד להחלטת הממשלה כאמור, יוקפא הטיפול בנושא.

הישיבה ננעלה

מזכירות הממשלה

לתא-שלום עדי שלומית,

רציתי שתדעי לשמחתי.

שלחתי זכרון על הפגישה, תיקון טעות

בדרום תיגון ותוספת לגבי מרקדים.

בברכה

עדה בסוף

69 יולי 3

תיקון לפגישה בבוקר.

2 נובמבר

(הוחזר ליום ה 7 בנובמבר בשעה 14 – 8 בבוקר)

התיקון הוא בסעיף 9 הנוגע רק לשלושה אתרים אלה בלבד.

שט/14. הפרעות הסדר בשטחים המוחזקים

תת-אלוף ר. ורדי: אנחנו במשך עשרים החודשים מאז נכנסנו לשטחים, נתקלנו בכמה גלים של תסיסה. הגל האחרון התחיל ב-21 בינואר, והגל שלפניו היה בערך שלושה חודשים לפני זה, וזה הגל של חודשים אוקטובר-נובמבר, ולפני זה היתה הפסקה של חמישה-ששה חודשים, כאשר הגל הראשון היה בחודשים מאי-יוני. זה סדר גלי התסיסה.

יש רקע מתמיד לתסיסה. הרקע המתמיד לתסיסה הוא קודם-כל אי-שביעות-רצון תקיימת ממצב הכיבוש. הם אינם משלימים עם הכיבוש ואינם אוהבים אותו. דבר שני, אי-הוודאות ביחס לעתיד שהיא גם מביכה וגם מתסכלת, וכתוצאה מכך הם פתוחים לדבר השלישי, וזו הסתה בלתי-פוסקת, בעיקר מצד אנשים מבחוץ. אבל גם הסתה מבפנים על-ידי אנשים קיצוניים: הקומוניסטים, ה'בעת', ארגוני תלמידים, ארגוני מורים ומורות הקשורים לארגונים פוליטיים. כאשר יש רקע מתאים או מאורע מתאים, ההסתה הזאת של גורמים היצוניים וגם פנימיים מצליחה ונושאת פרי, והתוצאה שלה היא תסיסה.

תת-אלוף ר. ורדי:

לגבי השלב-התסיסה האחרון, הדבר המיידי שגרם לכך היה משהו שקרה לא בגדה אלא מה שקרה ברפיח. ב-20 בינואר היה מקרה היריות ברפיח, והתסיסה התחילה גם בשכם ב-21 בינואר, כאשר התלמידים לפי הדפוס הרגיל והמקובל להתחלת תסיסה באו לבית-הספר, ומיד עזבו את הכתות, התגודדו בחצרות ולא למדו.

השלב השני נמשך פחות-או-יותר אותו זמן, שבוע עד עשרה ימים, עד ששולחים שליחים לערים אחרות בגדה, והם בעצמם מסמיק מחופפים כדי לצאת מבית-הספר ולהתחיל בנסיונות של הפגנות.

השלב השני היה רק בשכם והוא התחיל ב-21 בינואר ונמשך עד ה-2 בפברואר, ומשם הוא גלש ועבר גם לערים אחרות. בתחילה זה התבטא בהיעדרויות מלימודים. התלמידים באים לבית-הספר ולאחר זמן קצר עוזבים את הלימודים, חלק נשאר בין כתלי בית-הספר, א ולאחר-מכן עם ההתפתחות הם יושבים בבית-הספר ומתחילים לקרוא קריאות נגד ישראל, נגד הכיבוש, בעד נאצר ופלשתינה, ועוד דברים "משמחים" מסוג זה, ולאחר-מכן גם יוצאים בהפגנה.

השלב השלישי התחיל מה-2 בפברואר עד ה-12-13 בפברואר, ואפשר לקרוא לו השלב של היציאה לרחוב. המוקד היה בשכם, ומשכם זה התחיל להתפשט למקום השני הרגיש ביותר, וזו רמאללה, ומשם לאל-בירה. ושם התפתחו הדברים האלה, ואחר-כך התפשט לשומרון. בעשרת הימים האלה התסיסה היתה בעיקר בשומרון. הביטוי הפעם היה יציאתן של ילדות במספרים לא-גדולים, לפעמים עשרות, ולפעמים עד 100-200, בגילים 12 עד 18, יציאת מתחומי בית-הספר לרחוב בנסיון להפגין. בדרך-כלל ההפגנות האלה התפזרו מיד עם הופעת כוחות-הבטחון במקום. כאשר האווירה התחממה הן הסתתרו בתוך כתלי בית-הספר ומתוך כתלי בית-הספר התחילו ברגימת אבנים לעבר הכביש, בדרך-כלל לא היו שם מפרות צבאיות, אז הן רגמו באבנים גם ערבים ישראלים שעברו שם. לאחר-מכן, כאשר חעניין הזה התחסם והתחילה התערבות של כוחות הבטחון בנסיון לפזר ההפגנה, ברגע שהן יצאו מכתלי בית-הספר לרחוב.

תת-אלוף ר. ורדי:

מה שאיפיין את ההתפתחות הזאת של גל-התסיסה הזה, שהתופעה הזאת עברה לכל הערים האחרות במשך עשרה ימים, אבל קודם-כל היא התחילה בשכם. בשכם ב-8 4 בפברואר, לאחר שיום לפני זה [illegible], נכנסה המשטרה כדי להשליט סדר, נתפסה המנהיגות של שכם, [illegible] בעילה [illegible] ובלחץ המורים הכריזה המנהיגות בשכם על שביתת-מסחר ליום אחד. זה היה נוח למנהיגים בשכם, כי כזכור, בתקופה שלפני התסיסה נוצר קרע בין ראש עיריית שכם ובין המנהיגים בשכם, לאחר שהירדנים האשימו אותם בבגידה ובשיתוף-פעולה עם ישראל, ואז היה להם נוח להוכיח שהם לאומנים טובים והם [illegible] לשביתת-המסחר הזאת.

עוד נקודה אחת ראויה להדגשה. זו היתה פעם ראשונה בשכם וגם בגדה שהמורים באופן רשמי הצטרפו לשביתה. עד הפעם הזאת, כל פעם שהיו שביתות, המורים והמורות באו לבית-הספר וגם אם התלמידים עזבו את בית-הספר, המורים המשיכו להישאר בכתלי בית-הספר. בפעם הזאת היתה החלטה של המורים לשבות, כאשר ההסבר שלהם לכך היה שהם לחוצים על-ידי התלמידים, כי הם אומרים להם שהם בוגדים, יורקים להם בפנים ודברים [illegible], ואז הם הצטרפו לשביתה. זאת הם אמרו לא באופן רשמי, אבל זה מה שהשתמע מהדברים האלה. לגו הם אמרו שאין להם ברירה, בין היתר, כי התלמידים מציקים להם, ולכן הם מפסיקים את הלימודים. בשיחה אחת הם הסבירו שזו הסיבה.

<u>היו"ר רה"מ ל. אשכול:</u> במקרים כאלה היה איזה "לוזונג" לתלמידים?

<u>תת-אלוף ר. ורדי:</u> היו הרבה סיסמאות.

מה שגרם בסיבוב הזה לעומת סיבובים שקדמו, שהפעם הנושא הפלשתינאי ו"אל-פתח" היו ה"לוזונגים" הראשיים. נראו פתות דגלי ירדן ויותר דגלי "אל-פתח". כיוון הסיסמאות היה: ה'פתח' זה אנחנו, אנחנו אוהבים את ה'פתח'. תופעות כאלה פגשנו גם בסיבוב הקודם, אבל הפעם זה היה מאוד בולט. ב"לוזונגים" האלה היו התרוצצויות. למשל,

תת-אלוף ר. ורדי:

בסיבוב הקודם הם יצאו בקריאות בעד חוסיין, אחר-כך יצאו בקריאות בעד נאצר ואחר-כך שוב בעד חוסיין.

שביתת המסחר בשכם, שלכתחילה הוכרזה ליום אחד, נמשכה שבעה ימים. אאאאאאאא גזה קרה לא כתוצאה מרצון המנהיגות שם, שהחליטה להצטרף לשביתה הזאת, אלא בעיקר בגלל לחץ ברחוב, אלא התרוצצות בתוך המנהיגות, הם קיוו כנראה שאנחנו, כאשר השביתה הזאת תימשך יותר מיום אחד, נבוא אליהם ונגיד להם: תפסיקו את השביתה - וכתוצאה מכך הם יגידו לנו מה הם דורשים. והדבר גרם להם לתיסכול לא-מעט, ובין השאר אמרו בשיחות: "אנחנו מפסידים, מסלים על עצמנו סנקציות כלכליות" וכו'. ועל-כן הם החליטו, ללא לחץ מצדנו, וללא התערבות מצדנו, לאחר שבוע להפסיק את השביתה.

זה מה שקרה בשכם. ברמאללה ובאל-בירה קרה דבר הפוך. ראשי הערים במקומות האלה הם לאומנים קיצוניים. הם בראשית עשו נסיון קודם-כל להרגיע. מאחר שהם לא הצליחו בנסיון הזה, בנראה שלא עשו מאמץ גדול - זה היה יותר נסיון כלפינו - ואז כאשר הדברים התחממו, הם הצטרפו למתסיסים להפגנות. הם עשו גם נסיון להשבית את המסחר, אבל כאן xxxx זה לא הלך. הם קיימו התייעצויות ממושכות עם אנשי לשכת-המסחר, אבל הסוחרים לא הלכו אתם. ברמאללה ובאל-בירה, תוך מיום אחד, בו נסגרו החנויות באופן חלקי, לא היתה שביתת מסחר. זו היתה ההצלחה היחידה שלהם להצטרף לשביתה.

הגל הזה התחיל ב-12 בפברואר, והיו לו הדים בעיקר בבית-לחם וביריחו. כאשר שומרון נרגעה, התחילה בית-לחם לתסוס. בהיקף כזה, זו היתה הפעם הראשונה. היתה שם שביתה במאי בשנה שעברה. אבל הפעם התסיסה התחילה בין ה-2 ל-12 בפברואר, ולאחר-מכן עד ל-20 בפברואר. בית-לחם היתה המקום היחידי כמעט שהמשיך לתסוס על-ידי נסיונות להפגנה והתבטאויות חריפות של תלמידים ותלמידות בתוך בית-הספר, ורגימה של רכב באבנים ברחובות וכו'.

תת-אלוף ר. ורדי:

באותו שלב בעצם כבר "נשבר" גם לאנשי השומרון וגם לאנשי רמאללה מהענין הזה של הפסקת-הלימודים והשביתות, והתחילה התרוצצות פנימית על-מנת להחזיר את הלימודים לתיקנם.

השר י.ש. שפירא: איך אמא היתה החלוקה בבית-לחם בין המוסלמים לבין הנוצרים בענין זה?

תת-אלוף ר. ורדי: שבתו בעיקר צבחי-הספר של המוסלמים. פה אפשר להבחין בין בית-לחם לבין רמאללה. ברמאללה הנוצרים שהם מיעוט, בבאל-בירה יש זה מספר דומה, שם דווקא הם נושאי דגל הלאומנות. הם מתחרים עם במוסלמים בענין זה. לעומת זאת, בבית-לחם הנוצרים הם בדרך-כלל גורם ממתן. זה נכון לא רק לגבינו אלא גם לגבי חוסיין.

תת-אלוף ש. גזית: כאן הרקע הוא פחות דתי ויותר כלכלי, הכלכלה שלהם מבוססת על תיירות וכו'.

תת-אלוף ר. ורדי: כפי שאמרתי, גם ענין שביתת הלימודים לא מצא חן, לא בעיני המנהיגים וגם לא בעיני המורים, באל-בירה, ברמאללה וגם בשכם יצא קול-קורא לתלמידים, ובשבוע או בעשרת הימים האחרונים הם חזרו ללימודים, כתיקנם.

לעומת זאת בטול-כרם ובקלקיליה הם הצטרפו יום או יומיים לשביתת המסחר, ועל-ידי-כך גם טול-כרם רשמה לעצמה את חלקה "בספר חזתב הירדני", שהנה היא היתה בסדר מבחינה זו. לאחר יומיים הענין נפסק והלימודים חזרו לתיקנם. בקלקיליה, בטול-כרם ובג'נין הם חזרו לתיקנם בחלקם.

היום אנחנו נמצאים במצב שבשמה ההפגנות שורר שקט; מבחינת הלימודים מתקיימים לימודים באופן חלקי בשומרון וגם ביהודה, ומאתמול היתה היעדרות מסויימת מלימודים בחברון. יש לציין שחברון היתה כל התקופה הזאת שקטה לחלוטין. לא היו היעדרויות מלימודים,

תת-אלוף ר. ורדי:

אבל היום יש יותר היעדרויות מהלימודים, ולפי הדיווחים, גם חברון התחילו להצטרף למעגל, כי ביומיים האחרונים של הלימודים יש שם היעדרויות ממש-

הספר.

השר מ. קול: כמה נסעו למכה?

תת-אלוף ר. ורדי: קרוב ל-300.

יש לציין שבמשך כל אותה תקופה היתה הסתה אדירה בכל אמצעי הקומוניקציה של מדינות-ערב. וזו היתה הסתה מאוד גסה. סיפרו שאצל מוסה הרגנו ילדות, או שקברו חיים, סיפרו שברמאללה הרגנו 14 בנות, ושלשום סיפרו שבבית-לחם הרגנו 4 בנות. כמובן שהדברים האלה מאוד תורמים.

יום התוקף של התקנות בירושלים, שהיו צריכות להיכנס לתוקף ב-22 בפברואר, הם קראו להפגנות באותו יום, למרות שטר-המשפטים דחה את תחילת תוקפן של התקנות לשלושה חודשים. הם לא הצליחו, והעיר היחידה שהחליטה על שביתת מסחר היתה רק שכם, וכל יתר הערים למרות שהיו לחצים לקיים את השביתה, לא קיימו את השביתה.

אם לסכם את ההיקף של הגל הזה, לפי דעתי בסך-הכל הגל הזה הוא יותר קטן מהגל שהיה בחודשים אוקטובר-נובמבר, גם מבחינת ההיקף הכולל, שאמנם הקיף בשורון כמעט את אותם המרכזים, אבל זה היה לזמנים יותר קצרים.

שנית, מבחינת ההשתתפות המעילה, צריך להביא בחשבון שאלה בסך-הכל מספר בתי-ספר מעיר. יש בתי-ספר מועדים שבהם מתחיל העניין והם אלה שמפקים כותרת מעביל ההפגנות וההתפרעויות. בדרך-כלל זה בית-הספר הרגיל, בקלקיליה, או בג'נין אלה בתי-ספר של אונר"א, אבל לרוב אלה בתי-ספר ממלכתיים שלנו, שאנחנו מחזיקים אותם. בקרב אותם בתי-הספר מספר המשתתפים הפעם היה יותר גדול מאשר באוקטובר ובנובמבר. בחודשים אוקטובר-נובמבר ראינו בשכם הפגנות של מאות אנשים, ולפעמים גם במספרים שעוברים את ה-1,000. כאן זה היה בקנה-מידה יותר קטן.

תת-אלוף ר. ורדי:

לעומת זאת היו גם התבטאויות יותר חריפות מבחינת הסלוגנים מצד אחד, וגם היו קצת יותר פעולות אלימות מבחינת שימוש ברגימת אבנים בעיקר. היו יותר רגימות באבנים מאשר הכרנו קודם. [illegible] בשכם היו נסיונות להציב 'טרוריסים' ולעשות מחסומי אש. בשכם היו כמעט כל יום נסיונות להפגנות ב"קסבה", בסך-הכל של 30, 40, 50 עד 100 נערים, לא תמיד תלמידי בתי-ספר, מבהזדמנות זו עשו להם שמחה משלהם והתפרעו.

אם לסכם את המצב כפי שזה עכשיו, הרי אנחנו נמצאים עכשיו במצב שהגל הזה הולך לקראת דעיכה. היום עומד לצאת בשכם קול-קורא של ראש העיר, להזהר ללימודים, וגם העיריה וחברי האגודות המקצועיות למיניהן, לשכת המסחר וכו', יצטרפו לקול-קורא זה, כי הם התעייפו. יש להם ההרגשה מאינם יודעים בדיוק לאן זה מוליך אותם.

מאידך, כמה וכמה אמצעים שנקטנו בהם, היתה להם השפעה ממתנת. גם הגירוש של השבעה וגם האמצעים, שהם כביכול אמצעים לא-חריפים, של משפטים מהירים והקנסות שקנסנו באותם הימים את המפגינים [illegible]. לכל זה בהחלט היה אפקט. אחד הסימנים לכך הוא שההיעדרויות מהלימודים היום אינן דומות להיעדרויות כפי שהיו בראשית הגל. [illegible] באים לבית-הספר וחלק אמנם עוזב, אבל יש חלק שבכלל אינו בא. זה כנראה [illegible] ברצונם של ההורים ואשר החליטו שמוטב שהילדים יהיו בבית.

בשלושה בתי-ספר שבהם התפרעויות עברו את המידות המקובלות בבית המדרש למורות ברמאללה, בבית-הספר התיכון לבנות ברמאללה ובבית-הספר התיכון לבנות בבית-לחם - שם עשו שמות, הרסו רהיטים וכו' - אנחנו הטלנו עוצר באזור הסמוך לבית-הספר, ועל-ידי-כך העניין נפתר. השימוש בכוח היה מינימלי, ובעצם הערבים מעניקים שפה-ושם היו כמה מצועים, אבל בפועל - לפי הדיווח שבידינו - לא היו נפגעים מחוץ למקרה אחד, שבו מישהו נפל, אבל לא נפגע קשה.

שס/25.2.69 סודי ביותר

תת-אלוף ר. ורדי:

מה שאני רוצה לציין כאן, שכיום יש בהחלט בעניין זה מידה גדולה של התרופפות של השליטה הפסיכולוגית של המנהיגים על הרחוב ועל התלמידים, והם מחפשים דרכים כיצד לחזור לשלוט בעניין. יש ידיעות על כוונתם לחדש את קיומן של הוועדות להכוונה לאומית, גם בשכם, גם ברמאללה וכנראה גם בירושלים. בשכם העניין מדאיג אותם במיוחד, כי הם רוצים להיות המחליטים מתי לשבות, ושהם יחליטו מתי להפסיק את השביתה וישיישמעו להם ויצייתו להחלטות שלהם. כמובן שהעניין בהחלט גלש מעבר למידות של שליטה, יש התרופפות בין תלמידי בתי-הספר. יש תלמידים שנהנים ונותנים לזה יד, אם כי היו בין התלמידים כאלה שבאו בטענה משלחת תלמידים אל הממושל בשכם ואמרו: אנחנו רוצים ללמוד, יש בחינות, רוצים לחזור ללימודים. כך שגם בין התלמידים בעניין זה אין קונצנזוס לערוך שביתות.

אני מניח שכפי שהיו לנו גלים כאלה בעבר, אנחנו צפויים לגלים כאלה גם בעתיד. מדי פעם בפעם יש דברים שהם משמשים קרקע לתסיסה, ויש ימים שבהם המורים אינם יכולים להשתלט. קודם-כל יש חגים ומועדים. המועד הבא שלנו הוא יום-העצמאות, ויום-העצמאות בדרך-כלל הוא יום תופשי מלימודים; ה-5 ביוני הוא יום תופשי מלימודים, אבל גם בין התאריכים האלה ישנם חגים או אירועים אחרים שייתכן והם עלולים להשפיע.

יש עוד דבר, גם מאורעות חיצוניים משפיעים על התסיסה, כמו למשל הדיבורים על החלטות מסויימות של ארבע המעצמות; הדיבורים על מתרון כפוי; הרצוקלהיות גם שותפים אקטיביים למתרון. יש כאלה שאינם רוצים שיהיה מתרון בלעדיהם, ואינם רוצים שייאמר להם אחר-כך: איפה הייתם.

השר י.ש. שפירא: כל זה גורם לתסיסה של ילדים?

אא

תת-אלוף ר. ורדי: צריך לזכור שהתלמידים בגדה המערבית הם בגילים 20-22, ובבתי-המדרש הם בגילים עד 25-26. אנחנו זוכרים את עצמנו כאשר אנחנו היינו בגילים אלה ובמה עסקנו. הם המתסיסים את היותר מבוגרים, כך שהם מכוונים למאורעות כאלה. התסיסה החלה בדיוק בזמן ועידת הארגונים הפלשתינאיים ואש"ף, זו גם-כן סיבה טובה להראות שלא רק הארגונים האלה פועלים, אלא גם הם כאן פועלים.

כפי שאמרתי, הרקע והסיבות תמיד קיימים, וכאשר יש משהו מיידי שבו מצליחים להתגבר על הקשיים, שלא תמיד רוצים להצטרף להפגנות או להתפרעויות, כמו למשל מקרה משקשור בבנו כמו המקרה ברפיח, לפעמים יש סימנים על ההתנהגות בבתי-הכלא, אז זה רקע מתאים להסיסה שמתפתחת בצורה כפי שאנחנו מכירים אותה.

מזכירות הממשלה

סודי
העתק מס 19

פרוטוקול
ישיבת ועדת השרים לעניין השטחים המוחזקים
ג' בשבט תשכ"ט - 22.1.69

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, י. ברזילי, ח. גבתי, מ. דיין, י. ספיר, מ. קול, ח.מ. שפירא, ז. שרף, א. שטן.

בעדרו השרים: א. אבן (בחופשה), י. אלון.

מ. ארנון	-	מזכיר הממשלה
א. אגמון	-	משרד האוצר
י. ארנון	-	משרד האוצר
תת אלוף ש. גזית	-	צ.ה.ל.
אל"מ י. ליאור	-	יועץ צבאי לראש הממשלה
סא"ל מ. רביבוביץ	-	משרד הבטחון

סדר היום: שט/13. הצעת תקציב לשטחים המוחזקים לשנת התקציב 1969/70

בפרטיכל זה 2 דפים.

./הצעת

שש/13. הצעת תקציב לשטחים המוחזקים לשנת התקציב 1969/70

שר האוצר פותח.

הממונה על התקציבים במשרד האוצר ותת-אלוף ש. גזית מסבירים את פרטי התקציב לשטחים המוחזקים לשנת התקציב 1969/70.

בדיון משתתפים: השרים ל. אשכול, י. ספיר, מ. קול, מ. דיין, א. ששון, ח. גבתי, י. כרזילי, ז. שרף וד"ר י. ארגון.

מ ח ל י ט י ם:

א. לאשר את הצעת התקציב לשטחים המוחזקים לשנת התקציב 1969/70 בסכום כולל של 162,300,000 ל"י.

ב. אומדן ההכנסות המקומיות בשטחים המוחזקים עומד על סך של 39,000,000 ל"י.

ג. ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה.

ד. ההחלטה שמורה במזכירות הממשלה

ה. הפעולות האזרחיות בשטחים המוחזקים יבוצעו ע"י משרדי הממשלה השונים במסגרת הממשל הצבאי.

(פרטי הצעת התקציב שמורים במזכירות הממשלה.)

ה י ש י ב ה ב ב ע ל ת

סטינוגרמה

ס ו ד י

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
ג' בשבט תשכ"ט --- 22.1.69

נכחו השרים : ל. אשכול - יו"ר,
י. ברזילי,
ח. גבתי,
מ. דיין,
י. ספיר,
מ. קול,
ח.מ. שפירא,
ז. שרף,
א. שמון.

נעדרו השרים: א. אבן (בחופשה),
י. אלון.

מ. ארנון	-	מזכיר הממשלה
א. אגמון	-	משרד האוצר
י. ארנון	-	משרד האוצר
תת-אלוף ש. גזית	-	צה"ל
אל"מ י. ליאור	-	יועץ צבאי לראש-הממשלה
סא"ל מ. רבינוביץ	-	משרד הבטחון
רשם	-	י. תגני

סדר היום : שש/13. הצעת תקציב לשטחים המוחזקים לשנת התקציב 1969/70

רה'מ ל.אשכול: פותח את הישיבה ומזמין את שר האוצר להרצות על סעיף "הצעת תקציב השטחים המוחזקים לשנת 1969/70".

השר ז.שרף: המותר לי למסור את רשות הדיבור לממונה על התקציבים?

רה'מ ל.אשכול: כן.

מר אגמון: הצעת התקציב לשטחים המוחזקים לשנת 1970/1969 המונחת פה לפניכם, מסתכמת ב-162,300,000 ל"י. זה בסך הכל ברוטו לעומת 140 מיליון בשנת הכספים החולפת 1968/1969. אל התומר שקבלתם צורפו הנחיות שלפיהן הוגשה ועובדה הצעת התקציב הזאת. ההנחיה העיקרית שבהן היא, שהתקציב נבנה על יסוד עיקרון של המשך קיום השירותים והתעסוקה בשטחים המוחזקים, כפי שהם היו ברמה של 1968/1969. אולי אפשר לומר, כפי שהם היו לפני מלחמת ששת הימים. הסכומים שמובאים בתקציב זה הם תרגום של אותה רמת שירותים הקיימת למציאות ב- 1970/1969.

רה'מ ל.אשכול: אתמול גנבתי שיחה עם ארנון. היה לי הרושם שההפרש בשנה זו לעומת השנה הקודמת הוא 8 מיליון. עכשיו אני שומע על 20 מיליון.

מר אגמון: דיברתי על התקציב ברוטו, כל ההוצאות בשטחים על החזקת השירותים. אם ננכה מזה את ההכנסות בשטחים עצמם מהמספר הזה, אז ההפרש יקטן, מכיוון שיש גידול בהכנסות כ-11 מיליון לירות. אז נשאר 123 מיליון תקציב ניטו, לעומת 111,300,000 ל"י ב-1969/1968. 12 מיליון הפרש.

רה'מ ל.אשכול: הבינותי אתמול שההפרש היה 8 מיליון.

אל'מ ש.גזית: התקציב ברוטו שעליו דיבר אברהם היה אשתקד 140 מיליון, לעומת ההצעת ההוצאות ל-1970/1969 שהיא 162,300,000. הפער בין השתיים מסתכם ב-22,800,000. התוספת ניטו, לאור גידול ההכנסות, האומדן של ההכנסות לשנה הבאה הוא 63 מיליון. זאת תוספת ברוטו כ-12 מיליון. כאן ישנו פירוט של תקציב, שמתחלק לתקציב רגיל ותקציב פיתוח. התקציב הרגיל לגבי יהודה ושומרון גדל ב-8 מיליון. רצועת עזה וצפון סיני - ב-9 מיליון, רמת הגולן - 40 מיליון, במרחב שלמה - 400,000. הוצאות וחמריצים - 2,600,000 ל"י. ברזרבה הכללית יש יתרה. בשנה שעברה היתה רזרבה גדולה מאוד, כ-13 מיליון. השנה הרזרבה היא 5.5 מיליון. הסיבה פשוטה: בשנה שעברה היתה תחזית של כל מיני סכומים בלתי חזויים מראש, שנצטרך לטפל בהם. השנה נכללו סכומים אלה בתקציב הרגיל.

תקציב הפיתוח - 9 מיליון. ליהודה ושומרון - כמעט ולא כלום. עזה - 5 מיליון. רמת הגולן - 5 מיליון ומשהו.

רה'מ ל.אשכול: בדרך כלל ההוצאה היא בטוחה. ההכנסה לא כל כך בטוחה. בונים על הכנסה של כ-40 מיליון. אחר כך יתברר שאינם. האם זאת לא דרך אחרת, שבמקום להגיד מראש שאין השנה יותר, עושים "קונץ" כזה?

מר אגמון: הגידול של 10 מיליון מבוסס, זה בהכנסות המדינה. ב) בשנה 1968-1969 יכנסו יותר. ההפרש הוא לא בין 28-30 אלא בין 29-33. זה דבר שמתקבל על הדעת.

רה'מ ל.אשכול: גם 33 של אשתקד יכולים להיות לא בטוחים בשנה זו.

מר א.אגמון: אנו כבר בסוף ינואר.

השר י.ספיר: להכנסות אלו יש כמה צורות. יש הכנסות של בלו או מסים בלתי-עקיפים אחרים. זה מוטל על דברים, כפי שהם בשטחים אלה, או מייצור מקומי או מיבוא בחוץ. מה משקל המסים, כשכל אחד מן השטחים קונה בארץ?

אל'מ ש.גזית: באומדן ההכנסות שלנו לא כלול סכום של 33 מיליון, שהוא הכנסות מהשטחים בישראל. זה לא דידקטבל בחישוב התקציב שלנו. זה גם לא כולל את 70 המיליון של הנפט.

מר אגמון: סכום זה כלול באומדן ההכנסות של המדינה.

השר י.ספיר: הוא לא כלול בסכום המיועד לכיסוי הוצאות התקציב?

מר אגמון: הנפט - לא.

מר ארנון: חישוב ההכנסות הוא רק מה שמקבלים בשטחים עצמם. זאת לא התחשבנות בין מדינת ישראל והשטחים. אם עושים התחשבנות זו באופן גס, מפני שאנו לא יודעים בדיוק מה הסחורות שעוברות את הגבול הירוק, אנו מגיעים למסקנה שבמדינת ישראל אנו מקבלים כ-33 מיליון לירות מסים על הצריכה של השטחים. זה מה שרשום אצלנו בהכנסות המדינה. כלומר, היו צריכים להחזיר בגבול ישראל 33 מיליון ולגבות אותם מיד בצד השני. אילו היצואנים היו עושים כך, אז אינני צריך לשלם על היצוא העקיף שלנו מס. אז היינו מחזירים לה ם סכום זה והמדינה היתה מטילה עליהם מס כפי רצוננו.- יש סעיף שני שאיננו כלול - ההכנסה מהנפט.

השר י.ספיר: אני רוצה להשלים את השאלה בענין זה. אני יכול להבין שמבחינה בוכלסרית קשה להגיד: אני מצרף את זה שם. אבל בשעה שאנו עושים את החשבון מה הגרעון שלנו לגבי השטחים - אני חושב שאפשר לצרף מסי-עקיפין אלה של 33 מיליון. כי אילו לא היו השטחים, לא היינו מקבלים לקופת המדינה את 29 המיליון. זה לא היה בא ממילא. הם לא היו קונים אצלנו. זה לא רק מכס אלא מסי קנייה. (מר ארנון: סכום זה כולל הכל). הוא כולל אבל לא כלול בתקציב. זה בצד ההכנסה. אבל לשם ההרגשה שלנו ליד שולחן זה אפשר לומר שהסכום בא לכסות את הגרעון.

רה'מ ל.אשכול: אותה סחורה שהם קונים אצלנו, מה היה קורה אלמלא הם?

השר ח.גבתי: לא היו קונים אותה.

רה'מ ל.אשכול: מה היו עושים בה? (השר ח.גבתי: היו עושים מיחון ...) העיין יותר מורכב מכפי שמציגים פה את הענין.

ד'ר ארנון: אדוני ראש הממשלה, נכון הוא לראות את זה בעצם כיצוא, שמול זה עומד יבוא שאנו מיבאים לשם במיוחד בצורת שירותים, אנשים שמטיילים שם. אם רוצים על זה חשבון - יש לנו על זה חשבון בתקציב הלאומי. בתקציב הלאומי עשינו חשבון כאילו השטחים הם חו'ל. אז יהיה יצוא של 80 מיליון ויבוא של 65 מיליון. דבר מוזר, שזה העברת יצוא הון שלנו לשטחים בהפרש. אם אתה רוצה לדעת כמה עלו השטחים באופן מעשי - חוץ מהסכום של לירות שמסתובב שם, שאין אנו חושבים שהוא סכום גדול - זה עולה לנו 15 מיליון.

רה"מ ל.אשכול: לאחר שהושמעו השאלות והושבו התשובות אפשר להגיד, שיש עוד איזו הכנסה נוספת על זו שאמרנו קודם, או שאתה אומר: לולא השטחים החדשים הייתי עושה עם הסחורה הזאת משהו, הייתי מוכר אותה למישהו אחר?

ד"ר ארנון: היינו עושים יצוא.

השר י.ספיר: מסים לא היית מקבל מהיצוא. 30 מיליון אלה שאתה מטיל על הסחורה הזאת שהיא כאילו מיוצאת לשטחים - מסים אלה לא היית מקבל.

השר מ.דיין: היות וכולם מדברים שלא לענין, גם אני אדבר שלא לענין. יש בתחומי העסק הכלכלי של הגדה נעלם אחד גדול, שאין לי תשובה עליו. זה לא משפיע כרגע באופן ישיר על מדינת ישראל, אבל זה חשוב מאוד - האם יש בריחת הון מהגדה לירדן? מצד אחד אנו יודעים שמעבירים הרבה כספים מהגדה המזרחים. משלמים משכורות ומענקים. אני לא תאבל על זה. אם ירדן רוצה להעביר מיליונים של דינרים - תעביר. מצד שני אין לנו שום בקורת שתמורת התפוזים או השמן-זית מוחזרת הנה, או שהמוכר משאיר אותה שם בבנק או אצל אחיו. במשך השנתיים מה קרה עם התמורה. ברור שחלק מן הכסף הוא מביא בחזרה כדי לעבד את משקו, אני מדבר על הנשאר. אין לנו שום בקורת על דבר זה. שוב פעם אני יכול להגיד בתור יהודי: כך זה טוב וכך זה טוב, או כך זה רע וכך זה רע. אם הוא משאיר שם את הכסף - אולי הוא רוצה בסופו של דבר לברוח אל הכסף, כי הבנים שלו שם, הם לומדים בכל מיני מקומות. אולי הוא משקיע שם כסף כדי להחזיק את הילדים, אחר כך הוא עצמו יברח לשם. יכול להיות שמבחינה זאת הדבר חיובי. הבחינה השניה - אם נדבר מבחינה כלכלית יסודית - היות ואין לנו שום בקורת על זה, יכול להיות שיש בריחת הון גדולה, וכל העודפים, לאחר שמשאירים פה את המינימום כדי לעבד את המשק, נשארים שם כחסכונות. מפני שהוא אומר לעצמו: פה לא בנקים ולא ממשלה שאני יכול לבטוח בהם. הערה זו אין לה שום ביטוי בתקציב. אבל בשעה שמדברים על תהליכים כלכליים בשטחים, רצוי לציין את שני התהליכים: א) הולך כסף מירדן הנה. ב) אין לנו ידיעה על גורל התמורה של התוצרת.

רה"מ ל.אשכול: לכמה מצטרף הנפט, ל-70 מיליון לירות? (מר אגמון: כן).

השר מ.קול: 70 מיליון לירות אלו הן מכיוון שהצינור לא יכול להעביר יותר, אילו הצינור היה גדול יותר - גם הכמות היתה גדלה, או שזה המכסי שאפשר להפיק. כפי ששמעתי אנו מפיקים נפט רק מן הים ולא מ היבשה. האם המגבלות הן מצדנו או מצד הנפט עצמו.

ד"ר ארנון: יש הגבלות גם בצינור, אבל לא זאת הסיבה. בעבר היה קשה למצוא קונה. לו היה קונה בצד המזרחי - לא היית זקוק לצינור. עכשיו, כפי הנראה, יהיה קונה בצד המערבי. לכן צריכים לחכות עד שיהיה צינור גדול כדי לממש את המכירה. הסכום של 70 מיליון מבוסס על הנחה, שבמחצית השנה יהיה צינור גדול ואפשר יהיה לקחת גם מן היבשה.

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]:

[illegible]:

השר מ.דיין: זה לא קשור בשטחים. שנית, פה אין שום ביטוי להוצאות עקיפות של הנפט. אם תשים על השולחן את ענין הנפט - צריכים להביא בחשבון את ההוצאות הבטחוניות של החזקת סיני.

רה'מ ל.אשכול: עכשיו אני רוצה לשאול "משוגעת". מן האדמה מוצא שמן די סמיך, זה לא בנזין. האם אי אפשר לעשות אגירת שמן זה בברכה אטומה של חמרה, כדי לאגור משהו לשנות רזון? אולי כדאי איזה דבר לבדוק.

השר מ.דיין: באמריקה אוגרים גז בתוך האדמה.

רה'מ ל.אשכול: הלא גם מיים מחזירים חזרה לבארות. יתכן שאנו יכולים להחזיר לבארות הנפט שלנו מאות טונות.

מר מ.קול: כמה אנו משלמים לאיטלקים?

מר אגמון: 15 מיליון דולר.

השר א.שרון: לפי חשבון התקציב יש כאן הפרש של 12 מיליון. האם העליה בהוצאות ב-12 מיליון נגרמה הודות לשירותים?

ת'מ ש.גזית: לא מנינו את כל הגידולים. אפרט כמה מהם, כדי לתת אמת מידה במה מדובר. במשרד ראש הממשלה יש גידול של 1.5 מיליון, התרומה שלנו לעידוד ההגירה בעזה. זה בנוי על כך שאנו משלמים מראש 350 לירות לנפש מהגרת, על ממוצע של משפחות שמקבלות את התמיכה הזאת. כ-300 נפש לחודש. בתחום הבריאות יש תוספת של מיליון בשני האזורים העיקריים, שזה בעיקר הנושא של בית חולים באל-עריש, שמומן על ידי £2 צוות ישראלי ותוספת אישפוז ההולך לישראל, של חולים מן השטחים. בחינוך יש גידול רציני, שיופיע בתקציב הפיתוח, של £2.5 מיליון. זה פשוט גידול באוכלוסית התלמידים. אנו בשנה שעברה נמצאנו על רקע השביתה שהיתה. בתחילה היתה השתתפות התלמידים קטנה יחסית. בשנת הלימודים הנוכחית כולם הופיעו בבית הספר. היתה קפיצה מאוד גדולה של תלמידים. מספר התלמידים בין שנה לשנה גדל כמעט ב-30%.

מר אגמון: בתשכ'ח היו 139 אלף תלמידים בבתי הספר. בתשכ'ט יש גידול של כ-30 אלף תלמידים. (רה'מ ל.אשכול: זאת לא תוספת בבתי ספר?) יש גם תוספת של בתי ספר. זה יתבטא בתקציב הפיתוח. הגידול כאן ב-3 מיליון זאת הוצאה שוטפת של שכר לימוד למורים. בתקציב הפיתוח יש הקמת בתי ספר. (רה'מ: פה אתה מדבר על 2 מיליון יותר בלי בתי ספר, למי זה נועד?) זאת הוצאה שוטפת: מורים, שרתים, ספרי לימוד.

ת'א ש.גזית: בתקציב החקלאי יש קרוב למיליון לירות גידול בשביל מדריכים ושירותים חקלאיים. בתחום הסעד - תוספת של 2 מיליון. אלה דברים שאושרו גם בשנה שעברה ובוצעו בעיקר ברצועת עזה, סיני אל-עריש והבדוים. למשרד העבודה יש תקציב נוסף של קצת למעלה ממיליון וזאת עבודה בשטחים. כבר יש כיום 12 לשכות עבודה שפועלות בשטח, וזה אוביקט למטרות פת'ח. היה נסיון לחבל בלשכות. החלק השני - אלה תוספות בתחום החינוך המקצועי, אם כי זה יופיע גם בתקציב הפיתוח. שם אנו עושים קומבינציה. כאן יש תוספת של מיליון ובתקציב הפיתוח יש תוספת.

מר אגמון: היום לומדים בחינוך המקצועי 2,800 תלמידים.

רה'מ ל.אשכול: מה אחוזם כלפי אלה הלומדים אצלנו בבתי הספר המקצועיים?

מר אגמון: בבית הספר המקצועי העל-יסודי לומדים אצלנו קרוב לשליש. גם שם בית הספר המקצועי הוא על-יסודי.

ח'כ ש.גזית: אונר'א אין לה רשתות של חינוך מקצועי, רק חיכון עיוני.

רה'מ ל.אשכול: כמה לומדים בעזה בבתי הספר, 30 אלף?

מר אגמון: בעזה יש 42 אלף תלמידים.

מר ש.גזית: בעזה יש לאונר'א פי שניים מהכמות שלנו. הנתונים האלה אינם כוללים את אונר'א.

רה'מ ל.אשכול: פירוש הדבר שיש אצלם למעלה מ-80 אלף, כל הילדים ממשיכים ללמוד?

השר מ.דיין: חינוך הבנות בעזה הוא גורם מהפכני. זאת השפעה מצרית. למצרים היתה גישה פרוגרסיבית מאוד. יש שם חינוך גבוה חינם. בעזה יש אחוז גבוה מאוד של בנות שגומרות מעל לתיכון. מעמדה של האשה שם, בגלל ההשפעה המצרית, הוא לאין ערוך יותר גבוה ויותר ליברלי ושוויוני מאשר במקומות אחרים. חלק מן האבסורד שנוצר על ידי כך - הבנות סוף-סוף בנות וצריכות להתחתן. באים בדוים לקנות אותן בכסף. הבנות מחירם זול אבל הן משכילות יותר מבעליהן. בכלל, אנו יכולים לומר על נאצר מה שנרצה, אבל עזה הרבה יותר שמאלית. המנהיגים המקובלים הסיפוס שלהם שונה מסיפוס המנהיגים המקובל בצד הירדני, כגון חידאר ואחרים. בנוגע לאנטי-ישראליות אין הבדל.

ח'כ ש.גזית: אני רוצה לעמוד על הסעיפים העיקריים בתקציב הפיתוח. קודם כל בתקציב התעסוקה היזומה, שזה אחד הסעיפים החשובים שהיו לנו, אנו רואים ירידה של קרוב ל-5.5 מיליון. בשנה שעברה היו לנו בסך הכל בשטחים קרוב ל-10 אלפים עובדים בתעסוקה יזומה. אנו נרד השנה ל-7,500. ירידה ב-2,500 עובד מתוך סך הכל זה. לפליטים אין חלק בתעסוקה היזומה, פרט לאלה שהעברנו ליהודה ושומרון, שמרביתם עובדים בכביש פשחה עין-גדי, מתוך כוונה לשקע אותם שם או לעודד את יציאתם. שם בעזה אין אף פליט שעובד בתעסוקה יזומה ברצועה. (רה'מ ל.אשכול: כל יתר הסעיפים כוללים את כל הנמצאים שם?) לא, הפליטים החינוך שלהם על ידי אונר'א.סעד ובריאות - על ידי אונר'א. יש השתתפות עקיפה מצדם בתקציב הבריאות. כשהם מאושפזים בבתי החולים הממשלתיים אונר'א צריכה להשתתף בבריאות. אבל השתתפות זו נופלת מהסכום המעשי.

השר מ.דיין: הפליטים מחפשים גם יום עבודה. הם מעיקים על שוק העבודה. אני חושב שבין אלה שעובדים בידי-מרדכי יש גם מהפליטים.

(תא'ל גזית: אני לא בטוח). בסופו של דבר בעקיפין הם מעיקים על שוק העבודה.

תא'ל ש.גזית: מה שקרה בנושא העבודה היזומה - אנו ברצועה לא עובדים בתעסוקה יזומה. היו לנו כ-4,000 איש בעבודה יזומה ואנו נמשיך לעמוד בזה. הסיבה היא שמרצועת עזה בכלל אין יוצאים לעבודה בישראל, המספרים קטנים מאוד, אנו גם לא מעודדים לכך. התעסוקה מתרכזת בצרכים מידיים וקטנים ביותר.

(השר מ.קול: איזו עבודה יזומה יש שם?) בדרך כלל כבישים, יעור. יש מטעי

קיקיון בנזרת רפיח וקצת עבודות ושירותים פה ושם. בעיקר זה כביש. יש חוסר עבודה במוצץ חדשי שלנו, כשאנו נותנים 4,000, יש עוד כ-5 אלפים איש הרשומים לעבודה. בעזה אנו מחלקים ל-50 וכמה אלף מנות סעד.

רה'מ ל.אשכול: האם אנו יכולים ללמוד משהו מגידול הקיקיון בשביל התולות שלנו? נסינו כמה פעמים ונכשלנו, עזבנו את העסק. האם אנו מתעניינים בזה או רק בפרחים?

השר ח.גבתי: 10 דונם יכולים להספיק.

רה'מ ל.אשכול: עסק זה מלווה אותנו מיזרעלי בבאר-סוביה, שפרה'ס הצעיר עבד בזה.

תא'ל ג.זעירה: הירידה העיקרית בתעסוקה היא ביהודה ובשומרון. שם אנו יורדים מ-5,000 עובדים ל-3,000. אלף מזה עובדים מהרצועה ו-2,000 מיהודה ושומרון. ביהודה והשומרון יש רבים שעובדים בישראל. עבודה יזומה ניתנת לאותם אזורים שלא נהנים מהפרוספריטי של העבודה בישראל - אזור יריחו ושכם. באותן העונות שיש משברים והם יצטרכו להעזר בעבודה יזומה.

השר מ.דיין: חלק מהעבודה היזומה הובא לא מפני שאין פתרון סוציאלי אחר, אלא משום שאפשר בתקציבים זולים אלה לתקן את הכבישים. אני חושב ביותר בוורדי ובאלמוגי ובמע'צ ובעיריות המקומיות, שבסך-הכל אפשר לומר שלא מתעסקים בעבודה יזומה. מי שלוחץ על כך - מע'צ, שלא היו לו פועלים ב-3-5 לירות ליום לתקן את הכבישים. קוראים לזה עבודה יזומה, ויש כמובן אנשים שיושבים בלשכה. אני מדבר על החזקת רשת הכבישים. אני שואל: האם יש בסיס לחשד שלי?

תא'ל ש.גזית: מתוך 3,000 איש שמופיעים ביהודה והשומרון, מרביתם אנשי עזה שעובדים בכביש פשחה. אם סוגרים כביש זה - סוגרים אלף אלה. אלפיים הנותרים - שני שלישים מהם היינו צריכים למצוא למענם פתרון בדרך אחרת.

השר מ.דיין: אני לא מתנגד שתהיה עבודה יזומה. אבל אני רוצה שנקרא לדברים בשמם, לומר כביש פשחה. אם עובדים עשרת אלפים איש מהגדה בישראל - יעבדו גם הנותרים בישראל. אבל כביש פשחה [illegible], אם רוצים לעשות את כביש פשחה -צריכים לומר את הדברים בשמם. אילו היינו אומרים היום בגדה שאין אנו מבצעים עבודה זו - היו שוברים את הראש ומסתדרים. אבל אם אנו רוצים בכביש פשחה - אנו אומרים וכותבים "עבודה יזומה". מה ההבדל בין כביש פשחה וכביש אחר?

רה'מ ל.אשכול: מכיוון שאנו מרחיבים את הירעה: נאמר לנו שרשומים כפליטים בגדה כ-120 אלף, שמהם מחציתם בכלל לא זקוקים לעזרה והם עובדים במשק השכמי. אין הרגשה שזאת קטסטרופה. עברתי שם רק פעם אחת ולא הלכתי לראות את המחנות. האם יש אפשרות במעט הכסף הזה לשפר במקצת את השיכון שלהם. כבר ראינו ערבים שגרים בתנאים יותר גרועים, או שזה גם עכשיו לא רע?

תא'ל ש.גזית: מצב הדיור במחנות הפליטים לא נופל הרבה מהממוצע של הדיור בגדה בכלל. מחנה הפליטים על יד רמאללה או ב"חמה" על יד שכם - הדיור

לא נופל מהדיור של שכם או רמאללה, פרט לדבר אחד - הצפיפות יותר גדולה. אבל עצם המבנה - בתי אבן - מתקבל על הדעת.

רה'מ ל.אשכול: לו רצינו להות "פיינע לייט" ולדלל?

השר מ.דיין: צריכים רק לשנות את השם. הם לא פליטים. לפי הערכתי אין בגדה פליטים. האפנדים מהגדה הלכו לחפש פועלים בעזה ובסביבות יריחו ולא יכלו להשיג עובדים. מקבלים מאונר"א פעם בחודש את העדשים. למה לא? גם אם יתנו לנהלל - יקבלו . פליטים יש בעזה.

תא'ל ש.גזית: אם לעבור לפרטים של סעיף תקציב הפיתוח - כבר דיברתי על עבודה יזומה. במערכת החינוך - גידול בסכום לבנין בתי ספר, זה למעלה מ-1.5 מיליון. בתחום החקלאות - כאן יש גידול ניכר. זה מתחלק שווה בשווה בין יהודה והשומרון ובין עזה. זאת תוספת של 4.5 מיליון לירות. זה הולך בעיקר לנושאי מים שונים. חלק מזה הם דברים שהתחייבנו. זה הלוואות לבתי אזירה שהוקמו ברצועה. (רה'מ ל.אשכול: מה ז'א עניני מים?) יש קידוחים של בארות מים, התחלה של השקעה לא קטנה בהכנסת מודדי מים ברצועה, כדי להגיע לפיקוח. ברור שאנו הולכים שם לקראת קסטרופה כעבור מספר שנים.

רה'מ ל.אשכול: אנו נותנים שעוני מים. מה מחיר קוב מים?

תא'ל ש.גזית: הרוב הן בארות של פרדסנים. (רה'מ ל.אשכול: מדוע אנו נותנים לקדוח עוד?) ברצועת עזה לא קודחים. הקידוח הוא בעיקר בגדה. אנו הולכים לקראת נסיונות קידוח אפילו בסיני, פצאל מותנית במים.-

אנו מוסיפים לנושא שלא היה בעבר - זאת קרן הלוואות לתעשיה ולחקלאות. קרן זו לא היתה קיימת. אנו עמדנו בפני קושי פרמננטי לגבי כל נושא שהיה מתעורר. לא היתה אפשרות לתת הלוואה. שריינו לזה 2.5 מיליון. היתה לנו קרן להון חוזר לאותה שנה עצמה. (השר י.ספיר: איך פעלה?) לא נוצלה באופן מלא, לא היה להם כדאי.

רה'מ ל.אשכול: מה עושים תיירים בסביבה ההיא? איזה מין תיירים שם? מה יראו שם?

תא'ל ש.גזית: בעזה אין תיירות ~~בשום~~. אני לוקח יחד את כל השטחים. קרן זו תשמש גם את מרחב שלמה ורמת הגולן. אם נרצה מחר להקים מלון קטן במרחב הגולן - נקים מזה.

השר מ.קול: באל-ערי"ש היתה המלצה משותפת גם בנחל-ים. רוצים לעשות שם מסעדת-דגים עם שירותים, עין-גב ידריך אותם.

תא'ל ש.גזית: יש השלמה של חינוך מקצועי וזאת תוספת של מיליון לירות. על ידי צמצום התעסוקה היזומה ניתנה אפשרות להוסיף את סכום החסכון לנושא החינוך המקצועי. לכן הוא מופיע בתקציב הפיתוח. אין בעצם הבדל בין זה ובין התקציב הרגיל, אלא שזה נעשה על ידי קיצוץ נוסף בתקציב העבודה היזומה.-

קצת פחות מחצי מיליון לנושא התיירות ברמת הגולן ובמרחב שלמה, שלא היו שם שום אמצעים מוקדשים לנושא זה. זה לגמרי נושא ישראלי. אף ערבי לא יעסוק בזה. אנו מגדילים את תקציב סלילת דרכים ברמת הגולן ב-2.2 מיליון. זה

יעמוד על 4.5 מיליון לשנה הבאה, שזה שוב כבישים לצורך ישראליים, שמשרתים תכניות ארוכות טווח של צה"ל וזה לסובת הישובים הישראליים במקום. הכבישים שם במצב מאוד גרוע.

אולי שוב כהדגמה: יש כאן סבלה שמפרסת מצב העובדים הישראליים ותושבי השטחים בשטחים. זה מתיחס רק לשני המקומות העיקריים - רצועת עזה ויהודה והשומרון. בסך-הכל יש בגדה 800 וכמה עובדים. 560 אנשי בטחון, משטרה ושירות בתי סוהר. ניסו כ-300 עובדים ישראליים שמשרתים את כל המנגנון הזה, מול מספר של 7,800 עובדים ערבים מקבילים בשטח. ברצועה יש כ-460 עובדים ישראליים, פחות 330 אנשי משטרה ושירות בתי הסוהר. כ-130 עובדים ישראליים על למעלה מ-4,000 עובדים ערביים.

<u>השר י.ספיר:</u> האם הסכומים המיועדים לעובדים ישראליים כלולים בתוך התקציב הזה?

<u>תא"ל ש.גזית:</u> כן, פרט לאלה שעושים עבודה * חלקית ומופיעים בתקציב המשרד. כמעט שלא קיימים כאלה. (<u>רה"מ ל.אשכול:</u> פרט להוצאות הממשל הצבאי עצמו). אלה הוצאות צה"ל.

<u>השר מ.קול:</u> האם חלב לילדי הבדואים מופיע בתקציב הזה? (<u>תא"ל ש.גזית:</u> אם יהולק זה יופיע). מכיוון שעניין זה הועלה כאן בוועדה, עליו למצוא את ביטויו בתקציב.

<u>השר ז.שרף:</u> זה כבר סודר.

<u>השר ברזילי:</u> אני רוצה להזכיר, שלאחר כל מה ששוחחנו בישיבה הקודמת נאמר, שההשלכות בעניני בריאות יובאו היום. ובכן: אני מצטער שבהצעות התקציב אין תיאור מדוייק של כל משרד ומשרד. אני רוצה לומר בקצרה: יכול להיות שהיינו צריכים לקיים שיחה יותר יסודית בקשר לתקציב, מה הקו שאנו רוצים ללכת בו בקשר לשירותים ברצועת עזה, ואולי לא רק ברצועת עזה, אבל קודם כל ברצועת עזה. אם אנו רוצים, כפי שפעם היינו אומרים, לכל היותר לקיים סטטוס קוו אנטה, או שאנו רוצים לעשות מאמץ לשפר את הרמה, ואז הייתי מחווה דעתי. אינני בטוח אם אנו מקיימים כאן את הדיון הזה. אדבר לגבי התקציב עצמו.

לגבי רצועת עזה - מה שהיה ברור בישיבה הקודמת, שאנו עומדים בפני בעיה קשה של מחסור ברופאים. ישנן שתי *אפשרויות: האפשרות שרמז עליה שר הבטחון, שהוא יכול בדרך של גיוס חובה להביא את הרופאים, או ללכת באותו קו שהתחלנו בו באל-עריש, שבתי החולים שלנו אימצו את בית החולים שם ויאמצו עוד בית-חולים ועוד מרפאה. זה אומר להעביר רופאים, זה אומר לתת רופאים במקומם לבתי החולים, זה אומר כסף נוסף. אימוץ נוסף של מוסדות בגלל מחסור של רופאים ערביים - זה דורש מינימום 200 אלף עד רבע מיליון לירות לשנה. וזה מוכרח לכלול גם העלאת משכורת הרופאים במקום. הסברתי בפעם הקודמת שהרופא בעזה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מקבל מחצית המשכורת של רופא ביהודה,וזה לא יכול להיות מפני שהדבר יביא להתמוטטות גמורה.

נקודה שניה שאנו יכולים להקל בה - אם נהיה יותר ליברליים באישפוז חוץ בבתי החולים בא'. בלאו הכי אנו מוכרחים להעביר חולים , כשאין להם אפשרות לטפל בסוג מסויים של חולים. אין להם בעלי קצוע ואין להם בתי חולים. אבל אנו עושים זאת מתוך קמצנות. זה לגבי תוספת לעזה. ודבר אחד קטן, ששר האוצר אומר שעל זה אין מה לדבר - שתי מדריכות שיארגנו את בית הספר לאחיות. (השר ז.שרף: כלום אמרתי לך שאין מה לדבר? אמרת שאין מדריכות). אבל סכום זה של אימוץ נוסף על ידי המוסדות שלנו ותוספת משכורת לרופאים ואישפוז חוץ, והתוספת הדרושה כדי לקיים קורס לאחיות - זה סכום של בערך 400 אלף לירות. אשר לאבקת חלב - זה לא שייך לענייננו וזה ייפתר בדרך אחרת.

עכשיו לגבי יהודה והשומרון. שוב אותו דבר. אם נקבל מה שהצעתי, שמכיוון שאין אנו יכולים להקים בכל מקום תחנה לאם ולילד פרימיטיבית ביותר, שתהיה לפחות אחות מעשית במקום, צריכים לעשות שתי ניידות שתוכלנה להגיע פעמיים בשבוע לכל מקום בגדה. אם אנו רוצים לפתור את בעיית האחיות, כלומר הכשרת אחיות מעשיות , אם אנו רוצים לקלוט את המינימום ההכרחי באישפוז שלנו בישראל, ואם אנו רוצים להקים - הצעה זו אולי אינה נוגעת כל כך למשרד הבריאות, אולי זה שייך למשרד אחר - הקמת בית מלאכה למכשירים אורתופדיים - פרופ' שפירא התנדב לעשות פעולה זו בגדה, זה עניין שהוא שם רציני מבחינת הבריאות, אבל יש לו גם אספקטים אחרים; ואם אנו רוצים להשלים את השיפוצים האלמנטריים בבתי החולים ורק תוספת של טיפה מבחינת הפרסונל - רופא אחד, כל זה מצטרף לסכום של עוד 450 אלף לירות. יחד זה 850 אלף לירות. עם מרחב שלמה יחד זה לא רחוק ממיליון לירות.

השר מ.קול: אני שמעתי מתח-אלוף בזית שיש מדיניות תעסוקה שונה ברצועת עזה, לעומת יהודה והשומרון, שפירושה שברצועת עזה לא לוקחים אנשים לעבודה בישראל כמו שמרשים לעבוד לערבים מהגדה. זה כנראה מפני שרוצים להפעיל לחץ, שהטעיף של ראש הממשלה יוצא במהירות יותר גדולה. (תא'ל גזית: יש עוד סיבות). אני מעלה עוד פעם את הצורך לדון במצב של רצועת עזה. אני רוצה לדעת מה קצב ההגירה משם, האם הלחץ שלנו נותן את אותותיו, או שהוא פועל באיטיות. אולי הגיעה השעה שנדון מה אנו חושבים לגבי המצב של הרצועה וגורל הפליטים שם. אנו בממשלה בדעה שהרצועה צריכה להיות בתחום ישראל, אם מדברים על גבול בינלאומי וכו'. אם כך - אולי הגיע הזמן לנקוט איזו מדיניות שתתן אותותיה גם לגבי תעסוקה ובעיות אחרות. אולי עלינו לכוון את חלק מהפליטים של רצועת עזה להתישבות באזור אל-עריש, מצד אחד, ולאזור שכם - מצד שני, כדי להוציא יותר אנשים מהרצועה, כדי שלא נעמוד יום אחד בפני המצב שכזאת התמונה. אני חושב שהממשלה , לאחר שנתיים, חייבת לחכנן את הדבר. אינני חושב שמדיניות הגירה יכולה לפתור את בעיית הפליטים, אם היא בקצב איטי. אילו עלינו על דרך של פעילות - זה היה נותן כל מיני אפשרויות של תעסוקה ומשנה את כל התמונה.

המצב של עכשיו גורר אחריו יאוש ומשמש רקע לפדיון ופתח. אני מעורר את שאלת גורל האוכלוסיה ברצועה. האם נשאיר את המצב כמו שהוא, מתוך שימוש ברצפס ובטיפות ברום, שראש הממשלה נותן על ידי הגירה; האם עידוד זה הוא הדרך, או שאנו רוצים לחפש פתרון לגבי מעשים יותר גדולים, שיש בהם כדי להקטין את האוכלוסיה הערבית ברצועה, ובעיקר את מספר הפליטים. מכאן יש השלכה לבעיות תעסוקה ועוד. לכן הייתי רוצה לקבל יותר אינפורמציה לגבי המדיניות, למה נקבעה מדיניות זו של הבדלים בין רצועת עזה ובין הגדה. שנית, שנדון על אפשרויות אלה שהועלו בממשלה, ואילו ראש הממשלה כל פעם דוחה דיון זה. אני חושב שדחייה זו אינה לטובתנו, מכיוון שיום אחד נעמוד בפני הכרעות ותהיה לנו אוכלוסיה כפי שהיא. נצטרך לבלוע הרבה מאוד ערבים שאין אנו רוצים בהם.

<u>רה'מ ל.אשכול:</u> הייתי מציע שלא נסתבך הבוקר בשאלה זו. אני מציע שסעיף זה יירשם, ולא איכפת לי שכבר בישיבה הראשונה תעמוד שאלת הפליטים וכל ההצעות יובאו.

<u>השר מ.קול:</u> שאלתי לגבי מדיניות התעסוקה. תא'ל גזית אמר, שלא רק בעיות לחץ קבעו מדיניות זו אלא יש עוד מניעים.

<u>תא'ל ש.גזית:</u> זאת החלטה מפורשת. כאשר נתקבלה החלטה על עבודה בישראל נאמר: פרס לתושבי רצועת עזה.

<u>השר מ.דיין:</u> תבדוק את הפרוטוקולים ותראה, שההחלטה שנתקבלה על עבודה בישראל אינה כוללת את רצועת עזה. אם נחליט אחרת - יהיה אחרת.

<u>השר א.ששון:</u> ענין הפליטים הוא ענין לממשלה ולא ענין לוועדה הזאת.

<u>רה'מ ל.אשכול:</u> מותר לנו ללעוס קודם. בממשלה איש אינו יודע יותר טוב. אם ישנן מחשבות - ישנן.

<u>השר י.ספיר:</u> רציתי לשאול שאלה ואולי להציע הצעה. אני מתאר לעצמי שכל הקומפלכס שהעלה שר הבריאות יש בו כמה דברים לא גדולים, שעל ידי מגע עם אנשי הממשלה אפשר להוציא אותם מהבירור ומהסכום הכולל.

הייתי רוצה לשאול דבר שהוא יותר עקרוני. בין ההצעות שהביא שר הבריאות, יש כאלה שיש בהן שיפור לגבי אותו שירות בריאותי שהיה קודם. אני שואל את עצמי: מחוץ לפליטים שהם לא על אחריותנו, האם אי אפשר להנהיג שבשביל שירות כזה שלא היה קודם האוכלוסיה תשלם. המצב הכלכלי לא כל כך רע בין התושבים הקבועים בעזה ואף לא בגדה. הוא הדין לגבי שירות לאם-וילד. אם נציע להם שירות והם לא ירצו לשלם בעדו - נראה לי שגם חינם לא ישתמשו בו.

באשר לאישפוז בבתי החולים שלנו - האם הדבר הזה מחייב תוספת מיטות בלי תוספת רופאים ואחיות, אך גם זה וגם זה. ב) האם זה אומר, שאם לא יוסיפו מיטות שיבוא זה יינתן על חשבון תושבי ישראל, שיצטרכו לצמצם אותם באפשרות? האם זאת רק תוספת מיטות ללא בינוי וללא תוספת צוות עובדים?

<u>רה'מ ל.אשכול:</u> לולא התעצלתי הייתי מציע לדחות את הדיון על הבריאות לשנה הבאה.

<u>השר מ.דיין:</u> אנילא מרוצה מהתקציב הזה, בתור ביטוי למסגרת המדיניות שאנו רוצים לעשות שם בשנה הקרובה. מצד אחד, מבחינת היקף התקציב -

צריכים להשקיע שם באופן סכמטי עוד 20-30 מיליון. אבל אני בהחלט יודע שאנו לא יכולים להעמיס עלינו לירה אחת נוספת בתקציב ההוצאות שלנו. אני חושב שתוספת זו= שצריכים לעשות שם - צריכה להעשות מהתקציב הקיים של המשרדים. במידה שאלה דברים שאנו צריכים לעשות יותר - אנו צריכים לעשות אותם מתקציבנו. מנדנוד ראשו של שר הבריאות אני רואה שאינו מסכים אתי. אם לצרף ל-200 מיליון של תקציב משרד הבריאות את קופת חולים - הרי זה ביחד סכום של 500 מיליון. לפי הצעותיו אנו צריכים לתת מיליון נוסף כדי לשפץ את הדמות שלנו, את נקודות-החן שלנו. היות ואנו בתקציב שאי אפשר להוציא יותר - צריכים לתת פחות שירות ליהודים. כל משרד ממילא עובר על תקציבו. אני אומר: נעשה זאת על חשבון השירותים שלנו. מה הם השירותים? פה ישנו פירוט. מדובר על מיליון לירות מתוך 500 מיליון.

נקח את ענין התחבורה. זה בודאי כולל מענקים והלוואות רציניות כדי להחליף אוטובוסים "טראנטעס" לאוטובוסים שיש להם צורה. אני מצטער על שדברי אלה נאמרים שלא בנוכחותו של שר התחבורה. אילו נוכח - הייתי אומר את הדברים בצורה יותר חריפה. לפי עניות דעתי, המדיניות של משרד התחבורה נובעת מתוך אינטרסנטיות צרה, מה טוב בשביל "אגד". הטיפול בהוצאת רשיון בשביל דרוזי ברמת הגולן נמשך שנה תמימה. יש לנו, תודה לאל, אוטובוסים שלנו ויש שירותים של ערבים - (רה"מ ל.אשכול: אדם קרוב לעצמו). באמריקה רגילים לומר, שמה שטוב לג'נרל מוטורס - טוב בשביל אמריקה. אני איננני מקבל כלל זה.

הוא הדין בענין שירות דואר וטלפונים. במקום להוסיף חומים או לפתח מרכזיות בהנחה מראש שהתקציב יוגדל, אני אומר: לא לעשות זאת כהגדלת התקציב אלא מתוך הקטנת השירותים בישראל. אני מביע דעה שכך צריכים לעשות, אם כי אני בטוח מראש שלא ינהגו כך. לא הייתי מציע לאחרים לעשות כך, אילו לא נהגתי אני בעצמי בדברים שאחריותם מוטלת עלי בדרך זו. זה חל על המשטרה בחלק הדרומי של סיני. כיום אין שם משטרה. יש שם תאונות, גניבות ובדוים. ובכן - פחות שוטרים בתל-אביב. אני מניח שישדדו את התכשיטים שלי עוד פעם. יש לנו היום עזה, סיני, גדה - אנו צריכים בתקציבים שלנו ₤₤ ובמנגנון שלנו לא להשאיר חלל כאילו איננו שם. ואם אין אפשרות להגדיל את התקציב - צריכים לקחת במקום אחד ולתת למקום שני. זה חל גם על משרד התקלאות. לפי דעתי, הוא פעיל ביותר מכל המשרדים בשטחים. אבל התכנית האוריגינלית שלהם היתה כפולה ממה שאושר. אני לא מדבר על מתן מתנות לערבים אלא על פעולות יסודיות. אם אי-אפשר להגדיל את התקציב - נתן פחות ליהודים ונתן את המינימום שכל משרד יקבע.

הערה שניה ביחס למגמות של פיתוח. יש שלושה דברים שאין להם ביטוי מספיק בתקציב הזה. א) אנו יכולים, לדעתי, בתנאים הנוכחים לעשות יותר פיתוח משקי שירת את מדינת ישראל, ובמגמת יצוא לגדה המזרחית או לחו"ל. היום אנו נמצאים במצב שהערבים מוכנים לשתף פעולה אתנו בענין זה. איננני רוצה להקים עוד תעשיית רהיטים בבית-לחם. אבל שותפות בין דברים שייעשו עד שלב מסויים בישראל, אחר כך חלק בגדה, אחר כך ילכו עם חותמת ערבית מזרחה. או תוצרת הקלאית שיכולה ללכת לאירופה בעונות מסויימות. נפתח לנו שוק חדש, לא באופן ישיר אלא דרך איזו פירצה. לדעתי אין אנו משקיעים בזה די, על מנת

לנצל את המצב. לא יכולים להשיג הסכמת ערבי בגדה, אם נרצה לתת לו שלב נוסף של אוטונומיה מדינית תחתנו. אבל לשיתוף משקי הוא מוכן ללכת בשלב יותר גבוה, בלי שהדבר יעיק על השוק. זאת שאלה של מדיניות.

ב) הקסנת התלות בירדן והגדלת התלות בנו במישור המשקי.

ג) הדבר האחרון שאני רוצה לומר - ביחס לעזה. אם אנו רואים את עזה, על דעת כולנו, כאזור שישאר אצלנו - ישנן כמה אינסטלציות תשתית שאנו צריכים באמצעותם לקדם את קשירתם לישראל. אני מדבר על חשמל ומים. אני לא אפרט כאן מה. ברור שיש לזה השלכה תקציבית. אם אנו רואים את עזה כאזור שישאר אצלנו - צריכים לנצל את הזמן ולקשור אותו מבחינת המבנה הממלכתי של אינסטלציות. וזה כולל גם את ענין הבריאות, ענין החשמל וקווי התחבורה. ענינים שקשורים גם לקופה.

אינני יודע אם יש כאן דעה אחידה. לפי דעתי, צריכים לקשור גם את חברון. הם מוכנים לכך. אבל היות ויש כאלה שאומרים: זה לא ברור אם המקום ישאר אצלנו, לכן אין ה"קיים" כל כך חזק. אבל במקומות שאנו בטוחים שישארו אצלנו צריכים לעשות את הדברים האלה. כל מה שאמרתי הייתי רוצה לראות בתקציב, כביטוי למדיניות מסויימת. מבחינת המקורות הכספיים - אסור להגדיל את התקציב. צריכים לעשות זאת על חשבון השירותים של כל המשרדים.

<u>השר ז.שרף:</u> אני מוכרח להגיד, שאני רואה את המסגרת הכללית של התקציב הזה כמסגרת שאנו לא נוכל לחרוג ממנה, מפני שהיא חלויה במסגרת הכוללת שאושרה. ומה שאפשר לעשות בתוכה - יושבים כאן אנשים שמכירים את הענינים והם יספלו בזה. אני אומר באופן כללי: נניח שאנו צריכים להוציא יותר בעזה, מפני שאנו רואים בה חלק של מדינת ישראל. אז צריכים להוציא פחות בגדה. אני לא מדבר על כביש פשחה, שתופס כאן מקום נכבד בתקציב הפיתוח.

<u>רה'מ ל.אשכול:</u> כמה יעלה כביש פשחה?

<u>ד"ר ארנון:</u> זה חשבון מסובך. משחמשים שם בציוד שלא יודעים את מחירו.

<u>מר אגמון:</u> 5 מיליון לירות. (<u>רה'מ ל.אשכול:</u> עם זיפות?)

<u>השר ז.שרף:</u> מה שנוגע להוצאת משר הבריאות מדבר עליה - אני לא חושב ש שהתחייבנו לשפר את השירותים מעל למה שהיה. אם אפשר לקבל את הצעת השר ספיר, שנגבה חשלום בעד שירות "האם והילד" - מי שישתמש בזה ישתמש בזה. הסענה היא שאין רופאים.

שמעתי על מפעל הפרוטזות. נדמה לי שאלה הם דברים שלא עשינו אפילו במדינת ישראל. לנכי מלחמה של צה"ל - כן. אני מציע לשפיר: ענייי עירך קודמים.

<u>השר ברזילי:</u> האם אתה מוחק את 80 מיליון הלירות?

<u>השר ז.שרף:</u> אני אמחוק את "האם והילד".

<u>השר ברזילי:</u> העיקר ברצועת עזה - 300 אלף לירות. זה ענין של רופאים.

<u>השר ז.שרף:</u> אני מוכן לעשות את הויכוח בין שר הבריאות ושר הסעד. שר הבריאות ייצג את השטחים ושר הסעד את מדינת ישראל. אם משפחה אצלנו בת חמישה ילדים מקבלת ממשרד הסעד 280 לירות - ספק אם צריכים להוציא על

דברים אלה. מה שנוגע לרופאים - בתוך הדיון כאן שמענו שר הבטחון הבטיח לברר אם הוא מוכן להשלים את החסר על ידי שירות מילואים.

השר מ.דיין: לא בתקציב אלא בכפייה.

השר ברזילי: אפנם הוא ימצא את האנשים, אבל צריכים לשלם להם.

השר ז.שרף: האם בפרק הזמן שבין הישיבה הקודמת וישיבה זו ניצל שר הבריאות את ההזדמנות כדי לברר מה זאת אומרת למעשה?

אני מציע שיברר. אם לאחר הבירור ישאר משהו שמחייב הוצאה - זה צריך להכלל בתקציב המשרד.

רה'מ ל.אשכול: אני יודע שדברי יהיו רק חומר לרישום בפרוטוקול. בשעה שהייתי אני שר האוצר, הייתי שומע טענות אלו ממש מפי דוליק. הייתי אומר לו: אדרבא, תציע לי דרך איך לסדר. אם אפשר לקחת את מיליון הלירות הדרוש מכל מיני תקציבים - הייתי מציע להשתדל ולמצוא סכום זה כדי להציל את המצב. אני אומר לכם דברים אלה כפשוטם וכהוויתם. גונב לאזני משהו על ענייני הבטחון בשנים הקרובות, לפני נאומו של נאצר ולאחר נאומו של נאצר, מה יהיה אתנו. אם לא תהיה ברירה - נעשה את הנחוץ על חשבון השירותים שלנו. לפי שעה שום שירות משירותינו לא מרגיש שיש מלחמה. זה א'.

אני מזמין את שר האוצר שיהיה גזלן וקצב. דיברתי בשביל המגבית בחו'ל (איננני יודע אם זה בשביל הרדיו או הסלביזיה). אמרתי שם מילים שהן כבר בנליות. מתוך כמה נימוקים לא מצאנו את הביטוי שיחריד את # יהודי העולם. עובדה היא שהשנה במקום 300 מיליון יהיה בקושי מיליון ושליש. אין שום בטחון שבשנת 1969-1970 נצליח לזעזע מישהו. (השר ז.שרף: ב-1968-1969 לא יהיו 100 מיליון. במרס נדע משהו). משה אמר שאל נעשה חילוקי דעות בינינו על דברים שאינם. מה שנוגע לי - אם אפשר לקשור את עזה לרשת החשמל, אדרבא. מיים - לפי שעה לא, אני זקוק להם. יכול להיות שלא תהיה ברירה. אם יצא לפועל המפעל של ניקסון, אפשר יהיה לבוא ולהגיד: נפדיל את המפעל מפני שאנו רוצים לתת לערבים 25 מיליון קוב מים. הוא הדין חחבורה. נכון ששר התחבורה אין לו שום יחס לערבים, אפילו לערבים שלנו. זמן מה טיפלתי עם סלומון (הוא טיפל בי) בנהגי נצרת עילית. איננני אם הדבר נגמר או לא. (מר מ.קול: זה הגיע לבג'צ. השר י.ספיר: זה היה בשפרעם). נדמה לי שגם "אגד" זקוקה לתוספת אנשים. ובכן, לוקחים אדם זה ומכניסים אותו לחברה #. יש ישוב ערבי ויש לו זכות לאחוז של ## עובדים. אני אומר אותו דבר אפילו לגבי הגדה.

אם אפשר לקשור את חברון חשמל שלנו - זה לא קשור לשאלת האינטגרציה. נחבר אותם והם ישלמו לחברה. מה יהיה אחר כך - נחיה ונראה. כשנגיע לסעיף זה שקול דרש עליו דיון - נעלה את כל המחשבות שישנן. צריכים באמת לדבר על כך לחוד.

השר מ.דיין: אני מוריד את ענין השילוב ואתה תעשה את השילוב הלכה למעשה.

רה'מ ל.אשכול: לא יכולנו לסלק את החברה הירושלמית לחשמל. יכול להיות שזה כרוך בהשקעה כספית גדולה. נדבר על כך כשנגיע לסעיף הפליטים. כבר עכשיו אני מודיע, שאני לפי שעה נגד כל טיפול שלנו בשטחים

על חשבוננו אנו. אולי פרט למה שאנו עושים שיעזבו את הארץ. אם כי איננני בטוח אם אותו שעוזב לא יחזור אלינו אחר-כך בחביעות.

(השר מ. קול: לתכנית שלי אפשר לגייס סכומים עצומים בעולם). עוד לא ראיתי דבר אחד שהוצע, שבעל-ההצעה לא אמר: תן לי לצאת לעולם ואני מביא לך מיליונים. על זה נדבר בסעיף מיוחד.

אני מניח שאנו מאשרים את התקציב.

xxxx

לוסי גיל

סוד׳

תקציב השטחים המוחזקים 1969/70

הצעה להחלטה

מחליטים:

א. לאשר את תקציב השטחים המוחזקים לשנת התקציב 1969/70 בסכום כולל של 162,300,000 ל"י.

ב. אומדן ההכנסות המקומיות בשטחים המוחזקים עומד על סך של 39,000,000 ל"י.

ג. אומדן ההכנסות מבארות הנפט בסיני יעמוד על סך של 70,000,000 ל"י.

ד. ההפרש של 53,300,000 ל"י בין סך ההוצאות האמור לעיל לבין ההכנסה המקומית, יכוסה מתקציב הבטחון.

ה. הממשלים הצבאיים של השטחים המוחזקים יבצעו את פעולות הממשלה האזרחית באמצעות משרדי הממשלה ופעולות אלה תבוצענה על פי תקציב השטחים המוחזקים כמפורט בנספח המצ"ב.

מוגש ע"י שר האוצר

סו׳ בשבת תשב"ט
5 בינואר 1969

תקציב השטחים המוחזקים 1969/70
רכוז כללי באלפי ל"י

	תקציב הוצאות רגיל	רזרבה לרגיל	ס"ה תקציב רגיל	ס"ה תקציב פיתוח	ס"ה הוצאות	אומדן הכנסות	השתתפות בתקציב
סה"כ כללי	115,385	8,105	123,490	38,810	162,300	(-)39,000	123,300
יהודה והשומרון	71,752	1,280	73,032	16,860	89,892	(-)33,750	56,142
רצועת עזה, צפון ומרכז סיני	38,495	560	39,055	13,800	52,855	(-) 5,050	47,805
רמת הגולן	1,822	-	1,822	6,950	8,772	(-) 200	8,572
מרחב שלמה	816	-	816	1,200	2,016	-	2,016
הוצאות כלליות בשטחים	2,500	-	2,500	-	2,500	-	2,500
רזרבה כללית	-	6,265	6,265	-	6,265	-	6,265

תקציב השטחים המוחזקים 1968/69
רכוז כללי באלפי ל"י

סה"כ כללי	97,337	12,663	110,000	29,500	139,500	(-)28,200	111,300
יהודה והשומרון	64,652	4,600	69,252	16,684	85,936	(-)20,200	65,736
רצועת עזה, צפון ומרכז סיני	29,994	4,000	33,994	8,707	42,701	(-) 7,300	35,401
רמת הגולן	1,680	520	2,200	3,609	5,809	(-) 700	5,109
מרחב שלמה	411	299	710	500	1,210	-	1,210
הוצאות כלליות בשטחים	600		600		600		600
רזרבה כללית		3,244	3,244		3,244		3,244

ריכוז הצעת תקציב השטחים לשנת 1969/70 (באלפי ל"י)

האזור	פירוט	תקציב מאושר ל-1968/69	הצעת תקציב ל-1969/70	תוספת
1. יהודה ושומרון	תקציב הוצאות רגיל	64,652	73,032	8,380
	תקציב הוצאות פיתוח	16,684	16,860	176
	סה"כ תקציב הוצאות	81,336	89,892	8,556
	אומדן הכנסות	(-) 20,200	(-) 33,750	(-) 13,550
	השתתפות תקציב הבטחון	61,136	56,142	(-) 4,994
2. עזה וצפון סיני	תקציב הוצאות רגיל	29,994	39,055	9,061
	תקציב הוצאות פיתוח	8,707	13,800	5,093
	סה"כ תקציב הוצאות	38,701	52,855	14,154
	אומדן הכנסות	(-) 7,300	(-) 5,050	2,250
	השתתפות תקציב הבטחון	31,401	47,805	16,404
3. רמת הגולן	תקציב הוצאות רגיל	1,680	1,822	142
	תקציב הוצאות פיתוח	3,609	6,950	3,341
	סה"כ תקציב הוצאות	5,289	8,772	3,483
	אומדן הכנסות	(-) 700	(-) 200	500
	השתתפות תקציב הבטחון	4,589	8,572	3,983
4. מרחב שלמה	תקציב הוצאות רגיל	411	816	405
	תקציב הוצאות פיתוח	500	1,200	700
	סה"כ תקציב הוצאות	911	2,016	1,105
	אומדן הכנסות	-	-	-
	השתתפות תקציב הבטחון	911	2,016	1,105
5. תמריצים	תמריצים תמורת דולרים	-	1,000	1,000
	תמריצים תמורת דינרים	-	1,500	1,500
	ס"ה תמריצים	-	2,500	2,500
6. רזרבה והוצאות כלליות	רזרבה כללית	10,463	5,500	(-) 4,963
	רזרבה למשטרה ובתי סוהר	2,200	-	(-) 2,200
	מחקרים והוצאות כלליות	600	765	165
		13,263	6,265	(-) 6,998
7. סה"כ השטחים	תקציב הוצאות רגיל	110,000	123,490	13,490
	תקציב הוצאות פיתוח	29,500	38,810	9,310
	סה"כ תקציב הוצאות	139,500	162,300	22,800
	אומדן הכנסות	28,200	(-) 39,000	(-) 10,800
	השתתפות תקציב הבטחון	111,300	123,300	12,000

1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				

הצעת תקציב יהודה ושומרון 1969/70 (באלפי ל"י)

שם המשרד / פרוט	תקציב מאושר ל- 68/69	הצעת תקציב ל- 69/70	תוספת	ה ע ר ו ת
סה"כ תקציב הוצאות - רגיל	64,652	73,032	8,380	
ראש הממשלה	183	268	85	
אוצר	1,040	3,501	2,461	
אוצר	80	250	170	
מס הכנסה	396	482	86	
מכס וגלו	564	606	42	
תידוש ורכישת רכב	-	200	200	
חשלום פנסיה	-	175	175	
עובדים ישראליים	-	1,788	1,788	
בריאות	5,287	5,650	363	
בריאות	5,287	5,534	247	
עובדים ישראליים	-	116	116	
דתות	265	324	59	
דתות	265	292	27	
עובדים ישראליים	-	32	32	
חינוך	25,948	27,295	1,347	
חינוך	25,948	26,867	919	
ארכיאולוגיה	-	156	156	
עובדים ישראליים	-	272	272	
חקלאות	2,896	3,769	873	
חקלאות	2,896	3,367	471	
עובדים ישראליים	-	402	402	
מסחר ותעשיה	80	198	118	
מסחר ותעשיה	80	99	19	
עובדים ישראליים	-	99	99	
תיירות	80	126	46	
משטרה ובתי סוהר	8,108	9,774	1,666	
משטרה	4,408	5,227	819	
בתי סוהר	3,700	4,547	847	
משפטים	1,282	1,279	(-) 3	
משרד המשפטים	236	269	33	
בתי משפט	797	916	119	
רזרבה לבתי משפט	249	-	(-) 249	
עובדים ישראליים	-	94	94	
מעו	4,003	3,940	(-) 63	
מעו	4,003	3,810	(-) 193	
עובדים ישראליים	-	130	130	

שם המשרד / פרוט	תקציב מאושר ל- 68/69	הצעת תקציב ל- 69/70	תוספת	ה ע ר ו ת
עבודה	2,456	3,702	1,246	
איגוד שיתופי	100	127	27	
פיקוח על עבודה	27	38	11	
חינוך מקצועי	300	890	590	
לשכות עבודה	-	122	122	
מע"צ	2,029	2,079	50	
משרד העבודה עובדים ישראליים	-	121	121	
מע"צ - עובדים ישראליים	-	325	325	
פנים	4,183	5,555	1,372	
משרד הפנים	683	585	(-) 98	
מענקים לרשויות מקומיות	-	300	300	
החזר מס רכוש	3,000	2,700	(-) 300	
החזר מס דלק	500	1,800	1,300	
עובדים ישראליים	-	170	170	
התחבורה	170	1,056	886	
משרד התחבורה	170	286	116	
נמיחות ברכים	-	550	550	
עובדים ישראליים	-	220	220	
רשות השידור	1,000	1,000	-	
המנהל האזרחי	1,050	1,188	138	
המנהל האזרחי	890	1,028	138	
קשר קוי	160	160	-	
דואר	2,098	2,113	15	
משרד ראשי	330	363	33	
דואר	1,018	1,177	159	
הנדסה וטלפון	700	573	(-) 127	
רזרבה	50	-	(-) 50	
אפוטרופוס	523	1,009	486	
אפוטרופוס - מקומי	523	542	19	
עובדים ישראלים	-	467	467	
שיכון	-	5	5	
שכר והוצאות לעובדים ישראלים	4,000	-	(-)4,000	הסעיף חולק ב-69/70 לתקציבי המשרדים
רזרבה 4% ממשכורות מקומיים	-	1,280	1,280	שכר מקומיים : 32.6 מליון.

שם המשרד - פרוט	תקציב מאושר ל- 68/69	הצעת תקציב ל- 69/70	תוספת	ה ע ר ו ת
ס"ה תקציב הוצאות - פיתוח	16,684	16,860	176	
הכשרת כבישים ודרכים	8,200	4,700	(-)3,500	
בניה ציבורית ועבודות יזומות	800	1,000	200	
בניית בתי ספר	-	1,500	1,500	
יעור ושומורות טבע	980	700	(-) 280	
מפעלי מים	1,500	2,050	550	
מפעלי מים ממשלתיים	400	300	(-) 100	
מפעלי מים בחקלאות	400	250	(-) 150	
הלואות למפעלי מים ערוניים	500	1,000	500	
הלואות למפעלי מים שונים	200	500	300	
פיתוח חקלאות	-	540	540	
סקרי מים וחקלאות	384	1,270	886	
הלואות לבתי אריזה וקרור	-	500	500	
פיתוח רשת החשמל	-	500	500	
הלואות פיתוח לרשויות מקומיות	2,500	2,800	300	
הכנסה מהחזר הלואות	-	(+) 1,000	(-)1,000	
קרן להלואות לחקלאות תעשיה וחחברה	-	1,500	1,500	
רזרבה לחעסוקה	2,320	-	(-)2,320	
הרחבת החינוך המקצועי	-	800	800	

הצעת תקציב רצועת עזה 1969/70 (באלפי ל"י)

שם המשרד / פירוט	תקציב מאושר ל- 68/69	הצעת תקציב ל- 69/70	תוספת	ה ע ר ו ת
ס"ה תקציב הוצאות - רגיל	**29,994**	**39,055**	**9,061**	
ראש הממשלה	**73**	**1,631**	**1,558**	
הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה	73	131	58	
היחידה לתפקידים מיוחדים	-	1,500	1,500	
האוצר	**538**	**1,273**	**735**	
משרד ראשי	85	310	225	
מנגנון	93	114	21	
מבדק פנימי	-	39	39	
מס הכנסה	64	87	23	
מכס	296	257	(-) 39	
עובדים ישראלים	-	466	466	
בריאות	**4,795**	**5,575**	**780**	
אשפוז חוץ	140	440	300	
רפואה מונעת	-	205	205	
בית חולים אל-עריש	373	577	204	
כל הסעיפים האחרים	4,282	4,268	(-) 14	
עובדים ישראלים	-	85	85	
דתות	**165**	**212**	**47**	
חינוך	**5,891**	**7,184**	**1,293**	
משכורת	4,652	5,510	858	
ספרים	212	400	188	
כל הסעיפים האחרים	1,027	1,167	140	
עובדים ישראלים	-	107	107	
חקלאות	**633**	**1,262**	**629**	
חקלאות - מקומי	633	1,056	423	
עובדים ישראלים	-	206	206	
מסחר ותעשיה	**76**	**135**	**59**	
מסחר ותעשיה - מקומי	76	101	25	
עובדים ישראלים	-	34	34	
משטרה ובתי סוהר	**6,053**	**6,786**	**733**	
משטרה	3,453	4,190	737	
בתי סוהר	2,600	2,596	(-) 4	
משפטים	**1,139**	**1,556**	**417**	
משרד המשפטים	465	614	149	
הסדר קרקעות	-	150	150	
בתי משפט	674	726	52	
עובדים ישראלים	-	66	66	

שם המשרד / פרוט	תקציב מאושר ל- 68/69	הצעת תקציב ל- 69/70	תוספת	ה ע ר ו ת
סעד	**3,723**	**5,753**	**2,030**	
משרד הסעד	322	238	(-) 39	
חלוקת מזון לבדואים	950	1,300	350	
חלוקת מנות מזון	-	625	625	
הזנת ילדי בית"ס באל-עריש	40	280	240	
תמיכות במשפחות באל -עריש	-	720	720	
השתפפות בהוצאות קאר ואונרא	2,188	2,188	-	
תמיכות ומענקים שונים	223	273	50	
עובדים ישראלים	-	84	84	
עבודה	**620**	**1,207**	**587**	
חינוך מקצועי	200	400	200	
סעיפים אחרים	420	552	132	
עובדים ישראלים	-	255	255	
פנים	**1,158**	**1,353**	**195**	
פנים - מקומי	1,158	1,198	40	
עובדים ישראלים	-	155	155	
תחבורה	**102**	**368**	**266**	
תחבורה - מקומי	102	203	101	
עובדים ישראלים	-	165	165	
רשות השידור	**500**	**500**	**-**	
סל אזרחי	**506**	**882**	**376**	
דואר	**2,170**	**1,684**	(-) 486	
דואר	483	411	(-) 72	
הנחסה וטלפון	1,687	1,273	(-) 414	
אפוטרופוס	**652**	**1,084**	**432**	
אפוטרופוס מקומי	652	866	214	
עובדים ישראלים	-	218	218	
תיירות	**-**	**50**	**50**	
שכר והוצאות לעובדים ישראלים	**1,200**	**-**	(-) 1,200	הסעיף חולק ב- 69/70 לתקצ בין המשרדים
רזרבה 4% ממשכורת מקומיים	**-**	**560**	**560**	שכר מקומיים קרוב ל- 14 מליון

שם המשרד/פרוט	תקציב מאושר 68/69 ל-	הצעת התקציב 69/70 ל-	תוספת		הערות
סה"כ תקציב הוצאות פיתוח	8,707 8,707	13,800 13,800	5,093 5,093		
העזרה	7,500 7,500	7,900 7,900	400 400		
מחקרים גיאופיזיים	500 500	500 500	- -		
פיתוח רשת החשמל	- -	750 750	750 750		
השלאות	207 207	2,950 2,950	2,743 2,743		
שיפור מפעלי המים	- -	500 500	500 500		
פיתוח עין-חודדיה- קוסמת	- -	60 60	60 60		
קידוח מים וחקלאות	207 207	890 890	683 683		
הלוואות לכתי אריזה	- -	1,300 1,300	1,300 1,300		
הלוואות להתקנת מודדי מים	- -	200 200	200 200		
מקר נמל הדייג	- -	100 100	100 100		
הלוואות פיתוח לרשויות מקומיות	500 500	400 400	(-) 100 (-) 100		
קרן להלוואות	- -	1,000 1,000	1,000 1,000		לחקלאות ומעשית התעבורה
תרחבת התיעוש המקצועי	- -	200 200	200 200		

הצעה תקציב רשת הגולן (באלפי ל"י)

שם המשרד / פרוט	תקציב מאושר 68/69 -ל	הצעה תקציב 69/70 -ל	תוספת	ה ע ר ו ת
ס"ה תקציב הוצאות - רגיל	**1,680**	**1,822**	**142**	
אוצר	7	42	35	
בריאות	193	220	27	
הדות	35	38	3	
חינוך	471	542	71	
תקלאות	50	163	113	
תיירות	10	10	-	
סעד	56	150	94	
עבודה	24	39	15	
פנים	100	128	28	
תחבורה	49	22	(-) 27	
מנהל אשרתי	228	316	88	
דואר	37	41	4	
אפוטרופוס	220	28	(-) 192	
שכר ותוצאות עובדים ישראלים	200	-	(-) 200	הועבר לתקציבי המשרדים
משטרה	-	83	83	
ס"ה תקציב הוצאות - פיתוח	**3,609**	**6,950**	**3,341**	
שבר להעסוקה יזומה	710	650	(-) 60	
תמריצים להעסוקה יזומה	-	300	300	
תחזוקת כבישים	1,000	1,000	-	
הכשרת דרכים	1,350	4,500	3,150	
תשתל	500	150	(-) 350	
מקרי מים	9	-	(-) 9	
מפעלי מים	40	60	20	
בינוי בתי ספר	-	100	100	
תיירות	-	190	190	
תכנון תיירות בחרמון	-	150	150	
הקמת מצפים	-	40	40	

הצעת תקציב מרחב שלמה 69/70 (באלפי ל"י)

שם המשרד / פירוט	תקציב מאושר ל- 68/69	הצעת תקציב ל- 69/70	התוספת	ה ע ר ו ת
ס"ה תקציב הוצאות - רגיל	**411**	**816**	**405**	כולל הוצאות עובדים ישראליים
בריאות	103	193	90	
דתות	-	7	7	
חינוך	21	40	19	
תקלאות	3	30	27	
שמוריית טבע	-	70	70	
טעד	261	260	(-) 1	
מנים	23	23	-	
מנהל אזרחי	-	97	97	
עבודה - מע"צ	-	96	96	
ס"ה תקציב הוצאות - פיתוח	**500**	**1,200**	**700**	
<u>תעסוקה</u>	<u>500</u>	<u>500</u>	<u>-</u>	
כבישים ודרכים	350	350	-	
עבודות שונות	150	150	-	
<u>עבודות פיתוח שונות</u>	<u>-</u>	<u>450</u>	<u>450</u>	
<u>פיתוח תיירות</u>	<u>-</u>	<u>250</u>	<u>250</u>	

תקציב השטחים המוחזקים

אומדן ההכנסות בשנים 1969/70 ו-1968/69
(באלפי ל"י)

	1968/69	1969/70
סה"כ הכנסות בשטחים	28,200	39,000
סה"כ הכנסות יהודה והשומרון	20,200	33,750
הכנסה רגילה	17,260	31,050
הכנסה ממסים ואגרות	13,430	25,800
מס הכנסה	700	800
מס רכוש עירוני ועסקים	330	300
בלו על ייצור מקומי	7,500	15,000
א. בלו על סגריות	6,400	12,000
ב. בלו על משקאות משכרים	600	700
ג. בלו על מוצרים ושרותים אחרים	500	1,300
ד. חשלומים על ייצור שיש	-	1,000
מס בולים (בולי הכנסה)	100	1,100
אגרות בתי משפט	500	500
אגרות סאבו	100	50
אגרות וקנסות - בי"ד צבאיים	400	250
אגרות משרד התחבורה	900	1,600
אגרות שונות	-	200
מכס	1,500	6,000
הכנסות שאינן חוזרות	1,400	-
הכנסה רגילה אחרת	3,770	5,250
שרותי דואר וטלפון	970	1,250
הכנסות משרותים לאונר"א	1,200	1,000
הכנסות מנכסי פנסיה	-	1,600
הכנסות שונות	300	500
הכנסות מהעסקת אסירים	-	100
הכנסות הממונה על הרכוש הנטוש והממשלחי	900	300
פרעון הלוואות ע"י רשויות מקומיות	250	500
הכנסות שאינן חוזרות	150	-
הכנסה מועברת	3,000	2,700
מס רכוש עירוני ורשיון עסקים	3,000	2,700

1969/70	1968/69	
5,050	7,300	סה"כ הכנסות רצועת עזה וצפון סיני
2,500	3,070	הכנסה מאגרות
300	500	מס הכנסה
300	250	מס רכוש
150	1,000	מכס
850	500	בלו
300	50	מס בולים
100	150	אגרות משרד המשפטים
200	250	אגרות בתי משפט
300	300	אגרות משרד התחבורה
-	70	הכנסות שאינן חוזרות
2,550	4,230	הכנסה רגילה אחרת
250	250	דאר - בולי דאר
300	500	דאר - טלפונים
500	2,250	רכוש נטוש
500	500	פרעון הלוואות
600	600	הכנסות משרותים לאונר"א
400	130	הכנסות שונות
200	700	סה"כ הכנסות רמת הגולן

נתוח ההוצאה בתקציב הרגיל, תקציב הפתוח ואומדן ההכנסות
בשטחים המוחזקים בשנת 1969/70
(אלפי ל"י)

ה ש ט ח י ם	הוצאה בתקציב הרגיל	הכנסות והפחתות	הלוואות ומענקים	הוצאה מועברת	רזרבה	סה"כ תקציב רגיל	סה"כ תקציב פיתוח	סה"כ תקציב רגיל ופיתוח	אומדן הכנסות	השתתפות בתקציב
סה"כ כללי	105,463	(-)1,765	9,027	4,500	6,265	123,490	38,810	162,300	(-) 39,000	123,300
יהודה והשומרון	66,110	(-) 505	2,927	4,500	-	73,032	16,860	89,892	(-) 33,750	56,142
רצועת עזה וצפון סיני	34,352	(-)1,260	5,963	-	-	39,055	13,800	52,855	(-) 5,050	47,805
רמת הגולן	1,685	-	137	-	-	1,822	6,950	8,772	(-) 200	8,572
מרחב שלמה	816	-	-	-	-	816	1,200	2,016	-	2,016
הוצאות כלליות בשטחים (תמריצים)	2,500	-	-	-	-	2,500	-	2,500	-	2,500
רזרבה כללית	-	-	-	-	6,265	6,265	-	6,265	-	6,265

יהודה והשומרון

עובדים ומשכורת בתקציב רגיל לשנת 1969/70

	מקומיים		ישראליים	
	מס' עובדים	שכר ומשכורת	מס' עובדים	שכר ומשכורת
סה"כ כללי	7801½	32,698,600	865	8,567,300
משרד ראש הממשלה	-	-	-	-
משרד האוצר	135	602,000	144½	1,384,600
המשרד הראשי	6	32,000	18½	217,000
אגף מס הכנסה	80	375,000	9	105,000
אגף המכס והבלו	49	195,000	117	1,062,600
משרד הבריאות	806	3,222,400	8	80,400
המשרד הראשי	-	-	8	80,400
בתי חולים	453½	1,742,400		
לשכות בריאות	352½	1,480,000		
משרד הדתות	17	58,300	2	20,500
המשרד הראשי			2	20,500
שרותים דתיים אחרים	17	58,300		
משרד החנוך	5,389½	22,687,500	19	172,600
המשרד הראשי			19	172,600
מערכת בתי הספר	824	2,400,000		
המכון החקלאי בטול כרם	58	349,200		
המכון הממשלתי למורות ברמללה	44	216,600		
בית הספר התיכון המקצועי בשכם	11	172,000		
בית הספר החקלאי "אל עריב"	28½	156,000		
מורים ומפקחים	4397	19,300,000		
ארכיאולוגיה	27	93,700		
משרד החקלאות	297	1,219,200	20	271,900
המשרד הראשי	-	-	20	271,900
מחוז רמללה - יהוו	48	203,500		
מחוז השומרון	142	576,300		
מחוז חברון בית לחם	92	359,400		
יחידת המים	15	80,000		
משרד המסחר והתעשיה	12	54,000	7	69,600
המשרד הראשי	12	54,000	7	69,600
המשרדים האזוריים	6	30,000		
משרד התיירות	379	1,100,000	557	5,469,200
המשטרה	379	1,100,000	201	2,400,000
בתי הסוהר			356	3,069,200
משרד המשפטים	141	968,000	6	77,500
משרד ראשי			6	77,500
רשום והסדר קרקעות	26	210,000		
בתי משפט	115	758,000		

	מ ק ו מ י י ם		י ש ר א ל י ם	
	מס' עובדים	שכר ומשכורת	מס' עובדים	שכר ומשכורת
משרד הסעד	99	618,000	8½	90,000
המשרד הראשי	2	12,000	8½	90,000
משרדים מחוזיים	44	315,000		
מוסדות לעברינים	22	105,000		
מוסדות סעד שונים	31	186,000		
משרד העבודה	173	736,000	28½	300,000
משרד ראשי	-	-	7½	70,000
אגוד שתופי	14	80,000		
פקוח על עבודה	4	26,000		
חנוך מקצועי	-	-	-	-
מ.ע.צ.	138	562,000	21	230,000
לשכות עבודה	17	68,000		
משרד הפנים	24	137,600	12	132,000
משרד ראשי	-	-	6	72,000
מרשם תושבים	-	-	6	60,000
מנהל המחוז	24	137,600	-	-
רשויות מקומיות	-	-	-	-
משרד התחבורה	19	68,600	17	167,000
משרד ראשי			3	31,000
שרות מטאורולוגי	10	24,400	3	30,000
אגף הרשוי	5	27,000	8	71,000
אגף התעבורה	4	17,200	3	35,000
משרד הדואר	293	1,147,000		
משרד ראשי	12	73,000		
בתי דאר וסוכנויות	187	714,000		
שרותי ההנדסה והטלפון	94	360,000		
הממונה על הרכוש הממשלתי הנטוש	11	50,000	35½	332,000
משרד ראשי			35½	332,000
הנהלה ומשרדים נפתיים	11	50,000		

רצועת עזה וצפון סיני

עובדים ומשכורות בתקציב רגיל לשנת 1969/70

	מקומיים		ישראליים	
	מס' עובדים	שכר ומשכורות	מס' עובדים	שכר ומשכורת
סה"כ כללי	4,147	13,957,600	463	4,539,300
משרד ראש הממשלה	5	111,000	14	182,000
משרד האוצר	66	348,700	39	367,000
המשרד הראשי	31	197,100	18	178,000
מס הכנסה ומס רכוש	11	57,100		
מכס והבלו	24	94,500	21	189,000
משרד הבריאות	885	2,547,500	5	50,000
משרד ראשי	14	69,800	5	50,000
בתי חולים	639	1,755,400		
לשכות בריאות ומרפאות	232	722,300		
משרד הדתות	28	135,600		
משרד החנוך והתרבות	1,748	5,515,000	5	67,400
משרד התחקלאות	95	363,200	9	126,500
משרד ראשי	8	30,900	9	126,500
אגפים שונים	87	332,300		
משרד המסחר והתעשיה	20	82,500	2	22,000
משרד התיירות	-	-	-	-
משרד המשטרה	520	1,675,000	334	3,108,400
משטרה	520	1,675,000	123	1,385,000
בתי סוהר	-	-	211	1,723,400
משרד המשפטים	214	1,067,200	4	52,000
משרד ראשי	91	462,900	4	52,000
בתי משפט	123	604,300		
משרד הסעד	59	221,500	6	66,000
משרד ראשי	7	29,500	6	66,000
נפות	40	147,000		
מוסדות לעבריינים צעירים	12	45,000		

	מקומיים		ישראליים	
	מס' עובדים	שכר ומשכורת	מס'עובדים	שכר ומשכורת
משרד העבודה	113	413,900	14	170,000
משרד ראשי	3	10,200	3	30,000
אגודות שתופיות	5	19,000		
שרות התעסוקה	15	56,000		
מחלקת מדידות	18	75,000		
חנוך מקצועי	-	-		
מ.ע.צ.	72	253,700	11	140,000
משרד הפנים	84	310,400	8½	100,000
משרד ראשי	14	65,800	8½	100,000
נפות	37	143,600		
כבוי אש	33	101,000		
משרד התחבורה	13	60,100	11	110,000
משרד ראשי	1	4,600	2	20,000
שרות מטאורולוגי	5	24,000		
משרד הרשוי	5	23,000	4	40,000
אגף התעבורה	2	8,500	5	50,000
מנהל אזרחי	41	139,000	-	-
משרד רשוי	11	39,900		
נפות	30	99,100		
משרד הדואר	239	903,200	-	-
משרד ראשי	6	34,900		
משרדי הדואר	53	197,300		
סוכני דאר	-	-		
הנדסה וטלפון	180	671,000		
הממונה על הרכוש הנטוש	17	63,800	12	118,000

מזכירות הממשלה

ס ו ד י

19 העתק מס.

פ ר ט י כ ל
ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
י"ז בטבת תשכ"ט – 7.1.69

נכחו השרים: ל. אשכול – יו"ר, י. אלון, י. ברזילי, ח. גבתי, ז. שרף, מ. דיין, מ. קול, ח.מ. שפירא, א. שמון, י. ספיר.

נעדר השר: א. אבן.

מ. ארנון – מזכיר הממשלה
י. ארנון – המנהל הכללי, משרד האוצר
תת-אלוף מ. גזית – משרד הבטחון
ר. גז'בין – המנהל הכללי, משרד הבריאות (בסעיף ס/11)
מ. הלל – משרד החוץ
ד. מנה – המנהל הכללי, משרד המיכון
אל"מ י. ליאור – מזכיר צבאי לראש הממשלה
סא"ל מ. רבינוביץ – לשכת שר הבטחון
מ. שמון – משרד ראש הממשלה

סדר היום: ס/11. ענייני הבריאות בשטחים המוחזקים
ס/12. המגמות במיקום ופיתוח קונייטרה – המשך הדיון מישיבת ועדת השרים מיום י"ד בכסלו תשכ"ט (5.12.68)

. / ענייני

בפרטיכל זה 2 דפים.

ס ו ד י

סט/11. <u>עניני הבריאות בשטחים המוחזקים</u>

שר הבריאות פותח.

בדיון משתתפים: השרים ל. אשכול, מ. קול, מ. דיין, ז. שרף, ח.מ. שפירא וה"ה י. ארנון, תת-אלוף ס. גזית ור. גז'בין.

מ ח ל י ט י ם : הבעיות התקציביות הכרוכות בפתרון בעיות הבריאות ברצועת עזה ובסיני תטופלנה על ידי שרי האוצר והבריאות, בתיאום עם ועדת המנכ"לים לשטחים המוחזקים, במסגרת התקציבים המאושרים של השטחים המוחזקים.

סט/12. <u>המגמות בשיקום ופיתוח קונייטרה - המשך הדיון</u>
<u>מישיבת ועדת השרים מיום י"ד בכסלו תשכ"ט (5.12.68)</u>

המנהל הכללי של משרד השיכון מגיש הצעת תכנית ליישב מאה משפחות בעיר.

שר הפיתוח והתיירות מודיע כי אין הצעות ממשיות לפיתוח תיירות במקום.

בדיון משתתפים: השרים י. ספיר, ח. גבתי, ז. שרף, י. אלון, ח.מ. שפירא, ל. אשכול וד"ר י. ארנון.

מ ח ל י ט י ם : משרד השיכון יכין ויציא לחברי הועדה מפה מפורטת של העיר קונייטרה והבתים המצויים בה.

המשך הדיון נדחה.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת

סטינוגרמה

סודי

פ ר ס י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
י"ז בטבת תשכ"ט - 7.1.69

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, י. אלון, י. ברזילי, ח.גבתי,
ז. שרף, מ. דיין, מ. קול, ח.מ. שפירא, א. שטון,
י. ספיר.

נעדר השר: א. אבן.

מ. ארנון - מזכיר הממשלה
י. ארנון - המנהל הכללי, משרד האוצר
תת-אלוף ש. גזית - משרד הבטחון
ר. גז'בין - מנכ"ל משרד הבריאות (ב-שט/11)
ש. הלל - משרד החוץ
ד. סנה - מנכ"ל משרד השיכון
אל"מ י. ליאור - מזכיר צבאי לראש-הממשלה
מא"ל מ. רבינוביץ - לשכת שר-הבטחון
מ. שטון - משרד ראש-הממשלה
רשם - י. חנני

סדר היום: שט/11. ענייני הבריאות בשטחים המוחזקים 2

שט/12. הסמכות בשיקום ופיתוח קונייטרה -
הסדר הדיון בישיבת ועדת השרים
מיום י"ד בכסלו תשכ"ט (5.12.68) 12

```
                                                    Page 3

                                                    Diff
```

שטחים מוחזקים, רה'מ, כאן,
יום ג', 7.1.69

רה'מ ל.אשכול: אפתח את הישיבה. אני מציע שנתחיל בסעיף ב' - ענייני הבריאות בשטחים המוחזקים - כדי שלא לבטל את זמנו של גז'בין.

ענייני הבריאות בשטחים המוחזקים:

השר י.ברזילי: אתחיל ברצועת עזה וצפון סיני. בדרך כלל לגבי כל השטחים המוחזקים יש קושי לעשות השוואה מדוייקת בין הרמה שהיתה לפני ה-5 ביוני ואחרי ה-5 ביוני, מכיוון שקשה לקבל תמונה מדוייקת מה היה לפני כן. כל מושל וכל לשכה מספרת דברים אחרים. נתונים סטטיסטיים אינם קיימים. אבל בכל זאת יש כמה דברים, שהם מדוייקים פחות או יותר.

הבעיה המכרעת ברצועת עזה והחמורה ביותר - היא בעית הפרסונל הרפואי, להבדיל מן המצב ביהודה ובשומרון. ובכן, אם ב-4 ביוני היו כ-75 רופאים ברצועת עזה, מצויים עכשיו 30 רופאים בלבד. המדובר ברופאים ממשלתיים. כ-35 מומחים מצריים עזבו עם פרוץ המלחמה, ובין 15-20 עזבו אחר כך מסיבות כלכליות. יש כיום פחות מהמחצית. העזיבה נגרמה בגלל גובה המשכורת. ברצועה מקבל רופא פחות ממחצית השכלום שמקבל רופא בגדה. אם בגדה המשכורת נעה בערך סביבות 1,000-1,500 לירות, ברצועה היא נעה בין 400-500 לירות. מכיוון שהבדל זה היה קיים גם לפני ה-4 ביולי, ובינתיים הם גם הפסידו את כל הפרקטיקה הפרטית ברצועת עזה - הפרקטיקה הפרטית באה כפיצוי על השכר הנמוך - זה איננו עכשיו מכיוון שהאוכלוסיה רצה לבתי-חולים ולמרפאות ואינה הולכת אליהם. יש גם טוענים שיש ירידה כלכלית לעומת המצב שהיה, ומכאן השלכה על הכנסתם של הרופאים. הסבר מדוייק איננו יכול לתת.

ולא זו בלבד: רופא שעובד היום במרפאה על יד בית חולים מקבל 250 פציאנטים ליום. בו בזמן שאם אצלנו רופא מקבל 60 יש מרד, אם כי הוא מקבל 35% תוספת למשכורת. זהו בעצם המצב, שאנו מעריכים אותו כקטסטרופלי. אילו אפשר היה להעניק להם משכורת דומה לזו שמעניקים לרופא בגדה - כך טוענים - אפשר היה להחזיר את הרופאים העזתים. רופאים יהודים לשם לא ילכו. הגדלת השכר אינה תלויה בי, מכיוון שאינני מקבל אישור לכך. אפשר היה להחזיר רופאים עזתיים ממצרים. (רה'מ ל.אשכול: מאמץ ראוי לצל'ש). בבקשה, אפשר לשלוח להם רופאים יהודים. (רה'מ ל.אשכול: אני בטוח שהם לא ילכו והכל יהיה בסדר). אם לא - המצב שם יהיה מבחינה זו קשה. (השר מ.קול: כל משרד פועל בתחום סמכותו). בשביל הגדלת המשכורת אני צריך לקבל אישור מהאוצר, מנציבות המנגנון. אין דרגת משכורת. (השר מ.דיין: האם האוצר קבע שברצועה יקבלו חצי משכורת מאשר בגדה?) כך קבעו. (רה'מ ל.אשכול: לא מספיק לשנות את המשכורת, תבקש לשם כך תקציב). בודאי שאבקש תקציב. זאת נקודה מכרעת מבחינת השירותים.

יש חמישה בתי חולים ברצועה. אחד מהם של המיסיון, קרוב לאלף מיטות. (רה'מ ל.אשכול: מי משלם למיסיונרים?) המיסיון. (רה'מ ל.אשכול: איזו משכורת הוא משלם?) איננו יודע לענות על כך. אני בטוח שיותר גבוהה. (אל'מ ש.גזית: הרופאים שעובדים באונר'א מקבלים משכורת יותר גבוהה).

(רה'מ מר לוי אשכול: המשכורת בגדה דומה למשכורת אצלנו?) בערך כן. אבל שם גם לפני המלחמה דמתה. המשכורת של הרופא היתה יותר נמוכה מאשר המשכורת של הרופא הירדני. רופא ירדני הרוויח יותר מהרופא הישראלי.

רה'מ ל.אשכול: נניח שנכפיל את המשכורת, מניין יבואו הרופאים?

השר מ.דיין: לא יבואו.

השר י.ברזילי: אם לא נאשר החזרת כמה ~~אלף~~ רופאים - (רה'מ ל.אשכול: ודאי שאני לא אאשר), הם ינשרו למצרים או לירדן. מי מפריע להם לצאת?

רה'מ ל.אשכול: זה "א געדאנק". אלה שלושים וכמה שנשארו, לא יצאו. האם יש סיכוי שיצאו? אם כן צריכים לחכות מעט.

השר י.ברזילי: אפשר כמובן להתבדח. מה אתה רוצה? האם אתה רוצה שהרצועה תשאר בלי רופאים? אם רוצים להפוך את השירות הרפואי ברצועה לשירות צבאי - בבקשה. אם אפשר לגייס רופאים צבאיים לשם כך במקום רופאים ערביים - תעשו את הדבר הזה. לדעתי הדבר לא ניתן. אני חושב שנעשה משגה שלא נתנו את המשכורת המתאימה, שתמנע את הבריחה הזאת. על זה היה מאבק תקופה ארוכה. אם נמשיך ללכת בקו זה - נפסיד את המינימום הקיים וזה יהיה רע. וזה לא רק רפאים.

השר א.שרון: אין רופאים פרטיים לגמרי?

השר י.ברזילי: שנים-שלושה רופאים.

רה'מ ל.אשכול: אלה רופאים מצריים?

ד"ר גז'בין: חלק מצרים חלק פלשתינאים.

רה'מ ל.אשכול: מן הראוי שנשמע דברים מדוייקים, האם הרופאים הללו שישנם הם מצריים או לא.

השר י.ברזילי: ברגע זה אין לי מספרים.

אל"מ ש.גזית: יש שנים-שלושה מצריים.

רה'מ ל.אשכול: המצרים מקבלים רופאים פלשתינאים?

השר מ.דיין: בהחלם.

השר י.ברזילי: מאלה שכזבו היו גם פלשתינאים. איך הם שם הגיעו - איננני יודע.

עכשיו אני רוצה לומר דבר נוסף. אנו מרוצים לאשפז חלק מרצועת עזה בבתי חלק ישראליים. אבל גם כאן חלה הכפלה שאין אנו יכולים לשאת בה. יש מחלקות שבכלל אי אפשר לספל בהן שם: סרטן, לב, גירוי-כירורגיה. הגבילו את זה לסכום מסויים שאיננו מספיק - של חצי מיליון לירות לשנה, ואנו מוכרחים לעבור את הסכום הזה. איננני סבור שבמצב השירותים שאנו מגישים, אנו יכולים עוד להגביל את היכולת של מתן אישפוז הכרחי למחלות קשות לגבי אוכלוסיה שאנו לא יכולים לתת לה את הדבר בתוך הרצועה עצמה. סוף-סוף הרצועה היא שטח מוחזק, שיש לנו כוונות טובות לגביו. (השר י.אלון: לכן יש מקום להכניס יהודים).

דבר שלישי: היו לפני המלחמה 23 אחיות מוסמכות. היום יש בכל האזור 3 אחיות מוסמכות. היתר אלו אחיות מעשיות. (רה'מ ל.אשכול: לאן נעלמו האחיות?) גן כן יצאו לגדה או למצרים. אני מבין שאתה נתנה קודם כל מזה שיצאו. אני גורם לך ברצון הנאה זו. יש דברים שפשוט משונים ביותר: אני

אומר זאת ביחוד באזני שר האוצר. אתה מגיע למצב שגמרת עם האוצר על הקמת בית ספר לאחיות מעשיות בעזה (ערביות), ואתה אינך יכול לקבל אישור למשכורת לשתי מדריכות ישראליות. (השר ז.שרף: אתה צריך את כל "מנין" וחצי היהודים היושבים כאן כדי לפנות אלי?) זאת טיפה שמלמדת על הים. הפנייה כבר מונחת אצלך הרבה זמן. (השר ז.שרף: כמה?) פניתי בעצמי לפני שבועיים. (השר ז.שרף: לפני שבועיים עוד שכבתי בבית-החולים).

אני רוצה לומר כך: אינני רוצה לעשות שום בהלות. אנו נותנים את התיסונים הנחוצים נגד פוליו, שחפת, מיינוגרף, הופעל שירות בריאות לתלמידים לפי המחכונת הקודמת. בדרך כלל אם תשווה את השירות היום עם השירות שהיה לפני ה-5 ביוני - כסך הכל זה יותר גרוע. כי זה לא יכול להיות אחרת בפרסונל כזה. אתן דוגמא: בתרואה. העזתים פנו בעצמם אלינו, שהם רוצים שנבדוק להם את מפעלי המזון. ובכן, רמת התברואה, לפי הקריטריונים שלנו, היתה כל כך ירודה שהכל נפסל. לא יכולנו לאשר אף מפעל אחד.

מילה אחת על סיני. באל-עריש יש לנו בית-חולים. אפשר לומר שהדברים שם מסודרים למן הרגע שבית החולים הופעל. תל-השומר קיבל על עצמו אימוץ של בית החולים הזה. אימוץ פירושו של דבר, ששם עובדים באופן קבוע שבעה אנשים מבית החולים תל-השומר על בסיס של רוטציה פנימית. (רה'מ ל.אשכול: לפי הסידור שלכם או בהתנדבות? מה זאת אומרת "קיבל על עצמו את האימוץ"?) זה היה לפי הצעת משרד הבריאות והממשל. יכול להיות שבמקום הציע זאת מישהו. על כל פנים, בתל-השומר זה הלך דרך משרד הבריאות. (רה'מ ל.אשכול: ומי נותן לזה את התקציב?) זה בינתיים מסתדר דרך התקציבים השוטפים, ואנו מחפשים מקורות נוספים. לאחר ההערה של שרף אינני רוצה להביא דברים נוספים. שם יש בעיה של שעות נוספות ויש לנו צרות צרורות. (רה'מ ל.אשכול: תל-השומר נותן שם את השירות?) בינתיים ספג משרד הבריאות את ההוצאה הזאת. הוא לא יוכל לעשות זאת זמן רב. (אל'מ ש.גזית: זה תקציב השטחים). על זה אינני בא בשום תביעה. באתי לומר, שבניגוד לעזה, שבה אפשר היה לסדר משהו, פה הדבר סודר ויש מזה הקרנה על המצב בסיני. זה אפשר לארגן מרפאה ניידת, שעוברת בקומות של הבדוים. אבל אנו לא יכולים להסתפק בזה. אנו זקוקים לשתי צוותות של מרפאות ניידות. המצב הוא שבכל מרחב סיני יש מיבנים, אבל יש מרפאה ניידת שמגיעה פעם בשבוע או פעם בשבועיים. זה בהחלט בלתי מספיק. אילו יכלנו להכפיל את הדבר - ומדובר בסכומים קטנים - היינו יכולים לשפר את השירות בצורה ניכרת. הדבר הכרחי מכל הבחינות.

מה שנחוץ לנו זה בערך כמיליון# לירות יותר ממה שהוקצב, כדי לבצע את המינימום לשיפור המצב. זה כולל החזרת כ-20 רופאים. זה כולל שיפור המשכורת, בית-ספר לאחיות, מרפאה נוספת לבדוים, אישפוז בישראל. זה כולל ראשית השקעה של הקמת כמה מרכזי בריאות ברצועת עזה, שלושה מתוך 8.

השר מ.דיין: מה שאני יודע על הנעשה, זה רק מפגישות כלליות שיש לי בשטחים. אז מתאספים נציגי הציבור ומעלים טענות מכוניות ועד לבריאות. אני שומע ואומר, שעניני בסחון יותר מחיבים אותי, ואילו בדברים אחרים תטפל ממשלת ישראל.

לפי דעתי, מה שקורה ברצועת עזה - הכפלת המשכורת לא תפתור את שאלת הרופאים. מה ששמעתי ומה שדיבר שר הבריאות, זה נוגע לצרות הרפואה הציבורית ברצועת עזה. אבל נקח את אונר'א. מה שסופר לי על ידי הערבים, שגם 12 מבין רופאי אונר'א עזבו. אם כי הם מקבלים כפליים משכורת. הם מוכנים לקבל כל רופא שהוא, אבל אין רופאים שמסכימים ללכת לעבוד בעזה במשכורת אונר'א. וזה מוסיף קושי על קושי, כי אותם חולים הולכים למרפאות ממשלתיות. אני מביא זאת כדוגמא, שהעלאת המשכורת אי בה כדי לפתור את שאלת הרופאים. והראייה - שגם באונר'א, שהיתה בה משכורת כפולה, גם להם חסרים רופאים.

הסיבה העיקרית, שהרופאים היו מצריים והם חזרו למצרים. כל בעלי המקצוע המצריים חזרו למצרים. היו להם כל כך הרבה הטבות צדדיות שקשורות בשאלת המשכורת, שזה לא קנה-מידה. בדרך כלל המצב הכלכלי ברצועה ובסיני רע מאוד. וזאת מסיבה פשוטה. מצרים השקיעה כספים בשתי דרכים, גם בפרויקטים בגלל הצבא שהיה שם, ושנית - היתה תמיכה ממשלתית של ממשלת מצרים לרצועת עזה בסכום ניכר (8 מיליון לירות מצריות). וזה נוסף ל"קאר" ולאונר'א ונוסף לתעסוקה של אלפי פקידים סביבות הצבא ובתוך הצבא. כמובן, כל זה נשתנה ביסודו. הסיבה שעזבו הרופאים את הרצועה פשוטה. ראשית, מפני שהיו מצרים והם חזרו למצרים למשפחות שלהם. ודאי שמוכנים לקבל ₤₤ פלשתינאים. גם במצרים יש רופאים פלשתינאים. מה זה פלשתינאים? בוגר רצועת עזה שגמר שם - נשאר שם. בדרך כלל יש ביקוש בארצות ערב לבעלי-מקצוע. בפרט למהנדסים ולרופאים. מי יכול להקלט בכוויית? בעלי מקצועות אלה, ולא פועל שחור שאין לו מקצוע. גם בני עזה שגומרים בתי ספר לרפואה, לא חוזרים לעזה ל-600 לירות, ונקלטים בארצות ערביות. בדרך כלל לא מתאבלים על זה. אם כי בעניין רופאים אנו מרשים גם בגדה וגם בעזה לאלה הרוצים לחזור שיחזרו. אמרתי להם: אדרבא, אתן למשלחת שלכם לנסע למצרים ולהחזיר את בניכם. יוקר המחיה עלה ויש לזה השפעה (30%).

היות ויושב עמנו ד"ר ארנון אני רוצה לומר ביחס למשכורת, ולא ביחס לרופאים. הקמנו ברצועה בית חרושת להתכת נחושת, שהבדוים היו גונבים בסיני ומוכרים ב-200 לירות הטונה. 50% מהכנסות המפעל הולכים לממשלה ו-50% ליהודי פרטי, שהיה מגבורי ישראל ועכשיו עושה כסף. במפעל זה משלמים שכר יום עבודה 3.20 לירות. ב-3.20 אי אפשר לחיות ברצועת עזה. זה שכר עבודה פיקטיבי. אינני יודע מה הם עושים. אפשר קצת לקבל מאונר'א וקצת מ'קאר". (ד"ר ארנון: הם קבלו לפני כן 2.20). אני בטוח שהסטטיסטיקה בסדר, אבל ב-3.20 לירות אי אפשר לחיות בעזה.

את עניין הרופאים ועניין שאר השירותים הבאתי לפני כמה חדשים לממשלה ושמעתי ₤₤₤ חשובות שאינן נראות לי ואינן מקובלות עלי. שמעתי חשובה של מי שהיה בשעתו שר האוצר: הם מניחים לנו מוקשים ואנו נתן להם הטבות?-

אבל חוץ ממוקשים יש [illegible] בדואים בסיני ויש להם ילדים ויש מחלות. המצרים בעזה לא החזיקו את השירות הרפואי אפילו באותה רמה שהיתה במצרים. וגם במצרים עצמה לא מחזיקים את השירות הרפואי ברמה שמקבלת את הפרס הראשון בעולם. באה ממשלת ישראל, ששולחת עזרה לטוגה ולניגריה - אני יודע כמה כספים מוציאים על אטיופיה וניגריה וכל מיני 'שלעק' בעולם, עזרות מיליונים. קרה כך שאנו היום הממשלה ברצועת עזה. אינני אומר שהקריטריון שלנו יהיה כזה של אותה יהודיה שאמרה: אין לכם כסף - אל תחזיקו מדינה, אין לכם רופאים - אל תחזיקו ברצועת עזה. לא זה הקריטריון.

בענין עזה שמעתי באספות חגיגיות, שאפילו יונים שביונים אמרו ששמה זה ישאר למדינה. עכשיו יש 30 רופאים במקום 70 הרופאים שהיו בזמן המצרים, שגם זה לא היה השיא של השירות הרפואי בזמנו. בשאלת המשכורת - נניח שיימצא תקציב להכפיל להם את השכר, אבל לא תקבל אף רופא ערבי נוסף. הפתרון לדעתי הוא רק ברופאים יהודיים. אני מעז לומר שהענין לא רק תקציב. יכול להיות שאיננו יכול לדון את חברי עד שאבוא למקומו. לו הייתי שר הבריאות ולא הייתי מקבל משר האוצר גרוש נוסף, הייתי דואג לקבל מ-6,000 הרופאים שיש בישראל 30 רופאים לרצועת עזה. (<u>השר י.ברזילי:</u> כשר הבטחון ולא כשר הבריאות). אני מוכן כשר הבטחון - (<u>השר י.ברזילי:</u> אי אפשר למצוא את ה-30 לספר). איננו בעד זה שהצבא יקח על תקציבו ועל אחריותו את השירות הרפואי. למה לו זה? למה תרצה המדינה שהצבא יעשה זאת? אבל אם יאמרו שהדרך הארגונית כדי לכפות על הרופאים ללכת לרצועת עזה היא במסגרת שירות המילואים - אני בעד זה שנעשה זאת בכפיה בדרך זו. איננו יודע מדוע מותר לקחת מכונאי של טנקים לעוד חודש, ורופא שיושב בתל-אביב - מדוע לא למצות את כל תקופת המילואים שלו שישב בעזה?- יתחלפו כל שלושה חדשים, כל חודש.

אודות סיני כבר הערתי בישיבת הממשלה. נדמה לי שיש שם גם שאלה של תת-תזונה של ילדים, שזה עדיף אולי על ענין הרופאים, וזה אפשר לסדר בפרוטות. זה לא מגיע לבדואים של סיני. מן הראוי שנתן להם את אבקת החלב הזאת. (<u>השר מ.שפירא:</u> האם הבדואים שם במצב יותר גרוע מאשר בזמן המצרים?) יכול להיות שכן. בזמן המצרים סיני היתה נוסעת למצרים. כל הזמן עשו שם יותר הברחות. המצב הכלכלי של הבדואים רע מפני שאנו מונעים את ההברחות. העסק של ההברחות היה עסק גדול. היום זה הולך יחד עם מוקשים ובזוקות. רק אתמול היו שתי בזוקות וכמה מוקשים וכל הענין כולו אינו אלא 250 ק'ג סוכר. שיירה זו שיירה וביזנס הם ביזנס. (<u>השר מ.שפירא:</u> אני רוצה לדעת אם הריעונו את המצב הזה.) לא בגלל כוונות רעות אלא מפני ששם היה בסיס צבאי מצרי והזרימו הרבה כסף. יכול להיות שאז אותו בדוי הלך וקנה בעצמו את אבקת החלב. היום המצב הכלכלי הורע לאין ערוך. אל-עריש כיום עיר מתה. היא היתה עיר חיה. לא מזרימים להם את הכספים.

אני בעד תוספת מינימלית של 30 רופאים לרצועת עזה, ומספר קטן של רופאים בסיני ותוספת תזונה לילדי הבדואים בסיני. אם אין תקציב נוסף - צריכים לעשות זאת על חשבון התקציב הקיים של המשרדים. אם יאמרו שבענין זה השירות הרפואי מצה"ל צריך לקחת זאת על חשבונו - זה יהיה על חשבונו. כלומר,

אותם 6,000 רופאים שלנו יתנו פחות שירות רפואי ליהודים בישראל, 6,000 הרופאים המשרתים אותנו את היבלות והשערות. יהיו 30 רופאים פחות שישרתו אותנו בעד אותו כסף. אם צריך לכפות עליו בשירות צבאי שילך - אשחמש אפילו בשירות צבאי, בגיוס ובשירות מילואים. אני חושב שדבר זה לא מגיע לנו, שבגלל 30 רופאים לא נוכל לקיים את הסטנדרד המצרי שהיה . לאלה שישנם צריך להשוות את המשכורת לזו שבגדה, אחרת יקומו וילכו. בעד 600 לירות רופא לא יעבוד שם.

<u>השר א.ששון:</u> שאלה הוגרה. כאשר דיברת על בית החולים באל-ערי׳ש, תארת אותו באופן יחסי שמצבו יותר טוב מרצועת עזה. בית החולים הזה הוא מצרי, הרופאים שלו מצרים. גם לפני מלחמת ששת הימים המצרים דאגו לבית חולים זה בצורה אחרת מאשר דאגו לבית החולים בעזה. היום הרופאים שיושבים באל-ערי׳ש הם אזרחים מצרים, הם לא אזרחים של הרצועה. ולכן אין פלא בכך. הפלא הוא שתל-השומר אימץ את בית החולים הזה , שאינני יודע אם בסופו של דבר ישאר בידינו, אבל בטוח שרצועת עזה תשאר בידינו. כולנו בעד זה. הפלא שבדבר, שאימצו בית חולים שעלול לחזור למצרים ולא אימצו בית חולים ברצועת עזה, שעשוי בסופו של דבר להשאר אצלנו. רציתי לעמוד על ההבדל בין שני בתי חולים אלה.

ביחס לרצועת עזה: התכנית שרוצה בה שר הבריאות כאמצעי לתיקון המצב - בנויה על תוהו. אתה בונה על כך, שאם נחזיר 30 רופאים ממצרים המצב יתוקן.- מצרים לא תתן להם לצאת. הלא יש חילופי אוכלוסין כל הזמן. לוקחים את אלה שפנו ומחזירים אותם תמורת ישראלים. הם לא יתנו אותם לנו. כל התכנית שאתה מביא אותה בנויה על תוהו. היה רצוי שלאור הדברים ששמענו כאן, יבנה שר הבריאות תכנית אחרת ויביא אותה לפנינו. אנו בונים על דבר שאין לו תכלית. הוא זקוק לרופאים וחושב שיביא אותם ממצרים. ממצרים אי אפשר להביא אותם. תעשה לנו תכנית אחרת ותביא אותה לדיון.

<u>השר מ.קול:</u> הדו׳ח של שר הבריאות בענין הרצועה הפליא אותי ביותר. מכיוון שלממשלה אין שתי דעות לגבי עתידה של רצועת עזה, להשאיר מצב בריאותי כזה בלי לשנות את פני הדברים, בלי לחפש עוד רופאים , בלי לשנות את רמת המשכורת - ומדובר בסכומים לא גדולים - לשם כך לא היה צריך להכות לישיבת שרים של ועדת השסחים, זה דבר מאוד אלמנטרי שצריך היה לחפש לו פתרון. בארץ תורמים כספים לביסטרה. אולי מחר אלך לחפש כספים בשביל ילדי הבדוים, וקיבוצי השומר-הצעיר יהיו הראשונים שיתרמו לזה. לא יתכן דבר כזה. זה דבר אנושי. צריך להבדיל בין ענינים פוליטיים וענינים אנושיים. יש לך סמכות כשר הבריאות להעלות את המשכורת. (<u>השר י.ברזילי:</u> אין לי סמכות). היית צריך להביא את הדבר הזה לממשלה ולא לחכות שנה וחצי. אני הצעתי להוציא פליטים מרצועת עזה ולשקם אותם ליד שכם, מתוך הנחה שרצועת עזה תהיה בידינו ושכם לא תהיה בידינו. נטפל בפליטים אלה ליד שכם. ראש הממשלה לא קיבל את ההצעות הטובות שלי. בכל אופן, אני פונה לשר הבריאות שהוא יעשה כל מאמץ אפשרי, כדי שהענינים האלמנטריים האנושיים, שהם דמותה של ישראל, שחובתה האלמנטרית האנושית כחברה באו׳ם ובמשפחת העמים - ייעשו. איש לא יסלח לנו מחדלים אלה, אם הדברים ייוודעו ברבים. אלה לא דברים גדולים שאי אפשר למצוא להם פתרון.

השר מ.ח.שפירא: אני בהחלט בעד זה שאנו צריכים להגיש להם את העזרה הרפואית המינימלית, כאנשים. זאת אנו צריכים לעשות. השאלה היא - הרופאים מאין יימצאו? לנו יש הצעה של שר הבטחון, שהוא מוכן על ידי הצבא לגייס אותם למילואים, על מנת שישבו בעזה. לא הייתי רוצה שנשתמש באמצעי זה רק לגבי עזה ולא לגבי ישובי ספר. כאן יכול לצאת דבר משונה. אנו מגייסים אותם למילואים בעזה אבל לא לישוב יהודי, שעוזבים אותו לנפשו. זה מוצא, אבל אז צריכים לראות שגם ישובי ספר ייהנו מהגיוס הזה.

ביחס לאבקת חלב ועוד דברים כאלה בקשר עם תזונת ילדים: שאלתי אם המצב היום יותר גרוע. מחברר שהוא יותר גרוע. אנו חייבים לעשות זאת. לא רק כאנשים ששולטים במקום, אלא כסתם בני אדם הרואים שיש ילדים שאין להם תזונה מספקת ונחבעים לעזור להם. ובפרט שאין זה עשוי לעלות לנו הרבה כסף. יש לנו עוד אבקת חלב במחסנים שלנו. (השׂ'מ ל.אשכול: [illegible] במידה שאני יודע, אין לנו מהסרטוס (?)). לי נאמר שההוצאה לא גדולה ביותר. אם כך - חייבים לעשות את הדבר הזה. זה נכון שאפשר היה לסדר את הדבר מזמן. ביחוד לגבי אבקת חלב. אילו באת בדברים עם שר האוצר היית מוצא דרך איך לסדר אבקת-חלב שדרושה בשביל הילדים הללו.

כאן הייתי רוצה לשאול את שר הבטחון: האם הוא מוכן לגייס רופאים גם בשביל ישובי ספר? (השר מ.דיין: אין ספק, אם משרד הבריאות יבדוק את הדבר הזה. ברור לי שאת 30 הרופאים בעזה אפשר לגייס בלי צה"ל. אני מוכן לכך. אני מוכן שבישובי הספר תהיה חובתו של צה"ל לספק רשת רפואית, גם לבית-שאן ולקרית-שמונה וגם לעזה.)

ד"ת גז'בין: לא חסרים רופאים בקרית-שמונה.

השר מ.דיין: ישובי הספר קודמים לרצועת עזה. אני רוצה שנשתמש בשירות כפיה. אני מוכן לכך.

השר מ.קול: אני בטוח שמתנדבים מאמריקה יהיו מוכנים ללכת לשירות זה.

ד"ר ארנון: טיפלנו בבעיות אלה לא מעט. אני קצת מופתע מהטענות וקביעות וקביעת העובדות כפי ששמעתי אותן כאן. שהמצב הכלכלי ברצועת עזה היום יותר גרוע ממה שהיה קודם - זה ברור, זה היה ידוע. היה להם מקור פרנסה שאין אנו מוכנים להחזיר אותו להם - זה ענין ההברחה. זה היה מקור רציני מאוד. מה שקיבלנו על עצמנו - וחשבנו שעשינו זאת על פי הכיוון של החלטות הממשלה - זה לשמור על רמת הקיום שהיתה ברצועת עזה לפני מלחמת ששת הימים. אנו לא תיקננו את המצב. אגיד זאת באופן מיוחד, מפני שההצעה להכפיל את המשכורת של הרופאים אינה מתיישבת עם המדיניות של הממשלה. לא קיבלנו על עצמנו להביא את הרמה של רצועת עזה לרמה של הגדה. אני רוצה להזהיר את עצמנו. רמת החיים בגדה היא היתה פי שנים מכפי שהיתה ברצועת עזה. זאת תהיה אשלייה לחשוב, שעם העלאת המשכורת של הרופאים גמרנו את הבעייה של המשכורת ברצועת עזה. זאת תהיה נאיביות. ראינו זאת בדרים קטנים שרצינו לעשות. אמנם שם השרשרת לא הולכת באותה צורה כמו במדינת ישראל, אבל השרשרת קיימת. זה הולך מן הרופאים אל השופטים, אחר כך לפקידים, לאינטליגנציה ואחר כך לפועלים. אם רוצים להכפיל את רמת החיים בעזה - זה ניתן. אבל לא

הייתי מציע לעשות זאת בדרך של הכפלת שכר הרופאים.

הפתרון היחיד לשאלת הרופאים הוא גיוס או התנדבות של רופאים ישראליים או מתנדבים מאמריקה, אם קיימים כאלה.

רה'מ ל.אשכול: הייתי מוסר זאת לקול לארגן רופאים מבין המתנדבים לספר ולעזה.

השר ז.שרף: לא הייתי עושה זאת מפני שיחזרו לביתם שונאי-ישראל.

רה'מ ל.אשכול: לא יצר מזה שום דבר.

ד'ר ארנון: הפתרון לזה הוא רק ברופא הישראלי. גם אנו חשבנו שאת הבעיה הזאת צריכים לפתור במידה שיש רופאים.

את ענין הילדים בסיני אנו שומע מתוך תמהון. עשינו בשביל הבדוים בסיני כמעט כל מה שדרשו. אף פעם לא היה ניסוק תקציבי. ואם היתה ירידה ברמת החיים שלהם - מפני שגם הם חיו מהברחה - נתנו להם מספר פעמים הקצבות מסויימות. אני שומע בפעם הראשונה שמה שחסר שם זה דוקא חלב. אילו ידענו על כך היינו מסדרים את הדבר. אני חושב שהאינפורמציה שיש תת-תזונה אצל ילדי הבדוים בסיני היא נכונה. אבל היא היתה תמיד. הדאגה לילדים אצל הבדוים לא היתה כמו פה. אני מבקש שלא תהיינה החלטות מיוחדות בענין זה. אם אומרים שאנו צריכים לדאוג שהרמה שלהם תהיה אותה רמה - במסגרת הקיימת אני משוכנע שאפשר להסדיר את הענין.

השר מ.דיין: על החלב שמעתי מפי המושל הצבאי. הייתי שם לפני חדשיים לביקור. הוא אמר שהמחלות העיקריות שלהם נובעות מתת-תזונה, עד גיל מסויים, שיכולים לעכל את החלבונים שלהם שיש להם. משום כך הם זקוקים לאבקת חלב שאין להם. הוא עבר ממחנה למחנה ובדק את המחלות. המחלה שלהם היא חוסר חלבונים עד גיל מסויים.

השר ברזילי: כאן נשאלה שאלה מדוע דוקא אל-עריש ולא עזה? מדוע תל-השומר אימץ את אל-עריש? הסיבה פשוטה: מאל-עריש הלכו כולם ונשאר בית חולים ריק. לולא הפעלנו אותו היה נסגר וכל מרחב סיני היה נשאר בלי מוסד רפואי. זהו בית החולים והמרפאה היחידה. זה המקום היחידי שרופא מקצועי יכול להגיע אליו. על כן זה היה דבר בעל דחיפות ראשונה. ב) אנו נמצאים במו"מ עם כמה בתי חולים - הדסה, אסף הרופא - על אימוצים דומים. זה לא מסתדר ביום אחד. לא זו בלבד שמאמריקה לא באים, אלא גם מירושלים ומצריפין לא רצים. אנו מכירים את הדברים האלה לגבי נקודות תורפה יהודיות. אין לי בענין זה שום ענין של יוקרה. אני מודה שאינני מסוגל מהיום ולמחר להשיג 30 רופאים יהודיים לעזה. אני יכול למצוא 4-5.

אם בכלל אין ברירה אחרת, ושר הבטחון אומר שזה דבר אפשרי - גם לגבי עזה - אם הדבר כך, אז בשורה ראשונה גם לגבי כמה נקודות ספר שעוד לא קבלו את כל השירות הרפואי המגיע להן. קריית-שמונה היא בסדר, אבל זה לא המקום היחידי שסובל. אני יודע שהיו לנו גם בענין זה מגעים עם הצבא, שיעזור לנו על ידי מילואים לגייס רופאים למקומות שאנו לא מצליחים לפתור, ולא הצלחנו. אבל אם הדבר הזה אפשרי - אני מציע שעל ידי מאמץ משולב, מה שאנו יכולים לעשות על ידי שיטת אימוץ של בתי החולים הגדולים - נעשה, ומה שאינו יכולים -

יושלם על ידי גיוס של צבא המילואים. נעשה זאת גם לגבי נקודות מוקד ספר יהודיות וגם לגבי רצועת עזה.

הדבר האחרון שאני רוצה לומר בעניין זה: אם יסוכם באופן כללי שכל שאר הדברים - בי אם זאת תוספת מזון, או הכשרת קאדר מקומי בגדר של אחיות מעשיות, או הבטחת תקציב של אישפוז ומינימום של פרסונאל ישראלי - בפרסונל הקיים אצלנו, שני אנשים, לא יכולים לעשות את המלאכה ברצועה - אם כל הדברים האלה יאושרו כאן ויימסרו למו"מ ענייני וסופי עם האוצר - אסתפק בסיכום זה.

אני משתומם על הערתו של שר התיירות. יתכן שמשרד התיירות עובד בתנאים אחרים מאשר משרדים אחרים. אני יודע שנתנו הוראה לשלם משכורת כפולה לרופא ממשלה ישראלי באבו-רודז והאוצר לא שילם. (<u>ד"ר גז'ביץ:</u> הוא צריך היה להפסיד לגבי מה שקיבל בישראל, מפני שתורנות לא נתנו). במידה שמדובר על השוואת המשכורת של רופאי עזה עם המשכורת של רופאי הגדה - זה ענין של עקרון.

<u>רה"מ ל.אשכול:</u> אני רוצה לשאול משהו. האם ידוע למישהו כאן על המצב הרפואי והשירותים הרפואיים במדינה כמו איראן?

<u>השר מ.דיין:</u> פחות או יותר כמו בתורכיה.

<u>רה"מ ל.אשכול:</u> והאם למישהו ידוע על המצב באטיופיה?

<u>ד"ר גז'ביץ:</u> אני מכיר את המצב טוב.

<u>השר ברזילי:</u> יש בכל זאת קריטריון לגבי בית-חולים. הפרסונל אצלנו במדינת ישראל לכל מטה הוא 1.7, בקופת-חולים אצלנו זה 1.4, בעזה ובגדה שה 0.6. ז'א פחות מהחצי. ברור שזה שירות אחר. (<u>השר ז.שרף:</u> כמה היה בזמן ירדן בגדה?) לא נשתה מאז.

<u>רה"מ ל.אשכול:</u> שמענו סקירה על המצב הרפואי ברצועת עזה. שר האוצר ודאי יגיד משהו. נשאר את הדבר לסידור בין שר האוצר ושר הבריאות. לו הבאת הצעה להקציב עוד מיליון - הייתי מצביע נגד. חפש לך מכל התקציבים שיש.

(<u>השר ברזילי:</u> הבאתי הצעה של מיליון). שמעתי אחמול את הרצאתו של שר האוצר. אבל זה כמה שנים קיבלתי עלי להתריע על הכיוון המשקי והכספי שאנו נוקטים.

<u>השר ז.שרף:</u> אני מבין שבישיבה הבאה של הוועדה יהיה דיון על המצב הכספי בשטחים. היום אנו עוסקים בבעיה שהיא חלק מדיון זה. ועדת המנכ"לים, שמשמשת לנו מסננת, יכולה להגיש לנו חומר מדוע דרשו תוספת. אינני חושב שנוכל להקדיש זמן רב לכל מספר. ועדת המנכ"לים תנמק ואז נדון. אינני רואה כל צורך בדיון כפול. אני כל הזמן תוהה על סדרי העבודה שלנו. אנו דנים על תקציב כאילו אין לו שייכות לתקציב, ואנו דנים על צרכי המציאות - כאילו אין לזה אחר כך ביטוי בתקציב. נתקלתי בגילוי זה לא רק כאן אלא בדרך כלל בממשלה.

<u>השר י.ספיר:</u> הייתי מציע שענין זה של אבקת חלב יסודר בלי שנדון בו. אחרת נצטרך לדון על גבינה.

<u>רה"מ ל.אשכול:</u> אולי נקבל את ההצעה שהמנכ"לים ירכזו את כל החומר.

<u>השר מ.דיין:</u> לי יש הצעה אחרת: מחליטים שמשפרים את מצב השירות הרפואי בעזה, בלי כל קשר ובלי התנאת הדבר בשטויים תקציביים. - לא הייתי מציע הצעה למשרד אחר מאשר הייתי עושה בעצמי אילו הייתי שר התקלאות או שר הבריאות. זה לא ענין של תוספת משכורת, שאם יהיה לך תקציב תשיג רופאים. אפילו אם תתן 1,000 לירות אף רופא יהודי לא ירוץ. מה שאני חושב לנכון בשביל רצועת עזה, בשעה שמתוך 70 רופאים נשארו המחצית, ובמרחק חצי שעה משם יש אשקלון ובאר-שבע -

על חשבון שירות הבריאות שהאזרח הישראלי מקבל, באותם הרופאים לשפר את הבריאות בעזה. לדעתי הדבר אפשרי בלי אף גרוש נוסף בתקציב. יתכן שאין אנו יכולים לקבל החלטה זו. (<u>השר ברזילי:</u> זה בלתי אפשרי). אני מוכן להעמיד לצורך זה את רשות הכפייה של הצבא, את הסמלים ואים של אלה שאיננו קוראים להם. לכפות עליהם שזה ייחשב להם כחודש מילואים. את המשכורת לאותו זמן אתה תשלם להם מתקציבך. ביחס לספר - אותו דבר. אינני חושב שהצבא יוכל לקבל על עצמו להיות קבלן למדינת ישראל. מה שאנו עושים לצורך השירות הרפואי בצבא, אני מוכן לעשות לשירותי הספר שלנו. זה לא כסף, זאת כפייה. נאמר: אתה חייב ללכת לחודש ימים.

<u>השר ברזילי:</u> משרד הבריאות לא יכול לספוג לתקציבו עוד 30 רופאים).

<u>רה"מ ל.אשכול:</u> לא נוכל לשבת כל היום. אולי תשבו עוד פעם עם המנכ"לים, או תדברו עם שר האוצר. אם לגבי הגדה אותו מצב - מדוע נקדיש לזה זמן נוסף?

<u>השר י.ברזילי:</u> רציתי לומר מלה טובה ביחס לגדה. זה ענין של שלושה רגעים. בגדה המערבית המצב הרבה יותר טוב. שם הרבה יותר קל לי לומר שנשמרה הרמה שהיתה ב-4 ביוני, ופה ושם אפילו שופרה. כל בתי-החולים שהיו לפני כן - הן של מוסדות צדקה והן ממשלתיים (8 + 3 של אונר'א), ביחד 20 בתי חולים, הופעלו כולם. החודש הופעל בית החולים האחרון ביריחו. גם מבחינת הרופאים המצב יותר טוב. היו בגדה 75 רופאים בשירות הממשלה, עכשיו ישנם 50. אם להביא בחשבון שגם מספר האוכלוסין פחת, הרי שנשאר אותו מספר של רופאים. יש תנועה דו-סטרית של רופאים. יש רופאים שמוסיפים לעזוב, אבל יש רופאים שעל בסיס איחוד משפחות חוזרים. יתכן שאלה שעברו לירדן לא קיבלו את הג'וב שקיוו לו ומשום כך חוזרים.- עלה בידנו גם להתגבר על המחלות שפרצו מיד לאחר מלחמת יוני - קדחת, שושנת יריחו - על כל הדברים האלה התגברנו.

אינני אומר בזה שאין בעיות. קיימות שם בעיות שהן יותר בתחום פרסונל-העזר. שם חסרות לנו כ-100 אחיות, גם בהשוואה למה שהיה לפני כן. גם אם לוקחים בחשבון את הפרופורציה של האוכלוסיה שהוקטנה. יש לנו מחשבה על הקמת בית ספר לאחיות . זה יופיע בתקציב. יש לנו מחשבה לאחד זאת גם בשביל הרצועה וגם בשביל הגדה. אם נפתור שאלה זו - זה כולל גם אחים וחושבים - נוכל לשפר את מצב הבריאות במידה מרובה.

אינני רוצה להכנס לעניינים נוספים. האנשים שלי טוענים, שדוקא בגדה הענין של תוספת מזון, ביחוד לתינוקות, זאת איזו שהיא בעיה. בדרך כלל רמת השירות של הגדה נשמרת ואפילו שופרה.

ס ח ל י ט י ם : הבעיות התקציביות הכרוכות בפתרון בעיות הבריאות ברצועת-עזה ובסיני תטופלנה על-ידי שרי האוצר והבריאות, בתיאום עם ועדת המנכ"לים לשטחים המוחזקים, בסמכות התקציבים המאושרים של השטחים המוחזקים.

המגמות בשיקום ופיתוח קוניטרה -
(המשך הדיון מישיבת ועדת השרים ביום
י"ד בסלן חשכ"ט - 5.12.68)

רה"מ יש לנו עוד סעיף - מגמות ופיתוח קוניטרה.

מר ד.סנה: ביקשתי לבדוק את המצב. בקוניטרה יש כ-3,000-4,000 יחידות דיור. ניתן לשפץ את מחציתן. בדיקה תקציבית לגבי תוצאות ראשוניות - אפשר לשקם בית ב-15,000 לירות. זה כולל תיקון הבית, שיפוץ החצר והקמת מקלטים, שלא קיימים שם. אם רוצים ללכת לקוניטרה - יש בצפון העיר יחידות בתים טובות, שבזמן קצר אפשר לתקן אותם (זה בסביבות בית החולים). יש בעיר קוניטרה 3-4 בנינים טובים: בית-חולים, קולנוע ומועדון לקצינים. אלה שלושת הבנינים בעיר. בתי הספר הם הבנינים ~~הטובים~~ הירודים ביותר. חצי הבנינים סביב בית החולים הם בנינים די טובים. הבנינים במזרח העיר הם כמו בתי עפר שאנו מכירים אותם. מחצית העיר ניתנת לתיקון. יש שם 300 חנויות. ז'א על כל 10 משפחות היתה חנות.

אם הולכים ומחליטים לתקן - צריכים להחליט על שאלה עקרונית. קוניטרה נמצאת 3 ק"מ מהגבול. הוועדה לתכנון אזורי טרם החליטה איפה צריך להיות המרכז. על ידי איכלוס קוניטרה קובעים את המרכז. מפני שאין מקום לשני מרכזים ברמת הגולן. מכנית זה ניתן. אם תתקבל החלטה חיובית - ייעשה התכנון הדרוש והשיפוץ. תוך חדשיים אפשר להתחיל בעבודה ותוך 8-12 חודש אפשר לאכלס 100 משפחות ראשונות. לאחר הדיון הראשון שהיה פה, קיצצתי את כל ההוצאות של מוסדות ציבור. משתמשים במוסדות הציבור הקיימים. עושים עבודות פיתוח מינימליות. ז'א אם מחליטים על קוניטרה, במקום ~~ההצעה~~ ההצעה הראשונה שהיתה על 4.5 מיליון דרושה השקעה של 300,000 ל"י.

השר מ.קול: היה בשעתו דיון על ענין קוניטרה. היה שיקול שהמרכז העירוני היחיד שצריך לקום ברמת הגולן צריך להיות במרכז ההתישבות, ולא 3 ק"מ מקו הפסקת האש, כדי לפתוח שטח חדש להפגזות בינינו ובין הסורים. למרות שיש שם בתים, וזה רכוש שאין לזלזל בו, למרות זאת התרשמתי שהיה קונצנזוס בישיבה בתל-אביב, שאיננו רוצים לעשות שם מרכז בשביל ההתישבות ברמת הגולן. אלא מה? היו כל מיני הצעות, שיהודים רוצים לבוא לשם ולעשות שם מפעלים קטנים. בדקתי את הענין, אם יש שם מקום לעשות משהו מבחינת התיירות. אין שום דבר. אם מישהו ירצה לעשות שם מסעדה - נעזור לו. אם יש משהו לעשות - הרי זה בכפר-שלם, ששם יהיה יותר מה לעשות מבחינת סקי בחרמון, מפני שהמקום יותר קרוב להר. אבל קוניטרה זה לא המקום הכי קרוב. זה יכול להיות על פרשת דרכים, כמו שראש הממשלה אמר פעם לגבי ירוחם, שעשו שם "קרעטשמע", כך גם בקוניטרה יכולה להיות "קרעטשמע" ולא שום דבר אחר. (**רה"מ ל.אשכול:** מה המרחק של כפר שלם מהגבול?) 5 ק"מ. אולי רצוי תחילה לסכם את הצד הבטחוני, אם אנו רוצים להקים ישוב במרחק של 3 ק"מ מקו הפסקת האש.

השר י.ספיר: נדמה לי שמבחינה בטחונית - במידה שאני זוכר את המרחקים - המקום הכי מרכזי של רמת הגולן איננו רחוק מטווח התותחים,

שיכולים להגיע לכל מקום. ב) עד כמה שאפשר לראות גם את ההיקף וגם את המחזור הכלכלי של כל הישובים החקלאיים - זה כשהוא לעצמו אינו נותן הצדקה להקים עיר בקשר עם הישובים החקלאיים האלה. כי מה שיתנו לעיר זה מעט מאוד, בעיקר בנסיבות המיוחדות של צורת ההתישבות, שתהיה בלי ספק ברמה. אני חושב שזה קצת מוקדם, אין פה הרבה נתונים. אבל בעיקר דבר אחד: אם הולכים להקים 100 יחידות - זה מותנה בהמשך. נשאלת שאלה: מה יעשו שם היהודים? (רה'מ ל.אשכול: יתפרנסו זה מזה). במידה שאנו רואים שמה זה כמונח בקופסה, יש אולי השיבות מיוחדת, לאו דוקא כלכלית של קשר עם הישובים, לשקם דווקא מקום זה ולא מקום חדש, כי יש לזה משמעות אחרת. מפני שהמקום החדש יתן בסיס כלכלי אחר.

מה שהייתי מציע, שיחד עם זה נקבל הערכה של מוסד כלכלי מה נתן בכלל לא ל-100 משפחות ואחר כך לאלף משפחות, כי אם תכנית ל-100 משפחות. גם סידור של שכונה צריך להיות מחושב יפה עם אנשי הבטחון, בהתחשב עם הקרבה לגבול. בקשר עם החדירה לא יעשו 100 בתים מפוזרים. מה שחשוב לי בעיקר, שעדיין אינני יודע מה הבסיס הכלכלי של תחזית לישוב בן 100 משפחות. אפילו אם ניתן לשכן 1000 משפחות בדירות הפנויות שבקוניטרה, מה יעשו שם אלף משפחות?

השר ח.גבתי: אני חושב שאנו צריכים עקרונית להחליט, אם מקימים היום ישוב עירוני ברמה ואם קוניטרה הוא המקום המתאים. אני מסכים בהחלט לדעתו של מר ספיר, שההתישבות אינה גורם כלכלי שעליו תתבסס העיר. פעם בנו את עפולה וחשבו שהיא תיבנה על ההתישבות. נתברר שזאת טעות. אנו מוכנים לאכלס את הרמה. ברור שאיכלוס הרמה על ידי בשיבים חקלאים לא יביא אותנו למספרים גדולים. אם אנו מגיעים למסקנה, שיש צורך במשך 2-3 השנים הקרובות להביא לשם עוד אלפיים- שלושת אלפים משפחות - את זה אפשר לעשות רק על ידי הקמת עיר. וצריך לחכנן מראש, שאת העיר הזאת אפשר לקיים רק על בסיס של פיתוח מפעלים, מפעלי תעשיה ומלאכה. אז יש שיקול נוסף בשביל עיר כזאת, שצריך להקים בה מפעלי תעשיה ומלאכה: האם קוניטרה היא המקום המתאים ביותר או מקום אחר. אינני יודע אם מבחינה בסחונית מקום זה מתאים. גם אני יודע שברמת הגולן כל רוחב של הרמה הוא כזה. אבל יש בודאי שיקולים שונים אם זה קילומטרים מספר יותר או פחות. אינני יודע אם מבחינה זו אנו יכולים היום להחליט, שקוניטרה היא המקום שבו נפתח ישוב עירוני גדול ונקים שם מפעלי תעשיה ומלאכה שישוב זה יכול להתפרנס מהם. הקמת שיכון והעברת 100 מתישבים (משפחות), בלי שאנו מחליטים מראש שלזה יהיה המשך וזאת תהיה העיר - אין לזה טעם רב. אחר כך נשאר במצב של 100-150 משפחות, נישב אהער און נישט אהין, ולא נדע איך לבלוע את זה.

אני חושב שהמוסדות שעוסקים עכשיו בתכנון אזורי של רמת הגולן, צריכים להביא את הצעתם היכן מציעים להקים את הישוב העירוני ברמת הגולן. יתכן שיציעו את קוניטרה . אז יש כבר בתים. אבל אם בגלל שיקולים כבדי משקל יחליטו שלא קוניטרה אלא מקום אחר - העובדה של מציאת בתים בקוניטרה לא צריכה לקבוע היום את המקום של הישוב העירוני של רמת הגולן.

השר ז.שרף: אני מצטרף לדבריו של שר התקלאות ולדבריו של שר התיירות. הנכס הסבעי שיש לנו ברמה - זאת ההתישבות. רצוי למשוך לשם תיירים. יש לנו ענין שתיירים יבלו שם כמה ימים. אם בחורף - לספורט חורף, ואם בקיץ - מפני שזה מקום קריר. מכל מקו מה שברור לי, שאין אנו יכולים להתחיל מהקצה הזה למני שקבלנו תכנית של הרמה. בינתיים הנושא 2.3 מיליון

הוא יותר טוב מ-4.5 מיליון. הצד השווה שבשני הסכומים - שאין לנו לא זה ולא זה. משמעות תקציבית אין לזה. קודם כל נכנס לעניין ונחליט באופן כללי.

השר י.אלון: העיר קוניטרה מבחינת המיבנים קיימת. אמרתי בישיבה הקודמת, שאילו היינו צריכים לקבוע מלכתחילה את עיר רמת הגולן בקוניטרה - זה לא מקום אידיאלי. להיפך, זה לא נוח. היום היא מוחזקת על ידי שני גורמים. קודם כל, הצבא מחזיק שורה של מבנים גדולים וקסנים. ב) הקיבוץ רמת הגולן מחזיק שכונה שלמה של בתים קטנים טובים, והוא עומד לצאת משם. איתרו לו שטח, ומחלקת התישבות ומשרד השיכון עומדים - עם גמר התכנון - לגשת להקמת הנקודה, שהיא מהצד של קוניטרה.

עומדת בפנינו השאלה: האם אנו צריכים ללכת בדרך של שיגרה, שקוניטרה הבירה שלה להיות עיר או לא כלום?- אני חושב שקוניטרה יכולה להיות לא עיר ולא קיבוץ אלא מה שאני קורא מעין מ ו ש ב ה . זה לא מוכרח להתפתח למרכז עירוני גדול. אין לו תנאים טבעיים לכך. אבל אני יכול לתאר לעצמי אלף משפחות יהודיות שגרות במקום, במשך 4-5 שנים, שחלקם יעסקו בחקלאות פרטית, חלקם במלאכה וחלקם בתיירות. המקום הוא מקום טוב בשביל לחיות בו. זה לא צריך להפריע לנו אם נרצה להקים מרכז עירוני נוסף.

אינני יודע אם היצר ימשוך אותנו להקים מרכז עירוני נוסף. מה שנוגע לשירותים הכפריים - לשם כך צריך להקים מרכז התישבותי. מה שנוגע לשירותים הגדולים - דרום הגולן נשען על טבריה וחצפון על צפת. אינני בטוח אם צפויה אפשרות להקים שם עיר מתוכננת בתקופה הנראית לעין.

מה אני מציע? שנאשר את ההוצאה, שהיא לא הוצאה גדולה במובן הכספי, להקים את הבתים ולאפשר ליהודים הרוצים בכך ללכת לשם. (השר ז.שרף: צריכים הצעה תקציבית). ישבו משרד השיכון עם עוד מישהו וימצאו אפשרות. אם יש היום 100 יהודים שרוצים ללכת לקוניטרה, זה יהיה מוזר אם נפריע להם ללכת לשם. לי אמרו שיש מאות. פשוט, האנשים התיאשו. אל נלך בגדולות, נעשה שלב ראשון. אם המקום לא יתפתח כעיר גדולה, הוא יהיה מושבה גדולה עם כל מיני צורות של חיים.

השר מ.ח.שפירא: אני מציע שלא נמהר לקבל החלטות ולהתחיל בעניינים כאלה, כל זמן שלא ידוע לנו לקראת מה אנו הולכים. לו הייתי יודע ששר הבטחון בא ואומר: למען הצבא נדרש להקים שם עיר מבחינת הבטחון - הייתי אומר: אין דבר שאנו לא ממלאים מה שאנו דורשים. הייתי אומר: זה דרוש לו להחזיק במקום. אבל, רבותי, כולנו מודים שאין זה מקום אידיאלי. מהו הענין? נכניס נכנים לשם כמה מיליונים לירות והסכום ילך ויגדל. (השר ז.שרף: להעמיד על הרגליים משפחות - זה 150 אלף לירות למשפחה.)מה 100 משפחות אלו יוסיפו לנו? רק דאגות ותו לא. (השר י.אלון: כמו כל נקודה ישובית). כל נקודה ישובית שאנו מקימים יש לה מטרה. מה המטרה כאן של 100 משפחות? מה יוסיפו לבטחון ולכלכלה?

אני רואה שוועדת המנכ'לים באה בהצעה. אולי הוועדה תסביר לנו מה המחשבה שלה, מה ההכרעה בענין זה, מה הביאה לנו. הייתי רוצה לשמוע

קודם כל מוועדת המנכ'לים מה דחף אותם, מה הצורך החיוני שדוחף אותם. העובדה שיש שם בתים הרוסים, שיש אפשרות להקים שם 100 דירות - זה לא משכנע אותי.

ד"ר ארנון: אני רוצה להדגיש רק עובדה אחת: ועדת המנכ'לים קבלה את ההצעה וההחלטה היחידה של הוועדה היתה, שזה לא ענין שלה להחליט על כך ולבדוק את זה כל עוד אין החלטה פוליטית אם רוצים את הענין. לי אין שום דבר להגיד, אם זאת תכנית טובה או לא טובה.

מר ש.גזית: זאת היתה המלצה משותפת של משרד השיכון יחד עם הסוכנות, שתואמה על ידי ממשל הצפון. אני רוצה להגיד דבר אחד לשר האוצר: לא ראינו את זה כדבר שאפשר להטיל אותו על תקציב השפחים. אמרנו, שגם הטיפול התקציבי אינו אצלנו, כשם שההחישבות במקום זה אינה מתפקידנו. כך גם ענין ישוב קוניטרה.

מר ל.אשכול: בישיבה הקודמת סוכם: משרד השיכון יגיש לישיבה הבאה של ועדת השרים תכנית מפורטת יותר לפתרון הבעיה של ישוב 100 משפחות בקוניטרה. לכל מה שטנה אומר חוסיפו עוד 100%. שמענו משר התיירות שהוא לא כל כך מתלהב מהתכנית של הקמת קוניטרה. כך מצב הדברים. עכשיו אומר ארנון שהם בפרטים עוד לא מיפלו, וזאת שאלה של הקמת ישוב.

לאלון אני רוצה להגיד: גם אני לבי כואב כשאני רואה בנינים ריקים. יש שם בתים יפים. לא ידעתי שיש שם חלק חושות. מן הראוי שיהיה לנו חומר - זאת אני מבקש ממשרד השיכון - מפה מפורטת איפה הבתים שסופם הריסה. ננית שיש יהודים, היכן הבנינים המרכזיים והבתים שבאים בחשבון. כשביקרתי פעם אחת אצל הקיבוץ טענתי: לחמש השנים הקרובות אולי תמשיכו לגור כאן. אתם כבר יושבים בבתים, אולי לא נמהר לבנות את הבתים במקום האדמה שלכם, אולי תגורו פה, כבר הושקעו כאן כמה עשרות אלפים לירות. אבל ראיתי שאני פוגע במלכות ובשכינה ממש, לכן עזבתי את הענין. לנו היה כדאי שתהיה פה מפה שנדע מהי קוניטרה.

אם לחשוב כפי שאלון חושב, שיביאו לשם יהודים שרוצים לבוא - אז צריך להשאיר בשבילם אדמה. דומני שדבר זה לא נעשה. (השר גבתי: הוא מדבר על מושבה מ-1969). בכל זאת אולי הדבר ראוי למחשבה. יבניאל התחילה מ-300 דונם אדמה וזה היה לפני 50 שנה. עכשיו יש שם אשכוליות וכו". בכל אופן צריכים בנקודה זו לעיין, אם יש אדמה בשביל ישוב זה, האם אין אנו מהקים את האדמה למישהו אחר.

השר ח.גבתי: לקיבוץ קוניטרה יש בקושי משבצת. אינני חושב שיש שם אדמה.

רה"מ ל.אשכול: הייתי רוצה לראות מפה, כמה בתים יש בשביל היהודים הרוצים לבוא. ננית שיש יהודים ויש פרנסה.

השר י.אלון: ננית שיימצא משקיע שירצה להקים שם מפעל עם התמריצים המקובלים. השאלה היא - אם אפשר לפנות לאלה. אם יש החלטה שמקימים משהו - אז אפשר לפנות. לי סיפרו שיש שני משקיעים שרוצים ומעוניינים

בזה. אבל ~~בקרקעי~~ במקרקעי ישראל אין עדיין החלטה.

השר י.ברזילי: עד כמה שראיתי ודיברתי עם אנשים ברמת הגולן, עם מתישבים ועם מדריכים, בל יחידה חקלאית ברמת הגולן תעלה 70-75 אלף לירות. ז'א שיחידה עירונית תעלה 7.5 מיליון.

השר ז.שרף: אני חוזר בי. כדאי שמישהו יעשה את החשבון כמה יעלו שני בתי ספר תיכוניים (דתי וכללי) ושני בתי ספר יסודיים עם קופת-חולים, כולל שיכון. ספק אם תסדר משפחה ב-75 אלף לירות.

השר י.ברזילי: אני יוצא מתוך הנחה שצריכים לתת למשפחות הללו את הכל. למעשה זה רק ניתן לישוב חקלאי.

בהמשך לדברי אלון ביחס למפעלים, אני רוצה להציע: אם נחליט שקוניטרה זה מקום שראוי לטפל בו, ואיננני יודע אם זה ישוב עירוני. עד שתגיע למצב זה - ודאי יעברו הרבה שנים. אבל אם אנו אומרים שפה תהיה פושבה - המפתח הוא בזה אם יש לנו בעלנים. כפי שאני שומע, יש אנשים שמתדפקים על הדלת. (מר מ.קול: לא ראיתי). שר הקליטה אומר שפנו מפה ומשם ואנשים מוכנים ללכת. כמו שאומרים שיש אנשים שרוצים ללכת למורדות החרמון. אם נכון מה שאומר שר החקלאות, שהאדמה החקלאית בסביבה נתחלקה ל-12-13 הישובים החקלאיים שברמה, לא תהיה אדמה למתישבים בקוניטרה. (השר ח.גבתי: בקוניטרה ברדיוס זה לא תמצא). בלי מים יותר מ-18-19 ישובים חקלאיים לא תוכל להכניס, וזה בסך-הכל 2,000 משפחות. ז'א עיר של 1,000 משפחות - זה למעשה שליש או מחצית מהישוב הכולל שיכול להיות ברמת הגולן. זה לא דבר של מה בכך. היום אני יכול לצאת מנקודת השקפה, שיש אנשים שרוצים ללכת לשם. לכן אני יכול לבדוק אם יש לזה הצדקה או לא. אבל בלי אנשים שרוצים ללכת - אין לזה טעם. להכניס לשם פרופיסורים שילמדו באוניברסיטה בתל-אביב - לא יתכן. פירושו של דבר, אם בסוכנות יש מישהו שיכול לדאוג לכך - נעשה הרשמה של 50-100 משפחות, ולאחר ההרשמה אפשר יהיה לדבר על כך.

רה'מ ל.אשכול: אני מציע שלא להחליט שום החלטה סופית. הייתי רוצה לקבל מפה כדי לדעת מה הבנינים הבאים בחשבון. זה היה הכל.

ס ח ל י ט י ם : משרד השיכון יכין ויציא לחברי הוועדה מפה מפורטת של העיר קוניטרה והבתים המצויים בה.

המשך הדיון נדחה.

ישיבה נגעלה

מזכירות הממשלה

סודי

העתק מס. 20

פרטיכל
ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
כ"ח בכסלו תשכ"ט - 19.12.68

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, י. אלון, י. ברזילי, ח. גבתי, מ. דיין (בסעיף שט/8), י. ספיר (עד סעיף שט/9), מ. קול, א. שטון.

נעדרו השרים: א. אבן, ח.מ. שפירא (חולה), ז. שרף (חולה).

מ. ארנון - מזכיר הממשלה
ד. אגמון - משרד לקליטת העליה
תת-אלוף ש. גזית - משרד הבטחון
ש. הלל - משרד החוץ
ע. יפה - משרד ראש הממשלה
י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה
א. עמיעד - משרד החקלאות (בסעיף שט/8)
מ. שטון - משרד ראש הממשלה

סדר היום: שט/8. מצב החקלאות בשטחים המוחזקים
שט/9. החישובות עולים מארה"ב לרגלי החרמון
שט/10. איחוד משפחות ברמת-הגולן

/ מצב .

בפרטיכל זה 2 דפים.

שט/8. מצב החקלאות בישובים המוחזקים

שר החקלאות פותח.

בדיון משתתפים: השרים י. ברזילי, ל. אשכול, מ. קול, א. שטון, מ. דיין, י. אלון, מר א. עמיעד ותת-אלוף ש. גזית.

שט/9. התישבות עולים מארה"ב לרגלי הטרמון

סגן ראש הממשלה פותח.

בדיון משתתפים: השרים י. ספיר, מ. קול, א. שטון, י. ברזילי, ח. גבתי, ל. אשכול, תת-אלוף ש. גזית ומר ש. הלל.

מ ח ל י ט י ם :

א. לאור התישבותם של עולים מארה"ב במתכונת של מושבה בכפר הנטוש ג'בתא-א-זית שלמרגלות הטרמון.

ב. השר לקליטת העליה יתאם עם שרי החקלאות (מקרקעי ישראל), השיכון והתיירות, את הקמתה של הנקודה וישובה ע"י העולים החדשים.

השר לקליטת העליה מודיע כי ידווח לראש-הממשלה על ביצוע ההחלטה הנ"ל מבחינה כלכלית וחברתית.

שט/10. איחוד משפחות ברמת-הגולן

תת-אלוף ש. גזית פותח.

בדיון משתתפים: השרים י. אלון, מ. קול, א. שטון, י. ברזילי ול. אשכול.

מ ח ל י ט י ם לאשר עקרונית את 723 הבקשות לאיחוד המשפחות ברמת-הגולן, כפי שהוגשו עד כה.

כל מקרה ומקרה טעון בדיקה סופית ואישור של ש.ב.כ.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת

סטינוגרמה — סודי ביותר

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
כ"ח בכסלו תשכ"ט - 19.12.68

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, י. אלון, י. ברזילי, ח. גבתי, מ. דיין (בסעיף שט/8), י. ספיר (עד סעיף שט/9), מ. קול, א. שרון.

נעדרו השרים: א. אבן, ח.מ. שפירא (חולה), ז. שרף (חולה).

מ. ארנון	-	מזכיר הממשלה
ד. אגמון	-	המשרד לקליטת העליה
תת-אלוף ש. גזית	-	משרד הבטחון
ש. הלל	-	משרד החוץ
א. יפה	-	משרד ראש-הממשלה
אל"מ י. ליאור	-	מזכיר צבאי לראש-הממשלה
א. עמיעד	-	משרד החקלאות (בסעיף שט/8)
מ. שרון	-	משרד ראש-הממשלה
רשמה	-	ש. יפה

סדר היום: שט/8. מצב החקלאות בשטחים המוחזקים 2

שט/9. התיישבות עולים מארה"ב ברגלי החרמון 18

שט/10. איחוד משפחות ברמת-הגולן 31

שט/8. מצב החקלאות בשטחים:

השר ח. גבתי: אמסור על כמה דברים הקשורים במצב החקלאות וכן על פעולתנו בשטחים המוחזקים, בגדה וברצועת-עזה.

בשטח הגדה - כל השטח החקלאי משתרע על 2 מיליון דונם (שטח מעובד), וזה מתוך 6 מיליון דונם.

ישנם שם 450 ישובים חקלאיים, המונים 50 אלף משפחות. השטח, רובו ככולו מעובד באופן אכסטנסיבי. שטח של 170,000 דונם מעובד בהשקעה, - מחציתו ירקות והיתר - מטעים. כמו-כן ישנם 25,000 דונם חדרים. שטח המ: 600,000 דונם זיתיים, ממע מאד אכסטנסיבי, ומאר מפוזר. 100,000 דונם כרמים, כרמי-ענבים, המרוכזים ברובם בסביבת חברון. בעלי-חיים אינם רבים שם. בעיקר מגדלים שם צאן - 400,000 ראש, ו-30,000 ראש בקר.

אין לנו מספרים מדוייקים על ערכה של כל התפוקה שלהם שם, אך לפי המספרים של ארגון החקלאות והמזון, בשנת 1966 הגיע ערך כל התפוקה החקלאית שם לסכום של 140 מיליון לירות.

השה סבורים אנו שערך היצוא שלהם עלה בשיעור 20%-25%. וזאת בגלל שתי סיבות: היבולים היו גבוהים יותר והמחירים היו גבוהים יותר הודות לארגון השיווק, גם xxxxxx בפנים וגם ובעיקר ביצוא שלהם.

השר י. ברזילי: בתוך הגדה?

השר ח. גבתי: ישנה רגולציה של שווקים בגדה המזרחית, וזה קובע לא מעט את המחירים בגדה פנימה. בשבועות האחרונים, כאשר נסגרו הגשרים - היתה שם ירידה גדולה במחירים.

סיכמנו את כל היצוא מהשטחים המוחזקים במשך 15 החדשים, מאז יולי 1967 ועד אוקטובר 1968 , והסיכום הוא , שלגדה המזרחית היה יצוא (לפי מספרי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) בשיעור 75 מיליון לירות. מעבר לים דרך הנמלים שלנו, בעיקר פרי הדר מעזה - היה יצוא בסכום של 14 מיליון לירות; ביחד - 89 מיליון לירות, תוצרת שנשלחה מהגדה xxxxxx או רצועת-עזה לגדה המזרחית ולחו"ל.

לגדה המזרחית הגיע ערך היצוא לסכום של 75 מיליון לירות.

השר א. שרון: כמה יצא מעזה בלבד?

השר מ. קול: על פי מה מודדים זאת?

השר ח. גבתי: רושמים את המשקל, שהגיע ל-75,000 טון, תוצרת שנשלחה משם. כל זאת רושמים במעבר, על הגשרים, ומכאן הידע בנושא זה.

מהסכום של 75 מיליון לירות - תוצרת שריה בסכום של 34 מיליון לירות ותוצרת חקלאית מעובדת, כוללת בעיקר שני דברים: שמן-זית וסמנה, בשווי של 23,5 מיליון לירות ומוצרי חלב - 5 מיליון לירות.

יצוא תעשייתי -9 מיליון לירות. יצוא שנשלח לארצות שמעבר לים:הדרים - בשווי 13 מיליון לירות, מעזה. ס"ה פרי הדר לגדה נשלח בסכום של 11 מיליון לירות. אני מניח שיצוא מרוצעת עזה, כולל הגדה, עולה על הסכום של 14 מיליון לירות.

מרצועת-עזה, פרט לפרי-הדר, נשלחו כמויות קטנה מאד של תמרים ושקדים, ויותר מזה - לא היה דבר. עיקר היצוא היה מהגדה, ונשלחו פירות, ירקות וסוגי תוצרת שונים אחרים.

אנחנו ארגנו את פעולות המשרד שם, והחבסנו על העובדים המקומיים הנמצאים שם, כ-420 במספר, שבזמנו היו עובדי משרד החקלאות הירדני.

ארגנו את עבודתם בשלושה מחוזות - שכם, ג'נין, רמאללה-יריחו, וחברון-בית-לחם.

בכל מקום מפעילים אנו ארבע מחלקות, מלבד מנהלים, מדריכים ושרותים ויטרינריים. נתנו לעובדים אלה את הסמכות המלאה לקבל החלטות. בכל מחוז יש לנו איש אחד המכוון את הפעולה ומפקח עליה. כל יתר הפעולות נעשות על-ידי העובדים עצמם, ובמקרים רבים יש להם סמכויות נרחבות מכפי שניתנו להם בימי הירדנים, כאשר היו תלויים בכל דבר קטן בעמאן.

ישנם דברים רבים שנמסרו להחלטתם, על דעת-עצמם, מאז נמצאים השטחים בידינו.

רה"מ ל. אשכול: מה הקוולפיקציות שלהם?

השר ח. גבתי: יש ביניהם בעלי-מקצוע טובים, בוגרי-אוניברסיטאות, בעלי השכלה גבוה, אך מספרם אינם רב. חלק מהם ברמה די טובה ועונים על הדרישות. ערכנו להם קורסים להשתלמות, בהם היתה השתתפות די גבוהה.

נוסף על כך, מחוץ המדריכים שלנו ישנם כחמשה-עשר, הממלים שם כמה ימים בכל חודש, כדי להדריך את מדריכיהם.

השר ח. גבתי:

ערכנו שטחי-הדגמה בכפרים, בגידולים חדשים או בשיטות גידול חדשות. ערכנו ימי-שדה שעברו בהצלחה גדולה מאד, בהם השתתפו כ-12 אלף איש. ערכנו סיורים של חקלאים ומדריכים בשטח ישראל. הם ביקרו בכפרים ישראלים ויהודים, ועוד. הדבר הביא תועלת רבה מאד.

השר מ. דיין: הם תפסו את הפרינציפ של הסובסידיות...

השר ח. גבתי: הם יודעים כבר הכל...

רה"מ ל. אשכול: האם השבחת היבולים באה כתוצאה מכך?

השר ח. גבתי: הכנסנו xxxx זנים חדשים של חיטה, שהספיקו לזרוע אותם בשנה הקודמת בשטח של מה עשרות אלפי דונם, והשנה ייזרע ודאי שטח הרבה יותר גדול בזרעים אלה, כי הם נוכחו לדעת שהיבול טוב יותר. בדרך כלל לומדים הם די מהר. כבר כיום תמצאו בכפרי המשולש שטחים שעובדו לפי כללי הטכניקה החדשה.

xxxxxxxxx

מר עמיעד: לא היו להם, לדוגמא, קורדונים לעגבניות, והצמח נזרמת לשיטי עצום ביבול.

השר ח. גבתי: בכפר טירה הם מעבירים השנה מאחים דונאם תות-שדה. לפני שנתיים עשו חלקה אחת בלבד, על שטח של דונם במזבלה, ומאז התקדמו מאד.

מבחינה זו ישנה אפשרות לשנות שם דברים במהירות די גדולה.

בשטח היעור - נטעו בחורף שעבר מיליון שתילים בשטח היעור. הדבר נעשה בעיקר במסגרת עבודה יזומה, ועבדו בזה יותר מ-3500 איש. הוכנו משתלות לשנה הבאה. בעונה זו ישנם מיליון ורבע שתילים במשתלות, אותם אפשר לנטוע. בזה נעזרים אנו באנשי-מקצוע מהקק"ל, המסייאים בארגון ופיקוח על העבודה. כאן הכוונה היא בעיקר ליצור עבודה יזומה.

רה"מ ל. אשכול: של מי האדמות הללו?

השר ח. גבתי: אלה אדמות המדינה, בעיקר. ערכנו כמה סקרים יסודיים בשטח המים. אנו יודעים הרבה יותר על המים שאינם בגדה המזרחית. חוקנו מפעלי-מים שניזוקו וחייבו תיקונים. השלמנו שני מפעלי-מים בהם החלו הירדנים; בצענו אטפקת-מים ~~לגב~~ לטובס וסמוע, ועוד כמה כפרים בסביבה. סיימנו השלמת מפעלים אלה ובסך-הכל, כפי שאמרתי, הם משקים עתה כ-170,000 דונם. אנו מעריכים, שכל כמות המים שמשתמשים בה בגדה, מגיעה ל-80 מיליון קוב.

השר ח. גבחי:

התחלנו לחכנן את הייצור והחקלאות בגדה לטווח ארוך יותר, למשך ארבע-חמש שנים, בשתי אלטרנטיבות: 1. גשרים פתוחים והיצוא לגדה נמשך. זה אינו מחייב שינויים דרסטיים בתכנית היצוא שלנו בשטח החקלאות.

הכנסנו השנה אילו שינויים: הזהרנו אותם לא לגדל יותר מדי אבטיחים וירקות. במקרה שהגשרים ייסגרו, שלא ייווצר משבר. אבל התכנון שלנו לטווח ארוך יותר נעשה בהנחה, שהגשרים ישארו פתוחים. אנו מכניסים שינויים אחדים , לא גדולים ולוקחים בחשבון את עליית הייצור בשנים הבאות.

2. אלטרנטיבה שניה היא, שהגשרים ייסגרו ויהיה צורך לחפש שווקים אחרים.

במקרה כזה מנסים אנו להכין תכנית, שהם יעבירו חלק מהתוצרת שהיו מייצרים לירדן, שאפשר יהיה לייצא זאת בצורה אחרת לארצות אחרות. עודדנו אותם לגדל שומשום , כי עד עתה מייבאים אנו אותו הנה. עודדנו אותם לגדל חומצה. אלה גידולים אותם מכירים הם.

יחד עם זאת התחלנו כבר להכין חלקות־הדגמה לגידול כותנת-בעל. בגידול זה אין כל דאגה, כי תמיד אפשר יהיה לייצא אותו, במידה וישנו עודף.

עשינו השנה הכנות למצב בו ייסגרו הגשרים. החלנו בגידולי עבנויות לתעשייה (עבנויות-בעל). כאשר יהיה מצב כזה - נוכל לקנות מהם את העבנויות, בלי שישפיע הדבר על שוק הירקות בארץ, ואפשר יהיה ליצא אותן.

אלה הקווים לפיהם מכינים אנו עתה את התכנית לשני המקרים: למקרה בו יימשך הסחר עם הגדה המזרחית, ולמקרה בו ייפסק.

נראה לי שאם ייפסק הסחר עם הגדה המזרחית, הבעייה הקשה, שאיננו יודעים פתרון לה, תהיה בעיית הפירות. מדובר בעיקר בענבים, שישנם שם בכמויות גדולות, וכן כמה פירות אחרים, בכמויות לא גדולות. לבעייה זו לא קל יהיה למצוא פתרון.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> האם הענבים שלהם הינם למאכל בלבד?

<u>השר ח. גבחי:</u> כן.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> אי-אפשר לעשות מהם יין טוב?

<u>השר ח. גבחי:</u> מתאים יותר לעשות מהם צמוקים מאשר יין. עודף הענבים יביא לירידה דרסטית במחירים.

אנו מנסים להיות מוכנים בעוד מועד, שמא נעמוד במצב בו נצטרך להפעיל תכנית שתענה על הצורך להתאים את משק הגדה לצרכי-הארץ.

לסיכום דברי על הגדה: הגענו שם לשיתוף-פעולה הדוק מאד

השר ח. גבתי:

עם החקלאים ועם העובדים. העובדים מרוצים, כי לא שללו מהם סמכויות, אלא להיפך: נתנו להם יותר חופש מכפי שהיה נהוג לתת להם בעבר. שמנו חיץ בינם והחקלאים וכל הקשר עובר דרכם.

הקימונו ועדות חקלאים מחוזות. בכל מחוז ישנה הועדה שלו, והם משתפים מאוד פעולה ועזרה.

אפשר לומר שהצלחנו ליצור שיתוף פעולה ויחסי אמון איתם. הם נוכחו לדעת שכאשר מיעצים להם לעשות משהו - אין זה נובע מכך שהדבר כדאי לנו, אלא זה טוב גם להם.

דבר זה עוזר לנו גם בהכוונת הדברים שם, ובמידה ומחכננים אנו - הבעיה העיקרית היא כיצד לבצע את התכנון. כיום, עם המנגנון הקיים והועדות הקיימות, ועם היחסים שנוצרו - יש לנו סיכויים הרבה יותר גדולים, שבמידה ונרצה לבצע שינויים - יהיה קל לנו יותר מכפי שהיה בעבר.

ניתן לומר שהצלחנו ליצור שיתוף פעולה ויחסי אמון גם יחד, וכך עומדים עתה הדברים.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> מה מצב הזיתים שמה? מרחוק נראים מטעי הזיתים יפים מאוד.

<u>השר ח. גבתי:</u> כמעט כולם זיתי שמן. בשנה שעברה היה היבול יוצא מגדר הרגיל.

<u>השר י. אלון:</u> אם כך, השנה ודאי יהיה רע...

<u>השר ח. גבתי:</u> זה אמור לגבי שנת 1967: הם אספו את היבול הפיקו את השמן וכמעט כולו נמכר בגדה המזרחית, ומשם הלך הלאה. בתחילה חשבנו שיהיו קשיים בשיווק והכינונו אלטרנטיבות של משלוח השמן למדינות ערב דרך קפריסין.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> האם ישנם שם נתי בד ?

השר ח. גבתי: ישנם בתי-בד בעיקר בשכם, שם מיצרים את השמן ומוכרים אותו במחירים טובים. אנחנו עזרנו להם בכך ע"י רגולציה בפתיחת הגשרים, כי בדרך זו אפשר לווסת את המחירים בשוק רבת-עמון בקלות רבה. כאשר אוסר אתה העברת סחורות למשך יום או יומיים ויוצר מחסור בשוק - מיד עולים המחירים.

בשנת 1968 היה היבול xxx רבע מזה של שנת 1967.

אומר עתה כמה פסוקים על רצועת עזה, שם החמונה שונה לגמרי.

השר א. ששון: סיפרת לנו על היצוא, אך לא שמענו דבר על היבוא מהגדה המזרחית אל המערבית.

השר ח. גבתי: היבוא התבטא בהעברת כמה ראשי-צאן ומעט חיטה. אנו נותנים להכניס ראשי צאן, בעיקר בגלל לחצם של אנשי ירושלים, המוענים שלא ניתן להשיג בשר צאן במידה מספקת בארץ, בעוד שהם רגילים רק לבשר הזה. לכן קבענו מיכסה מסויימת , אותה מכניסים אנו ארצה.

השר א. ששון: למעשה היחרון הוא לגדה המערבית בשטח היצוא החקלאי.

אם מניחים אנו כי בסופו של דבר הכוונה לנתק את הקשר בין שתי הגדות - האם לא ניתן להביא לכך שיזרעו שם גידולים חקלאים שישראל תוכל לצרוך אותם?

השר ח. גבתי: זה בדיוק כפי שאמרתי: השנה הם זרעו הרבה יותר סומסום וחומצה, כי אלה דברים שחסרים לנו. כמו-כן התחילו לגדל שבק. שיקול נוסף היה לנו שגידולים אלו אינם זרים להם ואינם מהווים בעיה בשבילם.

הדבר הנוסף שהמלצנו בפניהם לגדל זו הכותנה, והם הסתובבו בארץ כדי ללמוד כיצד לגדל אותה.

השר א. ששון: אחד הענפים החשובים שם הינו הזית והשמן המופק ממנו: האם אפשר לדעת מה חלקם של חברון, בית לחם, בית ג'אלה בזה ומה חלקה של שכם?

השר ח. גבתי: חלקה של חברון בגידול זה אפסי. עיקר השמן בא

השר ח. גבתי:

מרמאללה, שכם וג'נין. שלושת אלה מהווה את מרכז גידול הזית וממילא - את מרכז עיבוד השמן.

רה"מ ל. אשכול: אילו היה כל השטח הזה ברשותנו - האם היינו עוקרים את מטעי הזיתים ?

השר ח. גבתי: איני חושב כך.

רה"מ ל. אשכול: מה ערכו של עמק דותן?

השר ח. גבתי: עמק דותן הינו אחד השטחים היפים, הידועים לא רק בכך שיוסף בן-יעקב הסתובב שם, אלא עמק זה הינו פורה מאוד. יש בו אדמה כבדה והוא מעובד ע"י אינטנסיבית מאוד ע"י תושביו הערבים. עמק זה מהווה מרכז חשוב מאוד של גידול הירקות .

השר מ. דיין: האם ערכנו נסיונות, ובאילו כמויות ובאילו תוצאות - לשם החדרת תוצרת חקלאית שלנו אל הגדה, שתשא יחד עם תוצרתם? כוונתי קודם כל לזיתים ושמן זית, שיישלח יחד עם הסחורה שלהם, ואולי גם כמה דברים אחרים.

שאלה נוספת: האם ישנו הכנון לגבי תוצרת אליה רגילים הם כל כך, שניתן יהיה לפתח בשוק מעבר לירדן - אל כווייט או סעודיה? כוונתי לתוך השדה או גידולים אחרים שישלחו הלאה מירדן.

השר ח. גבתי: עשינו כמה נסיונות להחדיר לשם גם את תוצרתנו. ביחס לשמן הדבר קל מאוד,אלא שאין לנו מה לשלוח. על כל פנים מעט העודפים שהיו לנו נשלחו בתוך כמות השמן שנשלחה מן השטחים.

נסינו לשלוח כמות מסויימת של ביצים, ונאמר לי שבאחד המשלוחים הוכנסו כמה ביצים מוחמות בחומת "תנובה". האמת היא שהלבנונים הקימו קול צעקה גדולה כאשר נודע להם דבר המשלוח, כך שקשה מאוד לשלוח סחורה שלנו לשם. אין לנו כל סיכוי להעביר משלוחים של גידולים שאין מגדלים אותם בגדה.

כאשר מדבר אתה על תוצרת יקרה ומהודרת - לא ייתכן להעביר אותה, כי אין גידולים כאלה בגדה, וזה אמור לגבי אבוקדו ועוד. ידוע לי שכמות מסויימת של הדרים הצלחנו לשלוח בדרך זו.

השר ס. דיין: האם לא שלחו כמות מסויימת של ביצים לגדה?

השר ח. גבתי: אמנם שלחו, אך כנראה שהירדנים חשו בהבדל ועצרו זאת. שלחנו קצת הדגים בעונה. ייתכן שבמידה ויוכלו לקלוט כמויות גדולות יותר מכפי שמסוגלת רצועת עזה לספק, הן בגדה והן מעבר לה – ניתן יהיה להעביר כמות גדולה יותר של הדגים לשם.

דבר נוסף: פה ושם אפשר למצוא משהו מתאים להעברה, אך איני רואה אפשרות להעברת משלוחים גדולים ויקרים בדרך זו.

מר א. עמיעד: אבטיחים ומילונים קטנים נשלחו מישראל לשם. את ענין משלוח הביצים הם תפסו , ועתה מקפידים הם יותר על כך. כל דבר שרוצים אנו להעביר בדרך זו – צריך לדאוג שיגדל גם בגדה. בסוריה נתפשו חפוזים , שנשלחו בארגזי "תנובה" והדבר חולל שערוריה.

השר י. אלון: מה קרה למסורת המחתרתית שלנו ?

מר א. עמיעד: זה נעשה ע"י הערבים עצמם. נוסף על כל השאר – גם הידע שלנו זורם לשם: שוחר ערבי החל קונה שחילים בארץ ומוכר אותם בעמאן. באחת הפעמים לא נזהר ועל השחילים שלו נתפסו פתקים של משחלות כפר-סבא. מיד החרימו את המשלוח ואסרו את הנהג. הסוחר נסע לשם ולאחר שבוע חזר. הוא הואשם שם כבוגד, אך על האשמה זו השיב להם שבאחד הלילות התגנב אל משחלות כפר-סבא וגנב את השחילים. בצורה כזו ניצל מעונש . . . שאלתי אם העמינו לסיפורו, והוא אמר שהסיפור שכנע אותם.

השר ח. גבתי: אעבור עתה לתאור המצב ברצועת עזה. השטח החקלאי המעובד שם מגיד ל-360 אלף דונם.

רה"מ ל. אשכול: האם מקבלים העבדים מאתנו סובסידיות לגידולים כגון הכותנה ?

השר ח. גבתי: עדיין אינם מגדלים כותנה, וכאשר יגדלו ניצא זאת לפי 3.80 ל"י לדולר.

מר א. עמיעד: עבור היצוא מקבלים 35 אגורות לדולר כסובסידיה, וזה הדבר היחיד הניתן.

השר ח. גבתי: אחזור שוב לעניין עזה: אמרתי שבסך הכל יש שם שטח של 360 אלף דונם מעובדים. מזה - 140 אלף דונם בהשקאה. רוב השטח המושקה הינו מטעי פרדסים. שטח הירקות קטן מאוד.

מתוך 93 אלף דונם פרדסים - פחות מהחצי נושא פרי (כארבעים אלף דונם בלבד). כל היתר הינם פרדסים צעירים, שניטעו בשנים האחרונות. את יבול השנה מעריכים במאה אלף טון הדרים. בשנה שעברה הגיע היבול ל-85 אלף טון בלבד. אנשי מקצוע שלנו מעריכים, שתוך חמש שנים יגיע היבול ברצועת עזה ל-200 אלף טון.

השר ס. קול: מה סיבו של הפרי שם ?

השר ח. גבתי: הפרי די טוב ולפעמים עולה בסיבו על שלנו. הוא מקדים להבשיל לעומת שלנו, אם כי מתברר שלמעשה אין זה כך, אלא הם פשוט מקדימים לקטוף אותו. מתברר שאין הבדלים אקלימים גדולים בין רצועת עזה ובין ניר-עם לדוגמה, אלא שהם מחליטים בתאריך מסויים שהפרי בשל ומתחילים לקטוף אותו.

השנה, כאשר שלחו את הפרי הראשון שלהם - גם הפרי שלנו היה בצבע יפה ואפילו צהוב משלהם. למעשה הם שלחו פרי כמעט ירוק ואמנם קיבלו חצי-המחיר. בעונה עצמה כאשר הפרי בשל - הוולנסיה שלהם טובה מאוד.

בשנה שעברה שלחו חמישה-עשר/טון פרי ליוגוסלביה. למעשה זו המדינה היחידה שהם שולחים אליה פרי. קודם לכן שלחו את כל הפרי לארצות שמעבר למסך הברזל, אך הדבר פסק, ורק יוגוסלביה ממשיכה לקנות מהם פרי. מלבד זאת שלחו חמשת-אלפים טון למזרח הרחוק וארבעים-אלף טון לגדה; למעשה, קרוב למחצית היבול נשלח בכוון הגדה, ולא רק ברירה אלא גם פרי טוב, שהועבר בעיקר xxxxxxxxxx לכווייט וארצות ערביות אחרות. משלוחי הפרי לארצות ערב מכניסים להם יותר מכל משלוח אחר.

לפני מלחמת ששת הימים לא יכלו ליהנות ממשלוחים כאלה. עתה שולחים הם את הפרי גם במשאיות בתפזורת וגם בצורה ארוזה בארגזים, בחיבות.

השר ח. גבתי:

חלק ניכר מהפרי שלחו השנה לשווקים באירופה, לקונסיגנציה.

לקראת העונה בשנה זו ניסתה מועצת השיווק שלנו לארגן גם את השיווק מהגדה, אך לא הצליחה בזה. עלי לציין שנערמו קשיים די גדולים עקב השיווק הבלתי מאורגן שלהם, ואתן דוגמה: סוחרים מחוץ-לארץ קונים את האשכוליות שלהם בחלקן מפה. להולנד נשלחו בבת-אחת שלושים וחמישה אלף תיבות, ועקב זאת ירד שם המחיר עד כדי כך, שעכשיו איננו מסוגלים למכור שם פרי. אין בעזה אשכוליות רבות, אבל הם הורידו בבת-אחת את מחיר השוק וגרמו לנו נזק.

רק היום שמעתי ממר מקלף שהפרי הנשלח מרצועת-עזה הינו באיכות ירודה. הם אינם נוהגים לברר אותו, אינם מקפידים על רמת המשלוח, וגרמים לירידה כה גדולה במחיר הפרי, עד שהגיעו למחיר של לא יותר מדולר למיכל פו"ב. על הפרי שלהם כתוב שהוא בא מגזה, ואיכותו הירודה משפיעה על ירידת המחירים.

הבעיה רצינית ולקראת השנה הבאה יהיה צורך לשלב את פרדסני עזה במועצת השיווק שלנו בצורה זו או אחרת. ייתכן שנשאיר להם מעט אוטונומיה, אך צריך יהיה לפצוא את דרך השיווק המתאימה לפרי שלהם, שילך בצינורות כגון אלה שלנו.

<u>השר א. שטון</u>: האם גם בימי שלטון המצרים שיווקו את הפרי רק ליוגוסלביה ?

<u>השר ח. גבתי</u>: לא, הפרי שווק גם לרוסיה ופולין, אלא שיוגוסלביה היא הארץ היחידה הממשיכה לקנות מהם פרי. היות וארצות מזרח אירופה אינן מפונקות כל-כך ביחס לטיב הפרי - התרגלו היוגוסלבים לאיכות הירודה של הדרי עזה וממשיכים לקנותם.

לא קל לערבים להסתגל לדרישות השוק האירופי. השנה מוקמים שם שני בתי-אריזה. עד עתה היה שם בית-אריזה מודרני אחד, שעד הכיבוש לא הופעל, ועתה היה זה בית-האריזה המודרני הראשון שהופעל ברצועה. שני בתי-האריזה המוקמים - אחד מהם בשותפות של יהודי עם העזתים, והשני - של העזתים בלבד. ייתכן שעם הפעלת בתי-האריזה המודרניים - ניתן יהיה לברר, למיין ולארוז בצורה כזאת, שגם להם תהיה הכנסה גדולה יותר ולנו לא תגרם מפולת בשווקי פרי-ההדר באירופה.

השר ח. גבתי:

כל יתר ענפי החקלאות שם - חשיבותם משנית במעלה. ישנם מטעי-שקדים, שגרמו לנו קצת כאב-ראש לקראת החגים. איכות השקדים שם קצת ירודה, אך מוצאים הם שווקים בגדה, ובחלקו מופנים הם גם לגדה המזרחית.

הם מגדלים ירקות, בעיקר לאספקה עצמית, ולמעשה מיבאים אנו לשם ירקות שלנו במשך תקופה ארוכה של השנה - בצל, תפוחי-אדמה ועוד. (השר מ. דיין: אחרת - לא יהיה ליהודיות מה לקנות שם...)

ישנם שם חמרים, שהדאיגו אותנו בתחילה, כי נאמר לנו שהיבול שלהם מגיע ל-25 אלף טון. למעשה החברר שאינו עולה על שישה-שיבעת אלפים טון . כל זה כולל את אל-עריש ודיר-אל-בלאח. חלק מהפרי נמכר במקום - בחלקו לגדה. ומזה משהו עובר גם לגדה המזרחית. ישנם קצת עודפים, מהם עושים הם תוצרת משומרת. על כל פנים, איני רואה כל בעיות בשטח זה, אם כי פה ושם נערמים קשיים בנושא השקדים והחמרים, אך לא בהיקף שעלול להדאיג אותנו.

מצאנו שם מטעי קיקיון וכן בית-חרושת לייצור שמן-קיק, שלא הספיקו להפעיל אותו. עודדנו את הבדואים לנטוע בחולות קיקיון נוסף , ועדיין לא ברור לנו מה ערכו הכלכלי של זה.

דייג: בעונה עוסקים בדייג שלושת-אלפים איש. בשנה הראשונה חסרו להם סירות, אך השנה הצליחו להוציא 200 טון דגים מהים, ועדיין מצפים לגידול המספר. הדבר צפוי בעיקר במידה ויגדל הדייג בברדוויל.

השר מ. קול: מה עושים בדגים הללו?

רה"מ ל. אשכול: עפ"י רוב אוכלים אותם. .

השר ח. גבתי: בחגים הם נמכרים לנו וכבר קמה צעקה על העניין הזה. הדגים הבאים משם הינם בסיב מעולה ויש להם שוק טוב באירופה,וללא ספק ניתן יהיה לייצא 200 אלף טון .

השר מ. דיין: לעמאן מייצאים את הדגים?

מר א. עמיעד: כן, 150 טון לשנה.

השר ח. גבתי: דומני שבעמאן מקבלים את הדגים מעיראק. במידה ויצליחו לדוג יותר - ודאי תתעורר בעיה, וכבר

השר ח. גבתי:

וכבר מנסים אנו לחפש דרך להתגבר על בעיית השיווק.

ארגנו שם את המשלחים במחכונת הגדה. מצאנו במקום כמאה ושמונים עובדי משרד-החקלאות המצרי , ורובם ממשיכים בעבודה. רובם בני-המקום ומשכורתם בדומה לזו שהיתה להם בעבר, עם התוספת שעלה הוחלט בממשלה.

חילקנו את השטח לשלוש נפות, והכנסנו לעבודה אדם אחד או שנים שלנו, המלווים את כל פעולותיהם.

ערכנו ברצועה סקר רציני של המים. ביצענו מפקד הבארות, ומסתבר שמספרם מגיע ל-1,400, הנותנים יחד 8 מליון קוב מים, עם אחוז כלור שונה במקומות השונים. בין הבארות ישנם המפיקים מים שאחוז הכלור בהם גבוה למדי. ישנם פרדסים, שקשה לנו להבין כיצד ממשיכים הם לחיות, ולפי הכתוב בכל הספרים, נחשבים הם כבר מזמן כמתים. למרות זאת, עדיין חיים הם ועושים רושם לא אפע רע, למרות שבמשך כל הזמן מושקים הם במים מלוחים מאוד. ישנה הנחה, שבגלל האדמה החולית, וכמויות המים הגדולות העוברות בה - מצליחים המלחים להישטף ממנה. אנשי המים שלנו מזהירים מאוד מפני ניצול-יתר בשאיבת המים ברצועה, העלול להביא להמלחת רוב בארות המים שם.

במידה ונרצה או נהיה מוכרחים לקיים שם את הפרדסים - ייתכן שכעבור מספר שנים נצטרך לייבא לרצועה 50 מיליון קוב מים מהירמוך..

עתה נערך ברצועה מפקד כללי של החקלאים, כדי לדעת את הנעשה שם. נוסף-על-כך נערכים נסיונות לשימוש במים מלוחים בפרדסים ובשטחי-הירקות. כמו-כן מנסים אנשינו ללמד את חקלאי-הרצועה שימוש יעיל יותר במים, כדי למנוע שאיבת-יתר רבה.

אומר פסוק נוסף בקשר לרמת-הגולן: האיזור שם התיישבותי; ישנם שם כמה כפרים המייצרים בעיקר פירות. בשנה הראשונה היו בעיות בשטח זה, אך כיום נעלמו הבעיות, כי יש שוק לפרי. נדמה לי שמבחינה פורמלית עלינו להחליט שרמת-הגולן אינה שטח מוחזק מבחינת הפעולות הנעשות על-ידינו שם.

המצב הקיים שם עתה מביא לפעמים לאבסורדים, כאשר וועדת המנכ"לים דנה מפעם לפעם על ענינים הקשורים גם ברמת-הגולן.

השר ח. גבתי:

שומע אני שהם אינם עושים זאת ברצון, אך המימשל מביא בפניהם בעיות, שחייבים הם לדון בהם.

השר מ. דיין: המימשל מוכן לדון גם על xxxxx כפר-סבא - ללא כל בעיות . . .

השר ח. גבתי: קיבלתי העתק מכתב שנשלח למימשל-הצבאי בו מודיעים, שהוחלט להקפיא 13 ק"מ של רצועת-החוף לאורך הגדה המזרחית של הכנרת, לצרכי תיירות. נאמר שהמשקים שחכרו את האדמה - שוב אינם יכולים xx לעבד אותה, כי כל השטח מוקפא. מאימתי קובע המימשל-הצבאי דברים כאלה ? בהוראתו זו מסתמך המימשל על החלטת וועדת-המנכ"לים. באותו מכתב נאמר גם, שתקום רשות צפון-מזרח הכנרת, שתפקידה יהיה למהר, לפתח את השטח לצרכי תיירות, ונאמר שבהנהלת החברה יהיו אנשי משרד-התיירות, הסוכנות ומינהל-מקרקעי-ישראל וכן רשות שמורת-הטבע. נאמר שבתאריך מסויים יהיה השטח מוקפא בעומק אחד-עשר ק"מ לאורך חוף צפון-מזרח הכנרת לצרכי הפיתוח הנ"ל.

הדבר הזה יצר סיבוכים רבים, ואני מייעץ לחברי הוועדה שנחליט, שדין רמת-הגולן כדין מדינת-ישראל, והעניינים הקשורים בהתיישבות ופיתוח, יועברו בצינורות המקובלים להכנון והפעלה, כדוגמת כל שטח אחר במדינת-ישראל.

כאשר ראיתי את המכתב הזה - כמעט והתעלפתי.

השר מ. קול: המינהל שלך - גם הוא הסכים לזה.

השר ח. גבתי: למינהל יש תמיד מדיניות שונה משלי. . .

השר מ. קול: זו הודעה חשובה מאוד.

השר ח. גבתי: יש להם אינטרס שלהם, אבל המרכז לתכנון התנגד לכל הענין הזה.

אני מציע להחליט, שבעניני התישבות ופיתוח - ננהג ברמת-הגולן כמו בכל שאר חלקי מדינת-ישראל.

השר י. אלון: הערה אחת: העליתי בפני ראש הממשלה מחשבה, הטעונה בדיקה יקרה מאוד, וזה דבר הקשור בשנוי מעמד רמת-הגולן גם מן הצד השני, אך אפשר לקבל הצעת שר-החקלאות, שהמנהג בשטחים שם יהיה כמנהג מדינת-ישראל, ובלי תחימת המפקד הצבאי - החכירה לא תופסת, וזה כולל את השטחים המוחזקים ע"י הדרוזים.

תא"ל ש. גזית: הענין מתחיל בכך, שוועדת המנכ"לים לא רצתה לעסוק בזה, אך לא היה גוף אחר מוסמך להחליט, אם השטח ייועד לחיירות או לאו. כתוצאה מכך, הדבר היחיד שנעשה הוא קבלת המלצה של משרד-התיירות להקפיא את xxxxx xxx קשטח הזה, שיהיה מיועד לתיירות בלבד. בהתאם לכך חובאה המלצה לדון בענין בממשלה, ובוועדת השרים הוחלט כפי שהוחלט בנושא זה. עד אז רצינו למנוע יצירת עובדות, שתחבלנה אחר-כך בהחלטה.

אשר לענין היותר רחב - המלצנו להקים רשות מטעם מדינת-ישראל, שתטפל בנושא הפיתוח של רמת-הגולן. עד עתה הם נוהגים לפנות אלינו, בעוד שאנחנו לא מעוניינים לעסוק בזה.

השר מ. קול: הדברים עומדים כפי שהציג אותם תא"ל גזית. רצינו למנוע ממזרח לכנרת את אשר קרה במערבה. בחוף המערבי של הכנרת היתה ממש חטיפה של שטחים. (השר ח. גבתי: וראי, חטפו שמה והקימו את דגניה, את כנרת וכו'. . .)

עם כל הכבוד לקיבוצים - רבים מהם לטשו עין על אדמות שונות במזרח הכנרת, ומיהרו ליצור עובדות. בענינים הללו דרושה החלטה מוסמכת במידה ורוצים אנו לפתח שם את התיירות.

רה"מ ל. אשכול: מה פירוש תיירות?

השר מ. קול: קייט, בתי-מלון וחניונים.

אם רוצה אתה הסבר נוסף - אזמין את עצמי להרצות בפניכם על תוכניות התיירות בשטחים המוחזקים. קיימנו דיונים מקיפים מאוד על עתיד מזרח-הכנרת, על הצעות שונות ותוכניות מגוונות בנושא התיירות באותם x השטחים. כאשר יקום גוף מתאים וידון בנושא - מה רוצים אנו לפתח שם, התיישבות חקלאית או שמח מסויים שיהיה מיועד לקייט - נוכל להגיע לסיכום דברים, אך בינתיים צריך להימנע מיצירת עובדות.

תא"ל ש. גזית: ההצעה באה מטעם רשות שמורות-הטבע, הכפופה למשרד-החקלאות.

השר מ. קול: האלוף אברהם יפה פנה אלינו בענין זה.

השר ח. גבתי: לו היה הדבר תלוי ברצונו של אלוף אברהם יפה - היה הופך את כל רמת-הגולן לשמורת-טבע אחת.
כאשר אמר שהיה רוצה שאשאיר לו רצועה צרה לאורך הכינרת כדי לקיים שם שמורת-טבע - כוונתו היתה ל-1,300 דונם אדמה מעובדת, בה התזיקו המשקים בשנה שעברה. בהחאם להצעתו - עליהם למפסיק את העיבוד באותם השטחים.
עד עתה לא חילק איש את האדמה ולא היה גורם שייקבע דבר במקום. מקבל אני, שבמידה וישנה תוכנית שונה - צריך לשבת ולדון בה ענינית.

השר מ. קול: אולי צריך לקבוע תוכנית משולמת.

השר ח. גבתי: בהחלט. גם הישובים שם מעונינים בפיתוח התיירות במקום.

השר מ. קול: קיבוץ גינוסר הקים מפעל-תיירות חשוב מאוד שם.

[illegible]:

/

<u>מר א. עמיעד:</u> ישנה נקודה מעניינת במסכת היחסים שלנו עם הירדנים: אנחנו לקחנו מדריך להגנת הצומח באיזור שכם ומינינו אותו מנהל המשרד האיזורי של כל איזור שכם. הירדנים הגיבו על המינוי: גם הם מינו אותו לאותו תפקיד, כדי למנוע תיסבוכת מינהלית בנושא זה. בצורה כזאת מקבלים הם דין-וחשבון על עבודתנו שם, עוקבים אחריה ומבקשים דוגמאות מהזרעים והשתילים שמספקים אנו שם.

אציג במניכם סרט, המתאר את ימי-השדה האזוריים, שמקיימים אנו בשטחים המוחזקים ואת מעבר המכוניות עמוסות-הפרי על גשרי-הירדן לעברו המזרחי ובחזרה.

(חברי-הוועדה חוזים בסרט)

/.

שמ/9. <u>התישבות עולים מארה"ב לרגלי החרמון</u>

<u>השר י. אלון:</u> באחד ממרכזי-הקליטה בארץ התלכדה קבוצת-עולים, רובם יוצאי ארצות-הברית, ומיעוטם ממערב-אירופה. הם בחרו לעצמם כפר-נטוש הרוס, למרגלות החרמון, בין מיג'דל-שאמס וקלעת-נמרוד, בהר ג'בעת'א זעית.

עולים אלה רוצים להקים לעצמם יישוב, שאינו קיבוץ ואינו מושב, אך דומה יותר למושבה. וזאת למרות שהחקלאות אינה סימן-ההיכר שלו.

קבוצה זו מונה שלושים משפחות, היושבות ברובן בצפת ומחכות בדריכות להחלטה עקרונית, שתחיר להם להקים את הנקודה שם.

איני מעלה את הדבר מבחינה כלכלית וחברתית, אלא מבחינה המדינית שלו בלבד. אשר לצד הכלכלי-חברתי - הדבר נבדק ע"י וועדה משותפת, בה השתתפו נציגי משרד-הקליטה, השיכון, והמחלקה להתישבות של הסוכנות-היהודית, תוך מגע עם משרדים אחרים, כגון משרד-התיירות, משרד המסחר והתעשיה ועוד.

אנשים אלה רוצים לבסס פרנסתם בעיקר על מלאכה ועל תיירות חורף וקיץ. יש ביניהם כמה בעלי-מקצועות חופשיים, המוכנים להשתלב בעבודת השירותים ברמה; ביניהם רופאים, מורים המוכנים לעבוד ביישובים הישראליים והדרוזים שם.

היישוב העברי הקרוב ביותר אליהם יהיה קיבוץ נחל-שניר, הנמצא 5 ק"מ מהגבול הסורי. מרובר במקום יפהפה, שאין בו שום תועלת אחרת.

אנשים אלה נחשבים משקיעים מקרב המעמד הבינוני. הבחים בהם רוצים הם להתיישב נחשבים ברמה למעלה מהמקובלת לגבי עולים חדשים, ולכן מוכנים הם להשתתף בכספם בבניית הבתים.

היועץ המשפטי של משרד-הקליטה, יחד עם גורמים כלכליים אחרים, בדקו את הצד הכלכלי והמשפטי של הנושא, ומתברר שמדובר בחבריא רצינית. החלהבותם של האנשים ממש מפתיעה ומעוררת. מכיוון שברמת הגולן ישנה התיישבות יהודית קבועה וכן במסגרת של היאחזות, - איני

ר

השר י. אלון:

רואה סיבה מדוע לא לאשר זאת מן הבחינה הפוליטית. עד היום לא נקטו שום צעדים מעשיים, והאנשים מחכים לאור הירוק שיינתן, ואז יוכלו לגשת לתכנון המקום. אין הם דורשים יותר מאשר התחריצים הניתנים לאיזור פיתוח א' ואינם מבקשים שום ערבות פוליטית.

חברת "אגד" מגלה עניין בהקמת מפעל משותף איתם בתחום הקיט, אך כל המפעלים שלהם יעבור את הדרך הרגילה, בין אם תהיה זאת מלאכה, חרושת, ועוד, ויחייבו אישור משרד המסחר והתעשיה. כאשר המדובר בקייט - יחייבו אותם לקבל אישור משרד-התיירות. משרד-הקליטה ישמש מתווך בלבד ביניהם ובין המשרדים האחרים.

בינתיים מונה הקבוצה שלושים משפחות, המאחגנות בשותפות, בעיקר זוגות צעירים נחמדים מאוד ועושים רושם של גרעין רציני. מתאר א אני לעצמי שבמשך הזמן יגדל מספרם.

לא מזמן בקרתי במשרד הקליטה באשדוד ונגשו אלי כמה חברים ושאלו מה בענין ההתיישבות ב"רמת-שלום". מסתבר שגם הם נרשמו לאותו גרעין.

ישנם פניות מטעם כמה גרעינים נוספים, התורגים מהמקובל אצלנו. ישנו גרעין אמריקאי, הרוצה להתנחל אמנם לא בשטח מוחזק, אך ביישוב נטוש - נווה אילן. גרעין אחר רוצה להתיישב בחבל עדולם, במרכז כמרי נטוש. ישנה התעניינות ביישובים מסוג זה, שאינם עירוניים, אך גם לא חקלאיים טיפוסיים.

<u>השר ח. גבתי:</u> מה תהיה המסגרת המשפטית של יישוב כזה ? האם זו אגודה ?

<u>השר י. אלון:</u> הם יהיו רשומים כחברה או כאגודה שיתופית. המשפ עצמם מעדיפים חברה על פני אגודה-שיתופית, ומחייבים את חבריהם להכניס כסף עם כניסתם לגרעין.

הדבר נבדק בכללו ע"י משפטנים ואני מציע לבדוק זאת מהבחינה הפוליטית ולא הכלכלית-חברתית. אשר לכפר עליו מדובר - הריהו נטוש והרוס לחלוטין. ה אין בו נפש חיה ואין פניות לשוב אליו. מינהל מקרקעי-ישראל סוען שמבחינה זו אין שם שום בעיות.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> איזה תפקיד ממלא שם הכפר ?

<u>השר י. אלון:</u> היישוב יקום על הריסות הכפר, כי זו גבעה יפה מאוד ואת הכפר כבר עכשיו מפנים. פינוי הכפר החל ללא שום קשר עם היישוב

השר י. אלון:

החדש, משום שכחות הבטחון אינם מעוניינים שישארופשם בתים עומדים על תלם.

תא"ל ש. גזית: אישרנו לכך תקציב ונהרסו כבר שלוש שמונה כפרים שם.

השר י. אלון: המקום יפה ואני בטוח שהם יכו בו שורש. זה הדבר שרציתי להביא בפניכם.

השר א. שרון: מה מונע אותם מלעשות זאת? כדאי לעשות נסיון כזה.

תא"ל ש. גזית: אנו נקדם הקמת ישוב שם בברכה, אך כפי שנמסר לנו, מבחינה מעשית קשה לגשת לבנייה באותו האזור לפני התחלת האביב, כי חורף שם קשה, עשיר בגשמים ושלגים.

הכוונה לעבוד על התכנון הפיסי והבנייה עצמה תידחה לחודש אפריל.

נמוק שני הוא שהמקום קרוב לחרמון ולדרך המובילה לשם, ואחד הדברים אליהם הם שואפים הוא, טיפול בעניני החורף בחרמון.

השאלה היא אם אמנם יינתן להם הזכיון על החרמון או לאו. במידה ונשלה אותם, ומישהו אחר יקבל חזקה על ספורט החורף שם, עלול הדבר לסבך תכניותיהם. לכן, צריך שיהיה ברור מה מעמדם לגבי ספורט החורף בחרמון, כי עד היום לא מצאנו איש שיקח זאת עליו, והדבר עומד עדיין לחלוקה...

השר י. אלון: אנשי קבוצה זו הינם תושבים ארעיים, עולים חדשים ועוד. זו קבוצה טיפוסית בהרכבה לעלייה המגיעה עתה אלינו.

השר י. ברזילי: איני רוצה לנגוע בבעייה המדינית, אלא ברצוני להעלות את השאלה - היכן כאן המומנט הציבורי-מדיני, כי עתה הכל נראה שפיר, כל אחד יכול לעלות ולבנות שם בית. אלא שעלולים לעבור מבחנים קשים על ישוב כזה. לכן, צריך להבטיח יותר את נושא הענין הזה, כלומר: צריך להבהיר מה הרקע ממנו בא נושא כזה, המתיישב בנקודה בודדת כל כך, קיצונית ורחוקה. יש להבטיח שגרעין כזה יהיה מסוגל להחזיק מעמד גם בשעת משבר.

הרומנטיקה קוסמת כאן מאד, אבל כגודלה יכול להיות גודל ההולשה והאכזבה. השאלה היא, האם יש להם כתף, משענת סטבילית שלהם עצמם.

השר י. ספיר: ביקרתי ברמת-הגולן לפני זמן-מה, ויש לי רושם, שאת השאלה הזאת אפשר להפנות לכל נקודה שם. כל זמן שצה"ל נמצא שם, אני מבין שזו מסגרת מחייבת. כאשר יחדל צה"ל להחזיק בישובים שם, עליך לשאול את עצמך, לגבי כל נקודה ונקודה - כיצד תעמוד במבחנים.

השר י. ברזילי: לא דומה "קיבוץ גולן" ועולים מאמריקה.

השר י. ספיר: לא אכנס עתה לענין הקונצסיה, כי איני מכיר את המפורט שם. יתכן שספורט החורף יכול להתפתח במקומות שונים שם. יתכן שניתן להחליט על שטח זה שייפסר לישוב אחד, ושטח אחר - לישוב אחר. אם אין אפשרות לפתח יותר מאשר את השטח הזה - לא תהיה לנו ברירה.

כאשר ישנה תופעה כזאת, שפונים בחורים, בפרט כאשר הינם עולים חדשים, ומודיעים שמוכנים הם ללכת להתיישב במקום כזה, ומודיעים שהם עצמם מוכנים להשקיע בדבר מכספם, - צריך להתייחס לענין ברצינות. בסופו של דבר הרי הם עצמם משקיעים כספם בנקודה מסוכנת, וכיצד תשאל אותם מה הבטחונות שנותנים הם לנו, שאמנם לא ידוזו מהמקום?

כאשר מזדמנת לנו הזדמנות כזאת, צריך לחטוף אותה ולאפשר להם לבצע את חלומם. כאשר באים בחורים אמריקאים ואינם רוצים להשתקע בתל-אביב, אלא בקצה הגבול - מדוע לא לתת להם זאת?

וכי מה עלי לעשות אם לא לעודדם לבנות חייהם כפי שנות להם? וזאת, בפרט כאשר אין ~~בשדבר~~ מחייב הקמת מוצב שלם, שתפקידו יהיה לשמור עליהם.

השר ם. קול: אני משבח את הבחורים מאד, ועצם נכונותם ללכת לשם כזה - מוכיחה על ~~את~~ - אופיים, על נכונותם והזדהותם עם הענין.

אך יש לי שתי שאלות אל סגן ראש-הממשלה: האם לא שאלו אותך מה יקרה, אם יתנהל פעם מו"מ ביניגו והסורים על קו הפסקת האש, היכן יעבור הגבול הקבוע, במקרה כזה?

הממשלה החליטה שהיא רואה את רמת-הגולן כענין, שבעולם לא תאפשר לסורים לשוב אל רכסיו ואל שטחי הרמה כולה. אך לא הוחלט בממשלה שקו הפסקת האש של היום הוא הקו בו יעבור הגבול הקבוע, ללא סמיה ימינה או שמאלה, כאשר יבוא פעם השלום.

לכן, השאלה יכולה לצוף, פחות לגבי קיבוץ מאשר לגבי ישוב של מאה אנשים כאלה.

שאלה שניה, לאנשי משרד הבטחון: שאלתי מופנית במיוחד אל תא"ל גזית: אהאם העובדה שתקום שם נקודת-ישוב, - תגרום לתוספת מעמסת מבחינת אחזקת הקו?

אם יהיה ישוב זה כמו כל אחד מישובי הרמה, שהינם ישובי נח"ל - זה ענין אחר.

השר ח. גבתי: רוב הישובים ברמה הינם אזרחיים, ולא ישובי נח"ל.

השר מ. קול: האם תהיה זו מטרה נוספת, או שזה יהיה ~~אאא~~ דבר, שיקל עלינו, כי יצופף את הישובים בגבול, ~~אאאאאא~~ ויכביד על החבלנים לעבור שם.

השר י. ספיר: אותו השיקול היה כאשר הלכנו להקים את מתולה...

השר ח. גבתי: לעצם הענין יש לי יחס חיובי בהחלט, ואני בעד זה.
יש כאן כמה נקודות שאינן ברורות לי: לו היתה זו צורת התיישבות מסויימת - הייתי מקבל זאת ללא שאלות. השאלה היא - מה הדבר מבחינה שייכותו? מה רוצים הם בעצם לעשות?
הם רוצים שניתן להם רשיון לעלות על הקרקע? - מדוע צריך לתת להם רשיון כזה? שאלתי היא - כיצד הם מתארגנים: כאגודה, כחברה?
הזכירו כאן משהו, דובר על קונצסיה. ננית שאנו מעונינים שיקום שם ישוב, ככל האפשר גדול יותר. במידה ותהיה בו פרנסה - מוטב שיהיה גדול ככל האפשר. אם הם יירשמו כחברה, והיא תהיה הבעל-בית על המקום, יהיו שם בתחילה שלושים משפחות, ובמידה ויבואו נוספים - עלולים הם לסרב לקבלם לחברה.
לכן, חושש אני מזה קצת ומזהיר את שמנו, כי עלולים אנו להחליט כפי שמציע כאן סגן ראש-הממשלה, מבחינה מדינית בלבד. מישהו אחר ידון על כך מבחינה כלכלית, ולדעתי צריך להחליט משהו מוגדר וברור יותר בענין זה, מכל הבחינות.
אם מדובר על מתן אישור לחברה, שעדיין איני יודע מה תהיה דמותה החברתית, אני חושש קצת מהדבר, ואולי חששותי נעשים כבדים יותר, שמא ייווצר מצב, שיהיה ללא פתרון עבורנו.
לכן, אני מציע להבהיר את כל הנקודות היטב, לפני ש שמאשרים אנו דבר כזה.
לדעתי צריך לקום שם ישוב עירוני, או חצי-עירוני, באותן דרכים כפי שהקימונו את ערד וכרמיאל, ואז בונים אנו שבילם בתים והם מסתפקים בזה. הם יכולים להביא עמם עוד חמשים יהודים, ואז צריך לוודא שיהיה להם מקום לקלוט אותם בו.

השר א. שטרן: שר הקליטה - מבקש לקבל כאן החלטה מדינית.
יתר הדברים, עליהם עמד שר החקלאות, יתבררו אחר-כך.
אך למען אפשר יהיה לברר ולארגן את הדבר - דרושה לו עתה ההחלטה המדינית.
ביחס להחלטה המדינית, עורר השר קול שאלה, ולדעתי הינה תאורטית, לפי שעה. וזאת, משום שעד שתבוא סוריה לשבת אתנו ליד שולחן אחד, כדי לדון על השלום - עוד חזון למועד.
מדובר בשלושים משפחות צעירות, שלא תיפולנה למעמסה על צה"ל, אלא להיפך. אלה אנשים מארצות-רווחה, המוכנים להתיישב במקום כזה, ואני בהחלט מעודד את הדבר.

תא'ל ש. גזית: שאלה לחשומת-לב הנוכחים: מבחינה פורמלית אין נפקא מינה בין התישבות זו לאחרת, שאינה נח"ל; אך מבחינה

מעשית, התישבות של קבוצה כזאת של יהודים, שהם נתינים אמריקאים, תביא בהכרח את הזרקורים שיהיו מכוונים אליה, ויגלו את תגייה שלנו שם, הבאה לשרת מטרותינו שם והדבר יעמיד את תביעה על חודה ויעורר את הבעייה ביתר שאת, וזאת מדגיש אני, מבלי לומר אם טוב הדבר או לאו. אלא שחייבים אנו לדעת מראש, שהעלאת קבוצה כזאת להתישב שם - עלולה לעורר בעיות שונות. לא הייתי מעורר זאת, אילו מדובר היה בקבוצת אנשים ישראלים, שהיו עולים להתיישב שם.

עובדה היא שמדובר בנתינים אמריקאים וכו' - וזה עלול בהכרח לגרום לחידוש הבעיה, מה הדין לגבי נתיני-אמריקה כאן, ואיני יודע אם אמנם מתאים הרגע להעלות זאת, או אפשר או מוטב להמשיך להחזיק את הענין באפרורית גדולה יותר.

<u>השר י. ספיר:</u> אני מתפלא עליך, על הערתך זו. אם איני טועה, היום יכולים נתינים אמריקאים לשרת בצבא שלנו, ולא רק להתיישב בישובים שלנו.

<u>השר י. אלון:</u> הם יכולים לשרת בצה"ל.

<u>המזכיר מ. ארנון:</u> הדבר מותר להם, רק אם מגייסים אותם באל-כרחם.

<u>השר י. אלון:</u> חוק המדינה פירושו - באל-כרחם.

<u>השר י. ספיר:</u> האם מותר להם ללכת ולהלחם נגד מדינה, שיש להם אתה יחסים דיפלומטיים, כגון ירדן?

במידה וכך הדבר - יהיה צורך לצקת שני סוגים של מתיישבים. לא הייתי ממליץ , שמישהו יקבל עליו את האחריות להקים שם עיר.

<u>השר י. אלון:</u> אני קורא לזה "מושבה".

<u>השר י. ספיר:</u> כוונתי לדברי השר גבתי, שתאר מין דבר כזה;ואז יבואו הגורמים הממלכתיים ויקימו שם עיר.

אני לא הייתי עושה זאת שם, כי עדיין איני רואה את הסיכויים להתפתחות עיר שם. הייתי עושה זאת כדבר מוגבל, למספר אנשים, שיהיה בנוי על יזמתם שלהם. אילו צריך הייתי לשלוח לשם אנשים - הייתי מהסס. אבל אם הדבר נבע מיזמתם שלהם, ואנו חובעים חלוציות מהנוער שלנו, הרי שעלי לקבל זאת, ולא אעלה על דעתי לטרב לפנייה כזאת.

אלא שכאן ישנה בעייה של הכתובת: נניח שזו חברה, ונניח שנות להם שתהיה זו חברה. הם קמים כחברה, ואיני אומר שיתנו להם מד מיליון דונם אדמה, אלא תחוה תכנית, ויוחלט מה דרוש להם כדי לפתח את בסיס קיומם שם; בגבולות אלה יקציבו להם קרקע והקציב מתאים, לפי מה שדרוש וקיים שם.

אומר יותר מזה: מחר תבוא קבוצה אחרת, ויש קרקע נוסף שם, ומדוע צריך הדבר להפריע לי?

השר י. ספיר:

כך או אחרת, צריכה להיות כתובת, כדי שלא נעמוד לפתע הפני מצב, כאשר עשרים מהבהורים יברחו מהמקום, ויהיו טענות אלינו וכו'.

תא"ל ש. גזית: אשר לצד הבטחוני של הענין: הנושא הזה עבר גם את מסגרת פיקוד הצפון והמטכ"ל xxxxxxxx והוא מאושר מבחינה בטחונית ע"י שני גורמים אלה.

מבחינת הקרבה לגבול הסורי, צריך לברר היכן באמת יושבים הם. מסתבר שזה אחד המקומות הרחוקים ביותר מהגבול, מהמוצבים הנמצאים מזרחה יותר, וגם ארטילריה אין שם.

לעומת זאת, אנו רואים את השיבות המקום xxxxxxxxxxxxx מבחינה בטחונית - בשלושה דברים: 1. יש כאן אזור צפוף, מרוכז של דרוזים, שעם כל אהדתם אלינו והאמון היחסי שמעניקים אנו להם, מוטב שיהיה שם ישוב יהודי, שיפקח על כל הקורה שם.

2. אזור זה משמש ושימש לחדירות והסתננויות של מבריחים ומודיעים, כי ההסתננות בין ההרים נוחה להם שם. ישיבתנו שם תיטיב את המצב מבחינה זו.

3. החרמון, בגלל השלג והסקי שאפשר לעשות בו, מוטב שיהיו בו יהודים, שיכירו את השטח, לאור המקרה בו הלכו לאיבוד שני חיילים שלנו, ובמשך יומיים לא יכלו למצוא אותם. יתכן שחיתקע שם מכונית או שאנשים יאבדו את דרכם, ואז מוטב שיימצא שם ישוב כזה, שאנשיו מכירים את כל מבואות ומוצאי האזור.

לכן, הנוכחות היהודית תהיה שם לברכה וברור שיצטרכו להבטיח עצמם, אך לא מפני הצבא הסורי, כמו מפני המסתננים.

רה"מ ל. אשכול: במידה ועומדת בפנינו כאן השאלה הצבאית או המדינית - הרי שמלבד השאלה שעורר שלמה גזית, אין מה לעורר כאן, אלא שלא זה יהווה את העיכוב הגדול ביותר בנושא זה.

השכנות הזאת, האדמה, ואכסניה נוספת ופונדק נוסף שיקומו שם - וסיוע לאנשים, שלא ילכו לאיבוד בשטח - כל זה טוב ויפה. אלא רוצה הייתי לדעת מי יהיה האבא שלהם, האב הקולקטיבי? אומרים כאן שאין זה ישוב חקלאי.

השר י. אלון: אם כי יהיה לכל אחד מהם דונם אדמה ליד ביתו.

רה"מ ל. אשכול: אם אומרים שאין זו תיירות, כלומר: הבתים ייבנו כך או אחרת, או יהיה להם מלון?

השר י. אלון: הכוונה להקים בית-הארחה מאורגן.

רה"מ ל. אשכול: אם כך, צריך לדעת מראש מי האבא הכלכלי שלהם. מותר גם לבוא ולומר להם, שאין לנו כסף לענין הזה. אם רוצים

רה"מ ל. אשכול:

הם רוצים לבוא ולהתיישב שם - טוב ויפה. אבל גם אז, הגישה היתה אחרת, אם איני טועה: בזמנו הוקם כפר ציירים ליד חיפה (עין-הוד), גם שם חשבו להקים ישוב, שיהיו בו ציירים ואחרים - ולמעשה נשארו שם ציירים בלבד.

אך כפי שרואה השר קול את הדברים - הרי בישראל אין עתה דבר מלבד תיירות...

לכן, אני הייתי רוצה לדעת מראש, מה הכתובת ההתיישבותית-האחזותית-כספית של הענין. נניח שאומרים אנו ששמענו את ההצעה, ומחשינה המדינית, פוליטית ובטחונית - הענין מוסכם ומקובל עלינו.

אך הצעתי היא, שהדבר יתברר באיזה שהוא שולחן אחר, ולא תיתקע היחד הראשונה, עד אשר יהיה הכל ברור, מבחינה זו.

השר י. אלון: על מידת מציאות היחד הזאת לא נדע עד אשר יתיישבו שם. משיחותי אתם מתרשם אני, שזו קבוצה המתכוננת לדברים ברציונות רבה. קבענו, שהם באים מעולם, בו יש משקל להשקעה הכספית העצמית של האנשים. אני מניח שעלינו להחשיב את העובדה, שמוכנים הם להשקיע מכספם, ולא מעט כסף, בענין זה. הממוצע הוא של לפחות 15,000 ל" לאיש, בדיור בלבד. יתכן שישקיעו יותר מזה. הם בונים את בתיהם, כל אחד לפי תכנונו ורצונו. אני נותן להם ללכת בענין זה לפי רצונם.

זה האופי שלהם ואני נותן להם לנהוג לפי זה ולא אכנים אותם לדפוס אחיד.

נסיתי להשפיע עליהם, שיתנחלו על בינתיים בקוניטרה. אך הם אינם רוצים בעיר גדולה, אלא במעין מושבה, שתהיה אינדיבידואלית.

המקום שם פראי מאד וגם רומנטי. היות ואני עצמי הייתי שייך לגרעין שנלחם נגד כל העולם, כדי להאחז במקום רומנטי, לכן, מבין אני אותם היטב. הם התאהבו במקום הזה וחסל. חלק מהם ודאי ינשור וימכור זכותו לאחרים. הם לא ביקשו ערבות מדינית.

למרות שאמרתי להם שזה שטח המוחזק בידי המימשל הצבאי, הם אמרו שיקחו את כל הסיכון על עצמם.

יתכן שצריך יהיה להחתימם על מסמך, שלא יוכלו לבוא בטענות, אם יקרה משהו ויצטרכו לזוז, אך בלאו-הכי לא נפקיר אף יהודי שם.

תא"ל ש. גזית: ישנו ביניהם גם נוצרי אחד...

רה"מ ל. אשכול: רציתי לשאול אם אינם מסיונרים...

השר י. אלון: הועדה בדקה את הענין ושמעתם את ההסבר, והוא מניח את הדעת. ישוב זה לא יהיה כעיירת-פיתוח, והגידול במספר חבריו יהיה סלקטיבי. על כל פנים, הם מעוניינים לגדול וביקשו שנביא לידיעת זוגות צעירים מתאימים קריאתם להצטרף אליהם.

השר י. אלון:

לגבי הטיפול בהם: בדקנו זאת עם משרד השיכון, ונתברר שהגורם המתאים לטפל בהם הינו משרד השיכון, ולא המחלקה להתיישבות של הסוכנות, כי אין המדובר כאן בחקלאות ~~והתיישבות~~.

זימנתי לישיבה את אנשי משרד השיכון והמחלקה להתישבות של הסוכנות. הגענו למסקנה, פה אחד, שנמסור הקמת הישוב והטיפול הראשוני בו לידי משרד השיכון. אנו נקבע מי ילך לשם, בתור משרד הקליטה, והטיפול יהיה בידי איש משרד השיכון, שיהיה במקום.

לגבי פרנסתם, הם מוקפים בהמלצות מאד מלבבות. חברת "אגד" מעונינת בהם מאד לצרכי-תיירות. המקום שבחרו בו הינו אידאלי לתיירות קיץ וחורף גם יחד.

אני, כשר הקליטה, אפקח עליהם עין, כי חובתי לאוג שיקלטו יפה. בין אלה ישנם חושבים שומרים על~~מ~~עמד של תושב-~~xxxx~~ ארעי, אבל כולם במעמד של עולים, שעברו את גהינום הקליטה הראשונית, ואיני צופה קשיים טיפוליים בנושא זה.

הצעתי מחולקת ~~ה~~ לשניים: 1. אישור; 2. יש להטיל על שלושה שרים לתאם את הדברים לפי הצרכים.

אני מציע את עצמי, כשר הקליטה, ~~xxxx~~ להיות המתאם, וכן מציע אני את שר הבטחון, החקלאות, והשיכון. שר השיכון יבנה את היישוב הזה.

<u>השר מ. קול:</u> אני קורא כאן, שועדת המנכ"לים החליטה להקים רשות לפיתוח הקיט על החרמון, בהשתתפות כמה גורמים: מינהל מקרקעי-ישראל, רשות שמורות הטבע, משרד התיירות והסוכנות היהודית. וכן הוחלט להמליץ בפני ועדת השרים לעניני כלכלה בענין זה, במטרה להביא להצעה קונקרטית. האם אין סתירה בין הדברים?

<u>השר י. אלון:</u> הם יצטרכו לפעול דרך הגופים הקיימים. הם יפעלו כמו כל משקיע.

<u>תא"ל ש. גזית:</u> לענין התיאום צריך להוסיף את משרד הבטחון, כי בלאו-הכי יפעל בזה. אלא שמציע אני שבענין החרמון - יובהר הענין הבהרה נוספת.

<u>השר י. אלון:</u> כלומר, ההצעה היא שישותפו בזה שרי הקליטה, תיירות, חקלאות ושיכון, שמהוו ועדה שתפעל בכל הענינים הללו.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> אניף חדל להבין: צריך שיהיה מישהו, אדם אחד, ~~ש~~ ש יהיה אחראי להם, שיהיה הכתובת אליה פונים הם. למשרד החקלאות אין מה לעשות שם, זה ברור.

<u>השר י. אלון:</u> עד אשר ייקלטו - אחראי להם משרד הקליטה.

<u>תא"ל ש. גזית:</u> כאשר מדובר על חקלאות, הכוונה למינהל מקרקעי-ישראל, המעמ~~ד~~ לרשותם את השטח.

השר י. אלון: נגיח שצריך יהיה להשקיע שם כסף, בחורת הלוואה, כדי להקים בית-מלון. במקרה כזה נפנה אנו למשרד השיכון שיעשה את.

השר מ. קול: מדוע לא תשתף בזה את הסוכנות היהודית?

השר י. אלון: זו אינה יחידת החישבות רגילה, והסוכנות אינה רוצה לטפל בהם.

השר י. ברזילי: אני מניח שהיה כאן שאלה כספית גדולה: מי יהיה השר שירוץ אל שר האוצר בעניניהם?

השר י. אלון: בשביל מה הוקם משרד הקליטה? בהסכם עם משרד השיכון מוסר אני להם בקבלנות-משנה הקמת הישוב הזה. אני מסכם עם משרד השיכון, שיתן להם הלוואה להקים מלון. עלי לומר לכם, שהחבר'ה אלה מבהילים אותי ביזמה שמהם... זו חבורה „נוראית", מלאת מרץ ותסיסה. על כל פנים, הצעתי כאן ועדה, שאתם אתאם את כל הפעולות הדרושות להקמת ופיתוח המקום.

רה"מ ל. אשכול: משום-מה נדמה לי, שלא דרוש למדינה משרד נוסף, שיקים ישובים. משרד השיכון אינו מקים ישובים.

השר י. אלון: וכי מי הקים את "כרמיאל"?

רה"מ ל. אשכול: משרד השיכון בונה בתים במקום שמישהו החליט לבנותם; נדמה לי שהגיוני היה אם המשרד הזה, שנשרא "משרד המסחר והתעשיה", יטפל בהם, כי אלה למעשה סוחרים באוירה של ישראל, בשלג של ישראל...

השר י. אלון: ישנם תקדימים בענין זה. את כרמיאל ועפרה - שתי ערים חדשות ביותר שהוקמו בארץ, הקימו צוותות של משרד השיכון. בעפרה נחתם הסכם בין משרד העבודה ומשרד השיכון, שהקימו זאת יחד. את כרמיאל הקים ומקים עד היום הזה משרד השיכון, עם צוות שלו, העוסק בנושא זה. משרד המסחר והתעשיה, הרוצה להקים שם מפעל - עושה זאת בתיאום עם משרד השיכון.

השר מ. קול: אין לו הכלים הדרושים לכך, אלא תפקידו לתאם את הדברים עם משרד השיכון.

השר י. אלון: עד היום ישנו שם צוות-הקמה של משרד השיכון, ולא משרד כלשהו אחר.

רה"מ ל. אשכול: אני זוכר היטב את דימונה, כאשר הוחלט להקימה ולא ידע מה לעשות עם תושבי המקום. כאשר הגיעו לבעיית הפרנסה,

רה"מ ל. אשכול:

- הלכו אשכול וספיר אל מי שהלכו והסבירו שמוכרחים להקים שם ביח"ר אחד או שנים, כי זה היה כבר ענין שאינו קשור בשיכון. פרנסה זו בעייה אחרת, ואינה קשורה בעצם הקמת הישוב.

השר י. אלון: עד עתה מקימה את הישובים החקלאיים מחלקת ההתישבות של הסוכנות היהודית. כאשר מתקבל אישור וכאשר נערך התכנון של ישובים עירוניים - מקים אותם משרד השיכון. כך נהוג הדבר עד עצם היום הזה. במידה וצריך לטפל שם ביזמה כלכלית - עובר הטיפול למישור אחר.

רה"מ ל. אשכול: וכי מה הקים? - בנה את הבתים.

השר י. אלון: ישנה תכנית-אב ותשתית של העיר, ועתה מקימים את הבתים, ובאותו הזמן מפעילים גם יזמות כלכליות. במקרה דנן - התושבים עצמם מגלים יזמה כלכלית ואני מבקש שיחוף-פעולה מצד המשרדים השונים, הנוגעים בדבר.

השר י. ספיר: אנו מכבידים על עצמנו בהפרזה-יתר במקרה זה דוקא. כאשר הקמנו את דימונה ואת ערד, לא היה גרעין שרצה לבוא ושאמר לנו, שברצונו להקים את הישוב הזה. היזמה היתה של מוסד ממלכתי. ערכו תכנית ועשו פרוספקטים של פרנסה והחלו בונים את את המקום. שלחו אנשים כמעט אנונימיים לשבת שם, וכך הוקם הישוב. כאן, בארץ, מדובר בגוף משפטי. אלה אנשים חדשים/ שיכולים לטעות בהערכות, ואז משרד הקליטה, יחד עם הנוגעים בדבר, בודקים את תכניותיהם ואומרים: "איט מייק סאנס". צריך לומר להם, שלאור מסגרות אלה, יקבלו עליהם את האחריות ויתנו להם את העזרה הדרושה.

מדובר כאן בגרעין לא גדול, בששים משפחות, שהקימו להם מסגרת פנימית המחייבת אותם. הם אומרים, שברצונם לקבל אישור לתכנית שהגישו. הם אומרים שזקוקים הם להלוואה וכו'. אבל האחריות על הנוכחות שלהם שם מוטלת עליהם וזה דבר הנמצא בידם.

רה"מ ל. אשכול: זה לא יהיה כך. אין לי יסוד לחשוד, אבל יש לי יסוד להניח שהם מבינים בדיוק כמוני מה יהיה שם. לכן, כאשר אומרים שהנה ישנם 30-40 איש, הרוצים לעשות משהו - עלינו לומר להם: בבקשה, תעשו. אך על כל צרה שלא תבוא, הם ודאי יאמרו, ובצדק: אתם את אנשים אחראים מאתנו, ואמרתם לנו שנשב שם, ויוצא מזה שיש לכם אחריות כלפי גורלנו שם.

השר י. אלון: איננו אומרים להם כלום.

~~רה"מ ל.~~

רה"מ ל. אשכול: האם אומרים אנו שמשרד הקליטה מקבל עליו גם את הדאגה ההתיישבותית, לא מבחינת החקלאות, אלא הוא משמש קולוניזטור, או שצריך הדבר להיות בידי מוסד כלכלי, הקים כבר ועוסק בנושאים אלה.

אפשר גם להניח שמחר יקום באותו המקום בית-חרושת לחלבה או שומשום...

השר י. אלון: במקרה כזה - יפנו המתיישבים למשרד המסחר והתעשיה ויבקשו אישור להקמת מפעל כזה, ואז או שיקבלוהו או שייענו בשלילה.

יש דוגמא נוספת של גרעין, אשר בא מצפון-אפריקה, והקים מושב מיוחד במינו - ומי מטפל בהם ? - פנינו למחלקה ההתישבות של הסוכנות היהודית ואמרנו להם: אנחנו מביאים את העולים ומטפלים בהם, אך לא מיישבים אותם, כי בענין זה פונה משרד הקליטה ומבקש את חוות-הדעת של מחלקת ההתישבות. לכן, כאן אין המדובר בהתישבות חקלאית ולכן, בררתי זאת עם רענן וייץ ועם השר בנטוב ועם מר סנה, וסוכם בינינו, שמחאים יהיה למסור את הטיפול בענין זה למשרד השיכון, ולא למחלקת ההתישבות. לדעתי עלינו להיות גמישים בענין זה, בהתאם לאופי הישוב.

כאשר פונים אנו לענין הפיתוח, - האנשים נכנסים לבתים הריקים והעיריה מקבלת את הטיפול בהם. יש עשר צורות שונות של קליטה ואנו מפעילים גורמים שונים, בהתאם לנושא, ואלה גורמים קיימים ולא חדשים.

רה"מ ל. אשכול: האם ישנו במשרד השיכון אדם היודע לקשור את הזנבות הללו האחד ללשני?...

האם איננו צריכים להחליט כאן על הדברים?

השר י. אלון: נקבל את הרעיון של 30-40 איש או יותר, שחשקה נפשם להקים ישוב, והם מוכנים להשתתף בזה בכספם; במסגרת אחרת, אם כועדת שרים לענייני כלכלה או כועדה בהרכב אחר, צריך יהיה להקדיש מחשבה לנושא, - מי יהיה "אבא" לענין זה, מלבד הדאגה לבנייה של הבתים. על כך צריך לחשוב, כי המדובר בבנייה שונה מזו של משרד השיכון בסטנדרט הרגיל שלו, ולכן צריך לטפל בדבר ולחשוב מראש - לאיזו מסגרת להכניסם.

השר א. שרון: אולי כדאי לצרף את נציג משרד המסחר והתעשיה לענין זה?

השר י. ספיר: אנשים אלה פועלים בזמתם שלהם, עם הדרכה ויעוץ באמצעות משרד הקליטה, ויהיה צורך לבדוק יפה הכנת החכניות וקביעת הדברים, שניתן יהיה לעשותם שם, ובלבד - שיצליחו.

השר י. ספיר:

תהיה תכנית מסויימת מאד, ממשית, פיסית וכספית, והם ידעו, שנותנים ל הם לענין זה סכום של 15,000 ל"י כל אחד, וכל יחידה-דיור תעלה סכום כזה או אחר, שאותו נדע מראש. אם לא כך - אסור יהיה להתחיל בענין בכלל, כי אז תצדק בחששותיך וכל הענין ב יהפוך לחוהו ובוהו.

כאשר תהיה התכנית מוכנה, מוכן אני להסכים, שועדת השרים הכלכליים תמנה ועדה מצומצמת שתבחן את הענין לפרטיו. אם יתברר שאי-אפשר לסמוך על האנשים הללו, שיוכלו להרים זאת בכתות עצמם כגוף אמאורגן, -ניתן יהיה למצוא ענף, שנקשור אותם אליו.

השר י. אלון: הם אינם רוצים להיות מוזרכים במידה כה רבה. הם סבורים שמבינים הם יותר ממני ואומרים, שהם משקיעים מכספם שלהם בענין הזה.

רה"מ ל.אשכול: הבית שיבנו יעלה חמשים או מאה אלף לירות.

השר י. אלון: הם אומרים: תנו לנו לא יותר מכפי שנותנים אתם לכל עולה אחר, כדוגמה העולים בכרמיאל. עתה מנהלים הם מו"מ עם משרד התיירות על הקמת מלון שם. אני מציע לנסות לתת להם לעשות זאת.

רה"מ ל. אשכול: ראינו כבר דברים כאלה בארץ וכן את אשר קרה אחר-כך לתכניות הללו.

לדוגמא אתן את "רמות מאיר", כאשר הפרדסים ניסעו שם ע"י קבוצה אמריקאית, לפני שנים רבות; היו אלה רופאי-שיניים שהתארגנו להקים את הדבר. אני יודע כיצד התפתח הדבר וכמה עמל הושקע כדי למשוך אותם לענין הזה.

יתכן שמדובר עתה בגאוני העולם, ומחר יהיו אלה שינהלו את כל ישראל. אך בינתיים מסגרות אלה, בהן דנים אנו בענין, הם האחראים להם.

בכרמיאל בנה משרד השיכון את הבתים והו לא.

השר י. אלון: הייתי שם לפני חדשיים. יש שם צוות של עובדי משרד השיכון, שהפקידו להיות אחראי גם לתפקידי המועצה המקומית.

רה"מ ל. אשכול: חתני הינו ראש העיר בעפד, והענין #### הזה מכר לי.

השר י. אלון: אני מדבר עתה על כרמיאל. ישנו שם צוות-הקמה של משרד השיכון. עדיין אין להם ועד מקומי, ועד אשר יחליטו אחרת, משרד השיכון עושה את הדברים. אותו הדבר היה xxxxxxx בערד, עד אשר נבחר הועד על-ידי תושבי המקום., לכן, אני בעד אישור מדיני לענין זה, כי המדובר כאן בשפה מוחזק.

רה"מ ל. אשכול: אני מציע שxxxxxx שועדת השרים לעניני הכלכלה תחליט בזה לאחר דיון נוסף. יתכן שהצדק אתך, ומשרד השיכון הוא שצריך לטפל בזה עתה.

השר י. אלון: אני מציע, שער הבחירות - לא יחול שינוי...
איני רוצה לעכב דברים והענין בוער, כי המדובר באנשים שענינם בוער להם, ואפשר להשותם לסוס-מירון... ישבו אחי על ענין זה שלושה שרים העוסקים בעניני כלכלה, וכי מה הפחד כאן? ישנו כאן שר השיכון, שר התקלאות ושר התיירות, ובמידה וארגיש בצורך להביא זאת לדיון נוסף - אעשה זאת.

רה"מ ל. אשכול: טוב.

[illegible]

מ ח ל י ט י ם:

א. לאשר התישבותם של עולים מארה"ב במתכונת של מושבה בכפר הנטוש ג'בתא-א-זית שלמרגלות החרמון.

ב. ושר לקליטת העליה יתאם עם שרי התקלאות (מקרקעי-ישראל), השיכון והתיירות, את הקמתה של תקודה וישובה ע"י העולים החדשים.

השר לקליטת העליה מודיע כי ידווח לראש-הממשלה על ביצוע ההחלטה הנ"ל מבחינה כלכלית וחברתית.

שמ/10. איחוד משפחות ברמת-הגולן:

תא"ל ש. גזית: קבלנו בקשות ממשפחות הנמצאות בצד הסורי, ומבקשות התרת שובן לשטחים שלנו. מדובר על 600 דרוזים.

אל"מ י. ליאור: מספרם המדויק הוא 723.

תא"ל ש. גזית: ההערכה כרגע היא ש המספר הוא סופי, כלומר: בקריטריונים אלה לא צפוי, שאחר אישורים אלה, יבואו בעוד חודש אנשים נוספים.

הענין היה בטיפולו של הצלב האדום הבינלאומי. הם העבירו את הרשימות, ועדיין אין הסכמה סורית לדבר. על כל פנים, יש להניח שיסכימו לכך.

היססנו אם לתת לזה אישור עקרוני. במידה וישנה הסכמה לענין - יש ועדה שמית, הבודקת את שמות האנשים וכל הקשור סביב זה, והיא המאשרת את הרשימה השמית המוגשת לנו.

ביססנו המלצתנו בעיקר על כך, שישנם דרוזים ברמת-הגולן החיים שם בנפש חצויה. הם כבר שרפו עצמם ומצד שני - לרבים מהם ישנם בני-משפחה המשרתים בצבא הסורי, כולל תפקידי-קצונה.

יחד עם זאת, ברגע שהם מבקשים זאת, שורפים הם את עצמם הרבה יותר מבחינתנו, ולמרות כל ההיסוסים - ההמלצה שלנו היא לאשר בקשתם.

השר י. אלון: נוסף על נימוקים אלה, שאני תומך בהך, אני מעלה אפשרות נוספת: לא מן הנמנע שנעלה עצומה מצד הדרוזים, שיבקשו להיות אזרחים בישראל. ואז, כאשר יש למשפחות רבות בן-משפחה מעבר לגבול, ואלה יהיו בני-ערובה, יחששו הדרוזים יותר, ובמידה ובני-המשפחה יהיו מאוחדים, ~~בחו~~ 6 יהיו שקטים יותר, ואז יש תקוה שהלויאליות שלהם ~~אתנו~~ אתנו תהיה שלמה יותר.

מספרם של אלה אינו גדול כל כך, והדרוזים בתור אופורטוניסטים מושבעים, מגלים יחס טוב לישראל. לכן, הבה נאשר זאת.

רה"מ ל. אשכול: נאמר לי שמחציתם מוסלמים.

אל"מ י. ליאור: יש 15 משפחות צ'רקסיות ומוסלמיות.

תא"ל ש. גזית: אנו נבדוק כל משפחה בנפרד.

רה"מ ל. אשכול: לפני מכתב של הבודקים: ראש שב"כ, מר הרמלין, כותב שהועברו לבדיקה על-ידי מפקד "הגמרה" בפיקוד הצפון 207 בקשות, המתייחסות ל-723 נפש. כל הבדיקות הוחזרו למפקד, ומתוך מספר זה נפסלו 8 בקשות, המתיחסות ל-24 נפש.

ממקור אחר יודע אני, שישנו חלק בהם, שהינו מוסלמי.

השר י. אלון: אני חושב שאלה צ'רקסים ולא ערבים.

אל"מ י. ליאור: בידי המסמך הרשמי בענין בקשות אלה ~~שבי~~יש את המסמך הרשמי בענין הבקשות הללו לראש-הממשלה לעיון). הבקשות הועברו אלינו על-ידי הצלב האדום הבינלאומי.

תא"ל ש. גזית: צריך להעביר זאת לועדה, שתבדוק את הדבר ענינית.

רה"מ ל. אשכול: טוב, בסדר.

מ ח ל י ט י ם:

לאשר עקרונית את 723 הבקשות לאיחוד המשפחות ברמת-הגולן, כפי שהוגשו עד כה.

כל מקרה ומקרה טעון בדיקה סופית ואישור ש.ב.כ.

הישיבה ננעלה בשעה 18.30

סדר יום

פרטי - כל

ישיבת ועדת השרים לענין הקמת מרכז כפרי
בגוש עציון וההתיישבות בחברון

י"ם בכסלו תשכ"ט - 10.12.68

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, י. אלון, ח. גבתי, ס. בגין, ז. שרף.

נעדרו השרים: י. אלמוגי, מ. דיין, ח.מ. ספיר (חולה).

י.מ. בן-אהרן - סגן שר הפנים
מ. ארנון - מזכיר הממשלה
תת-אלוף מ. גזית - מטרד הביטחון
ר. וייץ - הסוכנות היהודית (בתחילת הדיון)
אל"מ י. ליאור - המזכיר הצבאי לראש הממשלה
י. תמיר - מטרד ראש הממשלה

א. ליבנסקי - מזכיר הועדה

תכניות בעיר חברון

ראש הממשלה פותח.

תת-אלוף מ. גזית סוקר את האפשרויות הקיימות לענין התכניות בעיר חברון.

בדיון מתחפים: השרים מ. בגין, ל. אשכול, ז. שרף, י. אלון, ח. גבתי, שגן שר הפנים וה"ה מ. גזית וי. תמיר.

(ההחלטות מסורות במזכירות הממשלה.)

ה י כ י ב ה נ נ ע ל ת

סטינוגרמה — סודי ביותר

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענין הקמת מרכז כפרי בגוש-עציון והתישבות בחברון

י"ט בכסלו תשכ"ט - 10.12.68

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר,
י. אלון,
ח. גבתי,
מ. בגין,
ז. שרף.

נעדרו השרים: י. אלמוגי,
מ. דיין,
ח.מ. שפירא (חולה).

י.ש. בן-אהיר	-	סגן שר הפנים
מ. ארנון	-	מזכיר המשלה
תת-אלוף ש. גזית	-	משרד הבטחון
אל"מ י. ליאור	-	המזכיר הצבאי לראש-הממשלה
ר. וייץ	-	הסוכנות היהודית (בתחילת הדיון)
י. תמיר	-	משרד ראש-הממשלה
א. לישנסקי	-	מזכיר הוועדה
רשם	-	י. חנני

תכניות בעיר חברון.

רה'מ ל.אשכול: לפניכם דו"ח מלא עם תמונות יפות. האם מישהו רוצה תוספת בעל-פה?

א'מ שלמה גזית: אם כולם קראו את החומר איני יודע אם יש מה להוסיף. אנו למעשה קיימנו בחברון בדיקה בשני נושאים: א) מה ניתן לעשות בתחום של גבעת הממשל, האזור של המשטרה והגבעונת הסמוכה, שהיא חלק מהשטח הממשלתי במקום. ב) מה ניתן לעשות בתוך העיר באחרים שהם היום או רכוש יהודי לשעבר, או רכוש ממשלתי. אתחיל קודם כל בגבעת הממשל.

גבעת הממשל - זה השטח שעלי יושב היום בית המושל. זאת תחנת משטרה ישנה עם שטח כולל של קצת פחות מ/70 דונם. בהנחה שהממשל הצבאי ממשיך להתקיים במקום - וזאת היתה הנחת היסוד, - אנו, בבדיקה שעדיין לא נסתיימה, מפני שלא נכנסנו לבדיקה יסודית בשלב זה, אנו מעריכים שכנראה ניתן יהיה מתוך השטח הזה להפריש בסביבות 30 דונם. שטח זה הוא בבעלות ממשלתית ואנו שם בעלי-הבית. בתוך השטח הזה יש כ-30 דונם. זאת בעיקר הגבעה מצד ימין שנקראת "גבעת ההליקופטר". שטח זה ניתן בחלקו לניצול לכל מיני פיתוחים. אם זה יהיה רק לצורך שיכונים - שוב בהערכה מאוד גסה - אנ מעריכים שניתן שם לשכן כ-150-180 משפחות. זה המצב בגבעת הממשל. יש לי מפה כללית, אבל היא כל כך כללית שלא אומרת כלום. איננני חושב שיש טעם להכנס לפרטים. (מר חמיר מראה על המפה את הגבעה)

זהו אזור שהוא רכוש הממשלה והוא כרגע פנוי. כרגע אין בו כלום. אני מדבר על אזור אחד, שהוא אזור תחנת המשטרה של חברון, שבתוכו נמצא בנין מיגרש בריטי. כרגע שם יושב הממשל הצבאי, יחידת משמר הגבול, כרגע יושבים שם גם המתנחלים. אנו בונים שם עכשיו שיכון למתנחלים. יש שם שטח, שאנו מעריכים אותו בכל מכל כ-30 דונם. אם שטח זה ייועד לשיכון, לפי הערכת המהנדסים ניתן להכניס לאזור זה 150 משפחות. זה אומר 6 משפחות לדונם. הרי לא חבנה מגדל-שלום אלא מבנים של 2-3 קומות. זה בכל זאת סוף. זה לא יכול להיות רק ביטון, אם אתה רוצה שבעמק זה תהיה גם פינת גינון. אם תתקבל החלטה ללכת לעניין זה יותר ברצינות - אז מישהו צריך לעבד תכניות יותר מפורטות איך לעבד את השטח ולעשות תכנית בנין= ערים של האזור הזה.

(השר מ.בגין: מה המרחק מגבעת הממשל אל מרכזה של חברון?) המתנחלים הולכים כל שבת ברגל אל מערת המכפלה. זה כ-3 ק'מ. בערך קילומטר עד לגשרון ו-2 קילומטר עד לקסבה.

בתוך העיר חברון עצמה עשינו בדיקה בכמה נושאים. נושא אחד - זה אזור מערת המכפלה. באזור מערת המכפלה ~~xxxxx~~ תפסנו כמה מגרשים מיד אחרי פרשת הריסון, וקבלנו אותם בחכירה ל-49 שנים. יש קצת אדמה ממשלתית במקום. אם כי יש ויכוח מה טיבה של האדמה שהופקעה על ידי הממשלה או העיריה. מטעמי רגישות לא ~~xxxxx~~ יכולנו לבדוק את הניירת עד הסוף. (רה'מ ל.אשכול: אמרת שלקחנו ל-49 שנים. של מי זה היה קודם?) ארבעת המגרשים האלה שלקחנו שנים מהם פרטיים ושנים היו רכוש העיריה. אלה מגרשים קטנים, פחות מחצי דונם כל מגרש. אלה מגרשים שממש צמודים למערה.

תפסנו אותם מפני שהם דרושים לנו לצרכי בנין. בנינו על כל מגרש בית טרומי, שמשמש לאיכסון יחידת המשמר במקום. כמובן שאפשר לעשות בזה כל מה שרוצים.

באזור הזה, כאמור, (פרט לארבעת המגרשים), יש גם מבנים שהם רכוש הציבור. מי שזוכר את הכניסה למערת המכפלה, יש מצד שמאל בנין גמור שיש בו חנות מזכרות ובתי שימוש ציבוריים. כל זה בנין ציבורי. על גג הבנין הזה ניתן לבנות ולהקים משהו. חשבנו על המבנה הזה. אולי ננצל אותו למרכז חנויות, או מסעדה או משהו מעין זה.

אנו ממשיכים לנהל מו"מ להשיג מגרשים נוספים בחכירה, ויכול להיות שאפשר משהו להשיג. (רה"מ ל.אשכול: חכירה ארוכת שנים?) 49 שנה, באותה השיטה. (רה"מ ל.אשכול: האם זה כמו בקרן-קיימת עם רשות חידוש החכירה?) כן.

במפה הזאת אזור המערה. מגרשים אלה המסומנים בכתום נמצאים בידנו. אלה המקורבים - אנו מנסים להשיג. בתנאים של היום זה פחות נראה סביר. אבל אם חס-וחלילה יהיה ריכוז נוסף - זה יהיה יותר קל. זאת פרשת מערת המכפלה. ההמלצות שלנו: א) להוסיף עוד קומה אחת לאותו מבנה קיים ולייעד אותה למסעדה, חנויות או משהו כזה (משמאל לכניסה למסגד). (רה"מ ל.אשכול: אפשר לעשות כלאיים של בנין?) זה ניתן. אפשר לעשות עליה נפרדת. כמובן, המהנדסים צריכים לתכנן. ב) יש שם שתי חלקות מגרשים שקבלנו. אנו מציעים לייעד אותם להקמת בית כנסת במקום לצד המערה. משום שזה יכול לפתור בעיה של אלה שרוצים להתפלל במקום כדת וכדין. ג) להמשיך בנסיון שלנו להתלבש על קרקעות נוספות באזור. זהו הקומפלכס של מערת המכפלה.

קומפלכס אחר זאת חנות האוטובוסים. יש בחברון תחנת אוטובוסים ישנה. התכנית היא לפנות אותה ולהעבירה למקום אחר. בשטח תחנת האוטובוסים הזאת יש חלק מהקרקע שהוא קרקע יהודית. ופה - אם שוב להראות על המפה - זה בכניסה למרכז העיר. כל הצהוב הזה הוא אדמה יהודית, כאשר אלה הם המגרשים שיפונו כתוצאה מהעברת התחנה. כל העסק הזה הוא שטח של 30-40 דונם. לכשתפנה תחנת האוטובוסים צריכים להתלבש על השטח הזה. אפשר לבנות כאן מרכז חנויות או מרכז מלאכה, כל מה שנמצא לנחוץ.

הקומפלכס השלישי - אלה הקרקעות והמבנים של הרכוש היהודי, שהם מפוזרים מאוד בעיר. זאת יכולה להיות דירה בתוך בית, או כל מיני דברים אחרים. בחומר שקבלתם יש רשימה מפורטת של כל הקרקעות האלה, זה מה שנקרא נספח ו'. יש 31 דברים. במקום אחד יש 15 חנויות, ששה חדרים עם שירותים, שלוש חנויות, חנות בודדת וכו'. לנו נראה שעם זה כפי שהוא כמעט שאין מה לעשות. אבל מה שכן ניתן יהיה - פשוט לרכז דברים על ידי חלימין. שום מבנה אינו עומד ריק. יושב שם ערבי שקבל אותו לפני 40 שנה, עוד לפני הירדנים. מכיוון שזה רכוש האפוטרופוס, אפשר יהיה ליצור פה עיסקות. להחליף חנויות אלה ובכמה מקומות לחפש אפשרות של ריכוז

גוש, כמו באזור תחנת האוטובוסים. ליצור גוש מרוכז, ששם יהיו לנו כמה מבנים מרוכזים, שיוכלו לשמש למלאכה, למסחר, לחנויות.

אם לסכם את הדברים - בסך הכל האפשרויות היום בעיר חברון גופה הם מאוד מוגבלות. פרט לאזור מערת המכפלה, ששם השאלה לא כמותית אלא איכותית, של עצם הצבת הנוכחות שלנו על ידי מרכז יהודי קטן במקום. כל שאר הדברים הם דברים שהרבה מאוד אי אפשר לעשות אתם.

<u>רה'מ ל.אשכול:</u> אתה הזכרת ריכוז לשם חליפין. נניח שנצליח לעשות חליפין, האם אפשר לרכז דבר שיש בו ממש?

<u>אל'מ ש.גזית:</u> אני מניח שכן. בתחנת האוטובוסים בהערכה הקיימת אפשר לבנות 2000 מטרים מרובעים. יתכן שבמקום אחר גם כן אפשר לרכז 2000 מטרים. מזה קריה יהודית אי אפשר לבנות. מזה אפשר ליצור נוכחות יהודית סמלית.

<u>רה'מ ל.אשכול:</u> כ-2000 מ'מ. = נניח שהקמנו קומה נוספת, למטה חנויות בהשכרה ולמעלה מקומות מגורים. כמה זה יכול להיות?

<u>מר תמיר:</u> אני מניח שאפשר להעלות 18 דירות. בהנחה שאת תחנת האוטובוסים מעבירים למקום אחר, אפשר לבנות כאן מ-18-20 דירות. זה בדיוק 1873 מ'מ. אפשר להקים כאן 18 דירות במבנים בני ארבע קומות. זה מקום שאין סיבה שלא לבנות ארבע קומות. זה בלב לבו של השוק.

לגבי תחנת האוטובוסים: היתה תכנית לפני כן להעביר את התחנה . התביעה באה ממעם העיריה, הוא"ל והתחנה נמצאת במקום לא טוב. הם מציעים להעביר את תחנת האוטובוסים למקום חדש, לכביש החדש. גם זה צריך לקחת שלושת -רבעי שנה.

<u>רה'מ ל.אשכול:</u> אני משתו לא מבין. אני מבין שדירה שבנויה על 80-90 מטר זוהי דירה שמתאימה לרוטשילד. נקח בחשבון עגול 100 מטר. אם יש לך 2000 מטר הרי זה חשבון של 20 דירות. (<u>מר תמיר:</u> אי-אפשר לבנות על כל המגרש). כתוב כאן 2000 מטרים לבנין. עכשיו אתה אומר שזה לא לבנין. (<u>מר י.תמיר:</u> כשאני פורש אותם זה 2000 מטרים רצפה. כשאני מחבר את כל הקומות אז אני מקבל 2000 מטרים. אני בונה 30% של השטח ועולה ארבע קומות. זה הרבה מאוד. צריך להביא בחשבון מרחק מהרחוב, מרחק בין בית לבית, 3 מטר מינימום. אז אני מגיע ל-30%-35%. אולי אפשר לנצל עוד 50 מטר).

<u>אל'מ ש.גזית:</u> מבחינה בטחונית לנו מאוד לא נראה להכניס זרוע של מגורים לשוק. זה בלב לבה של הקסבה. אפשר לזרוק את הרימון לתוך החלון. זה לא מקום לגור בו.

<u>מר י.תמיר:</u> דבר כמו מלון, בתי מלאכה אפשר להקים כאן.

<u>תת-שר בן-אהיר:</u> השטח הוא בקו (?) 21. אני רואה שיש שטח יהודי נוסף ב-19 ו-20.

<u>מר י.תמיר:</u> אלה חנויות שתפוסות, זה לא שטח שעומד להתפנות.

רה'מ ל.אשכול: לכשיעבירו את התחנה, מה שטחו של כל השוק?

מר י.תמיר: השוק הוא כמה עשרות דונמים. (רה'מ ל.אשכול: לאן מעבירים את "אגד"?) אל מחוץ לעיר.

מר ש.גזית: יש שתי אלטרנטיבות.

רה'מ ל.אשכול: האם לא עלתה מחשבה כזאת, להוציא את השוק משם? אז בכלל יהיה פתוח צפוף בעיר ופתוח קסבה?

מר י.תמיר: הקומה הראשונה היא שוק ומעל לזה גרים. זה עסק צפוף ודחוס. מאות גרים כאן בצפיפות איומה. זה לא פשוט להעביר.

אל'מ ש.גזית: ראש העיר בא אלינו ברעיון מסויים. הרעיון הראשוני שלו קונקרטי: בואו ונעשה לצרכי תחבורה ותברואה. צריך לתקים עורק מסחרי דרך הקסבה. נפקיע את הקרקע לצורך ציבורי ובהזדמנות זו נחסל את הקסבה. אולי נקים שיכון באיזה מקום.- אם פרויקט זה ניתן להגיע אליו - זה יכול לפתוח הרבה אפקים. אבל זה מאוד ראשוני. (מר תמיר: זה יעלה מיליונים).

רה'מ ל.אשכול: מיליונים זה לא חשוב.

מר ז.שרף: היות ויש סטינוגרמה אני רוצה לציין שהמיליונים אינם.

רה'מ ל.אשכול: אתם בעיקר מראים באצבע על 30 דונם שהם ביד ועל יד המערה ממש יש משהו לעשות - בית כנסת ועוד דברים טובים - וזה הכל, ולייהד את השוק לאחר שהתחנה תיבנה, ואפשר כבר היום להתחיל לתכנן. ההצעה היא למבני תעסוקה ולא למבני מגורים.

מר י.תמיר: ליד גבעות המשל יש קרקעות של הכנסיה הרוסית הלבנה. הם הודיעו שמוכנים למכור את הקרקעות. זה 150 דונם. רק הבוקר הודיעו לי על כך. ההודעה היא מעין חצי הסכמה. הם מבקשים בסדר גודל של 500 דולר לדונם. זה מעבר לעסק אחר שם. זה על הכביש שמחבר בין שניהם. למעשה דורשים ממני אישור אם להמשיך בפעולה. יש להם 170 דונם. יש חלק שבנוי עליו הוסטל ו-150 רצונם למכור. אני מבין שהם חוששים עוד כמה זמן יחשבו אותם בתור רוסים לבנים. יש להם 20 דונם מול שער שכם בירושלים.

רה'מ ל.אשכול: האם מישהו דואג להם, שגריר או קונסול?

אל'מ ש.גזית: המרכז שלהם בארצות הברית.

מר י.תמיר: הממשלה הירדנית הכירה בהם כל הזמן. יש להם נציג. הוא בא עם כל הדוקומנטים.

רה'מ ל.אשכול: לי נחוץ שלא יהיו דוקומנטים. מה עכשיו המחיר של דונם קרקע שם, אם אתה רוצה לקנות?

מר י.תמיר: אני חושב שאם מבקשים קרוב ל-1,800 לירות בעד הדונם במקום זה, וודאי יורידו קצת - זה די סביר. אני חושב שאם נצליח לקבל את 20 הדונמים ליד שער שכם, ויש להם משהו בגוש עציון - אם ניתן לעשות עיסקה זו, הרי זה טוב מכל הבחינות. נניח שזה יהיה 1,500 דונם, זה מסתכם ב-225 אלף לירות.

השר ח.גבתי: זה נותן אפשרות להקים שכונה רצינית. זה כ-100 מטר מהגבול של גבעת חממשל. זה קרוב מאוד. יש שם ודי קטן ובמשך הזמן אפשר יהיה להתגבר עליו.

השר י.אלון: לגבי מה ששמענו משלמה גזית בקשר לגילוי האחרון של הרוסים הלבנים: הרבה אפשרויות אין בתוך העיר. גם אני שותף לדאגה שהביע גזית על הצד הבטחוני של העניין. זה לא עניין של בטחון נקודה ישובית אלא של בטחון הפרט. זה עסק שיש בו יותר הכבדה מאשר תועלת מהצד הפוליטי. לגבי הרוסים הלבנים - אני בכל מקרה בעד רכישת השטחים ליד שער שכם, בגוש עציון ובחברון. צריך לעמוד על המקח. סדר הגודל לא נראה מופרז, אם כי זאת לא מציאה.

לגבי עתיד נוכחותנו בחברון: אני לא רואה בגוש עציון תחליף לחברון. בגוש עציון אני רואה נוכחות יהודית בזכות עצמה, מרכז כפרי קטן (על זה לא דנים היום). הייתי רוצה לשמוע מפי תמיר, אם הוא העלה בחכתו רציפות טריטוריאלית מחוץ לחברון. (רה'מ ל.אשכול: הוא הציע משהו). שמעתי על 500 דונם צפונית-מזרחית לחברון. אז אפשר היה לחשוב על הקמת ס גרעין של שכונה יהודית, שמצד בטחוני אפשר לערוך אותה להגנה עצמית. הייתי בעד זה להתרכז באפשרות מחוץ לעיר.

רה'מ ל.אשכול: חגיד לי בבקשה, הצבעתם פעם על שתי גבעות. איננני זוכר מה המרחק שלהן מן העיר?

מר י.תמיר: זה למעשה כ-2.5 ק'מ ממרכז העיר, צפונה לכביש בית-לחם-חברון, שטח שהוא אדמת טרשים.

השר י.אלון: מה טיב האוכף הזה? (מצביע על המפה).

מר י.תמיר: זה נמוך מאוד. זה מקום רע מבחינה אקלימית.

השר ח.גבתי: מה גודל השטח הזה?

מר י.גבתי: יש כאן כל מיני ראשי גבעות שהם טרשים. על ראשי הגבעות נטעו כרמים. אנו מניחים שראשי הגבעות זו אדמת מדינה. אפשר כאן לרכז 300-400 דונם בשלב ראשון. אם ידברו פה על דבר יותר גדול בסדר גודל של עיר - צריך שטח יותר גדול. נסיתי לתאר מה הפרספקטיבה. בכל סביבת חברון, לכל מקום שתפנה - כל מקום שאפשר לנסוע נסעו. אין שטח פנוי ראוי לנטיעה שאיננו נטוע. (תת-שר בן-מאיר: אדמת הכנסיה גם היא נטועה?) לא, זה שטח לגמרי ריק והוא בבעלות שלמה שלהם.

השר ח.גבתי: מה אפשר לעשות על השטח של 150 דונם של הכנסיה? כמה יהודים אפשר להושיב כאן?

מר י.תמיר: כ-300-400 משפחות. זה יחד עם הממשלה יכול להתקרב ל-500 משפחות.

השר י.אלון: אני רואה שקווי הגובה כאן נעים בין 450-900 מטר.

מר י.תמיר: כאן מורדים תלולים מאוד. בדקנו את השטח.

רה'מ ל.אשכול: השטח של הרוסים הלבנים במה הוא גובל?

מר י.תמיר: הוא מוקף ערבים, השטח כולו מוקף כרמים. במידה ובכלל יש החלטה או דעה להתחיל לטפל בזה - הבדיקה היתה מאוד שטחית של גבעה זו. זה דורש בדיקה הרבה יותר יסודית. עשיתי שני סיורים במקום, עם אנשי הממשל וקצת אנשים שיודעים את הבעלות. בכל מקרה יצטרכו להביא הנה מים. הבנתי מאנשי מקורות ותה'ל שגם לגוש עציון יש להביא מים. (תת-שר בן-מאיר: מה המרחק מגוש עציון?) בערך 10-12 ק'מ. לדעתי, אפשר היה להשקיע מאמץ בלימוד הענין בצורה הרבה יותר רצינית מאשר תוך כדי סיור בלבד.

השר י.אלון: לדעתי, כדאי להתרכז בחיפושים בצפון-מזרח ובדרום-מזרח מן העיר. (רה'מ ל.אשכול: מדוע?) כי זה מוליך אותנו בכיוון המדבר שהוא לא מיושב, ואפשר יהיה להבדיל ביניהם מדינית. אם נרצה יש אופציה כזאת.

מר י.תמיר: מבחינה טופוגרפית חלחול זה צפונית-מזרחית. הכפר יושב במקום טוב וגבוה ביותר בכל הסביבה. (מר ש.גזית: עוד 2-3 פעולות טרור/סטיות ואפשר יהיה לחסל את חלחול).

רה'מ ל.אשכול: מה עושה זה שבתו נהרס?

אל'מ ש.גזית: אנו לא מפריעים בבנין הבית מחדש. בכמה מקומות בנו מחדש. בכמה מקומות מצטרפים לשכנים. יש להם קרן לעזרה הדדית.

השר ח.גבתי: אני נוטה מאוד לרכז עכשיו מאמצים ולרכוש את אדמת הכנסיה. כי אם יש אפשרות - זה מצטרף לשטח המדינה. זה יתן אפשרות להקים שכונה של 500 משפחות. פה יש שטח של 150 דונם שמצטרף למעשה לשטח הממשל.

אל'מ ש.גזית: השטח קרוב לממשל, אם כי יש הפרדה על ידי אזור מיושב תושבים מקומיים. כאן גבעת הממשל. כאן יש ודי ומעבר לודי יש גבעה שניה ששם אדמת הכנסיה. במדרון הירוד מהממשל צמוד לכותל שלנו יש תושבים מקומיים שגרים במקום זה.

השר ח.גבתי: שם הפנייה תלולה מאוד.

רה'מ ל.אשכול: מדוע אי-אפשר גם את 200 המטר להפקיע ולקנות בכל דרכי קניה?

השר ח.גבתי: יכול להיות. אני רואה בזה אפשרות של אחיזה ראשונה, שהיא בממדים ניכרים. 400-500 משפחות הרי זה ישוב. אני סבור שאנו צריכים לראות כמטרה ראשונה אפשרות לרכוש את השטח הזה, ואז יש אפשרות לתכנן דבר רציני. יחד עם זה רצוי שנבדוק יותר את הגבעה הזאת מחוץ לעיר אם יש גבעה נוספת, אם יש על מה לדבר. אבל זה נראה יותר ביד מאשר כל הדברים האחרים.

תת-שר בן-מאיר: אני מצטרף לכל מה שנאמר על ידי השר גבתי.

השר י.אלון: אני מציע באופן פורמלי להחליט - נוסף על רכישת אדמת הכנסיה, בין לצורך בניה ובין לצורך החלפה, - להטיל על צוות של יהודה לעשות בדיקה יותר יסודית במתאר רחב-ידים. פשוט להשקיע בזה עבודה גם בשטח.

מר י.תמיר: צריך להקים צוות שיטפל בזה.

רה'מ ל.אשכול: במה אנו יוצאים היום? על 30 הדונמים האלה של גבעת הממשל נגשים לבנות. יש יהודים שצועקים "בוואלד" וצריכים לבנות, עם שכל ובלי שכל.

אל'מ ש.גזית: אמרנו שאפשר לבנות. צריכים להחליט מה רוצים שם לעשות. כיום עובדה שהישוב יושב ממש בתוך בנין הממשל. זה לא פתרון. זה שאנו בונים למתנחלים בניינים טרומיים כפתרון זמני בתוך החצר - זה לא פתרון. לפני שמחליטים לעשות שיכון - אני חושב שצריכים לעשות תכנון של אדמת הממשל ושל אדמת הכנסיה. אם מקימים את ישוב חברון, צריכים להחליט איפה הוא יהיה. קודם כל לבנות תכנית כוללת, בהנחה ששני השטחים האלה מהווים גוש שאפשר עליו לתכנן. להתחיל לצקת את היסוד הקבוע - זאת דחייה לדורות. (רה'מ ל.אשכול: כמה עולה הבנייה הטרומית?) כ-650 אלף. אבל זאת השקעה שחלק הארי שלה אינו הולך לאיבוד, מפני שאפשר לפרק את הבנין ולהעביר אותו.

מר י.תמיר: מתוך שיחות שהיו לי אני מבין, שרוצים להעביר לשם את משמר הגבול. זאת היתה הכנית הבנייה. זאת בנייה טרומית כזאת שאי-אפשר להפריד אותה. זה בית.

רה'מ ל.אשכול: אם יעבירו לבנינים אלה את משמר הגבול, יש בזה נחמה שהכסף אינו הולך לאיבוד.- אני באמת רוצה לשאול את אלון: אתהם מציע הקמת עיר מזרחית לחברון? (השר י.אלון: הגרעין הראשון יהיו אלה שיושבים בממשל. יש עוד פנויות של יהודים חרדים בעיקר). יש אנשים שתושבים: מאן דיהיב חייא יהיב מזונא. על מה נבנה שם מרכז רציני? פה אפשר לקיים מרכז רוחני-תרבותי (בנוסח אחד-העם), ישיבה גדולה, בית-מלון, בית הבראה.

השר י.אלון: אם יחנו למקום הזה את המטריצים הניתנים להשקעות, אני מניח שיימצאו מפעלים קטנים שירצו להיות שם. נוסף לישיבה יש אתת "החצרות" בניו-יורק שתקים שם סניף. דוקא סביב הענין הדתי אפשר יהיה להקים שם דבר רציני.

תת-שר בן-מאיר: אם נקח בחשבון שתחנת האוטובוסים תיהפך למרכז מסחרי יהודי, זה ישמש מקור פרנסה בשביל מספר נפשות. אם נצמצם כאן את הבנייה לחנויות ובתי-מלאכה ולא בתי מגורים, אז זה יוכל לפרנס מספר די ניכר של משפחות. הם יגורו מחוץ לעיר ופרנסתם תהיה בתוך העיר.

רה'מ ל.אשכול: מדוע אתה חושב שפתאום הערבים יתאהבו בעיניהם של בתי המסחר שלנו עד כדי כך שיעזבו את בתי המסחר הערביים וילכו לקנות אצלנו?

תת-שר בן-מאיר: תהיה אוכלוסיה של 500 משפחות שגם הם יזקוקים. תהיה תנועה של תיירים ובתי מלאכה. איננו סומך דוקא על החברונים.

השר י.אלון: אנו נעמיד במבחן את היזמה של הלל דן ובן-עמי, שישקיעו בקריה החדשה. עיר זו תמשוך יותר מקומפת אחרים.

רה'מ ל.אשכול: אני שואל: אם מדובר על חברון עילית או דחית, זה צריך להיות לפחות אלפי נפשות?

השר ז.שרף: אם הכוונה להקמת תעשיה - צריכים להביא את הענין להחלטת ועדת השרים לעניני השטחים.

מר ש.גזית: חברון היא אולי העיר המוסלמית הדתית הקיצונית ביותר בכל השטחים שהיום בידינו. עיר מוסלמית מאוד. עיר שאין בה קולנוע. זה אסור. נדמה לי שבגלל הרגישות הזאת, מצד אחד, ובגלל האינטרס שלנו בחברון, הייתי ממליץ לא להכנס לתוך העיר, פרט למערת המכפלה ששם יש לנו אינטרס חיוני שלנו, ששם נקיים את המרכז שלנו. אם הישוב שלנו לעשות נפרד לגמרי מן העיר. אם זה מצפון לה או ממזרח - איני יודע. אל נהיה במצב שנכנס להם לעצמות. זה יהיה רקע למתיחות בלתי פוסקת. אני חושב שאנו סתם מחפשים לנו צרות. (רה"מ ל.אשכול: התועה של הלבנים נראית לך?) כן.

רה'מ ל.אשכול: אני לא יודע באיזו מהירות אנו יכולים להגיע שם בסביבה לשכונה של אלפים. אם מדובר על ישוב ממש - הערבים בודאי לא יבואו אליו לקנות.

השר י.אלון: אני לא בונה על הצרכן הערבי. (רה'מ ל.אשכול: על מה אתה בונה?) אפילו אם נתחיל מישיבה אחת, שתמומן ממקורות של מימון ישיבות, וממלון אחד ום-20-30 בתי מלאכה. הבעיה אינה כמותית, אלא עצם העובדה של נוכחותנו שם. אני משוכנע שאם הממשלה תחליט על החלת התריצים למשקיעי הון גם על חברון הישראלית - יהיו יהודים שיעדיפו להקים שם מפעל כלכלי על פני מקום אחר. אז בהדרגה יתהווה שם ישוב. מה שדחוף - איתור שטח ופיתוח שטח. כשיהיו שני הדברים האלה, אפשר יהיה להזמין יהודים להתישב שם. הגרעין שישוב בבית הממשל הוא גרעין מגובש מאוד. יש לו פריפריה בשפלה שמחכה ליתידות ישוב נוספות. אני מאמין באפשרות של התישבות בחברון. אם נגיע ל-3000 אראה בזה הישג עצום בתחומי ופוליטי. ההערה של שלמה נכונה. אנו לא יכולים להסתבך בתוך חברון עצמה, פרט למקום שנרצה להבליט סמל יהודי. המרכז הוא מחוץ לעיר. צריך לתת ליהודה תמיר כוח אדם שיטפל בזה ברצינות.

רה'מ ל.אשכול: אם אתה חושב שהבדיקה שלו לא תגלה מקום - צריכים להפסיק את הדיון מיד. אם אתה חושב שיצא מזה משהו - כדאי להקדיש לדיון עוד מספר רגעים. אתה אומר שאדמת הכפרים הלבנים היא 150 דונם, 30 הדונמים של הממשל יקחו אותם בשביל דבר אחר.

השר ח.גבתי: הבינותי שמשמר הגבול יהיה בתוך החלק של הממשל, ונוסף על כך יש עוד 30 דונם בשטח זה.

מר ש.גזית: משמר הגבול יושב בפנים.

מר י.תמיר: שטח הממשל 80 דונם. 50 דונם יופרשו לכל הצרכים גם בעתיד, כולל משמר הגבול. נשארים 30 דונם למטרת התישבות. דבר שהוא בידנו היום. אדמת הרוסים הלבנים יש סיכוי לרכוש אותה, אם כי אין מי שיכול להגיד מתי ייגמר המו"מ. הכוונה ל-150 דונם. אחר כך יש שטח שצריכים לבדוק.

רה'מ ל.אשכול: אני חוזר ושואל: אם יש מי שרוצה למכור, אפשר בעזרת הפקעה להגיד שירצו. כופים אותם קצת שירצו. אז יש לנו שטח אדמה, שאנו עושים עליו משהו.

מר יהודה תמיר: בכיוון זה רציתי להציע. נניח 30 דונם אפשר תוך שנים-שלושה להכין תכנית. יתר על כן: אפשר להכין תכנית על השטח הכולל גם את אדמת הרוסים הלבנים ולראות מה נופל, עם הפקעה באמצע או בלי הפקעה. להתחיל ממש לבנות - זה רק על 30 דונם. כבר בונים בתים טרופיים. זה על שטח 50 הדונמים של הממשל.

רה'מ ל.אשכול: הייתי הולך על זאת, אלא שאני חושש שבמשך הזמן נהיה מגוחכים. יש לנו כמה עיירות שעיניהן כלות שיתנו להן תושבים נוספים.

(השר י.אלון: יש סוג מיוחד שילך לחברון). אם אני לוקח את נתניה והשכונות שבירושלים - זה לא אלפים של מועמדים. אנשים אלה יש להם חלק ונחלה בירושלים. אני לא שוכח שאנו צריכים גם את ירושלים לאכלס. בינתיים יש בה 70 אלף ערבים. אני לא בונה על אלפים רבים של נפשות. לפחות צריכים להגיע ל-500-600 משפחות.

השר י.אלון: זה לא מעט. אם נגיע במשך שלוש שנים לסדר-גודל שציינת - אני חושב שזה יהיה הישג גדול.

רה'מ ל.אשכול: אתה תחשוב כך. האנשים שיושבים שם לא יחשבו כך. הם יחרבו על ידי כך שתוציא אנשים ממקומות אחרים מישראל.

השר י.אלון: לא איכפת לי אם יגיעו מתוך בני-ברק. אני בטוח שיבואו גם מניו-יורק. יש גם פוטנציאל כזה. אני אומר זאת על סמך פניות.

(אאה'מ ל.אשכול: כמה יש פניות?) אני לא עוסק בזה באופן מסודר. אין לי מה להבטיח. יש גרעינים של אנשים שמאמינים בזה. אלה משוגעים לדבר.

רה'מ ל.אשכול: לי קשה להאמין שיש כל כך הרבה משוגעים לדבר. אפילו יהיו משוגעים - אחר כך יתפכחו. לא רחוק נמצאת ירושלים עם כל קדושתה, עם כל מה שנחוץ, עם ראש-עיר "שרמינג" כזה. במשך שנים אחדות להיות מספר קטן - נעשה מאוס עצוב ומשעמם. אני יודע מה שאומרים לנו עכשיו בעיירות של 20 אלף נפש. אני טוען: רבש"ע, פעם ישבה דגניה א' במחוז מ-70 נפש בעבר הירדן. אבל יהודים אלה הם לא מתאימים לזה. הם באים מעיר גדולה.

היוצא לנו מדברינו, אילו אפשר היה על שטח זה של הכפרים הלבנים, בתוספת שטח שאפשר לצרף לזה, לתכנן משהו - הייתי רואה בזה משהו. זה אידה ענין.

השר י.אלון: לי יש שני חשוות לגבי הצעה זו. א) עשוי להווצר מצב שנופתע לטובה, שיותר יהודים ירצו להתישב בחברון, ונעמוד באפס שטח. (רה'מ ל.אשכול: יתישבו בירושלים). הבעיה בירושלים שאנו לא יכולים לקלוט את כל העולים שרוצים להתישב בעיר זו, אין יחידות דיור. אני אומר: אין חשש שלא ילכו לירושלים. עוד יבוא יום ואני אבקש שלא ילכו. אבל לגבי חברון יש משיכה מיוחדת, לא אגיד לרבבות אלא לאלפים. אין פרטנסיות להקים עיר תעשייתית גדולה. לא יבואו ברוגזה אם לא תתן להם מה שתתן. נניח שנקים משהו על מגרש הרוסים הלבנים, וכעבור שלושה חדשים יתברר שאין מקום. אז נתחיל ליצור מצבים אומללים של מובלעות. זה מבחינת

בטחון לא טוב. ב) כל זמן שאנו יושבים בחברון לא איכפת לי איפה שיושבים. אבל אם נצטרך להפרד - מה אעשה בהם? נשאיר אותם לחברון? מצדי אפשר לספח את כל הר חברון. אדרבא, נחליט על זה. אבל ליצור עובדה שמונעת אופציות - לא נשיג לזה רוב בממשלה.

רה'מ ל.אשכול: נניח שאנו נשיג גבעה. מהו המרחק מישראל הירוקה אליה? קח איזו שהיא גבעה.

השר י.אלון: מגוש-עציון זה 10 ק'מ, מדושלים - זה 28. נעזוב עכשיו את הגוש.

רה'מ ל.אשכול: נניח שאת גוש עציון איך שהוא נחבר.- אני מציע שנטיל על יהודה סמיר שיבדוק בסביבה הזאת וימצא שטח שאפשר לפתח. אז נגיד ליהודים תרוצים לבוא לכאן: אתם מוזמנים. אני לא ממהר בכמויות. אני רוצה ליצור גרעין של 300 משפחות.

השר י.אלון: (נותן לראש הממשלה הסברים על המפה). אני בטוח כי בשעה שיצא קול קורא לעולם על מתנחלים - יבואו.

תת-שר בן-מאיר: הצעתך לעכב את הקיים?

השר י.אלון: לא. אני בעד קניית 180 הדונם. אני לא בטוח שיעשו שם שיכון. הייתי קונה זאת לשם חילופי קרקע.

תת-שר בן-מאיר: אם אלך לפי דרכו של אלון - ואני מקבל את דבריו על המשיכה המיוחדת שיש לחברון - במה דברים אמורים? אם ישבו שם 3000-2000 יהודים. אני מתכוון לגבי 180 הדונם האלה. יתכן שכוח המשיכה יגרור אחריו כוח השקעה. יבואו יהודים ויקנו קרקע. (השר י.אלון: פה לא תהיה אפשרות כזאת. קודם אתה צריך להראות שיש משהו שקיים ולא בפוטנציה).

./.

השר י.אלון: בין חברון לבני-נעים צריכים למצוא מתאר של 5,000 דונם. זה מתחבר יפה עם הנגב. פה יער יחיר, פה סמועה.

(השר אלון מראה לראש הממשלה את המקומות על המפה)

אם נתלבש על זה כפרויקט בפני עצמו - נמצא לזה הרבה אנשים שיבואו, ובלי פרטנסיות של * עיר גדולה. אני מציע זאת לגבי חברון ולא לגבי שכם, כי אני מאמין שבאמת יבואו. אם יהודה מדבר על שטח שנמצא במרחק של 2 ק"מ מהעיר, פירושו של דבר שאלו תהיינה שכונות שבשולי העיר.

חת-שר בן מאיר: אתה מרחיק אותם ממערת המכפלה.

רה"מ ל.אשכול: אם אתה רואה את המפה, עליך לקחת את השטח כמו שהוא, כשם שאלהים ברא אותו ביום הששי, כשכילה את מלאכתו. אז יוצא שאנו פה זרוע אחת, זה חד-צדדי. כשהשטח היה חפשי, בא כל מי שרצה ונטע כרם. היהודים לא יעשו זאת. גם אילו הוצאת מכאן את הערבים, היהודים לא היו נוטעים כרמים. נשארת פה הזרוע המדברית הריקה. יש לנו משיכה למערה. פה יש כביש.

השר י.אלון: הכביש יתחבר לכביש בית-לחם-חברון. הנה חברון לפניך (מראה על המפה). נגיח שהעיר היהודית תהיה פה. כאן הכביש לבית-לחם ולירושלים. מפה יש לך כביש לנגב שיורד לדהריה ולבאר-שבע. יש גם כביש שיורד לבני-נעים. אני מציע שנבחר צוות קטן בשבילי יהודה ונתן לו אפשרות לבדוק את הענין כולו.

רה"מ ל.אשכול: מה שאני רוצה להציע: לא מתקבל על הדעת להקים ש-3 נקודות פזורות. יש לנו קצת יהודים שנאחזו. נגיח שנעשה בשבילם שיכון, אחר כך נרכוש את 150 הדונם של הרוסים הלבנים ונעשה מזה משהו. ואז כל החשק יעבור וסוף לדבר. יחד עם זה אנו מתרחקים מהמדבר, שבו אפשר להפקיע שטחים. (שלמה גזית: שם הכל אדמת ממשלה). אנו יכולים לקחת שם 500 דונם ולהתחיל להקים משהו, אז אני יכול לקוות להמשך. אז אפשר לדבר פעם על הקמת בית חרושת רציני במקום.

השר ח.גבתי: אז זה לא ענין של 2-3 ק"מ מחברון. אז תהיה שאלה מדוע ייקרא על זה שם חברון?

רה"מ ל.אשכול: הערבים מכנים את חברון "חליל". אנו נחדש את השם חברון. בשטח זה שאני מתכוון לו יש משיכה לצד הכביש"ם. אז אני בונה את השיכון וכמה שיהיה יהיה. כאן אוכל גם לחשוב על חרושת. מה שלא יהיה - זה מצטרף למפת ישראל. אז אוכל למשוך הנה תעשיות, ולתת להם כל מה שאתה אומר. הרי המדינה צריכה ממשהו להתקיים. אם תתן בכל מקום הנחות - מזה לא תוכל לחיות. אם אני מקים משהו בשטח שהוא לעולם שלי - אז אני נותן לשנים אחדות הנחה, ואחר כך נשאר לי משהו. משום כך אני נוטה להתרכז בכיוון המדבר. סוף-סוף אין אדם מבלה ימיו ולילותיו במערת המכפלה.

השר י.אלון: בלאו הכי לא מדובר על ישוב מרוכז ליד מערת המכפלה. אדמת הרוסים גם היא במרחק של 3 ק"מ מהמרכז של העיר. המרחק אינו קובע.

רה"מ ל.אשכול: ומה היינו עושים אילו היתה חברון בגודל של מחצית ניו-יורק? אולי הייתי עושה כן: הייתי מפקיע עד למתאר החברוני כיום, כדי שבאמצע לא יכנסו זרים. זה מתקבל על הדעת.

השר י.אלון: לדעתי זאת צריכה להיות שכונה יהודית, שיצטרכו לנסוע ממנה אל חליל. זה לא יהיה ישוב מעורב. הדבר היה בלתי אפשרי גם אלמלא היו אנשי חברון מוסלמים קיצוניים, קל וחומר כשהם כאלה.

אל"מ שלמה גזית: הערה אחת שאינה נוגעת לקומפלכס זה. פירושו של דבר שאנו הולכים ומקימים שני ישובים בהר חברון. האחד - גוש עציון שעליו הוחלט. השני - קריה ליד חברון. אני מאוד מסופק אם יהיו לנו אמצעים להקים שני מרכזים באותו אזור.

רה"מ ל.אשכול: אנו משקיעים כסף. נשקיע פה באיזה דבר. הושבנו כאן יהודים, הם ישנם. במקום להשקיע במקום אחר - נשקיע כאן. אולי יהיה זה יותר יקר. על כל פנים, יש בזה מידה של הדיון. אילו אפשר היה להקים גוש חברון אחד - היה סוב, אבל גוש-עציון נמצא במרחק של 15 ק"מ מחברון.

חה"כ בן-מאיר: הייתי מציע לאחד את השטח שבידנו כיום - 30 הדונמים של המשל, - ו-150 = הדונמים של הרוסים הלבנים, שמדברים על האפשרות לרכשם, ונעמיד את השטח לרשות הישיבה. ליד הישיבה צריכות להתרכז כמה עשרות משפחות. אני מניח שיהיו יהודים שירצו לחיות ליד הישיבה. כך יתפסו את 150 הדונם.

רה"מ ל.אשכול: אם הישיבה גם היא מרכז משיכה - תקים את הקריה פה. אתה מקים מגורים לאנשי הישיבה. אם מדובר על רווקים -הם זקוקים לחדר-אוכל, אז מתחיל להיות דבר-מה. (השר י.אלון: בינתיים יש פיזור המאמץ). אני לא נגד זה, שלאלה הנמצאים במקום יבנו בתים. אני בכלל עוד לא יודע מי יבנה ישיבות, מניין נקח את הכסף הזה. כבר אמרתי פעם, שצריך להביא את וולפסון, שיראה את הדבר וודאי יתרשם ויקים ישיבה.

השר י.אלון: לגבי גוש עציון - הוא יהיה מורכב משלושה גושים חקלאיים. שני קיבוצים של הקיבוץ הדתי ואחד של בית"ר עם מרכז כפרי. על כך התלטנו בשעתו. (השר ח.גבתי: מה יעשה מרכז עם שלושה קיבוצים?) גוש חקלאי אני קורא לזה. באמת אין מקום לשני גושים עירוניים. את גוש עציון נפתח כמרכז כפרי. יהיה להם בית-מלון וביה-הבראה כמו בכל כפר. את המאמץ העירוני נרכז בחברון.

אל"מ ש.גזית: אין לך מספיק זמנים.

רה"מ ל.אשכול: דבר רגיל אצלנו: אנו לוקחים יהודי ומיישבים אותו, בונים לו בית. אחר כך הוא יוזב ועובר לחיפה לודי-סליב. אחר כך שוברים את השמשות באיזה מקום ואתה בונה בהר הכרמל שיכון. אחר כך תבוא אליו שילך מן העיר אל הכפר או לחברון. אחר כך אתה מקים ישיבה ומזמין את בניו של אותו יהודי לבוא אל חברון.

השר י.אלון: אני מציע שהמאמץ העירוני ייעשה ליד חברון.

רה"מ ל.אשכול: כל המרכזים הכפריים זקוקים לרחמים. נכון שהקימונו כמה מרכזים כאלה שהרופא גר בהם.

ועדת חברון 10.12.68

השר ח.גבתי: רוב המרכזים רדומים.

השר י.אלון: אני חושש שנעשה מאמץ בגוש עציון ואחר כך נאלץ להקים עיר ליד חברון.

רה'מ ל.אשכול: לי נראה ללכת באותו כיוון שאמרתי. יודע אני שאין זה מן הדברים הקלים. אין מקום זה דומה לכרמיאל, שנמצאת במרחק של כמה קילומטרים מהיפה. כרמיאל אינה במדבר. אם כי ערד מתפתחת יפה. (השר י.אלון: כבר מלאו שבע שנים לקיומה). כמה יש בה משפחות? (השר י.אלון: למעלה מאלף).

השר ח.גבתי: רחוק מאוד.

השר ז.שרף: יש להם 50 משפחות של מעמדים. רק תן להם תעשיה. שם ממלאים בקצב הבניה. עיר זו היא אטרקציה.

רה'מ ל.אשכול: היא בנויה עשיר מאוד. אם אלון לא ישמור על הכיסים שלו הקליטה תעלה הרבה כסף.

מר תמיר: מה לגבי הקרקע של הרוסים הלבנים? לדעתי צריכים לרכוש שטח זה.

השר י.אלון: ולו גם לשם חילופין.

השר ח.גבתי: מה שאתה מציע היום זה ערטילאי.

השר י.אלון: תן לי שבועיים עם יפוי כוח של השולחן הזה ואביא לך הצעה של ממש.

רה'מ ל.אשכול: הייתי מתפלל שהלבנים האלה לא ירצו למכור לך את אדמתם. אין כל טעם לפזר את כוחותינו.

מר תמיר: הם רוצים למכור שטח ליד שער שכם ובגוש עציון. תמיד אפשר יהיה לעשות באדמות אלו חליפין.

השר י.אלון: זה נכס. במקום 10 דונם כרם אתה מציע דונם של אדמה עירונית. אם אתה מחליט שאנו הולכים לעשות בדיקה עקרונית - זה מצריך זמן.

רה'מ ל.אשכול: 150 דונמים אלה אינם אדמה עירונית.

השר ח.גבתי: הם 2-3 ק'מ מהמרכז.

רה'מ ל.אשכול: אינני יודע מדוע אתם רוצים דוקא להיות נחיני חברון.

מר תמיר: זאת לא ממש קרקע עירונית. גם הממשל הוא מחוץ לבנין ערים.

השר י.אלון: האם אתה מוכן שנקבל סיכום כזה: מסכימים לאתר שכונה יהודית מצפון-מזרח או מדרום מזרח לעיר חברון, ומטילים על יחידה משולבת של הצבא ומשרד הבטחון להביא הצעת מתאר.

./מחליטים

מ ח ל י ט י ם :

א) לאחר ששמ היכול להתאים להקמת שכונה יהודית נבדלת מצפון-מזרח, מזרח או דרום-מזרח ובפרחק סביר מהעיר חברון.

מר י. תסיר יחד עם נציגי משרד הבטחון וצה"ל יביאו לוועדת השרים הצעת מתאר בנידון.

ב) להמשיך במשא-ומתן עם הכנסיה הרוסית הלבנה בעניין רכישת 150 דונם קרקע בסביבת חברון וחלקות קרקע בשער-שכם וגוש-עציון.

ג) לבחון את הפרוייקטים הכלכליים המתוכננים להר-חברון ולקבוע מי מהם יופנה לגוש-עציון ומי מהם יופנה לחברון החדשה בהתאם לאופיים החברתי.

ד) עם קבלת הדין-וחשבון תחזור הוועדה ותקיים דיון מפורט בכל הנ"ל.

הישיבה נגעלה

סודי

19

העתק מס.

פרוטוקול

ישיבת ועדת השרים לענין המטחים המוחזקים

י"ד בכסלו תשכ"ט – 5.12.68

נכחו השרים: ל. אשכול – יו"ר, א. אבן, י. אלון, י. ברזילי, ח. גבתי, ז. שרף, מ. דיין (עד סעיף סט/6), מ. **קול**, א. שמון.

נעדרי השרים: י. ספיר (חולה), ח.מ. ספיר.

י. אלמוגי – שר העבודה (בסעיף סט/6)
מ. ארנון – מזכיר הממשלה
תת-אלוף ס. גזית – מטרד הבטחון
ד. טנה – מטרד הסיכון (בסעיף סט/7)
א. יפה – לשכת ראש הממשלה
אל"מ י. ליאור – מזכיר צבאי לראש הממשלה
י. פונדק – מטרד הסיכון (בסעיף סט/6)
מ. שמון – לשכת ראש הממשלה

סדר היום:

סט/5. סדרי העבודה של הועדה
סט/6. מצב התעסוקה במטחים המוחזקים
סט/7. המגמות בסיקום ופיתוח קונייטורה

. / סדרי

בפרטיכל זה 2 דפים.

סס/5. סדרי העבודה של הועדה

ראש-הממשלה מודיע כי יעמה מאמץ לכנס את ועדת השרים אחת לשבועיים.

השרים יתבקשו לשקור ביסיבות הועדה את פעולות משרדיהם בשטחים המוחזקים; היסיבה הבאה תוקדש לדיון בתקציב.

מר מ. שטון ואל"מ י. ליאור יסייעו לראש הממשלה בתפקידו כיושב-ראש הועדה לענין השטחים המוחזקים.

סס/6. מצב התעשוקה בשטחים המוחזקים

שר העבודה פותח.

בדיון משתתפים: השרים ל. אשכול, מ. דיין, י. ברזילי, ח. גבתי, מ. קול, י. אלון, ז. שרף, א. שטון, תת-אלוף ש. גזית ומר י. פונדק.

המשך הדיון נדחה.

סס/7. המגמות בשיקום ופיתוח קונייטרה

תת-אלוף ש. גזית פותח.

בדיון משתתפים: השרים י. אלון, מ. קול, א. שטון, ח. גבתי, ז. שרף, ל. אשכול ומר ד. שנה.

מ ח ל י ט י ם:

א. משרד השיכון יגיש ליסיבה הבאה של ועדת השרים תכנית מפורטת יותר לפתרון הבעיה של יטוב מאה משפחות בקונייטרה.

ב. שר הפיתוח והתיירות יבדוק את ההשלכות של שיקום קונייטרה לגבי תחום הטיפול של משרדו.

ה י ס י ב ה נ נ ע ל ח

המגמות בשיקום ופיתוח קוביטרה

נתוני רקע

1. במצב הנוכחי – על רקע המצב הפוליטי והבטחוני באזור וכל עוד לא סוכמה ואושרה תכנית-אב ליישוב ופיתוח רמת הגולן – איננו בשלים עדיין לקבוע סופית את אופיה וכוון התפתחותה של קוביטרה. בהנחה שאזור רמת הגולן צריך להשען על מרכז עירוני, אין כל בטחון כי מרכז זה חייב להיות בקוביטרה. אולי עדיף להקים מרכז אחר, מערבית יותר מקו הפסקת האש הנוכחי ואולי ניתן אף להשען לצורך זה במרכזים העירוניים שבשטח ישראל (קרית – שמונה למטל).

2. עם זאת יש צורך כבר היום באספקת מספר שרותים אדמיניסטרטיביים ושירותי מלאכה הן לצורך הישובים היהודיים בהוקמו וכן לצורך הכפרים הדרוזיים שבאזור. כל עוד לא הוחלט על מרכז עירוני אחר, הרי המקום המתאים לכך זו קוביטרה, אשר מצויים בה כיום הן המבכז הממשלי והצבאי באזור והן תשתית ומבנים המאפשרים לגשת לעניין במהירות ובזול יחסית.

3. מרוכזות כיום לפחות מאה פניות של ישראלים המעוניינים למבקשים לעלות ולהתיישב בקוביטרה. העיכוב כיום מקורו בעצם בהעדר החלטה סופית בעניין זה.

4. במסגרת הועדה לתכנון-אב של רמת הגולן עובדה ע"י משרד העיכרן תכנית בסיסית לשיקום רובע מגורים, אזור תעשיה ואזור מלאכה קלה בקוביטרה. מספר דירות שיפוצו והוכשרו למגורים ע"י מינהל מקרקעי ישראל.

המלצות

5. השאלה הראשונה החייבת בדיון והחלטה עקרוניים היא כוונותינו לגבי קוביטרה : –

א. האם אנו רואים צורך בקיומו של מרכז עירוני לצרכי רמת הגולן הממוקם בשטח עצמו (ולא בשטחי ישראל).

ב. האם אנו רואים את קוביטרה – על כל בעיותיה הבטחוניות=פוליטיות – כמרכז העירוני המיועד.

ג. בהעדר נכונות להחלים כיום על א' ו-ב' דלעיל – האם ניתן לאשר הקמת מרכז שרותים מוגבל, כמוצע להלן.

6. ההצעה לגשת בשלב זה לאישור הקמת מרכז עירוני כצומצם , אשר יטפל למספחות אנשי צה"ל ומשפל, לאדמיניסטרציה הלוקלית המקומית ולמפעלי שרותים ומלאכה קלה. כל עוד לא נוכח גורל קוביטרה – אין זה מוצלץ להעביר למקום מפעלי תעשיה של ממש, להדגיש מפעלים הדרושים ליישוב המקומי.

7. בשלב ראשון ומיידי יכוסה למקום כמאה מטפחות, אף כי תעשיבה הכבות לקלוט בשלב שני עוד כמאתים מטפחות.

8. לצורך הארגון והביצוע המעשי של השיקום והיישוב תוקם האחריות לעניין זה על משרד העיכון אשר יפעל בעניין זה תוך האום עם מינהל מקרקעי ישראל ועל פי הנחיה של הועדה הבינמשרדית לתכנון-אב באזור כולו.

9. לפי הערכה גסה, יידרש תקציב של כ-4-5 מליון ל"י לביצוע השלב הראשון של קליטת כמאה משפחות במקום תוך הכנת תשתית למשפחות נוספות. תקציב זה ייכלל בתקציב הפעולות של משרד העיכון.

סטינוגרמה

סדרי בירור

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים

י"ד בכסלו תשכ"ט - 5.12.68

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, א. אבן, י. אלון, י. ברזילי, ח. גבתי, ז. שרף, מ. דיין (עד סעיף שט/6), מ. קול, א. שטון.

נעדרו השרים: י. ספיר (חולה), ח.מ. שפירא.

י. אלמוגי	-	שר העבודה (בסעיף שט/6)
מ. ארנון	-	מזכיר הממשלה
תת-אלוף ש. גזית	-	משרד הבטחון
ד. סנה	-	משרד השיכון (בסעיף שט/7)
א. יפה	-	לשכת ראש הממשלה
אל"מ י. ליאור	-	מזכיר צבאי לראש הממשלה
י. פונדק	-	משרד השיכון (בסעיף שט/6)
מ. שטון	-	לשכת ראש הממשלה
רשמה	-	ש. יפה

סדר היום: שט/5. סדרי העבודה של הוועדה 2

שט/6. מצב התעסוקה בשטחים המוחזקים 4

שט/7. המגמות בשיקום ופיתוח קונייטרה 29

- - - - -

שפ/5. <u>סדרי העבודה של הוועדה</u>

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> לגבי סדרי העבודה של הוועדה - במידה ויהיה הדבר תלוי בי, אדאג לכך שוועדה זו תחיה. נקיים ישיבותיה אחת לשבועיים ואם יתברר שמועדים אלה תכופים מדי - נחליט על כינוסה אחת לשלושה שבועות, לפי הצורך.

כינתיים נקבע מועד התכנסותה אחת לשבועיים ובהתאם לצרכים - נוכל לשנות זאת.

מייק ארנון, השולח על כל ענייני הממשלה - ישמש מזכיר גם בוועדה זו.

אני מציע שמשה שרון ירכז את ענייני הועדה בפריפריה, ובמידה וימצא לנכון - יעלה עניינים, ידחוף אותם וכמובן ישתתף בישיבות הוועדה. כמו-כן ישתתף בישיבות אל"מ ישראל ליאור, בדברים בהם ישמש מקשר עם הצבא.

סיכום: 1) ראש-הממשלה מודיע כי יעשה מאמץ לכנס את ועדת השרים אחת לשבועיים;

2) השרים יתבקשו לסקור בישיבות הוועדה את פעולות משרדיהם בשטחים המוחזקים; הישיבה הבאה תוקדש לדיון בתקציב;

3) מר מ. שרון ואל"מ י. ליאור יסייעו לראש-הממשלה בתפקידו כיושב-ראש הוועדה לענין השטחים המוחזקים.

= = = = = =

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> היום השתנה סדר-היום ברגע האחרון. כדאי להנהיג דבר שהחלטנו עליו בזמנו בממשלה, אלא משום-מה דעך הדבר, שמדי ישיבה נגיע לכך, שאחד השרים ירצה על עבודת משרדו. ייתכן שכדאי להנהיג זאת אחת לחודש, ולהקפיד על שמירת ההסדר הזה.

./.

רה"מ ל. אשכול:

המצב בממשלה עתה כזה, שעומדים על סדר-יומה ל"ח סעיפים, ואיננו מגיעים לדון בהם. מפעם לפעם מתחילים אנו בסקירות והן גוזלות כל זמנה של הישיבה. על-כל-פנים, כדאי להקפיד על-כך, שכאן ישמר ההסדר של שמיעת דו"ח מהמשרדים השונים על העבודה הנעשית בהם, ומדי פעם, כאשר יתרוקן שולק הוועדה מסדר-יומו - ישמיעו השרים לפחות את הנושאים הקשורים בעבודתם בשטחים המוחזקים.

השר ח. גבתי: בישיבה הקרובה אהיה מוכן למסור דו"ח על פעולות משרדי בשטחים.

רה"מ ל. אשכול: בישיבה הבאה צריך יהיה להציג את התקציב לדיון.

המזכיר מ. ארנון: ד"ר י. ארנון נמצא בחו"ל.

רה"מ ל. אשכול: השאלה מה קובע כאן השר - האם צריך הוא לענין זה את ד"ר ארנון או לאו?

על-כל-פנים, לישיבה הבאה יהיה מוכן למסור דו"ח על עבודת משרדו, השר גבתי.

מן הראוי היה, שענין התקציב יוקדם, כי מתקרבים אנו לעונת הדיונים בו.

נעבור עתה לסדר-היום: הסעיף הראשון שנדון בו יהיה - מצב התעסוקה בשטחים.

./.

.66 <u>מצב התעסוקה בשטחים</u>

<u>השר י. אלמוגי:</u> קבלתי את הידיעה על סדר-היום אמש, מאוחר בערב. לכן, איני מוכן כל כך לפתוח, ולמרות זאת - אמסור בקיצור מה נראה לנו שיש לעשות בשטח זה.

המספר המשוער של כוח-עבודה בגדה, ביהודה ושומרון, הוא ארבעים אלף איש. מספר זה מתחלק לשניים-שלושה חלקים.

1. חלק אחד, שהתחיל לעבוד בטרם הקמנו את לשכות-העבודה. (לשכות אלה הוקמו בחודש האחרון), ואי-אפשר היה לא לתת להם לעבוד וכן לא ניתן היה לשים עליהם. במידה ואינך נותן להם רשות - אין לך מוסד שיעניק את הרשות הזאת והם תולכים לעבודה ללא נטילת-רשות ובצורה זו חודרים לשטחי-עבודה שונים בתוך ישראל.

אנו משערים, שמתוך ארבעים אלף המצויים ביהודה ושומרון, כששת אלפים עובדים בשאר השטחים. מהם - נשים וילדים וגם גברים.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> נשים וילדים כלולים בתוך המספר שהזכרת?

<u>השר י. אלמוגי:</u> לא, איני סבור כך. אבל אגיע עוד לענין הנשים בהמשך דברי.

הם עובדים בעבודות שונות, בעיקר בקטיף. מהם עובדים בבנייה, וההנחה היא שחמש מאות או שש מאות מועסקים בבנייה, אלא שבחודש האחרון נוספו אליהם עשרת אלפים איש, לפי השערתי, וביניהם שמונת אלפים ערבים. מתוך אלה - כששת אלפים הם ישראלים ואלפיים - מהגדה.

בחודש האחרון פתחנו את לשכות-העבודה; עד עתה נרשמו בהן כאחד-עשר אלף דורשי-עבודה. מהם סודרו בעבודה בתוך השטחים כחמשת אלפים איש, העוסקים בעבודה יזומה ובעבודה טבעית גם יחד, כולם מתוך לשכות אלה; ובשאר השטחים - חמש מאות עד אלף איש. (עבודה יזומה מירושה - עבודת-כבישים ויעור

השר י. אלמוגי:

ועוד - כולה בשטחים עצמם.

עד עתה לא נרשמו בלשכה נשים. בעלי צווארון לבן ישנם ביניהם כחמשת אלפים. גם אלה אינם נרשמים בלשכה, וזאת מטעמי פרסטיז'ה. אני מניח שבמשך הזמן יירשמו גם אלה, ובינתיים מצבם הוא הקשה ביותר.

כמו-כן לא נרשמו עדיין צעירים. מתוך ארבעים אלף אלה, קשה להעריך כמה יירשמו, אבל יש לקחת בחשבון שרובם יירשמו.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> ארבעים אלף אלה כוללים את בעלי הצווארון הלבן, המלוכלך וכו'?...

<u>השר י.אלמוגי:</u> פתחתי בכך, שאת הידיעה על הדיון בישיבה זו קבלתי אמש, בשעה מאוחרת ולכן, על שאלות מסובכות יותר איני מסוגל להשיב עתה.

זה המצב באשר ליהודה ושומרון.

ועתה, ביחס לרצועה: שם רשומים כדורשי עבודה שלושה-עשר אלף איש. סודרו בעבודה יזומה - חמשת אלפים איש (על-ידי הלשכה). בעבודה טבעית עובדים בישראל ארבעה אלפים איש. אלף נוספים עובדים ללא תיווך הלשכה. אלה החלו בעבודה עוד בטרם קמה שם הלשכה.

<u>השר ח. גבתי:</u> ומה לגבי הפליטים?

<u>תא"ל ש. גזית:</u> אמנם רושמים אנו אותם, אבל הנסיון לימד אותם, שאינם מקבלים עבודה. פרט ל-1500 מתוך מספר זה - השאר לא באו להירשם.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> אילו קבלו עבודה - היו מקבלים גם את התמיכה של אונרא? יתכן עזו הסיבה שאינם נרשמים?

<u>תא"ל ש. גזית:</u> אם יקבלו כסף מעבר לסכום מסויים, יאבדו את הזכות לקבל

תא"ל ש. גזית:

תמיכה מאונרא. אם אמצאאא המדובר הוא בחמשה עד שבעה ימי-עבודה בחודש.

רה"מ ל. אשכול: כראי מאד לדעת את הדבר, כי אנו מעוניינים קצת באונרא., בכספים שהם מוציאים - כיצד וכמה, וזאת בקשר למגמתנו לדעת פרטים לגבי מספר הפליטים. אם מדובר בחמשה או שבעה ימי-עבודה, ואם בגלל מספר כזה של ימים מוכנים הם לא להרשם ובלבד לקבל זאת מאונרא, יתכן שיש בזה משהו.

השר מ. דיין: נדמה לי שהמצב הוא כזה: הבעיה היא - ההמצאות הפיסית שלהם. כל זמן שזה לא היה אצלנו - הויכוח היה סימלי, תיאורטי, אם יש או אין פליטים. היה לנו ענין להקטין מספרם. כאשר אנו מגלי העסק, אזי כרגע מדאיג אותנו לא כל כך המספר הרשום ברשימות, אלא ההימצאות הפיסית שלהם שם.

נניח שמחר יהיה הסדר עם ירדן והם יקחו חמשים אלף מהם ונאמר שיש שם בפועל חמשים אלף בלבד, אלא ברשימות מופיעים מאתים אלף שמות. אזי אומרים אנו, שאם ירדן לוקחת אליה חמשים אלף, שזה עשרים וחמשה אחוז בלבד מכלל מספר הפליטים שם, וכל השאר הם עלינו ועל צווארנו, ולמעשה נשארים כאן פחות מכפי שמופיעים ברשימות - הרי נוח לנו הדבר.

הוא הדין לגבי השיקול של המנות מאונרא: הם מרמים את אונרא; רשומים שלוש מאות וחמשים אלף נפש ולמעשה ישנם לא יותר ממאה ושמונים אלף נפש.

תא"ל ש. גזית: רשומים מאתים ושלושים אלף נפש.

השר מ. דיין: מה קורה כאן: הם מקבלים עוד קצת אורז או שמן, שיעור נוסף של שלושים או עשרים וחמשה אחוז. גם אז אינם מובעים בשומן. אם ניתן לפליט כזה שבעה ימים עבודה - נקטין את המספר ברשימה, כי הוא יימחק ממנה ואנו לא נרוויח מזה דבר. פיסית יחסרו להם העדשים שמקבלים הם מאונרא, והוצאתם מהרשימה לא תתן לנו דבר.

השר מ. דיין:

כרגע הבעיה שלנו הפוכה: אנו מפסידים דבר מכך, שהרשימות מנופחות: 1. זה נותן לנו אפשרות לקבל מנות רבות יותר, כי אחרי הכל הם רעבים ככלבים. מנות אונר"א קטנות מאד ובעיקר יש להם פרטנזיה על תת-החיים שלנו ושל הבדווים.

מניפוח המספרים יש להם קצת יותר מנות, ואם יגיע הענין להסדר - נאמר שמקבלים אנו חמשים אחוז מהפליטים אלינו, עלינו ועל צווארנו, ואז ישארו לנו חצי מהמספר הנוכחי הקיים, וזה טוב בשבילנו.

רה"מ ל. אשכול: באחת הישיבות דברת על הערבים והבדווים. בינתיים, כעבור יום או שניים דברתי על נושא מסויים עם מישהו משמשטרה וכן עם ראש שב"כ, והוא אמר לי, שהבדווים מוכרים נשק רב, שנאגר במשך השנים בידיהם, מאז תקופת-המצרים. לכן, יש להניח שברשותם מצוי כסף. עלינו לחשוב על כך ולתת תשומת-לבנו לדבר. נכון הדבר שאומר אתה, שעלינו לראות את הדברים מתוך פרספקטיבה של מרחק-זמן. יתכן שנהיה מעונינים פעם במספר מנופח של רשימות הפליטים. אך בינתיים מתהלך בעולם מין צל כבד, הנתמך על שלוש-מאות אלף ערבים פליטים המופיעים כרשימות. יתכן שמוטב היה לנו, במידה וישנם מאתים ושלושים אלף פליטים המקבלים מזון בעד שלוש מאות וחמשים אלף, לומר: אדרבא, יקבלו מנות גדלות יותר, אבל ידע העולם שישנם מאתים ושלושים אלף ולא שלוש מאות וחמשים אלף.

השר מ. דיין: כאשר נגיע עם חוסיין להסדר בענין הפליטים, נאמר לו, שהוא יישב חמשים אלף מהם, ואז נשארים ברשותנו מאתים אלף. לכן, נדמה לי שכדאי יהיה לפוצץ את הבלון הזה כאשר יבוא הענין להסדר ביניינו וחוסיין מבחינה מעשית.

רה"מ ל. אשכול: שמענו על מספרים מנופחים. ואתמול היה אצלי מר פירסון ושאל כמה פליטים ישנם שם. נקטתי במספר זה או אחר, ונסיתי

רה"מ ל. אשכול:

להשתמט מתשובה ברורה. אם אמר אתה "מיליון", זה מספר העושה רושם. אם אומר אתה שישנם מאתים וחמשים אלף או מאתיים ושמונים אלף, הרי זה פחות ממיליון. לכן, נראה לי שכדאי יותר שנדע ששנם פחות פליטים, אם אמנם כך הדבר.

תא"ל ש. גזית: קודם-כל פרסמנו את מספרי-המפקד שלנו, כולל נתונים מפורטים על הפליטים, והם נאספו נחלת-הכלל. צריך לקחת את פרסומי מחלקת הסטטיסטיקה ולהמציא לו זאת, אם מתעניין הוא בנושא.

שנית, אונרא אינה מוכנה למחוק אף פליט מהסטטוס של פליט, אלא אם אינו מקבל באותו חודש שעבד בו תמיכה - מציינים הם זאת, אך אינם מוחקים שמו מהרשימה. לכן, מזה לא נרוויח דבר.

כאשר יבוא האיש ויאמר שאין לו ממה לחיות - ישוב לקבל תמיכת האונרא.

רה"מ ל. אשכול: אם ישנה בידינו אגדו השפעה שהיא, עלינו לומר להם: אם ישנם ברשימותיהם כך וכך אנשים והם מעניקים להם תמיכה כזאת או אחרת, אנו עוזרים להם קצת בעבודה, ואז צריך שנדע שישנם פליטים ממש במספר כזה או אחר, שצריכים להופיע על הניירות וברשימות שלהם, אבל הם נותנים להם מנה קצת יותר גדולה. אני מעורר את הענין כחומר למחשבה ויתכן, אמנם, שגישתך היא הצודקת.

השר מ. דיין: הענין כזה שצריך לדעת לשחק בו.

לענין הבדווים: אני מניח שאצל הבדווים יש שמאחזקות קבוצות שונות שהן במצב חמרי או כלכלי שונה.

אשר להמחה-הנשק - זה בטוח, וזאת אינה הברחה, אלא זה מסחר. אותם לאמעניין אם מדובר בנשק או באופיום: הם חיים כבר שנים רבות מזה, שאחר ממקורות המחיה העיקריים שלהם מחיפן ועד מצרים - לספק כל מה שמישהו מבקש.

השר מ. דיין:

עתה ישנן כבר מכוניות הנוסעות בדרכים שם, ואינם מסתפקים בגמלים בלבד. מצבם הכלכלי משתנה. יש קבוצות שמצבן לא רע. יש קבוצות אחרות, שמצבן פחות טוב. יש דברים שאינם יכולים לספק לעצמם, וזה אינו קשור דוקא בכסף. הכוונה לשרותי הבריאות, לחינוך ולסוג מסויים של חמרי-מזון. הבדווי יכול למכור נשק עד מחר ורופא לא יצא אליו בזכות זה. לכן, מדובר בסך הכל על כך, שבכל סיני יש שלושארבע תחנות רפואה, וכאשר כלו כל הקצין ועקץ נחש את מישהו מהם, - הוא נזקק לאחת מנקודות-רפואה אלה, לקבל את העזרה הדרושה, וזה אינו קשור במצב הכספי של אותו בדווי.

הוא הדין לגבי בתי-ספר: במספר ריכוזים שלהם צריך שיהיה מורה, שיקבל משכורת וילמד אותם.

ענין המזון מצבם לא רע, בעיקר בצד המערבי של סיני, שם הם שולים שם דגים רבים מהים. אבל עד גיל חמש - הם אינם יכולים לאכול את החלבונים מהדגים, או את התמרים, וזקוקים הם לאבקת-חלב. זה ענין של תקופת s ילדות מסויימת , ממנה מקור כל מחלותיהם.

כאשר בא רופא שלנו, שהינו אדם מהישוב, ורואה את מצבם - הוא מרים צעקה גדולה וטוען, שיש דברים שצריך לתת להם אותם, ואחד הדברים העיקריים הוא - אבקת-החלב לגיל הצעיר של ילדיהם.

לכן, צריך לתת להם תוספת של אבקת-חלב, לילדים עד גיל חמש. אומר אני את הדברים הללו, כדי להבהיר שאין זו הבעיה הכלכלית המעיקה עליהם כאן, אלא ענין השרותים המסויימים, שאינם יכולים לספק לעצמם.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> אגב, אונרא נותנת גם אבקת-חלב?

<u>השר מ. דיין:</u> אני סבור שכן.

<u>תא"ל ש. גזית:</u> לא באופן קבוע.

השר י. אלמוגי: אנו xxxxx משערים שנצטרך להוסיף כאלפיים עובדים לעבודת הקטיף, למשך חודש ימים נוסף ואז נגיע לעשרת אלפים עד אחד-עשר אלף עובדים בחדשים ינואר-פברואר-מרץ, בגבולות ישראל.

אחר הקטיף, בחדשים אפריל-מאי- - ירד מספר העובדים xxxxx בשליש. זאת משום שכל השאר ימצאו עבודות אחרות. כזה המצב באשר להעסקת עובדים מהשטחים.

אשר למצב התעסוקה אצלנו: המחסור בעובדים מחריף והולך. למרות שעובדים כיום כ-שבעת אלפים פועלים כהדרים;- אלפיים ביהודה ואלף מרצועת-עזה מביאים את המספר לעשרת אלפים יחד. רובם מועסקים בהדרים (וכרגיל, בעונה זו גדל מספרם).

מצב התעסוקה בתוך הקו הירוק xx מחריף והולך מבחינת המחסור בעובדים. וזאת, למרות שxxxxx שהעברנו עובדים מעבודות יזומות, במשך ארבעת החדשים האחרונים, כאשר מדובר היה בששת אלפים עובדים. כיום ישנם עוד אלפיים וחמש מאות העובדים בעבודה יזומה, ומהם כאלף ושבע-מאות בלבד - יהודים.

מתוך אלפיים וחמש מאות אלה - לא נצליח, לדעתי, להוציא יותר מאלף, ולגבי אלף וחמש מאות האחרים, נצטרך להעבירם ל"המשקם". המחסור יגדל וילך ונצטרך לאחוז באמצעים, כדי לקלוט כוחות גדולים במשק, אם המדובר בנשים או בורמים אחרים כגון - פנסיונרים.

על אף כל זאת, למרות שנעשה מאמץ גדול כדי לקלוט כוחות רדומים, אניסבור שניתן נאלצים להעסיק בחודשים הקרובים עד שלושה עשר אלף פועלים מהגדה, כדי לקיים את עצמנו.

עם וויסות הבעיה ואולי למרות ויסותה ולמרות שהשגנו אתמול אישור דחי מהאג'אמין טריף, שנשים דרוזיות תעבודנה, ונערוך להן קורס לתפירה ונביא אליהן את עבודת הקונפקציה התעשייתי המשוועת לעובדים נוספים, (כי זה בולם את אפשרות היצוא), על אף כל אלה - חושבני שבחדשים הקרובים

השר י. אלמוגי:

ניאלץ להזדקק לכוח-עבודה המונה שנים-עשר עד שלושה עשר אלף איש, מיהודה ושומרון ומהרצועה.

רה"מ ל. אשכול: מה קורה בכל חודש, כאשר באים ואומרים לנו שדרושים שלושת אלפים עד חמשת אלפים איש, והיום ראיתי בשדן "דבר", שבשנה הבאה יעלו חמשים אלף עולים ארצה. בעתון מדובר על ארבעים עד חמשים אלף עולים, ולמעשה יעלו ודאי שלושים עד שלושים וחמשה אלף בלבד.

השר י. אלון: השנה יעלו עד שלושים ושניים אלף עולים.

רה"מ ל.אשכול: מה קורה כאשר באים עולים כאלה ארצה? כיצד נקלטים הם בשוק-העבודה?

השר י. אלמוגי: בשוק העבודה של האקדמאים עדיין מצפים להם. בתעשיה האויריה - יש אדם מיוחד בחו"ל המגיס אותם.

רה"מ ל. אשכול: האם שמעתם את אשר שמעתי וקראתי אני, וזה פורסם גם ברדיו: הפתלוג של בית החולים שערי-צדק מת, ומביר אני את הפתלוג החדש, שבא במקומו, והוא איש דתי. היה כנס ובאו גויים לנחלתנו, ושמאו את אחליך, ישראל.... אחמול נזכרתי בזה. לקחתי ועיינתי בפרק ע"ט בתהילים, ונפלא היה לקרא זאת.

השר י. ברזילי: אני חושב שהואפיצטרך לעזוב, וזה יהיה סופו של הענין.

השר י. אלמוגי: אשר לאקדמאים - יש לנו הסכם בענין זה. כאשר המדובר במקצועות טכנולוגיים - חסרו לנו אלפיים איש. אלה הבאים מפקולטות למדעי-הרוח ומורים אקדמאים - מצבם קשה . עלינו להביא אותם להסבת-מקצוע וזה דבר שאינו קל. גם בין הישראלים ישנם כיום כשבע-מאות אקדמאים מחוסרי-עבודה, מהם עורכי-דין, בוגרי מדעי-הרוח ועוד. אלה מהווים חלק אחד. החלק השני, אלה אנשים בלתי-מקצועיים; גם אלה מתחלקים

לשני חלקים. החלק המבוגר יותר (רה"מ ל. אשכול: מה פירוש "הסבה"?)

אחן דוגמא: מדוע לא יוכל עו"ד להיות רואה-חשבון, למשל? בכרמיאל נפגשתי עם קבוצת צעירים, עשרים וכמה אקדמאים, שבאו מארצות-הברית, וביניהם ששה מורים. אחד מהם מורה לפיסיקה וכבר נקלט בעבודה. כל השאר חייבים בהסבת מקצועם, ופניגו אליהם בענין זה. הדבר אינו פשוט ולא קל.

חלק שני קשור בפועלים בלתי-מקצועיים. ישנם מהם שהם בגיל גבוה, באו מרוסיה וארצות דומות. אנו שזרים במקומות מסויימים שיקלפו אותם בעבודה. יש מהם בעלי-מקצוע אך לא רוצים לקלוט אותם בשדה מפאת גילם הגבוה. אנו עוזרים להם, בחלקו על-ידי שכר שניתן על חשבוננו, ותוך כדי עבודתם מקווים אנו שייקלטו. חלק מהם מעבירים אנו ל"משקם", והם מקבלים שם משכורת. הם עובדים בחלקם בעיריית ירושלים ובעיריות אחרות, אך עבודה זו אינה מקיימת אותם, ובזאת עוזרים אנו להם במסגרת "המשקם". אנו משלמים הלק משכרם ובצורה זו נקלטים הם בעבודה.

החלק הצעיר יותר נקלט בהכשרה מקצועית או בעבודה.

בהמשך לדברי קודם לכן, בנושא התעסוקה, עלי להוסיף: אילו יכולתי להשקיע כסף בהכשרה מקצועית בשחים, לא בצורה בה נעשה הדבר עתה- היה זה חיובי ביותר. עתה משקיעים אנו מיליון חמש מאות אלף לירות בשנה זה. אילו יכולים היינו להשקיע יותר - היינו מביאים לכך, שרבים מאלה העובדים כאן - היו עוזבים את הארץ. ברור לנו שלא ייקלטו במשק שלנו, ונסיוננו למדנו, שהואיל ובשאר הארצות - הפער בין בעל מקוע ושאינו בעל-מקצוע הינו גחל מאד, לכן במידה ורוכש הצעיר מקצוע - אם נגרות או דבר דומה, מיד עוזב הוא את הארץ ונקלט מחוץ לגבולותיה.

עתה לומדים אצלנו 1200 איש, ופירוש הדבר - שנים-עשר אלף ימי לימוד.

השר י. אלמוגי:

אני מתקדם כאן בשני קווים: ברגע שהקמנו את הלשכות, תוך חודש ימים נשחלש על המצב, שלא תהיה נהירה בלתי-מאורגנת למקומות השונים. כל מי שנשלח על-ידינו מהלשכה לתוך הקו הירוק, הכוונתו מתואמת עם שרות התעסוקה. אנחנו יכולים ללכת לפי שני קווים מקבילים: קו אחד - מטרתו לעורר כחות עבודה רדומים במדינה. העליה לא תוסיף לנו כאן, גם אם יהיה הקצב שלה שלושים או חמשים אלף בכל חודש ונצליח לקלוט את כולם. הבעייה העומדת בפנינו עתה בארץ, היא כיצד להכניס למשק חמשים או ששים אלף יהודים נוספים, שיהיו במעגל-העבודה. לפי מיטב הכרתי - אפשר להכניס ארבעים אלף נשים נוספות לעבודה, אך בעייה זו אינה שייכת לשולחן הזה. קבלת שנים-עשר אלף או שלושה עשר אלף איש מיהודה ושומרון - לא יהווה הפרעה להעלאת הכחות הרדומים על פני השטח. אך במידה ולא נצליח בהעלאת הכחות הרדומים - נעמוד בפני ברירה של שיתוק חלק מהמפעלים, כי בסקטור של תעשייה-השירותים אין מספר מספיק של עובדים, והוא הדין בקונפקציה תעשייתית, עקב זאת מתעכב היצוא, והוא הדין באלקטרוניקה. לתעשייה הקשורה באלקטרוניקה לא אכנים פועלים ערבים ולכן אין היא תלוייה בהבאת עובדים מהשטחים למדינה. בשטח הקונפקציה התעשייתי - כל כוח אדם נוסף הנכנס לעבודה פירושו - הגברת היצוא. על כן הנחיתי לפי הקו, של אישור העסקת שנים-עשר או שלושה-עשר אלף איש מהגדה xx שיעבדו אצלנו ובקו מקביל לזה ייעשו מאמצים לעורר כחות רדומים במשק הישראלי.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> xx xxxx xxx xxxxx מדבריך יוצא, שאם מכשירים אנשים, מעבירים אותם ממקצוע למקצוע, פירוש הדבר שאלה בני-אדם שיש להם קצת שכל בראש, ואז, לאחר שיושקע בהם מאמץ וכסף - יעזבו את הארץ. הרי זו תופעה שקשה להשלים אתה.

<u>השר י. אלמוגי:</u> דברתי על ערבים שיעזבו את הארץ אחר שיוענק להם ידע במקצוע מסויים. לכן חושב אני שכדאי להשקיע בהם כסף.

השר י. אלמוגי:

לכן סבור אני שכדאי להשקיע כסף באלה, כי הם בדרך-כלל צעירים והם גוררים אחריהם את משפחותיהם.

רה"מ ל. אשכול: בתקופה האחרונה שמעתי שהשבילים סגורים ואין הגיקה של ערבים מהארץ, לא לארצות השכנות ולא מעבר לים.

השר י. אלמוגי: אני מסתמך על דעת הבקיאים בדבר. ראיתי בקלקיליה בחורים צעירים, מגיל 18 ועד 25 שנה, וחשתי שהם לומדים את המקצוע על-מנת למצוא מקור-פרנסה בארץ אחרת.

תא"ל ש. גזית: הנתונים שלנו מתייחסים בעיקר לבעלי-מקצוע מהתקופה שקדמה לשלטוננו בשטחים.

נתחיל בגדה המערבית: היה שם תהליך בלתי-פוסק, במשך חמש-עשרה השנים האחרונות, של יציאת-אנשים מזרחה. יצאו בעלי-מקצוע. זה הגיע למספרים גבוהים - עד 250,000 איש. כל בעל-מקצוע מצא לו העסוקה במקום כלשהו אחר, ופנה ויצא לאותו מקום. מתוך חמשים אלף אלה שעזבו את הרצועה בתקופת השלטון שלנו, הבדיקה הראתה, שבשלב משון עיקר היוצאים היו צעירים שלמדו מקצוע במסגרת בתי הספר של אונרא. אחר-כך הצטרפו אליהם בני-משפחתם. התהליך מראה, שבעיקר יוצאים צעירים ובעבור כמה חדשים מצטרפים אליהם הנשים והילדים. כיום ישנה סגירה כמעט סופית של הברז, אם כי יוצאים עדיין כחמש-מאות עד שש-מאות נפש בחודש, שאינם מופיעים בטבלת המהגרים, אלא כמבקרים היוצאים בצורה זו או אחרת מזרחה, ועדיין נמצאים הם בקטגוריות אלה של המסתדרים בחוץ.

רה"מ ל. אשכול: כלומר, הנך מאשר, שגם עתה, אילו הכשרנו מספר רב יותר של בחורים למקצועות אלה או אחרים - היתה היציאה גדולה יותר.

תא"ל ש. גזית: בתנאי אחד, שלא תהיה התנפלות על ~~הסוג~~ סוג זה של בעלי-מקצוע בשטח ישראל. יתכן שיהיו מבוקשים כל כך אצלנו, שיחליפו

תא"ל ש. גזית:

שמוטב להם להישאר ולעבוד כאן מאשר לנדוד לכוויות. לפני חצי-שנה חסרים היו רתכים לצינור הנפט וסיפקנו כאלה מהרצועה.

השר ז. שרף: האם אין שליטה על הדבר הזה?

תא"ל ש. גזית: יכולה להיות שליטה על העניין הזה.

השר י. ברזילי: הערה לנושא המדיניות החדשה, ששמענו עליה כאן: שאלתי בראשית הישיבה שאלה חשובה מאד, כלומר: אילו היה מצב כזה, ש שאנשים היוצאים לעבודה אלינו, או מקבלים עבודה במקום כלשהו - מוצאים היו מרשימת הפליטים - עלול היה הדבר לעניין מבחינה פוליטית והיה זה מעניין אותנו גם מבחינת האפשרות לצמצם רשימת הפליטים.

למעשה אין הדבר כך: גם אם מעסיקים אותם בעבודה - אינם נמחקים שמותיהם מהרשימה, ולכן איננו זוכים הרבה מעניין זה.

מצד שני, תועלתה שאלה נוספת, - מה קורה באמת עם העליה המגיעה ארצה. ברור שעליה המגיעה ארצה,כאשר אינה מסוגלת להוות אלטרנטיבה ברורה לעבודה הערבית, אינה מביאה לפתרון כלשהו בבעיה ומה עוד, כאשר אין מפנים כלפיה לחץ, למען ייעצא ולו גם אחוז אחד מתוכה, שיופנה לעבודת-כפיים. אנחנו נכנסים למצב בו עבודת-הכפיים תבוצע על-ידי ערבים בלבד ובעיקר של אלה הבאים מהשטחים; ולעומת זאת, העליה שתבוא ארצה - לא תתרום ולו גם אחוז אחד סביר, לפתרון הבעייה הזאת.

אני רואה בתופעה זו סכנה כפולה: א. סכנה מבחינת העליה ואופייה וצורת קליטתה בארץ; ב) סכנה מבחינת היות גוש גדול של ערבים, המונה אלפים רבים (ומי יתקע לנו כך שאמנם יסתיים הדבר בשנים-עשר אלף בלבד?) שמספרם עלול להגיע עד עשרים וחמשה אלף. אינני מניח שיהיה לחץ, כפי שנעשה הדבר בעונות הקשות של קטיף וכו' במשקים, כאשר נעשה גיוס בלתי רגיל של כוחות-עבודה, להספיק את העבודה העונתית.

אותם ערבים, שיועסקו במשקינו - תהיה להם הוויה כפולה

השר י. ברזילי:

בשטח העבודה במשק היהודי, ובהווי חייהם כאשר מוזרים הם לבתיהם אחר-יום העבודה. שם יופעל עליהם לחץ פוליטי וכל-מיני לחצים אחרים. בסיטואציות כאלה מסובכות עלולים הם להוות אלמנטים לגמרי לא-מועילים בשבילנו.

נדמה לי שזו סוגיה שאיננו יכולים לנהוג בה לפי קווי ההתנהגות הכלכלית בלבד. מצד שני - אין זה דומה להכשרה מקצועית. אם נכון הדבר ש על-ידי עידוד ההכשרה המקצועית - מעודדים אנו את ההגירה - כדאי לנו הדבר וחייבים אנו להשקיע כספים מרובים בכיוון זה.

השר אלמוגי אמר: כל זה טוב ויפה בתנאי שנוכל להשתלט על הענין בכחותינו. אני מניח שיכולה להיות כאן שליטה, אמנם לא במאה אחוז, אלא צריך לעשות ע הכנות בכיוון זה.

לכן, איני יודע אם אמנם הכל בידינו; איננו מהווים עתה משק מתוכנן על כל יחידותיו, אבל במידה ורוצים אנו לכוון את הדברים - עלינו לדאוג לכך שיהיה מינימום עבודה ערבית שיועסקו בה ערבים מהשטחים המוחזקים ומכסימום הכשרה מקצועית ותעסוקתית ואולי גם בתוך הגדה עצמה ניתן יהיה לפתח משהו עבורם.

<u>השר י. אלמוגי:</u> בישיבת הממשלה החלטנו, שכל מי שרוצה להקים שם מפעל - יקבל על כך אישור ועדת השטחים.

<u>השר י. אלון:</u> הוא יקבל לכך אישור.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> יתכן שהערבים יקימו מפעלים.

אגב, אותם 12-13 אלף ערבים - האם באים הם מהשטחים המוחזקים, או אלה ערבים ישראלים?

<u>השר י. אלמוגי:</u> לא. אלה ערבים מהשטחים בלבד. (וגם לא ממזרח-ירושלים). במזרח ירושלים סודרו בעבודה # ## כארבעת אלפים איש, אך קצתם שם בעייה, ש הם לומדים מהר, והם למדו על קיום עבודה-יזומה. עד למני חודש

חשר י. אלמוגי:

חוד ש ימים עבדו כשמת אלפים איש מהם בעבודה יזומה. מצד שני, באו אנשים מרמאללה ובית-לחם לעבוד בירושלים ומספרם הגיע ל-110 . אחר-כך למדו שישנם מוגבלים וישנו "המשקם" וישנה דרישה לעבודה. אילו הלכנו בשטח הערבי בדרך זו של מוגבלים ו"המשקם" ניתן היה להגדיל עתה את המספר לחמשים עד ששים אלף איש אשר זוכים היו לקבל מאתנו כספים תוך עשרים וארבע שעות.

במזרח ירושלים מתכוונים אנו להפסיק את העבודה היזומה לגמרי, וזאת נעשה תוך חשבועיים הקרובים. לשכת- העבודה שם מאורגנת ומסודרת ורשומים בה כארבעת אלפים איש. בנין-לשכת-העבודה שם שייך לועדת שביתת-הנשק מהצד הירדני.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> כמה ערבים עובדים שם מהצד שלנו?

<u>חשר י. אלמוגי:</u> אין שם מחסור בעבודה. עובדים רבים מועסקים במשק הישראלי. אני מעריך שמתוך עשרת אלפים פועלים העובדים בבנין במשך ארבעת החדשים האחרונים, כשבעה או שמונת אלפים הינם ערבים. מהם אלף מהגדה ושבעת אלפים - ישראלים.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> באיזה מקום אמרתי בזמנו שכשלושים עד ארבעים אלף ערבים העובדים במשק היהודי, מכל הקטגוריות, באים מהשטחים המוחזקים. מסתבר שלא הגזמתי בדברי אלה.

<u>חשר ס. דיין:</u> איני יודע אם נחליט ביחס למגמות של ענייני-עבודה, או שהדבר ייעשה במסגרת הדיון בממשלה.

לדעתי השאלה עומדת בשלושה סעיפים הקשורים זה בזה. יש למעשה שלוש שאלות, והן: אפשרות האבטלה (ועל ענין זה עידוד ההכשרה המקצועית - אין חולקים). אני בעד זה שנרתום את רוטשילד לענין זה, כי המדובר בהשקעות גדולות למספר לא גדול ביותר של אנשים. אתה מעניק הכשרה מקצועית לאדם מסויים, עד אשר מוכן הוא לצאת לשוק העבודה והמדובר בכמה מאות אנשים בכל שנה.

השר י. אלמוגי:

<u>השר י. אלמוגי:</u> השנה יכולים לגמור כמה אלפים.

<u>השר מ. דיין:</u> כדאי לפתוח בחי ספר, בהם יהיו מורים ומדריכים. בעניין זה אני בעד תכנית מכסימום. אמנם, ישנה עתה הגבלה החלה על תושבי עזה לצאת לחו"ל, אבל חושבני שנתגבר גם על כך. יתכן שנוכל להוציאם דרך קפריסין. עתה אין ממשלת-ירדן מאפשרת לתושבי עזה, שאינם נתינים ירדניים לצאת את עזה בכיוון אליה. אך במידה ויעברו את ההכשרה המקצועית המתאימה - יוכלו לצאת אם דרך קפריסין או בדרך אחרת - לארצות אחרות, על-מנת להגר אליהן.

אם איני טועה, הרי בעניין זה אין חילוקי-דעות בין הנוכחים כאן. קיימת שאלת העבודה ובעיית ההזמנות הנעשות שם משעם ישראל, ושתי אלה קשורות יחד. בשאלת העבודה ישנם שני אלמנטים, אותם עלינו להביא בחשבון: 1. אפשרות של אבטלה בשטחים; 2. מתיחות בטחונית, כתוצאה מהאבטלה ומזה שאינם עובדים כאן. או שעובדים הם כאן, ואז, כאשר אוסר אני עליהם זאת - קמים הם בבוקר מחוסרי-עבודה וזה מביא למתיחות.

אם ישנם חברים הסבורים, שמין דבר דומה לזה עומדים להכניס את הגדה ואולי גם את עזה - השאלה אינה צריכה להטרידנו. אבטלה ומתיחות, - שני אלה לא צריכים להרתיע אתנו. אך אם מישהו סבור, שבפחות מתכנית המינימום של שלום שלנו לא נזוז משם, והמינימום של שלום שלנו לא נראה להם היום, שאז נשאלת השאלה כיצד נחייה יחד למשך תקופה ארוכה, במידה ולא נגיע להסדר קו-גבול חוצה, לפיו הם חיים בנפרד ואנו חיים בנפרד; ואז יש לדבר הזה חשיבות רבה, ולו גם בכפרים קטנים במו חלחול ודומיו עובר אתה ומוצא חמשים שאבאב היושבים ללא-מעשה.

במקרה משחלב כאן גם ענין העונתיות, כי בעונת-הקיץ יש להם קצת יותר עבודה, אם זה בעונת הקציר או בעונות הפרי, הקטיף וכו'. פחות עבודה יש להם בעונת החורף, כאשר אצלנו קיימת עונת הקטיף של ההדרים.

מי שסבור שהנטל המשקי אינו מעניין אותנו ונצטרך לעשות

בכיוון עבודות יזומות שתקפנה כמה אלפי עובדים - הרי שצריך להכין זאת. ואז ניווכח כמה מכביד הדבר עלינו ומוטב להיפטר מעול זה. הוא הדין, כאשר הדבר גורם למתיחות בטחונית, ואז ודאי שצריך להחמיר ולהיפטר מזה.

כל מי שסבור שכך פני הדברים וזו גישתו - הנימוקים שלי לא יסברו אזנו. אבל אם מישהו חושב שאיננו רוצים להגיע לאסקלציה, ומצד שני להחזיק בזה עד שיסתדר משהו - אזי מסקנתו צריכה להיות שיש לחפש דרכים כדי למנוע את הנטל המשקי והבטחוני של ערבים המסתובבים ללא-עבודה.

ישנה בעתונים תמונה של ערביות הנושאות על ראשן חצץ, בשכר של 2.5 לירות ליום עבודה. זה אבסורד, אבל לא הייתי רוצה שהמשק הציבורי יתן להן חמש או עשר לירות ליום עבודה. לעומת זאת, במידה והשוק הפרודוקטיבי יכול לקלוט אותן, אם על-ידי מכירת ירקות או תפירה, - מוטב כך מאשר השתכרות של 2.5 ל"י ליום עבודה, הגר המעלה את מודד-החום של המתיחות הבטחונית.

אני אומר את הדברים האלה מבחינת ההחך הזה שלהם, כי אם רוצים אנו לחקל או להכביד - כאן טמון המפתח לכך.

ב. אינני מייחס חשיבות כקליפת השום לסיכון הבטחוני הטמון בכך, שהם עוברים את הגבול אלינו. קודם-כל, מבחינה סטטיסטית, גם עד עתה, הפגיעות מוסחות צדקת גישתי, כי היכן היו הפגיעות: נזרק רימון למערת-המכפלה. הם אמרו שישנו טרוריסט, או בחור מחברון, שהחליט לזרוק רימון ביהודים, וניסו לעשות זאת בקולנע "מרכז" או בספרייה האמחקרית או בשוק "מחנה-יהודה". אותו אדם, שהגיע עם מכונית התופת או שירצה לזרוק רימון במקום זה או אחר - אינו מחוסר-עבודה. מי שהולך לעבודה, כאשר שמו וכתבתו ידועים, לא יעשה זאת, אלא ילכו לבצע את הדבר אנשים שהם כבחינת אנונים בשבילנו. לאדם כזה אין בעיה כלשהי לעבור את הגבול כיום.

לכן, קראתי אמנם את מאמרו של אאאא פרידמן ילין-מור, על הפועלים העוברים את הגשר או את הגבול, ועל חשש זה, ובכל זאת - במקום

השר מ. דיין:

אוכל - יהיו רימונים. כיצד היה הוא מפקד לח"י בזמנו - איני יכול להבין. האדם ההולך עם סל מלא רימונים לזריקה, לא ילך למקום-עבודה מסויים. אותו אדם יבחר במקום הנוח לו ויסתלק לאחר מעשה, וקודם-כל יבטיח עצמו במני זיהוי וידאג לאנונימיות שלו. דבר זה חל גם על מכוניות. מכונית שיודע אתה מי בעליה ומי הנהג בה, היא האחרונה שבעליה יהפוך אותה למכונית-תופת. מכונית-תופת תמיד תהיה גנובה, או שלא יהיה ידוע מי בעלה או הנוהג בה.

כמובן, איני מציע אף לרגע אחד, שעל-ידי עבודה מהגדה או מהרצועה נהרוס את חשוק שלנו בארץ, או שנעשה זאת בצורה בלתי-מבוקרת, או כולל מעבר מקום-המגורים.

אלה שלושת הלאוים שמציע אני להקפיד עליהם בלי סוף. לא צריך לאפשר מעבר-מגורים הנה, לא יתכן שייעשה הדבר ללא ביקורת אישית, מי החולך לעבור והיכן, ולא צריך לתת לדבר שיהרוס את שוק-העבודה שלנו. כי גם אותו דבר חיובי, של מפגש בין אנשים, שיתברר שהם מכורים ועבדים שלנו, גם זה יכה אותנו בקרב הציבור שלנו. אבל במסגרת שלושת הלאוים הללו, במידה ונשמור עליהם ואם לא יעברו לגור כאן, והמעבר שלהם הנה מבוקר ונעשה בהסכמת האיש, לדעתי - צריך לעשות זאת.

כל מי שעובד - יש לו אינטרס שיימשך השקט, כי אחרת מפסיד הוא את מקום-עבודתו.

שאלה שניה, שמציע אני לא להתעלם ממנה ולא להתחמק ממנה, והיא קשורה בזה וגם לגופא: זה ענין חזקנות העבודה שם.

נניח שאחר שמתקבל ערעורו של השר ספיר, שדרוש אישור, כדי לתת הלוואה ובטחונות פוליסיים, נניח שבגלל הביורוקרטיה או מגמות מסויימות, לא יינתן אישור כזה, כי מה שהוחלט, שהממכות עוברת לועדת-השמחים (זו שהיתה בידי שר המסחר והתעשיה), והפרשי השכר הם הגורם המעודד העיקרי כאן. לא הייתי רואה את הענין העיקרי בבטחונות פוליסיים או הלוואות.

השר מ. דיין:

לא מספיק הדבר שלא יינתנו על-ידינו הלוואות או עידוד, אלא צריכים אנו להחליט החלטה שלילית האומרת: איננו מרשים אאאאא לביה"ח "אתא" להזמין עבודות-תפירה בשכם, במידה ורוצים אנו להפסיק זאת.

השר ז. שרף: מדוע להחליט כך?

השר מ. דיין: אומר אני שלא מספיק שנגיד ששאיננו נותנים בטחונות, כדי שהדבר לא ייעשה, אלא עלינו לקבל החלטה פוזיטיבית-נגטיבית, שמחליטים אנו שאת הדבר הזה יש לאסור. זה קשור גם בענין העבודה: אם באותו הזמן לא ניתן להם לעבוד בישראל - אותם פועלים משכם יציעו שכר-עבודה נמוך יותר כדי לקלוט את ההזמנות שם. כך שכאן ישנם כלים שלובים מאד, שעבודות רבות שתכלולנה מפעלים שלמים - תנדודנה לשם.

מוכן מאליו שבמצב כזה, בעל התעשיה שם יקנה את המכונות שהוזמנו בגרמניה בשביל התעשיה בארץ, שהושבתה. (ואת זאת עשה כבר בעל-מפעל בביה-לחם, העוסק בגילופי-עץ.) אין כל ספק כאן שהשוק יעשה את שלו.

עלינו להחליט להגביל או למנוע מהם לעבוד כאן ולהגביל או למנוע הזמנות משם. ואני איננני בעד שני אלה גם יחד: אני בעד זה שהדברים ייעשו בביקורת והגבלה, אבל לא צריך ליצור זאת, אלא אם סבורים אנו שתוך זמן קצר עומדים אנו להחזיר את הגדה, את עזה וכו', ואז לא אכפת לנו שתהיה מתיחות כזאת.

במידה וישנה אפשרות של קיום תקופה ארוכה של חיים יחד, צריך לראות את האלמנטים האלה כאלמנטים הבולמים עליית מתיחות בטחונית.

השר ח. גבתי: השר ברזילי שאל שאלה: העסק הזה עלול להתפתח ולגדול מעל לשנים-עשר אלף. הש ר אלמוגי אמר, שהדבר בידינו; ברצוני לדעת מה פירוש הדבר: מה שמסר לנו השר אלמוגי כאן הוא, שיש צרכים כאלה ואחרים והדבר מביא לכך שבעוד חדשיים-שלושה - יהיו שנים-עשר או שלושה עשר אלף מועסקים ערבים הבאים כהשטחים. יתכן שבעוד שלושה חדשים יעלה מספרם לעשרים אלף.

השר ח. גבתי:

בשביל הדבר הזה לא נחוצה הממשלה ולא ועדת־שרים כלשהי.
לדעתי, תפקידנו הוא לקבוע באיזה קצב מוכנים אנו להבטיח את הכניסה של פועלי הגדה אלינו.

אין לי ויכוח עם משה על כך, שעלינו לעשות הכל שאנשים בגדה יהיו עסוקים ולהוריד בדרך זו, את המתח שם. יחד עם זאת, חייבים אנו לראות גם את מגמת ההתפתחות, לאן מוביל הדבר. אני סבור שאם נלך בדרך זו, יהיה זה בניגוד למה ש־אמרת, שתפקידנו לעורר עתה כחות־עבודה רדומים בארץ. ברגע שיש לך אפשרות להעסיק עשרת אלפים איש, הם ימשיכו לישון ולא תעוררם. בקטיף דרוש לך כוח־עבודה נוסף, אך כיצד ביצענו את הקטיף לפני שנה או שתיים? עדיין אין לנו מיליונים רבים של תיבות, נוסף על אלה שהיו בשנים קודמות. אך מה היינו עושים בתקופת הקטיף, לולא היתה מלחמת ששת־הימים? האם לא היינו אוספים את הפרי גם אז? אין לי ספק בכך, שהפרי לא היה נשאר על העצים; ועל כן סבור אני, שעלינו לקבוע לנו אילו שהם סייגים. איננו צריכים להשאיר את הענין למשחק חפשי של היצע וביקוש.

עלינו לקבוע מסגרת, שבתחומיה נעשה כל מאמץ להפעיל כחות־עבודה שישנם בארץ, ולקלוט פועלים מהגדה בגבולות מסויימים, שנקבע לעצמנו מראש.

אני מבכר עידוד מסירת העבודה לביצוע בשטחים עצמם מאשר הבאת הפועלים הנה. מוכן אני לעודד זאת, למרות ראייתי מראש את התסבוכת שעלולה לצמוח מהפרשי שכר־העבודה. כאשר נמצאים אנו כיום במצב, בו קיים מחסור באנשים מוסב לנו לעודד מסירת העבודה למפעלים הקיימים שם, גם אם אין לנו ביקורת על שכר־העבודה, שעלול להיות נמוך יותר מאשר אצלנו, ושיאפשר עשיית דברים באותם מפעלים, שבהתאם לשכר העבודה אצלנו - לא נהיה מסוגלים לעשותם. ישנו תמיד ייצור שולי, ששכר העבודה שלנו אינו יכול להרשותו, בעוד שבשכר עבודה נמוך יותר - ניתן לעשות זאת.

הש ר ח. גבתי:

ועתה מגיע אני לכך, שלמעשה צריכים היינו לקבוע את הדברים על-סמך חישובים מדוייקים יותר ומבוססים יותר. עלינו לקבוע מכסה, שלקראת חצי-השנה הבאה מאפשרים אנו אותה וקובעים שאין לעבור אותה, וזאת מתוך ראיית הסכנות הצפויות מפריצת השערים ומתוך ראיית סכנות שאין להתעלם מהן, כאשר בינתיים יוצאים יהודים ממעגלי עבודה מסויימים, ואין להחזיר את הגלגל אחורה.

לכן בקשתי זו מופנית אל שר העבודה, שימציא לנו חומר מבוסס יותר, על הצרכים של המשק, ובהתאם לכך ובכדי לספק כל הצרכים - נקבע את המסגרת בה מוכנים אנו לפעול.

באשר למסירת עבודות לשטחים שם, אני בעד זה שננהג בליברליות רבה מאד, ונאפשר להגדיל אפשרות התעסוקה ככל האפשר גם שם.

השר מ. קול: היה לי הרושם ששר העבודה הציע ללכת בדרך זו, המסודרת. בפעם אשר בועדת השרים לענייני כלכלה להעסיק חמשת-אלפי פועלים מהשטחים בעונת השפל.

השר י. אלון: ההחלטה התייחסה לתקופות עונתיות, ולא דובר על תקופת-שפל.

השר מ. קול: היה אז מצב אחר בשטח העבודה בישראל.

על כל פנים, המצב בישראל היה שונה בשטח שוק-העבודה, ואם מדובר על עשרה או חמשה-עשר אלף, שיעבדו במסגרת הקו הירוק, הלוואי ונוכל לעמוד בכך, מבחינת השמירה בלבד. אני בעד השתדלות בענין זה, אבל איני רואה בכך מספר גדול כל כך, שיש בו כדי להפחיד אותנו. כאשר קבלנו הצעות יגאל אלון בועדת השרים לענייני כלכלה, היתה עדיין עבודה יזומה בישראל.

רה"מ ל. אשכול: זה מדבר דוקא נגדך. את העבודה היזומה צמצמנו ונכנסו יהודים לעבודה. זה צריך לעשותנו חלויים פחות בקבלת עובדים כאלה.

השר מ. קול: אבל ישנה התפתחות במשק ויש ביקוש גדול לידים עובדות.

השר מ. קול:

~~הקבוצה~~ ~~ה~~הערבים להם מוכן הוא לתת בינתיים את הרשיונות, לא יבואו במקום אלה שנכנסו למשק, כתוצאה מהוצאתם מהעבודה שם. אם לא כך, הרי שצריך הוא לפקח ולשמור שלא יקרה הדבר.

אני הנחתי הנחה, שזה היסוד לכל הענין, ורק כך אפשר לבצעו.

השר י. אלמוגי: אני מדבר על מספר הנע בין אחד־עשר לשנים־עשר אלף, מתוך ארבעים אלף מבקשי־עבודה.

השר מ. קול: צריכה להיות עקביות ליד שולחן זה, שהוא שולחן הממשלה. איני רוצה שהם יהיו מיואשים וילכו אל שורות ה~~פתח~~'. אם אומרים היינו שצריך לתת להם חינוך מקצועי, הרי שצריכים היינו ללמד אותם מקצוע שיעודד אותם להגר מכאן. סביב אידאה זו, ודאי שמאוחדים כל היושבים סביב שלחן זה. יחד עם זאת צריך לבחור במקצועות המתאימים, כי לא כל מקצוע מעודד להגירה.

יחד עם זאת, אנו רוצים שיהיו מועסקים באשר הם, אלא איננו רוצים שיועסקו ~~ממ~~מספרים גבוהים מדי אצלנו, ואני בעד ביקורת חמורה יותר, שתמנע הצפת המדינה בעבודה ערבית.

הדבר צריך להיות מבוקר, כפי שהציע השר אלמוגי ועליו לעודדם בשטחים שלהם לעסוק בכמה עבודות, אם על־ידי מסירת הזמנות, או הקמת מפעלים אצלם. אינך יכול להביא לכך, שלא כאן ולא שם יעבדו, ועליך לתת להם פתרון כלשהו בשטח זה. איני מאמין שיהגרו מחוך יאוש~~ם~~, אלא ודאי יפנו במספרים ~~משמעותיים~~ גדולים יותר לשורות ה~~פתח~~' או לארגוני־טירור אחרים.

ועתה, לבעיית אנשי הצוואון הלבן: הגוף המתסיס ביותר שם ובעיקר במזרח־ירושלים, אלה אנשי הצוואון הלבן. על שר העבודה לחשוב במיוחד בקשר לאלה, כאשר מדובר על הקניית מקצוע, כי זו האינטליגנציה שלהם וזו שכבה דקה מאד, והם נמצאים עתה במצב חמור. כל התנועות בקרב האוכלוסיה הערבית מתנגדות לקיומה של ישראל, ותנועות־הטירור ניזונות בעיקר מתוך שכבה או ציבוריות זו.

השר מ. קול:

בעניין זה מוכרחה להעשות פעולה כלשהי. ואבקש את שר העבודה לחשוב בכיוון זה.

אבקש מאנשי רשות התעסוקה, שיתנו לנו תיאור, ויסבירו מה חושבים הם לעשות עם שכבה זו של ערבים.

ועתה, לגבי העובדים בקסיף: מדובר בעבודה עונתית. במידה ואיננו רוצים להציף את השוק שלנו בעבודה ערבית, עלינו לעודד הקמת מפעלים בשטחים שלהם, או קבלת הזמנות שתופנינה לשם.

<u>סר פונדק:</u> כל בתי הספר המקצועיים מוציאים בוגרים, שהינם נחשבים על קבוצה זו של אנשי הצוואון הלבן.

<u>השר י. אלון:</u> אנחנו שולטים בגליל ובמשולש הקטן כבר עשרים שנה. פרט לנסיון כושל אחד להקים מפעל תעשייתי בבקעה אל-גרבייה, לא הצלחנו לעשות את הדבר כאשר מדובר בשטחים שלהם. לא הצלחנו גם לפתח שיטת עבודת קבלנות-המשנה, בעבודות קונפקציה, וערביות נצרת ורמה לא נופלות בזה מערביות נבלוס ורמאללה. אני מודאג מתופעה זו, אך זו עובדה. הוא הדין לגבי עיירות-הפיתוח. בהיותי שר העבודה עשינו מאמצים לא קטנים לשכנע עקרות-בית לעבוד ולו גם חצי-יום במפעל טכסטיל. ערכנו נסיונות עם משרד המסחר והתעשיה לספק מקורות תעסוקה, בצורת מכונות תפירה לעקרות-בית. במקום אחד או שניים נמשך הדבר זמן מסויים, אך בכל האחרים - לא היגענו להישגים מרשימים. לא היתה התמדה בזה ולא ראינו תוצאות מרשימות.

לפני שנחליט לפתח עיסוק בקבלנות-משנה בשכם, אני תובע לבדוק אפשרות של קבלנות-משנה לעיריות-פיתוח וכפרים ערביים בארץ, שהם בתחום שיפוטה של ישראל.

דבר נוסף: החלטת ועדת השרים לעניני-כלכלה על העסקת ערבים בתחומי-השיפוט הישראלי - הוסיפה סייג אחד. אני מקווה שמשרד העבודה מקפיד עליו,

השר י. אלון:

והוא קובע חובת התייעצות באיגוד המקצועי. אין פירוש הדבר, שלאיגוד המקצועי ישנה זכות-ואטו כאן, אלא שחייבים להתייעץ אתו. מה שאמר השר בנוגע לעבודה עונתית וכו' - אלה דברי אלהים-חיים. עדיין זוכר אני, שפרדסנים העלו הצעות להביא פועלים מקפריסין הנה. אמרתי שאם יהיה צורך להביא מהחוץ - אציע לשנות עונות הלימודים בבתי-הספר, שיאפשרו לתלמידים לעבוד בקטיף-ההדרים. עד עתה לא נזקקנו לזה ולא לזה. יש בארץ פועלות רבות, שאינן עובדות במשך כל עונות השנה. אבל לשלושת חדשי-הקטיף והאריזה הן נחלצות ומתפנות מבתיהן.

חוששני שאיווצר תופעה, שבעלי פרדסים פרטיים וציבוריים יעדיפו את הפועל הערבי על פני הפועל היהודי, גם כאשר תהיה ברירה בידם. עם כל הערכתי את שרות התעסוקה וכיוצא בזה, השלימה קשה מאד בשטח הזה, ולמדתי מנסיוני, שלא היה מוכתר בהצלחות בלתי-רגילות במלחמה בראשיים מהמשולש הקטן.

דבר שלישי: עשינו עוול לשר העבודה, כאשר ביקשנו ממנו ערב הישיבה, שיציג בפנינו את הבעייה. אני סבור שעלינו לשמוע כאן את מנהל רשות תכנון כוח האדם. עלינו לשמוע על ההכנות בשטח כוח האדם לשלוש השנים הבאות. עלול להתברר לכם, שבעוד שנה צפוייה אבטלה לפועלים משוסים, ויהיה מחסור באקדמאים בישראל, וכן בפועלים מקצועיים.

אני מזהיר עצמנו במני ריצה לקיצוניות אחד או משנהו. אנו בעצמנו עושים תעמולה במקום שאין ידים עובדות, מעודדים חטיפת-פועלים. וזאת, כאשר לא מצינו עדיין את הפוטנציאל של כוח-האדם שברשותנו, בהשוואה לכל ארץ אירופאית מתפתחת, ביחוד בתחום תעסוקת הנשים.

לכן, הנתונים שקבלנו אינם מדוייקים, לדעתי. איננו יכולים לדון לפי התחושה שלנו בלבד, כי הענין רציני מאד.

דבר רביעי: אני נגד יצירת פרוספרות בשטחים המוחזקים. עד לפני כמה חדשים, כל ישיבת-ממשלה החלה בבשורות שהביא לנו שר הבטחון על מספר המהגרים לעבר-הירדן. עתה, לא רק שפסקה ההגירה, אלא עלולים אנו לעודד הגירת ערבים אל ישראל, תחת המוואות שונות.

השר י. אלון:

אני בעד קיום תעסוקה מלאה, כדי שלא ילכו-בטל, אבל לפי המושגים שהיו מקובלים עליהם עד מלחמת ששת-הימים, וכן - להתיר העסקת פועלים מהשטחים בתחום השיפוט הישראלי, לא לפי שיקול התעסוקה שם, אלא לפי המחסור בפועלים כאן וגם זאת - תוך בדיקה והתייעצות.

אני מציע קפדנות גדולה בשטח זה. יתכן שכדאי לנו ליצור עבודות יזומות, כגון סלילת-כבישים ועבודות-יער, ולהעדיף זאת על דברים אחרים.

דבר חמישי: לגבי הכשרה מקצועית, - אני כולי בעד. הייתי בעד זה גם כאשר הייתי שר העבודה. נכון הדבר, שבתקופת שלטון ירדן - רוב בעלי-המקצוע הגרו מישראל. אבל מיתכן גם תופעה הפוכה, שעם פתיחת השערים למין אינטברציה מסויימת, לא תהיה להם סיבה ללכת וישארו כאן, וזאת משום שנעניק להם שכר טוב יותר.

אני מציע לא לסכם, אלא לבקש לשמוע בישיבה הבאה הערכת כוח-אדם מפורטת יותר שתים-שלוש שנים קדימה, ואז נקיים בירור מלא ושלם בנידון.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> בכלל, קל יותר לדחות זאת טוב...

<u>השר י. אלון:</u> הערה: איני יודע אם תשתנה המצב בירושלים, אך חוששני שחלק ניכר מהעובדים בעבודות הבנין בירושלים המזרחית והמערבית, מאלה הבאים מהשטחים, אינם עושים זאת באמצעות שרות התעסוקה ואינם מקבלים את השכר המקובל בהסתדרות.

לדעתי, דבר זה הורס את שוק העבודה שלנו. כמו-כן, לא טוב שפועלי הבנין יפרו את החוק בשטח זה, כמקובל בשרות התעסוקה. צריך להשתלט גם על שדה פרוץ זה, ולהכניס בו ארגון וסדר.

חוק שרות התעסוקה מחייב פועל להישלח למקום-עבודה על-ידי הלשכה. אם באים הפועלים מבית-לחם וחברון, דרך ראיסים וקבלנים פרטיים, הם הורסים את מקום-העבודה המאורגן.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> לפי שעה, מקבל אני את המחשבה, שעלינו להמשיך בדיון זה.

רה"מ ל. אשכול:

ישנם מוקשים בשטח זה, ובכל הצעה שהועלתה רואה אני את הקשיים הצפים ועולים ממנה. התפלאתי על כך, ששר המסחר והתעשיה שאל למחר מדוע לא למסור עבודה לבית חרושת המוקם בשטחים.

השר ז. שרף: אין פועלות בישראל.

רה"מ ל. אשכול: אני מתפלא על כך. על כל פנים, לא ניכנס עתה מחדש לויכוח.

השר ז. שרף: מתחננים בפני פועלות בגדה, שתצאנה לעבודה.

השר פ. קול: "אתא" מזמין xxxxx בשכם עבודות קונפקציה.

השר ז. שרף: אנו עושים פעולה להבטיח את העבודה במטוויה בבית-שאן, שלא תחסרנה פועלות. במקום בו יש פועלות חפשיות - הן נחטפות מיד, כי חסרות נשים בעבודה.

רה"מ ל. אשכול: איני יודע אם צריך לסגור את המטוויה במקום זה או אחר. בטוחני שישנם מוקשים רבים בשטח זה. נכון הדבר, שאין כאן נימוק בטחוני, שהוא ראשון במעלה. אגב, במלים "ענייני בטחון" משתמשים בשני הכיוונים. מישהו אומר שכאשר יבואו פועלים ממזרח ירושלים, ישאו רימונים בסליהם. והאחר אומר: אם לא יועסקו בעבודה - מה יעשה הבן ולא יחשא? הוא מוכן יהיה להסיל רימונים, כאשר ילך מובטל. אך יודעים אנו היטב, שכדי להחדיר את מכונת התופת לשוק מחנה-יהודה, לא נדרשו עשרים פועלים, שיכנסו לתחום מדינת-ישראל...

על כל פנים, למי שעה נפסיק את הדיון ושר העבודה יעיין עיון נוסף בהומר ובינתיים יעבור חודש או שניים, ועונת הקטיף תעבור. אין לי ספק בכך, שנתונים אנו בנושא זה בסבך גדול של ענינים. אני כשלעצמי שמחתי על דבר אחד: אם משה ד'ין אומר, שבמידה ויהיו לומדי-מקצוע שיצאו לארצות אחרות, ובמידה ולימודים אלה יביאו ליציאת כמה מאות איש מכאן - יהיה זה דבר חשוב מאד בשבילנו. שמעתי שעלה מספר החוזרים ~~xxxx~~ על מספר היוצאים. האם נכון הדבר?

ש ר מ. דיין: כן, בעיקר אמור הדבר לגבי איחוד משפחות.

רה"מ ל. אשכול: והערבים שלנו מתחילים כבר שואלים: במה נפליגו לרעה?... מדוע לנו לא מאפשרים לאחד משפחות?...

השר ז. שרף: באה אל משרדי משלחת של בעלי-מחצבות בגליל, וביקשה לאסור הבאת שיש מיהודה ושומרון. הם טוענים שאינם יכולים להתחרות בשיש זה, כי הם משלמים ביטוח לאומי וקופת תגמולים עבור פועליהם.

רה"מ ל. אשכול: אם כן, הימים עוד יורונו מה עלינו לעשות בענין זה; יתכן שלא ניתן לעשות דבר.

המשך הדיון נדחה.

ש/7. הפגנות בשיקום ופיתוח קונייטרה:

תא"ל ש. גביתי: התחייבתי לפתוח, כי ד"ר ארנון אינו כאן, לצערי.

הבעייה בעצם די פשוטה: קיימת קונייטרה, וחיום היא בבחינת עיר-רפאים, כאשר מצד אחד יש בה כמה מתקנים ממשלתיים ומימשליים, משרדים כאלה או אחרים; יש שם מפקדה צבאית והעיר עצמה נפשה ומזוהמת, שסכנה בה מבחינה תברואתית; חולדות מתרוצצות בה ועוד.

יש פניות מצד כמה עשרות משפחות, המוכנות להתיישב שם. אנו מעכבים אותן בשלב זה, מתוך כמה סיבות: א. אין סידורים מתאימים לקלוט שם תושבים; ב. צריך להחליט אחת ולמכם מה רוצים לעשות בקונייטרה.

קיימנו דיון בנושא זה, ולפתוח מבחינה בטחונית - אין המלצה לראות את קונייטרה כמרכז עירוני הגדול ביותר ברמת הגולן, ולהתחיל שם בפעולות גדולות, לשוח שלושה-ק"מ מקו הגבול הסורי; הסורים עלולים לפתוח אחר באש מרגמות על העיר כולה, והדבר אינו פשוט.

מבחינה מכנית, כאשר מדובר בטווח ארוך, נשאלת השאלה אם כדאי להקים ברמת-הגולן מרכז עירוני. יתכן שקריית-שמונה יכולה לשמש מרכז כזה,

תא"ל ש. גזית:

כי קונייטרה קמה למעשה באותו המקום מתוך שיקול סורי כללי. היא היתה בעורף כחזית, שימשה מרכז שלטוני צבאי בעורף החזית של סוריה.

רה"מ ל. אשכול: ההתייעצות שלנו בעמק היתה ההיפרלנד שלהם..

תא"ל ש. גזית: ישנו צורך די דחוף במסגרת שרותים שתתקיים שם. דרושות שם סדנאות, תחנות-דלק, בית-מלון קטן, מרכז מסחרי ומסגרות, והייתי אומר שדרוש שם גם שיכון של כמה משפחות, העובדות שם ממילא. ישנו שם שלטון, צבא, מימשל ולכמה עשרות משפחות יש מקום שם בהחלט.

משרד השיכון עיבד הצעה קונקרטית להכשרת מושבת-מגורים בתוך קונייטרה. (רה"מ ל. אשכול: בטוחני שזו הצעה זולה...) לא. כרגע מדובר על הכשרת רובע למאה משפחות, שתשבנה שם (אזרחים, כמובן). מבחינה תקציבית, הערכתם הראשונה היתה, שמדובר בהשקעה של ארבעה עד חמשה מיליון לירות. זו אינה תוספת בתקציב, אלא משרד השיכון אמר, שזה ייעשה במסגרת כלל הפעולות והם יוכלו לבלוע זאת בצורה זו או אחרת.

רה"מ ל. אשכול: אותם אני מאד לשמוע, כשאומרים שאין הדבר מחייב תקציב, אלא אחר-כך מתחילים לדרוש זאת...

תא"ל ש. גזית: השאלה העקרונית היא, האם להתחיל להכשיר את השטח, ולקבוע מי יהיה בעל הבית על הענין הזה. אנו איננו בנויים להיות מעלי-הבית שם. וההצעה היא לתת למשרד השיכון את האחריות המלאה על ארגון הדבר.

רה"מ ל. אשכול: כמה בתים ישנם שם?

תא"ל ש. גזית: כרגע הוקמו עשרים וכמה בתים. מציירה כולה ישנם כמה אלפי בתים שהם ריקים לגמרי. חלק מהם טובים בהחלט למגורים.

השר י. אלון: אילו צריכים היינו לתכנן לעצמנו עיר, שתשרת את רמת-הגולן כעיר מחוז, לא היינו בוחרים בקונייטרה, כי היא עיר-ספר שהורה. אבל היא קיימת, ובדרך הטבע, אם לטמוך על כך, שהיקף האוכלוסין יהיה

השר י. אלון:

סך הכל של היישובים החקלאיים ברמת-הגולן, אזי יחיו שם מעט יהודים. אנו רוצים שיהיו שם יותר יהודים ועל כן, יותר מאשר מחזיקים אנו בה, היא מחזיקה בנו. אי-אפשר להרוס אותה ולא ניתן שלא ליישב אותה, ושתהיה נטושה, בלי לתת לה את התואר של עיר נפתית ובלי לייעד לה תפקיד מיוחד, לאפשר ליהודים ואפילו חיילים דרוזיים משוחררים, הרוצים להתנחל שם, שיתנחלו שם ולהחיל עליה כל אותם תמריצים המקובלים אצלנו, לגבי אזורי-פיתוח א"א, שהם בעדיפות ראשונה. ואז, במידה ויהיו זוגות צעירים שירצו להתיישב שם על אחריותם - בבקשה. יהיה אפשר מפעל תעשייתי שירצה לעבור לשם או לקום מחדש שם, באותם תמריצים - בבקשה. ואז הצרוף של מקרקעי-ישראל פלוס משרד השיכון, עלול לפתור את הבעיה.

ישנם שם בנינים רבים הראויים למגורים ושרותים, והצעתי היא שלא נזנח את המקום, אם כי לא אציע להשקיע שם השקעות רציניות.

<u>הש ר מ. קול:</u> אביע ספקות לגבי הצעה זו של ראש-הממשלה. אנו חיים בעולם של עדיפויות ואם מדובר עתה על השקעת מיליונים של לירות בקונייטרה, מה הדחיפות בעניין זה? הרי נאמר כאן, שתהיה זו עיר, שתתפתח בצורה בלתי-מסודרת. אם תשכן שם מאה משפחות, - לא נראה שמספרן יוכפל ויושלש כעבור שנה או שתיים. מדוע צריכים אנו למהר בעניין זה? - ישנה קריית-שמונה, ישנה שבריה, שיכולות לשרת בשלב זה את הנקודות ההתיישבותיות בגולן. אל לנו לרוץ לעניין דוקא עתה. אינני רואה שום סיבה, במצוקה התקציבית הקשה שלנו, שנמהר ונלך לקונייטרה ונשקיע בה מיליונים רבים של לירות.

<u>השר א. שרון:</u> אני מתנגד למה שאמר סגן ראש-הממשלה, וזהמטעם פשוט: אינני רואה את סוריה כמדינה שויתרה כבר על קונייטרה. אני סבור שאת קונייטרה צריך להחזיק לא מעט זמן כחזית צבאית. שם לא xxx

השר א. שרון:

נתחסלו ועדיין יהיו קרבות בינינו והסורים. על כן, לא הייתי מציע שנעשה שם דברים כאלה, ואם אפשר לבצר את העיר מבחינה צבאית - צריך לעשות זאת עד כמה שניתן הדבר, אבל לא לבסס כישוב אזרחי. אם נעשה זאת - תהיה ההגנה שלנו על מקום זה קשה יותר. רואים אנו עתה, מה קורה בישובים המצויים על הספר. כאשר יש במקום כזה מאה משפחות, המחליטות להתגורר שם, צריך להשפיע עליהן, לדעתי, שתעבורנה להתגורר במזרח-ירושלים.

השר י. אלון: אפשר לדעת היכן תשכון אותן במזרח-ירושלים?

השר מ. קול: תשקיע את אותם המיליונים בבניית שיכון במזרח-ירושלים.

השר א. שרון: האם יהיו דרוזים שירצו לשבת שם? אני שואל זאת, כי חלק זה של הארץ יהיה חזית צבאית, ונצטרך להלחם ולהאבק שם, והם יוכלו לעזור לנו בהתגוננותם בשטח. במידה ומוכנים הם לכך - לא הייתי דוחה אותם. על כל פנים, להביא את ישראל לכך, שתקים שם עיר, כאשר ידוע לנו שהסורים מצויים שלושה ק"מ משם, והם מכינים קו מאג'ינו כזה, כפי שידוע לנו, ומתבצרים בשטח ומתכוננים למלחמה חדשה, וזו דרכם במשך כל הזמן, - לאור כל זאת, לסכן שם משפחות ומפעלים - איני יודע אם נבון יהיה הדבר.

השר ח.גבתי: חושבני, שמשם לרמת הגולן, היות ובאמת אין ויכוח על הענין, שאמנם השטח הזה ישאר בגבולות המדינה, אזי חייבים אנו לתכנן את הרמה כך, שיתאים הדבר לצרכים ולמגמות שלנו בפיתוח חבל ארץ זה.

צדק השר אלון באמרו, שלנו אין צורך לבסס את עתודת רמת-הגולן על האוכלוסיה החקלאית בלבד. יהיו שם 2500 משפחות החיות מהחקלאות; אך עלינו להקים שם גם מרכז או מרכזים לפיתוח כלכלי נוסף. מצד אחד - יש לפתח את התיירות, הקשורה בהר החרמון וסביבתו. זה מחייב הקמת מרכז אזורי, שיענה על צרכי התיירות.

אמנם, ההתישבות שם אינה זקוקה למרכז. החלק הצפוני - יש לו את קריית-שמונה והחלק הדרומי - משרתת אותו טבריה. אך במידה ואפשר להקים שם

השר ח. גבתי:

מרכז עירוני, שיהיה מבוסס על מלאכה, תעשיה ולא בקונייטרה, אלא במרכז אותה התיישבות. ולמטרה זו - ישנו שם מקום, שיתאים לכל הצרכים האלה.

לא מתקבלת על דעתי ההצעה, שתיכנסנה לדור שם משפחות, כאשר משרד השיכון מקבל עליו את האחריות לטפל בכל צרכיהן. במידה ויש שם שלושת-אלפים בתים עומדים, ומדובר במאה משפחות, הרי שמונים או מאה בתים שיהיו משמשים מיושבים שם לא יפתרו את בעיית החורבה הגדולה הנשארת על תלה, ובכך לא נפתור את הבעיה של עיר רפאים, שאין מי שיטפל בה.

לכן, לפי ההצעה - מתחילים אנו בפיתוח חקלאי והעיר הזאת אינה עונה על צרכי המרכז של היישובים החקלאים שם, לא מבחינת מקומה הגאוגרפי לא מבחינה כמותנית.

אני בעד זה שנתחיל לתכנן ולדעתי צריך לתכנן שם שני מרכזים עירוניים: האחד, בחלק הצפוני, בסביבת החרמון, שיהיה מבוסס בעיקר על תיירות, והשני - במרכז הרמה, ושם אפשר יהיה לפתח שרותים, והוא יתבסס בחלקו על ההתיישבות הקיימת, תוך פיתוח מפעלים גדולים, קטנים, לפי טיבם, בכדי למשוך לשם קודים, כדי שכעבור חמש שנים יגורו שם אלפי יהודים, שמספרם יגיע לעשרת אלפים ולא לאלף אחד או אלפיים בלבד.

קונייטרה אינה מתאימה לענין זה, ואיני מציע לפתחה בכיוון המוצע כאן.

<u>השר ז. שרף:</u> עלינו להכיר ברמת-הגולן כאזור פיתוח סוג א', ומי שילך להקים שם בית-מלאכה או חרושת, יוכל ליהנות מכל ההנחות הניתנות על-ידי הממשלה לאזור כזה.

עד כאן.אני נגד זה שנשקיע בקונייטרה אפילו מאה לירות. וזאת, משום שאין לנו כסף. בזאת סיימתי.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> "אין לנו" - זה נימוק.

<u>השר ז. שרף:</u> בישראל המלים "אין כסף" - אינן משמשות נימוק, ועמדתי על כך

בדברי ברדיו.

רה"מ ל. אשכול: לא, אין זה כך, אלא דבריך הם הזמנה לישיבה שניה בנושא זה.

מר שנה: ישנו כרגע דיון בועדת המשותפת של המימשל ומינהל מקרקעי-ישראל עם מחלקת ההתישבות ומשרד הפנים ומשרד השיכון, על תכנית עבורה ברמת-הגולן. השאלה היא, היכן יהיה המרכז, ועדיין לא מצאנו לה פתרון. כל זמן שאין מחליטים על כך, לא כדאי להשקיע כסף בקונייטרה. הבעייה בקונייטרה נובעת מכך, שההתחלה מחייבת שם השקעה גדולה מאד.

רה"מ ל. אשכול: מדוע דרושה השקעה גדולה כדלקמן שם מאה משפחות?

מר שנה: אפשר לתקן מאה יחידות דיור שם.

רה"מ ל. אשכול: כאשר הייתי שם לא התרשמתי שצריך להשקיע כסף רב למטרה זו. שאלתי היא, מדוע אי-אפשר לעשות זאת ובצורה כזאת, שלא יעלה בכסף רב?

מר שנה: כאשר אין המדובר בקיבוץ, אלא במושבה, יש צורך בהשקעות-יסוד גדולות.

השר י. אלון: אם היו אומרים לי שזה קיבוץ - היו כולם מחייבים זאת. כאשר מדובר במושבה - מדוע נרתעים אתם מכך?

מר שנה: אם מאה משפחות תתחלנה ביישוב המקום - זה ענין אחר. אך במידה ומדובר על בתי-ספר וגני-ילדים וכו' - זה שוב ענין אחר.

השר ז. שרף: בתי-ספר?

השר ח. גהתי: בית-ספר יסודי ובית-ספר תיכון.

מר שנה: לדעתי צריך לבדוק זאת שוב באותה ועדה. ישנה כאן אי-הבנה: משרד השיכון לא אמר שהדבר לא יעלה בכסף, כי הכסף נמצא כבר ברשותו, כי אין זה נכון. אם רוצים להשקיע בכך כסף, צריך לחשוב עשר פעמים, אם אמנם זה המקום בו רוצים להקים את המרכז, ולא להתחיל בהשקעה זמנית,

שלא תביא אחר-כך לפתרון כלשהו.

רה"מ ל. אשכול: גם זה אחד מהדברים, אותם שאל כל אחד מהנוכחים את עצמו, ולא מצא תשובה לדבר.

אגב, הישובים החקלאיים שלנו שם - מה המרחק שלהם מהגבול?

תא"ל ש. גזית: ישנם ביניהם כאלה הנמצאים ממש על הגבול.

השר י. אלון: "נחל-גולן" נמצא על הגבול.

רה"מ ל. אשכול: יפה. כאשר הייתי שם, ודאי כעסו עלי החבר'ה, כי ביקרתי בקיבוץ גולן, המתגורר באחדים מבתי קונייטרה, שהושקעו בהם עשרות-אלפי לירות, למען יוכלו לשבת בהם. לכן, יתכן וניתן לשבת תקופת מסויימת בצריף או בית ארעי או בכל מבנה אחר. על כל פנים, היה זה ענין הכרוך בעשרות אלפי לירות והשתוממתי על הידיעה הכספנית, הקמצנית, המשקית של בעלי-הכסף. איני יודע מי עשה זאת, אם חברת שיכון, או אחרים, אבל אני יודע שתמיד נמצאים אנו בלחץ של חברים היושבים שם ודורשים את דרישותיהם. קל לנו כאן יותר לדבר מאשר בזמן שנפגשים אתם שם. ודאי שהכל נחוץ להם, אבל זה עולם אחר, חדש וחדיש, ואנו מנסים לצעוד בו את צעדינו הראשונים.

(תא"ל ש. גזית: אומר שעדיין אינו בטוח שהבתים שהקימונו שם נמצאים בדיוק במקום המתאים מבחינה בטחונית). יתכן שכל אחד מהם עומד בטבור העיר; יתכן שיתברר, שהאדמה אינה טובה או אינה מתאימה שם לגידולים החקלאיים. יתכן שתידרש אדמה של מפעים וכל ישוב ירצה לקבל חלק ממנה, ואז יתברר שענין המים מהווה בעייה וכו'. על כל פנים, אנו שומעים שישנם שם ישובים הנמצאים כמעט על הגבול. אם דרושה לסורים מטרה לפגוע בה - היא קיימת כאן.

אני, הרי, בעד יישוב הגולן, אך אומר אני, שתוספת ישובים בעמק הירדן, על הגדה - תשמש הגנה לטירת-צבי ולישובים אחרים שם. אך כאשר הם מגיעים כבר לדגניה א'ו-ב' - הרי אין בעיה להרבית מהקפיושות על ישובים אלה גם כן.

רה"מ ל. אשכול: אא אא

על כל פנים, אין לנו ברירות רבות. יש כאן ענין של עיר הבנויה על תלה, שנהרס בה כבר משהו, ועתה עלי לומר את הדברים הבאים, במיוחד לשר ששון: אם אתה מקים ישובים קרוב לגבול, ואלה ישובים חקלאיים, שאין סיכוי שיהיו בהם יותר ממאה או מאתיים משפחות, - אין צורך להקים להם מרכז עירוני גדול וחדש, אלא אם מדובר בהכנסת מלאכה ותעשיה לתוך ישובים אלה. מה המרחק ממרכז התיירות לקונייטרה?

תא"ל ש. גזית: עשרים וכמה ק"מ.

רה"מ ל. אשכול: זה בגדר טיול... לכן, יתכן שכדאי להתחיל כבר בפיתוח מרכז התיירות, שיכלול מלון וכו', כדי להביא את היהודים להחלקה על השלג...יתכן שדרוש לנו שם מלון בן עשרים קומות, כגון הילטון?...

השר מ. קול: וכי מי חושב על בתי-מלון בקמגוריה כזאת שם?

הש ר ח. גבתי: האם תתחיל שם ממלון נוסח זה של "תיירם-ברוך"?...

רה"מ ל. אשכול: על כל פנים, גם זה יעלה בכסף. כאשר תקים מרכז-תיירות שם, שימשוך ויהיה מעניין, - תצטרך להשקיע בזה משהו. ואגב, כאשר ישנה שם קצת סכנה ואוירה הכרוכה סביב היות היישוב ליד הגבול - יש בזה אלמנט משיכה גם כן.

על כל פנים, אני לא הייתי מוותר בנקל ובקלות על עיר כמו קונייטרה, כי חבל על המבנים והרכוש הזה, שילך לטמיון.

השר מ. קול: אולי כדאי היה לקיים את ישיבת הועדה שם ואז יכולים היינו לראות את הדברים במו-עינינו?

השר רה"מ ל. אשכול: אני מציע לעשות זאת באביב. ובכלל, טוב לנסוע בארץ, ומדוע לא לעשות זאת? חשבתי על הענין, כאשר פנו אלי כמה בחורים, וביקשו להתיישב שם. אם נותנים לבחור מגרש ובית עליו ואומרים לו, שיעשה בו מה שיעשה, - יתכן שיכול לצאת מזה משהו. מצד שני, ברור שאותו

וה"מ ל. אשכול:

בחור גר כאן במקום כלשהו ויש לו דירה, שיכול הוא למסור אותה או להשכירה למישהו, והעניין כבולו הופך להיות הפקרות. יהודים גרים בישראל, והנה מעבירים אותם מעיר לעיר, והם מקבלים דמי-מפתח בעד ביתם הקודם, ודמי-שכירות בעד ביתם הנוכחי, כאילו לא קיים הבית בו גרו לפני-כן... אחר-כך בא הבחור לקונייסרה ומקבל שם בית, וודאי תצטרך לתת לו על כך כסף, להוצאות הדרך, לרהיטים ועוד ועוד, כי אחרת - איני מבין מדוע דרושים לכם ארבעה או חמשה מיליון לירות, לעשרות אחדות של משפחות?

ישנה מחשבה להשאיר את ענין קונייסרה לעת-עתה כפי שהוא, ולבדוק זאת שוב בעתיד.

<u>השר מ. קול:</u> אני מציע שלעת-עתה נשאיר את הענין לבדיקה נוספת.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> אך בינתיים נהרסים שם הבתים והרכוש הולך לאיבוד. לבנין ריק ישנו סבע שנהרס הוא. בנין שגרים בו אנשים - נשמר על-ידם, ומקפידים הם לתקנו בשעת-הצורך.

<u>השר א. שרון:</u> גם אם תביא לשם משפחות, ישארו אלפי בתים עזובים.

<u>רה"מ ל. אשכול:</u> יתכן שאותן מאה משפחות תמשוכנה אחריהן נוספות? אמנם, חברון קדושה מכל הקדושים, והלכנו לחברון ומתכוונים אנו לבנות שם בנינים וכו'. כאן עומדים בנינים מוכנים וריקים וישנם אנשים הרוצים להתיישב בהם. מישהו אומר שיפתח ~~א~~ תחנת-דלק ובדרך כלל - מתחילים תמיד מדברים קטנים. לכן, במידה וישנם שם בנינים ועומד רכוש - צריך לנצל זאת. במידה ואינו קיים - זה ענין אחר. יתכן שנשקיע שם ארבעה או חמשה מיליון לירות ונביא יהודים, אלא שאחר-כך יתברר שיבואו וישאלו אותנו: ומה נאכל שם? האם נזין עצמנו בדירות הריקות?... גם מצב כזה עלול להתהוות. לכן, הענין טעון בירור וליטוד יסודי. אותם בחורים, שאחדים מהם עוסקים בלי~~ו~~וי שלי או של מישהו אחר, בטוחני שהגיעו גם אליכם ויודעים אתם על מה המדובר, והם אספו סביבם כבר מאה משפחות.

תא"ל ש. גזית: מדובר על הכשרת מאה דירות וישנם ארבעים מועמדים.כל זמן שאין מצטרפים נוספים - לא צריך להכשיר דירות נוספות.

רה"מ ל. אשכול: נקבל מהם תכנית, מה חושבים הם לעשות, ממה יחיו; העזתי לומר לבחור מהקיבוץ: (שארו כאן ונחו לכם חמשים מהבתים, שיהיו קצת במפוזר, ותחיו שם חמש שנים.

עתה מציע אני שנלמד היטב את הבעיה ובעוד שבועיים נקיים ישיבה נוספת בענין זה. אחר שיעובד החומר נשמע מה מספר האנשים שיגורו שם ומה יהיה עיסוקם. יתכן שיש להם תכניות בענין זה, ואותן ארבעים משפחות יעשו דבר שאינו נופל בחשיבותו מהקמת קיבוץ על הרמה.

השר מ. קול: אבדוק עד אז את כל תכניות התיירות שלנו שם.

רה"מ ל. אשכול: בסדר. לאחר שיוכן החומר - נדון בזה מחדש. בישיבה הבאה נדון בנושא התקציב.

מ ח ל י ט י ם:

א. משרד השיכון יגיש לישיבה הבאה של ועדת השרים תכנית מפורטת יותר לפתרון הבעיה של ישוב מאה משפחות בקונייטרה.

ב. שר הפיתוח והתיירות יבדוק את ההשלכות של שיקום קונייטרה לגבי תחום הטיפול של משרדו.

הישיבה ננעלה

סודי

העתק מס. 20

פרטיכל
ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
כ"א בחשרי תשכ"ט – 13.10.68

נכחו השרים: ל. אשכול – יו"ר, י. אלון, י. בורוזלי, ח. גבתי, מ. דיין, י. ספיר, מ. קול, א. שמון.

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל), ח.מ. ספיראי, ז. שרף.

ז. ורהפטיג – שר הדתות
י.ש. ספיראי – שר המשפטים
מ. ארנון – מזכיר הממשלה
ג. רפאל – המנהל הכללי של משרד החוץ
תת-אלוף ש. גזית – משרד הבטחון

סדר היום: שט/4. המצב בחברון

. / המצב

בפרטיכל זה 3 דפים.

שס/4. המצב בחברון

שר הבטחון פותח.

בדיון משתתפים: השרים ז. ורהפטיג, ל. אשכול, י.ש. שפירא וי. ספיר.

מ ח ל י ט י ם :

א) חינתן הוראה לממשל הצבאי בחברון לא להתיר כינוסים, התקהלויות והפגנות במערת המכפלה ובחברון החורגים מההסדרים הקבועים.

ב) הודעה על כך תימסר מפעם דובר צה"ל, על דעת ועדת השרים.

מ"ב (דף 3) ההודעה אשר פורסמה ע"י דובר צה"ל.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת

<u>הודעת דובר צה"ל</u>

דובר צה"ל מודיע, כי הממשל הצבאי בחברון קיבל הוראה שלא להתיר כינוס התקהלויות והפגנות בסערת המכפלה או בחברון, החורגים מגבול הביקורים הטיגרתי.

ר ק ע : הוראה זו ניתנה בעקבות הסודעות שנתפרסמו בעתונות והקוראות לציבור להפגין ולקיים כנס הזדהות באיסרו חג בסערת המכפלה.

ועדת השרים לענייני השטחים המוחזקים אשר דנה בעניין, סבורה כי הביקורים ההמוניים והסדירים הנמשכים גם לאחר זריקת הרימון אינם מצדיקים כל הפגנה סלאכותית סיוחדת נוספת, להיפך, הפגנה כזו עלולה רק להגביר את המתיחות ולהפוך לרועץ.

13.10.68

עותק מס' 2 מתוך 4

סטינוגרמה

ס ו ד י

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
כ"א בתשרי תשכ"ט - 13.10.68
(בשעה 13:50 ---- לאחר ישיבת הממשלה)

נכחו השרים : ל. אשכול - יו"ר,
י. אלון,
י. ברזילי,
ח. גבתי,
מ. דיין,
י. ספיר,
מ. קול,
א. שרון.

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל),
ח.מ. שפירא,
ז. שרף.

ז. ורהפטיג - שר הדתות
י.ש. שפירא - שר המשפטים
מ. ארנון - מזכיר הממשלה
ג. רפאל - מנכ"ל משרד החוץ
תת-אלוף ש. גזית - משרד הבטחון
רשם - י. מימון

סדר היום : שט/4. המצב בחברון

שס/4. המצב בחברון

הער ס. ריין: ישנם שני דברים חשופים בעניין חברון.
אחד הוא בעקבות הישיבה הקודמת של ועדת השרים לענייני בטחון. היה משא ומתן עם ג'עברי. ספרו לו שהורסים מספר בתים ולמה הורסים ושעומדים להקים משמרות על גגות ליד מערת המכפלה. הוא עירער על מה שעירער, ועל זה היה בעתונות.
בינתיים הציע הצעה, שמתאים לך לקפוץ עליה, ובאמת חוטפים אותה. הוא אמר: יש שם ליד מערת המכפלה שני מגרשים ריקים, תקנו אותם ! מגרש אחד הוא של העיריה ומגרש שני הוא של קרוב שלו. הוא אומר: תבנו על המגרשים האלה מה שאתם רוצים, ואמר אפילו בשקט, אם תרצו שזה ייהפך לבית כנסת, זה עסק שלכם. תקנו מגרשים בחברון ! זה יכול להעיר על מצב רוחו.
ישנה שאלה ביחס לסידורי השמירה. יש שם שתי משפחות או משפחה וחצי, משפחה אחת ורווק. ישנה אותה משפחה, שמבית ראו את הבחור זורק את הרסון. בבתים האלה אנחנו רוצים להושיב חיילים. וההצעה היא לאשר לאותה משפחה ולרווק בתים אחרים, אם הם רוצים, או שיצטמצמו באותם החדרים. הרווק צריך חדר אחד. התברר שיש בתים ריקים בחברון. אמרנו: ליד החלונות הפונים למערת המכפלה, בבית שמסנו ראו שזרקו רסון, אנחנו רוצים להושיב חיילים.
כשנאתי עם התכנית ביום ששי, אמר ראש הממשלה שהוא רוצה לפי הבטחתו להביא את העניין לאישור הנה. אפשר לומר שאפילו ג'עברי מסכים על זה. אמנם זה מוזר לומר כך. אבל הוא יודע שאם תאשרו, זה יתקבל.
אשר לקניית הבתים, זה וודאי עניין של משא ומתן. למשפחה היתה נכונה או להשאר שם ולהצטמצם או לעבור לבית אחר.

השר ס. דיין:

הדבר השני הוא מסוג אחר. קרוא קראנו בעתונים שהתנועה למען ארץ ישראל השלמה קוראת לכנס בחברון לביטוי הזדהות עם המתנחלים בחברון.

<u>ראש הממשלה ל. אשכול:</u> זה ייגמר בשפיכות דמים.

<u>השר ח. גבתי:</u> וכך כתוב בעתון: "התנועה למען ארץ ישראל השלמה קוראת את הציבור לאסרו-חג בחברון לביטוי הזדהות עם המתנחלים ביום ג' 15.10.68 בשעה 4 בבוקר מערת המכפלה. נפגין אי רציעתנו ממעשי טרור - נחזק ההתנחלות בעיר אבות."

<u>השר ס. דיין:</u> נוסף לכך רוצים המתנחלים לעשות - על כך מסר שר הדתות, הוא קיבל מכתב על כך - תכניות שלמות של ריקודים, הם רוצים ללכת ממקום מגוריהם אל המערה בתופים ובמחולות. אני מתנגד לכל העניין הזה בכל התוקף.

מה קרה בחברון ? ביום הכפורים התנהגנו בניגוד למה שהמוסלמים רצו. הם זרקו רסון. פוצצנו שבעה בתים ובולדוזר שלנו עובד שם. אין מצב כזה שיהודים נמצעים מלבקר במערת המכפלה. למחרת זריקת הרסון היו שם יותר מבקרים מאשר תמיד. מי אינו בא ? המוסלמים. אולי אותם צריך לעודד. אין מצב כזה שאנחנו צריכים לעשות משהו מלאכותי לעידוד הנוהג שהיה קיים, של ביקורים במערכת המכפלה. אבל להפוך את זה להפגנות, לשירה ולרקודים ? אם אנחנו רוצים להבעיר את חברון, אפשר להבעיר את חברון, אף בית להתנחלות לא יהיה מזה. זה יהיה רעש ואבק וצרות צרורות בלי דבר תכליתי. היהודים יבואו וירקדו במסגד ?

אני מציע שתהיה החלטה האומרת, ששום דבר החורג מהנוהג הרגיל של הבקורים לא יורשה. אם יהיו בקורים - יבקרו במערה. אבל אם נראה שעומדים לעשות דבר גדול, יוכלו הס"מים לסגור את הביקור ונגמר העניין.

<u>השר י. אלון:</u> ההצעה היא, שמודיעים בפומבי לציבור על דעת הממשלה שמערת המכפלה פתוחה לבקורים,

השר י. אלון:

אבל שלא יורשו לא הפגנות ולא אספות וכו'.

השר ס. דיין: אינני רוצה לפרט, כי אז יש הרבה דברים שצריך לפרט. אבל נאמר: לא יורשה שום דבר החורג מהנוהל. אם אנחנו מתחילים לפרט, תרי כל יום אומרים לנו, זה לא אסרת שאסור.

השר י.ש. שפירא: לולא היו ספרסים, היה טוב לומר באופן כולל, ומכלל הן אתה שומע לאו. אבל הפעם אתה צריך לומר בקשר להודעות שנתפרסמו, שלא תורשינה הפגנות.

השר ס. דיין: אבל יותן לנהוג רק לפי הנוהג.

השר ז. ורהפטיג: א) לגבי ענין הבתים אני מציע שיצעד כסף לאותו רווק שישכור לו דירה.

ב) לגבי הענין של ההפגנה, המודעה הזאת אינה ברורה. אבל אם בכל זאת תבוא מצדנו הודעה שהפגנות לא תורשינה ובקורים כן, יכול להיות שיהיה ביקור המוני.

ג) אני מעורר את הבעיה הזאת של תפלה. לא הייתי רוצה שתהיה איזו נסיגה בענין זה. כל הזמן התיזה שלנו היא, שביקורים במערת המכפלה כוללים תפלה. מצד המוסלמים נאמר שביקור במערת המכפלה אינו כולל תפלה. כל השנה מתפללים שם. התפללו בסוכות עם יולבים. התפללו בשנה שעברה. יש שם ארון הקודש. אני חושב שצריך לשמור על אותו סטאטוס קבו. אם בשמחת תורה התפלה כוללת הקפות, יש לעשות שם הקפות.

השר י.ש. שפירא: לא מדובר על ערב שמחת תורה.

השר ז. ורהפטיג: אני נגד הקפות במוצאי שמחת תורה. אבל בשעות הביקור והתפלה, אם המתנחלים יעשו הקפות, מותר להם. אבל אסור לעשות מזה הפגנות. פעם נעשה הדבר הזה. אם הרב הצבאי מסל יהיה שם במקום, יוכל לרמז שלא לעשות מזה עסק גדול. ביחס לאסרו חג אני מסכים שלא תורשה הפגנה.

```
def f, args:

def g(f):
    def h(*args, **kwargs):
        print 'Calling', f.__name__
        return f(*args, **kwargs)
    return h

@g
def add(a, b):
    return a + b

print add(1, 2)
```

השר ז. ורהפטיג:

אבל השאלה היא ביחס ליום שמחת תורה. אז אינם באים לשם הרבה אנשים, באים רק המתנחלים. אם יאמרו להם לא לעשות הקפות בתפלה, הרי תהיה בזה משום נסיגה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני רוצה להבין למה אתה מסכים ולמה אינך מסכים. ובסופו של דבר אשאל אותך:

האם אתה מוכן לקבל עליך את האחריות למה שהמבהגים האלה, ההולכים ומתרבים וצומחים בחברון, עלולים לגרום לנו בחברון ?

השר ז. ורהפטיג: איש מאתנו איננו יכול לנבא מה יהיה. בכל דבר יש סיכון. אני מעדיל לא לעשות מזה רעש גדול. אבל יש לשמור על הסטאטוס קבו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אבל הרעש נעשה בלעדיך על יסוד זה בכל העתונים. אמנן טענה נאה. פעם רצה איש "העולם הזה" אבנרי לבוא בשבת לירושלים בסכוניות. לפי הוראותינו עיכבה אותם המשטרה על הכביש ולא נתנה להם להכנס לעיר. אמרנו: הסכוניות הן רעות, זרוניות.

השר ז. ורהפטיג: אני דברתי נגד הפגנה.

ראש הממשלה ל. אשכול: מתי נבין שזותי הפגנה ?

השר י.ש. שפירא: הביקורים אינם דבר מאורגן. אנחנו יודעים את ההבדל בין ביקור ובין הפגנה.

אני מסכים מאד בפני שר הבטחון שבל יגן כל כך הדבה על המתנחלים. המתנחלים גורמים לנו צרות צרות.

השר ס. דיין: אינך יודע אפילו כמה.

ראש הממשלה ל. אשכול: בדים נשלם.

השר י.ש. שפירא: צה"ל עסוק בשני דברים: א) הוא נלחם בגבולות, ב) והוא שומר על המתנחלים בחברון.

השר ס. דיין: אני מצטער שאינם יודעים את כל העניין. שאלה אחת היא בקשר להפגנה. ביחס לזה אין חלוקי דעות.

שאלה שניה: באו המתנחלים ואמרו שהם רוצים בערב שמחת תורה ---

השר ז. ורהפטיג: רק בשעות הביקור.

ראש הממשלה ל. אשכול: צריך לבדוק את הטענים שלהם.

השר ס. דיין: הם רוצים לבוא עם ספרי תורה ולעשות הקפות ולצאת שם בשירה וריקודים. חוץ מזה הם רוצים לעשות תהלוכה של שירה וריקודים מהחר עד למערת המכפלה.

רמ"ן מ. רבינוביץ': ולחרוג מחר משעת התפלה.

השר ס. דיין: נתנו הוראות למושל לא לאפשר זאת ולשמור על ביקורים כהלכתם, לא למנוע ביקורים מאלה הבאים להתפלל, אבל לא לתת לעשות הקפות ולא הכנסת ספרי תורה לשם. שואלים כאן: מה קרה ? כאשר התפוצץ הרמון, הודיעו המתנחלים למחרת שהם יושבים במערה ואינם יוצאים משם גם בערב, צריך היה לקחת מצ"מ ולהוציא אותם משם. אחרי כן בגנבה הכניסו לשם ספר תורה. צריך היה המושל לבוא ולהוציא את ספר התורה בכבוד. אחרי כן אמרו שהם עושים שביתת שבת על המדרגות. המ"צים היו צריכים להוציא אותם. מלחמה ביניהם, שהם אומרים, אנחנו החלטנו שאנחנו רוצים להעביר את מערת המכפלה, את המסגד לבעלותנו ולשלימתנו ולא לצאת משם, לא להסתפק בשעות הביקור ולהכניס לשם ספרי תורה.

בינתיים "מעלות החום" בחברון עלו עד כמעט התפוצצות. נזרק רמון ונפצעו למעלה מארבעים איש. אנחנו על ידי בולדוזרים הורסים שם בתים ומושיבים חיילים. ומה אם לא ירקדו עם ספרי תורה גם אם בשנה שעברה רקדו ? זה לא היה כך אז כמו בשלשת

השר ס. דיין:

הימים האחרונים. ישנם ביקורים בסערה, ינשקו את הפרוכת. את החינוך יעשו לסעלה, לא בסערה ולא ברחבה ולא בדרך לשם. יכולים כסובן ללכת בשירה ובריקודים דרך כל חברון. אבל יכול ילד ערבי לזרוק אבן שיפגע בראש כולנו - יצטרך כל צה"ל לשסור עליהם. כך נצטרך לשסור על כבוד ישראל ? בשביל מה זה נחוץ ?

אסר לי שר הדתות שנתיר להם בשפחת תורה את הריקודים וההקפות והכנסת ספרי התורה. האם אתה יכול להגיד להם שלא ישירו ולא יכניסו ספרי התורה ? אמרתי: אם המשלה תחליט על כך, צה"ל יעמוד וישמור עליהם. אבל אם לא תחליט, זה לא ייעשה. חוץ מהכל זה מסגד. אנחנו נמצאים שם כולנו, הם ואנחנו בחצי אבל. היתה צריכה להיות חגיגה אצל ג'עברי והוא הזמין אותי. אמרתי לו: איך אוכל עכשיו לבוא אליך, ארבעים איש נפצעו ? אחרי כן אתה בא ומחריב להם שבעה בתים ולבסוף אתה בא עם ריקודים !

השר א. שטן: בסקירתו הבוקר ציין שר הבטחון דבר אחד, שכולנו צריכים לזכור אותו והוא, שהקו של "אל פאתח" הוא לפגוע באזרחים כשיש קהל רב. והוא הוכיח כבר זאת ופגע בשלשה מקומות, המשטרה עומדת היום הכן על רגליה כדי לשמור שם שלא יהיה דבר כזה בשעת ההקפות. אנחנו צריכים לדעת שיש שאלת בטחון בדבר, שיש ערבים והם מתכננים כל מיני תכניות. צריך לקחת את זאת בחשבון.

השר ס. קול: אני מציע שנקבל את העמדה של שר הבטחון. אני רוצה לפנות לשר הדתות ולומר לו: אין החיילים שלנו צריכים לסכן את עצמם וגם חיי אזרחים שלנו וחיי השוטרים לסען ישיגו הרב לוינגר וחבריו בבת אחת כל מיני דברים שהם רוצים להשיג. יש איזה גבול של פרופורציה בשעת סיכון. קראתי את השבחים הגדולים שהם מעניקים לך, שר הדתות. שמחתי שאתה זוכה לשבחים, שאתה בעיקר הוא שמתעניין בהם, שאתה ידידם הגדול. אני שמח על כך.

השר י.ש. שפירא: השר ורהפטיג, אתה גם שר הדתות של המוסלמים.

השר ס. קול: אינני רוצה לסכן חיי יהודים, חיי ילדים ונשים וגם חיילים בגלל עניין זה. יש גבול לסיכון. האם אתה מתייאש מחברון ? למה צריך כל זה להשיג בבת אחת ? זוכרים אנו את הכרוז שהם פירסמו והסכתב שכתבו לשר הבטחון, כשהגענו שם למתח גדול. צריך קצת ריסון בדבר. אינני אומר שלא יבואו לחברון. אבל צריך קצת "קומון סענס" בעניינים אלה. אינני יודע לקראת מה אנחנו הולכים. אני סבין שאנחנו מסכנים אנשים על דברים גדולים, על גבולות ועל עניני בטחון. אבל כאן דרושה קצת פרופורציה.

השר י. ספיר: החלטנו שתי החלטות ביחס לפערת הסכפלה: א) שאנחנו שוללים כל אפשרות להפוך את זה לבית כנסת; ב) אישרנו את ההסכם של שר הבטחון עם תקאדי וכל האחרים לגבי הנוהג והנוהל והזסנים של הביקורים בפערת הסכפלה. אני נגד חריגות מההסכם, כי אני רואה כל סכנה הכרוכה בחריגה. אם יש הסכם, אני עומד עליו ואין להרשות כל חריגות.

השר ס. דיין: אין שם תפלות והקפות ולולבים.

השר י. ספיר: המודעה שנתפרסמה נתפרסמה בצורה מאד ערוסה. (השר ח. גבתי: בשכל.) לא נאמר שקוראים להפגנה. נאמר שקוראים את הצבור לאמרו חג בחברון לביטוי הזדהות עם המתנחלים.

השר ח. גבתי: אחרי כן יש תוספת "נפגין".

השר י. ספיר: "נפגין" אין זאת אומרת שנפגין שם, אלא על ידי עצם העניין הם רוצים להפגין. זה חובר בצורה מחוכמת. מסה אני חושש ? הם יגידו: מה אתה רוצה, האם אסור לנו לקרוא לצבור בכל הארץ לבוא לחברון ?

השר ס. דיין: לדעתי גם זה אסור.

השר י. ספיר: אבל כאשר יתקהל קהל של 5,000 איש, יתחילו

השר ס. דיין: לא יתקהלו, לא אתן.

השר י. ספיר: את זאת אני רוצה לסנוע שיתקהלו וינאמו. אם אנחנו באים ואומרים שאסור לנקד בסערה ביום שלישי, זוהי הצעה אחרת.

השר ס. דיין: וודאי יכולים להתכנס אחרי ההודעה. אבל אנחנו מאשרים את ההחלטה שלא ניתן לא ביום שלישי ולא ביום אחר, שהביקורים יחרגו מהנוהג הרגיל. אם נראה שיבואו 6,000 איש, לא ניתן להם להתכנס. לא ניתן להם לחרוג מהנוהג הרגיל.

השר י. ספיר: אבל יצטרכו להודיע לא רק בפומבי, אלא גם להם: פירסמתם סודעה, אתם נושאים באחריות. צריך להודיע גם להם וגם לציבור.

השר י. ברזילי: לא איכפת לי להודיע להם וגם להזהיר אותם.

השר י. ספיר: נוסף להודעה הפומבית יש להודיע לג'נטלמנים האלה: פירסמתם הודעה כזאת, לא נרשה שום דבר החורג מההסכם. אם תנסו לעשות על יד הרחבה הפגנה פוליטית או אחרת, נסנע זאת בפועל.

השר ס. קול: לא נתנו לעשות זאת על יד הכותל.

השר י. ספיר: אני רוצה שהם יבינו זאת. אבל אני שואל: אם מתאספים יהודים ורוצים ללכת למקום אחר ולעשות שם איזו אספה, לא על יד סערת המכפלה, האם נאסור את זאת ?

השר ס. דיין: אתה שואל אותי ? אני עונה: כן, נאסור. אני יודע מה זאת חברון. איזו אספות עושים בחברון ? לא ברחבה ולא שלא על יד הרחבה. האם אני צריך לעצום את העין האחת שיש לי ? יגידו לי: ובנהלל מותר לעשות אספות ? בנהלל מותר, סע לאספה שם. יקנו חלב וביצים ויבואו לאספה.

השר י.ש. שפירא: אני מתנגד לכך ששר הבטחון יצטרך לנהל משא ומתן עם היהודים האלה שפירסמו את הסודעה הזאת. הוא מפרסם הודעה לקהל והוא פועל שם, שלא תהיינה שם לא הפגנות ולא ריקודים ולא קשקושים. ואפשר לסמוך עליו.

השר ס. דיין: אפילו לא נהירה של 5,000 א"ש.

ראש הממשלה ל. אשכול: זה באמת בלתי אפשרי. אנחנו מבעירים תבערה כזו.

השר י.ש. שפירא: זהו הדבר שהם רוצים.

השר ס. דיין: אחרי כן ישאירו את הנייחות עם הכריכים ליד המערה. אילו היתה שם קריה יהודית, עוד אין שהוא.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני רואה שישנה קבוצה מאורגנת שהחליטה כי היא יודעת בדיוק שאדם הראשון עמד להתפלל בהר הבית. האם זה איכפת לנו או לא איכפת לנו ?

השר י.ש. שפירא: אין נותנים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אבל עכשיו התפללו וזה קיים. כך נאמר בעתון שזה קיים.

השר ס. דיין: פנה אלי הרב גורן ואמר שהוא מבקש, כי ביום הכפורים ניתן לו רשות לשבת בחדר המ"צים. אמר שלא יביא אתו שום א"ש ולא ייצא מן החדר. אבל הוא הרב הראשי של צה"ל וביום הכפורים הוא רוצה לשבת שם, כי הוא צם. אמרתי: בבקשה, בדיוק כך, תשב בחדר של המ"צים ולא תצא החוצה. אני חושב שלא היה שם.

רמ"ן מ. רבינוביץ': לא היה שם.

השר ס. דיין: אחרי כן באו אחרים שלא פנו ולא שאלו.

ראש הממשלה ל. אשכול: לא צריך לתת.

השר י.ש. שפירא: יש "סטנדינג אורדר" ולא צריך לתת.

השר ס. קול: על יד שער המוגרבים היה סגין.

השר ס. דיין: על המכונים אינני אחראי.

ראש הממשלה ל. אשכול: אל נתחלק בין אלה שהם בעד הר הבית והמסגד ואלה שהם נגד.

השר ס. דיין: נשוב לענין חברון. האם אכתוב מודעות בעתון ? ישראל גלילי צריך למצוא עצה. צריך למצוא דרך איך להודיע לקהל הרחב את הדבר. אינני בעד זה שהמושל הצבאי יוציא צו. יש להודיע ברדיו או שיאמר שהוחלט כי המישפל הצבאי יראג שלא יחרגו מהנוהג.

השר י.ש. שפירא: אני חושב שלא המושל הצבאי צריך לעשות זאת, אבל ורדי, מפקד הכוחות בשטחים ביהודה ובשומרון יפרסם את ההודעה הזאת.

השר ס. דיין: אבל השאלה היא: האם להוציא קומוניקס או לפסוק הודעה ?

השר י.ש. שפירא: יש להוציא קומוניקס רשמי, וטוב שיסביר בתוספת שהוא עושה זאת על דעת הממשלה כולה.

השר ס. דיין: אולי רק הדובר של ורדי יעשה זאת. הדובר של צה"ל יודיע שביתנו הוראות למושל לא לחרוג בחברון, לא בשמחת תורה ולא ביום שלישי ולא ביום אחר בתקופה הקרובה, מעבר לסדר הרגיל השגרתי של הביקורים. אחרי כן יסביר שיש מתיחות, והאחראי לצבור יבוא ויאמר, שלבוא ולהפגין מתוך הזדהות עלול רק להפוך לרועץ לרבר ולהכביד על המצב. הוא יכול לומר שאין חשש מפני ביקורים במערה, באים מבקרים. אבל יאמר שהמושל הצבאי קבל הוראות לא לתת לכאם להפגין.

השר י. גלילי: אני רק חושב שבשלב מסויים צריך להגיד שזה על דעת הועדה לענייני השטחים.

ראש הממשלה ל. אשכול: היא מפורסמת ?

השר ס. דיין: כן. אין צורך בקריאה מיוחדת לביקורים, כי מספר הביקורים כלל לא פחת, וכל הפגנה מלאכותית יכולה להיות רק לרועץ.

ס ח ל י ט י ם :

א) תינתן הוראה למישטל הצבאי בחברון לא להתיר כינוסים, התקהלויות והפגנות בסערת-המכפלה ובחברון התורגים מההסדרים הקבועים.

ב) הודעה על-כך תימסר מטעם דובר צה"ל, על דעת ועדת השרים.

--- ס"ב ההודעה אשר פורסמה על-ידי דובר צה"ל.

הישיבה נגעלה בשעה 14:18

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

הודעת דובר צה"ל

דובר צה"ל מודיע, כי המטה הצבאי בחברון קיבל הוראה שלא להתיר כינוס התקהלויות והפגנות בסערת המכפלה או בחברון, החורגים מנוהל הביקורים המיוחדת.

ר ק ע : הוראה זו ניתנה בעקבות הסודעות שנתפרסמו בעתונות והקוראות לציבור להפגין ולקיים כנס הזדהות באיזור חג בסערת המכפלה.

ועדת השרים לענייני השטחים המוחזקים אשר דנה בעניין, סבורה כי הביקורים ההמוניים והסדירים הנמשכים גם לאחר זריקת הרימון אינם מצדיקים כל הפגנה סלאכותית סיוחדת נוספת, להיפך, הפגנה כזו עלולה רק להגביר את המתיחות ולהפוך לרועץ.

13.10.68

ס ו ד י

העתק מס. 20

פ ר ט י כ ל
ישיבת ועדת השרים לענין החיזוק המוחזקים
ז' בתשרי תשכ"ט - 29.9.68

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, ח. גבתי, מ. דיין, י. ספיר, ח.מ. שפירא, ז. שרף, א. שמון.

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל), י. אלון (בחו"ל), י. ברזילי (בחופשה), מ. קול (בחו"ל).

י.מ. שפירא - שר המשפטים
מ. ארנון - מזכיר הממשלה
ג. רפאל - המנהל הכללי של משרד החוץ
תת-אלוף מ. גזית - משרד הבטחון

סדר היום: שט/1. סדורי התפילה במערת המכפלה ביום הכפורים, תשכ"ט
שט/2. סדרי העבודה של הועדה
שט/3. מפעלים לקבלנות משנה ביהודה ובשומרון

. / סדורי

בפרטיכל זה 2 דפים.

טס/1. סדורי התפילה במערת המכפלה ביום הכפורים, תשכ"ט

ראש הממשלה פותח.

בדיון משתתפים: השרים מ. דיין, ח.מ. שפירא, א. שמון, ז. שרף, י.ש. שפירא, י. ספיר, ל. אשכול ותת-אלוף ש. גזית.

מ ח ל י ט י ם :

א) חוליית הרבנות הצבאית תמשיך לפקח על סדורי הביקור ועל הסדר הצבורי במערת המכפלה.

ב) בימים המועדים למתיחות או להתקהלות צבור גדול – תמצא במערה גם חוליית משטרה צבאית אשר תבטיח את הסדר והחוק במקום.

ג) לקראת תפילת יום הכפורים יקיים שר הבטחון פגישה עם נכבדי חברון על מנת להודיעם ולהסדיר עמם תפילה בתוך המערה.

ד) במקביל תשלח תשובה בכתב לכותבי הפטיציה בחברון – בעקבות התפילה בראש השנה. המכתב ינוסח ויתואם על ידי שר המשפטים אשר יקבע גם מי יהיה החתום עליו.

ה) סוכם שלא לראות במערת המכפלה בית-כנסת וניתן לומר זאת לנכבדי חברון בעל-פה.

טס/2. סדרי העבודה של הועדה

ראש הממשלה פותח.

בדיון משתתפים: השרים ח.מ. שפירא, ז. שרף, ל. אשכול, ח. גבתי, מ. דיין וי.ש. שפירא.

מ ח ל י ט י ם : ראש הממשלה, שר הבטחון ושר המשפטים יעבדו וינסחו את נוהל סדרי העבודה של ועדת שרים זו, ודרכי ביצועה של החלטת הממשלה מס. 737 מיום ט"ו באלול תשכ"ח (8.9.68).

טס/3. מפעלים לקבלנות משנה ביהודה ובשומרון

שר האוצר, המסחר והתעשיה פותח.

מ ח ל י ט י ם : שר המסחר והתעשיה ידאג לקביעת הסדורים הדרושים על מנת לאפשר הקמת מפעלים ביהודה ובשומרון ליצור מוצרים וחלקי מוצרים בקבלנות משנה עבור מזמינים מקומיים ומזמינים מחו"ל.

עותק מס' 2 מתוך 4

סטינוגרמה — סודי

פ ר ס י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענין השטחים המוחזקים
ז' בחשרי תשכ"ט --- 29.9.68

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, ח. גבתי, מ. דיין, י. ספיר, ח.מ. שפירא, ז. שרף, א. שון.

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל), י. אלון (בחו"ל), י. ברזילי (בחופשה), מ. קול (בחו"ל).

י.ש. שפירא - שר המשפטים
מ. ארנון - מזכיר הממשלה
ג. רפאל - מנכ"ל משרד החוץ
תת-אלוף ש. גזית - משרד הבטחון
רשם - י. חנני

סדר היום: שט/1. סידורי התפילה במערת המכפלה ביום הכיפורים, תשכ"ט

שט/2. סדרי העבודה של הוועדה

שט/3. מפעלים לקבלנות-משנה ביהודה ובשומרון

הוועדה לענין השטחים המוחזקים

ירושלים, יום א', 29.9.68

שט/1. <u>סדורי התפילה במערת-המכפלה ביום הכיפורים תשכ"ט</u>

<u>הפותח רה'מ ל.אשכול:</u> אני הייתי רוצה לקחת את השאלה הראשונה המעשית. לאחר הקדמה שזאת הישיבה הראשונה של הוועדה, יש דבר שהוא על הפרק - ענין מערת המכפלה והתפילות. יתכן שזה היה לא רע אילו נכח כאן גם שר הדתות. כך חשבנו, שבכל מקרה שיהיה איזה ענין שנוגע לשר מסויים, השר הזה יוזמן. אבל אחדים מאתנו יודעים היטב את הפרטים ואין מניעה לדון בסעיף זה.

<u>השר ז.שרף:</u> אבקש לרשום אותי לסעיף דחוף אחר.

<u>השר מ.ח.שפירא:</u> אבקש לרשום גם אותי, לא למערת המכפלה אלא לעצם הענין של הוועדה שלנו.

<u>רש'מ ל.אשכול:</u> שר הדתות היה אצלי, ואחר כך כתבתי מכתב לשר הבטחון בגלל יום-כיפור. אני מבין שסדר התפילה במערת המכפלה ובחצר היה כך, שרוב הזמן התפילות של היהודים היו בחצר ולא במבנה של המסגד. אבל ביום הכיפורים התפילה היא גם בערב וגם למחרתו במשך כל היום. צריכים למצוא איזה מודוס. בינתים - זאת אני מספר למר ספיר - נתקבל העתק מכתב חתום על ידי כל נכבדי הערבים שבעיר חברון: על ידי ראשה יר, הקאדי של חברון, מנהל הווקף, חברי עיריית חברון, מנהל משרד הבריאות, ראש לשכת מסחר ותעשיה ועוד. זה היה מכתב למושל. איננו יודע אם ענה או לא ענה. אם ענה - הייתי רוצה לקבל העתק של תשובתו. מה שר הדתות רוצה - שר הבטחון# הורה, שיהיו שם שנים או שלושה מ.צ. מהמשטרה הצבאית, הוא היה רוצה שמחוץ למ.צ. יהיו שנים-שלושה חיילים מן הרבנות הצבאית. לי זה נראה. כתבתי לשר הבטחון ונאמר לי, שהוא בינתיים לא משנה דבר עד שנשב בישיבה זו.

<u>השר מ.דיין:</u> זו השאלה הקלה ביותר. הסכסוך עם הצבא והסכסוך עם המוסלמים הם שני דברים לחוד. בדרך כלל יש במקומות הקדושים אזרחים שהם המוציאים והמביאים, הם אנשי משרד הדתות. אולם יש שני מקומות, שלאחר המלחמה סודר עם שר הדתות, שתהיה בהם חוליה של הרבנות הראשית של הצבא מטעם הממשל הצבאי. המקומות הללו הם מערת המכפלה וקבר רחל. אנשים אלה כפופים לצבא. כלומר, לרב גורן, שהוא כפוף לרמטכ'ל, שהוא כפוף לי. זאת היתה הזמה של הרב גורן, והוא מוכן לקבל את כל המקומות שימסרו לו (ואולי קצת נוסף).

כאשר המשלחה החליטה מה שהחליטה, שכל שר יפעל בתחומיו, היתה לי שיחה עם שר הדתות. אמרתי לו: במשך זמן שיהיה נוח לך תושיב את האנשים שלך. כל זמן שיש אנשים מהצבא - הם מקבלים הוראות מהצבא. כשיהיה נוח לך תושיב אנשים משלך במקום האנשים האלה. הוא אמר: תן לי זמן. אם הוא מסכים שאלה שנמצאים היום ישארו שם,

ואם הוועדה מאשרת זאת - אדרבא, ישארו שם. זה לא דבר מהותי.

מה העוקץ בענין השולי? לדוגמא הכותל. הרב גורן בשעתו ביום אחד התפלל בהר הבית. כפי שזכור לכם הוא סיפר סיפור, שהוא היה בדרך לכותל, שם היה הוא ולא היה מקום, לכן התפלל בהר הבית. היות והוא בכל זאת רב של הצבא, עם כל הכבוד אליו נתתי לו הוראה שירד משם ויעביר את המשרד שלו לתל-אביב. היה ברור לי, שאם המשרד של הרב גורן הוא בתוך הר הבית - מזה לא תצמח ברכה לנו. הוא קפץ עד לשמים. אמרתי לו: אני רואה לאן הענין מוליך. אם אתה רב של צה"ל - אל תתפלל שם. גם לגבי התפילה שנערכה בראש השנה במערת המכפלה, קראתי בעתון שעורך התפילה היה קצין דת צבאי של פיקוד המרכז. מי מתפלל שם? המתנחלים היהודים. אחרים לא נוסעים לשם להתפלל. כאשר קצין דת של פיקוד המרכז עורך את התפילה, יוצא כאילו הדבר נעשה מטעם השלטונות. זה לגמרי דבר אחר, כשנכנס לשם איש לבוש מדים, קצין שממונה על הדת מטעם פיקוד המרכז, והוא מחליט לערוך את התפילה, שהממשלה עוד לא דנה עליה. אז אני אומר לו: אדוני, אתה קצין דת של פיקוד המרכז, טפל בענייני הדת של פיקוד המרכז, אל תהיה חלוץ של תפילה במערת המכפלה. זה עוקץ בענין החוליה של הרבנות הצבאית הכפופה לרב גורן. שנית, עצם הופעתם נוכחת גושפנקה של רשויות (?) יהודים המתפללים, כאילו זה מטעם, מכיוון שאלה אנשי צבא. משום כך אמרתי לוורהפטיג, שאם הוועדה עם ראש הממשלה יגידו שהחוליה הצבאית תהיה שם - היא תהיה שם. אבל אז היא לא תפעל לפי הוראותיו של ורהפטיג או של לוינגר אלא לפי החלטת הממשלה. הצבא עושה את שירותה של הממשלה. אם הממשלה תחליט שתהיה תפילה וקצין דת יעשו זאת - זה ענין אחר.

ענין הצ. הוא ענין אחר. אני חושש שבמערת המכפלה יהודי יגיד דבר לערבי והערבי ישיב דבר ליהודי - אותם היהודים שהיו פעילים בתחנת האוטובוסים בתל-אביב מצויים בכל מקום - לכן מישהו צריך לעשות שם סדר, כי מאורע פעוט יכול להתלקח. הצעתי שבדבר שהוא שרוי במחלוקת - אם מישהו מפגין, אם מישהו עושה קידוש על היין במסגד, שזה צלם בהיכל מבחינתם של המוסלמים ל הצ. מקפיד על כך, לא אנשי הדת. אם יהיה מישהו - יוכל להגיב. יוכלו לשים את היד הן על יהודי והן על ערבי. אמרתי: לאור המצב כדאי, אפילו אם תהיה חוליה של משרד הדתות, היות וזה שטח המימשל, כדאי שיהיו שם בפנים מ.צ. או משטרה שיעשו סדר. אבל לא זאת הבעיה. אם יחליטו שחוליה של הצבא שם נשארת, אז צריכים לדעת שהיא כפופה לרב גורן ולא לוורהפטיג. ז'א שלא תקפוץ בראש ולא תערוך תפילות, אלא זאת חוליה דתית שנותנת הוראות בתחומי סמכותה.

<u>ראה"מ ל.אשכול:</u> אני מצטער שמר ורהפטיג אמר לי רק את החצי. הוא לא סיפר לי שהרבנים הצבאיים הם שעורכים את התפילה. הוא אמר לי שיש שם גם כאלה והם יודעים להשקיט את היהודים. אני סבור שהמתפללים האלה יכולים לחיות בלי "מי שברך" וכו'. אני חושב שמר ורהפטיג לא יתנגד שיהיו שם כמה מ.צ. כפי שהממשל רוצה. (<u>השר מ.ח.שפירא:</u> אני חושב שאפשר לקבל הצעה זו). התפילה אינה נערכת על ידי הרבנים הצבאיים, אלא הם נמצאים בין המתפללים.

(השר מ.ח.שפירא: מה עושים בכל בית כנסת שאין בו רבנים צבאיים, כלום לא מתפללים?) כנראה שמר ורהפטיג מעונין שתהיה שם חוליה של הרבנות הצבאית. לא איכפת לי שיהודים יראו את עצמם בעלי-בחים, אבל לסקנדלים אינני רוצה להגיע.

(השר מ.דיין: זה לא מה שהוא הציע, אלא זה נעשה מעצמו). הם יהיו כשאר המתפללים. (השר מ.דיין: הם יהיו כפופים לצבא ופועלים לפי החלטות שולחן זה). אני מניח שביום הכיפורים, שצריכים להתפלל בו כל היום כולו, היו הערבים צריכים להגיד: זה יום מיוחד לישראל.

כולכם קראתם את המכתב של נכבדי הערבים אל המושל הצבאי של חברון. אם ענו להם בכתב, הייתי רוצה לדעת את התשובה. אני הייתי משיב להם בתוכחת מוסר: כלום אינכם מתביישים בענין כזה לכתוב כך? כלום באמת אתם סבורים שאנו מחללים את הקודש של אברהם הטהור? (השר י.ספיר: הם התכוונו לתפילת היהודים). כנראה שהיהודים שהו במקום שעה ו-10 דקות יותר מהזמן הקצוב להם. הם כותבים שבמקום זה יכולים להתפלל רק מוסלמים.

(ראש הממשלה קורא את המכתב של נכבדי חברון)

השר מ.ח.שפירא: האם באמת חרגו המתפללים מהמסגרת הקיימת של המקום שנועד לתפילה ליהודים?

רה"מ ל.אשכול: הם אומרים שזה ענין של ~~כמה~~ זמן. (השר מ.ח.שפירא: הם מדברים גם על המקום).

השר מ.דיין: היתה חריגה ברורה בזמן. ב-11.30 מסתיים הזמן שנועד ליהודים. היתה חריגה של למעלה מ-1.30 שעה. ב) כל שטח המערה הוא אסור בתפילה. הם לא מקפידים. אבל במשך השנה, מאז כניסתנו לשטח, התחננו בין האולם הגדול והאולם הקטן. האולם הגדול הוא אולם שלהם, ובאולם הקטן היו היהודים כל פעם מתפללים וזה עבר בשקט. בחצר - בודאי. באולם הקטן נהגו להתפלל והם התעלמו מהענין, כולל ימי החג אשתקד, כשגם בראש השנה וכיפור התפללו באולם הקטן וזה עבר בשקט. גם הפעם נערכה התפילה באולם הקטן. ניסו להתפלל באולם הגדול וקיץ הדת העביר אותם לאולם הקטן. מבחינת התקדים הכל בסדר. מבחינת הדת המוסלמית הם לא מבחינים בין השטח.

ראה"מ ל.אשכול: לי נדמה שטוב שתהיה תשובה אדיבה ועדינה שמנסה לטעון: כיצד אנשים דתיים יכולים כך לדבר. אברהם הטהור הוא אבינו, הוא מלכנו וכו'. יתכן שהמושל הצבאי ענה משהו או שלא ענה.

השר מ.דיין: הוא אינו הכתובת. לא ענינו על שום פטיציה. על פי רוב הם מעבירים זאת אלי או כותבים אליך. בכל ענייני הדת בירושלים יש לך חיק מלא שהקאדי טוען למה איננו עונה לו. בנוגע לאדם זה יש סיבוך מיוחד, מפני שספק אם מכירים בו. הוא רוצה שיכירו בו, בשעה שאיננו מכיר בירושלים העברית. לכן גם לא ענינו לו. המושל הצבאי של חברון בודאי לא פירמה לענייני דת (עופר בן-דוד).

(מר ב.מ.מדרש: אם ירצה בכך בית הדין שלא לדון בדבר, כדרך שמחליטים) בדרך אחר בהסכמת הצדדים שאינו על הדעת על הפרקליטות. לא אבין מי שלא יודע את הנושא , אבל לפעמים אי אפשר בלעדיו.
(מר א.רוזן: רק לא את מחיר הדירה). אם יהיה הסכם בוררות (מר א.רוזן: אם יהיה הסכם בוררות יהיה). אבל בדרך כלל הבוררים, הבוררים לומדים את כל הדבר, הרי הצדדים בדרך כלל: זה לא בדרך לימודים.

בדרך כלל אנחנו לא נוכחים על ישיבה של בורר. אם יש בעיה מסוימת, הדבר נדון, אבל לא בישיבה. אנחנו מקבלים החלטה בכתב (מר א.רוזן: אם יש בעיה מסוימת, הדבר נדון). אבל בדרך כלל הבורר מקבל החלטה בכתב. אנחנו לא נוכחים בישיבה של בורר.

(היו טענות לגבי אי נוכחות של בורר בישיבה)

מר ב.מ.מדרש: האם כאשר הבורר מקבל החלטה בנושא מקצועי של מעלית בדרך לימודים?

עו"ד ל.שכטר: לא הבנתי את השאלה שלך. (מר ב.מ.מדרש: לא הבנתי את השאלה).

מר א.רוזן: הבורר מחליט בדרך כלל. ב-90% מהמקרים הדבר נגמר. אבל יש מקרים שבהם ב-10% מהמקרים הבורר מחליט. ב) כי אנו מעדיפים את שני הצדדים. לא לא מעדיפים, אבל לפעמים, אחרי שהבורר מחליט, הבורר מחליט, אחרי שהבורר לא יודע מה לעשות, הבורר מחליט, הבורר מחליט, אבל לפעמים, הבורר מחליט, הבורר מחליט, אחרי שהבורר מחליט

נדמה לי שיש פה מספר שאלות. שאלה יסודית אחת - עלינו מחי שהוא לדעת מה אנו רוצים. אני שואל את שפירא: האם אנו רוצים בית כנסת בתוך מערת המכפלה או ליד מערת המכפלה. (השר מ.ח.שפירא: אני בעד זה שיהיה מה שהיה). התחיל הענין עם הרב לוונגר. הוא אמר שרצונו להתפלל במערת המכפלה מנחה ומעריב מדי יום ביומו. בראש השנה רצה לעשות קידוש. לבוא עם בקבוק יין למסגד - בשביל המוסלמים הרי זה דבר נורא. אמרנו לו מה שאמרנו. הוא יצא עם הבקבוק החוצה וקידש בחוץ, אבל השאלה מתעוררת על ידי הרב גורן ועל ידי השר זרחפטיג. אני עקרונית בעד זה שיהיה בית כנסת ליד מערת המכפלה, שיהודים יוכלו להתפלל בו. הבנין של מערת המכפלה למעלה משמש מסגד. אפשר להגיע לבנין בית כנסת. יש לנו קרקעות והדבר ניתן. מה שצריכים לדעת עכשיו - האם אנו רוצים לראות במערת-המכפלה בית כנסת, או שבאים ומבקרים והרוצה לומר תפילה אומר, אבל לא בית כנסת כמוסד של קבע. אני מבין משפירא, שהוא היה כך רוצה לראות את הדבר, שמה שהיה יימשך להבא.

הדבר השני שהייתי מציע - להפגש לשיחה עם כותבי הפטיציה. בכלל אנו צריכים לחיות אתם, וזה המקום היחידי בארץ שהוא משותף לנו ולהם. כמובן, לא צריכים להתנות מה שאנו עושים בהסכמתם, אבל בהחלט צריכים לדבר אתם ואם יש אי-הבנות לסלק אותם. אם יש דברים אחרים - אנו השלטון. אבל יותר אנושי כאשר אתה בא ומסביר להם ואומר: אנו לא עושים שם בית כנסת, לא נכניס שם יין, לא רק בחליפת מכתבים ולא דרך המשטרה הצבאית. אם זה זרחפטיג - שישב אתם וישמע טענותיהם. על פי רוב יש בזה פחדים רבים.

הם מבלבלים את המוח בדבר ההסכם שנעשה אתם. לאחר שנערך ההסכם ונקבעו שעות ביקורים, הסכימנו שברמדן נשנה את השעות. ההסכם הוא הסכם. הם לא אומרים שבגלל ההסכם בנוגע לרמדן הם מוכנים לשינויים בשעות. אבל כשם שברמדן קיצרנו את השעות של היהודים, כך לא יקרה אסון אם ביום הכיפורים שעה או שעתיים ישבו שם היהודים בלי לחלל את הענין המוסלמי. אם התפילה שלנו מחללת - אנו מצטערים. אבל יין, פירות, עישון סיגריות - זה לא חלק של התפילה. אפשר להבטיח להם שזה לא יקרה. למעשה יש שתי שאלות: א) אם רואים בזה בית כנסת או מקום ביקורים ומדי פעם מקיימים תפילה, ב) מה שלא ייקבע - לשבת ולדבר אתם.

ח'א שלמה גזית: בראש השנה ויום הכיפורים אשתקד נתקיימה תפילה למעשה בשעות הביקור. מספר המתפללים היה קטן מאוד. התפללו רק חיילים שהיו מצויים באותו יום בחברון. הוא הדין בכיפור, כשישבו באולם הקטן כל שעות היום. זה היה לאחר שהודענו להם שאנו עומדים לעשות זאת. היתה שיחה עם המופתי, עם הקאדי ועם מנהל המערה. הם אפילו עשו ג'סטה והכניסו את הספסלים לאולם הקטן.

השר מ.ח.שפירא: אני בעד זה שנשוחח אתם ונעשה אותו דבר של אשתקד.

השר מ.דיין: יתכן שיסכימו, אבל לא להתנות את הדבר בהסכמתם.

[illegible] [illegible] [illegible] [

השר א.שרון: יש להתייחס אל ערביי השטחים אחרת מאשר אל ערביי ירושלים. אם ערבי מירושלים שולח כל הזמן עצומות ואנו לא עונים לו, אין לנהוג כך לגבי השטחים. השטחים הללו הם שטח של כיבוש ואנו מעוניינים לקיים יחסים עם היושבים בהם. אם הם פונים אלינו, הן בתור מחאה והן בתור בקשה - אי אפשר להשאיר את התלונה שלהם בלי שום דבר. הצעתו של שר הבטחון היא במקומה. יש להזמין את האנשים האלה ולהעמיד אותם על דבר אחד. לא יתכן שנשאיר עצומה כזאת שאומרת, שתפילת היהודים מטמאת את מערת המכפלה, בלא תגובה. כי זה בית-אלהים ואלהים הוא לכולם. אי אפשר להשלים עם זה. (ראה'ס ל.אשכול: אין כאן המלה "לטמא". הם טוענים שיש פגיעה חמורה במקומות הקדושים). למנוע מיהודים לערוך תפילה, כדי לשמור על קדושת המקום, גם זה נגד הקוראן. הצעתי היא לדבר אתם ולא להשאיר את העניין הזה. לדבר אתם גם על עצם המכתב וגם על הסידורים להבא.

ביחס לבית הכנסת - אני חושב שמיום שקמה מערת המכפלה ועד לפני 20 שנה לא היה שם בית כנסת. למה לנו להקים בית כנסת? במשך אלפיים שנה לא היה במקום זה בית כנסת. ואם רוצים להקים בית כנסת - אפשר לעשות זאת בעוד שנה-שנתיים, למה דוקא עכשיו? אני מציע שלפי שעה לא נקים שם בית כנסת, אלא נמשיך בביקורים ובתפילות כפי שנהגנו במשך השנה הזאת.

השר מ.ח.שפירא: אני בעד זה לקבל את הצעתו של דיין ולשוחח אתם. אם אחרי השיחה לא יתקנו את המכתב שלהם - צריכה להיות גם תשובה שלנו בכתב, לא הייתי רוצה שחמיד יגיעו האשמות בכתב ואנו נצטרך להגיד שהיתה שיחה. אם יתקנו את המכתב - זה בסדר. אם לאו - צריכה להיות תגובה בכתב מצדנו. נכון שבדרך כלל אנו לא עונים על כל מיני פסיציות שלהם, אבל תמיד זה נוגע לעניינים פוליטיים, הפעם זה מתחיל בעניני דת. לדעתי צריכה להיות תשובה על הדבר הזה.

ראה'ס ל.אשכול: דעתי היא שצריך על מכתב זה לענות מכתב מנומס המעמיד אותם קצת בלחץ אל הקיר, דוקא מתוך טעמים דתיים. אפשר במכתב זה לכתוב, אנו מוכנים שמישהו יפגש אתכם (המושל או מישהו אחר) וליברר אתכם.- אבל שדוקומנט זה יישאר בלי תשובה - אי אפשר. שיחה יכולה להביא לידי כך שלא נוכל לכתוב תשובה. אם לא יקחו חזרה את הכתוב - מה נוכל לכתוב להם אז? לכן מוטב לענות להם לפני השיחה, שהמושל הצבאי מוכן לקיים אתכם שיחה. מכתב זה שייכתב צריך להיות "אגרת מוסר". להגיד להם: איך לא נקף אתכם לבכם להגיד, שיהודים בני אברהם פגעו במקום על ידי תפילתם.-

אני שומע בכל זאת שהמבנה הוא מסגד שהערבים בנו אותו.

השר מ.דיין: הנדבכים התחתונים הם מחקותפתו של הורדוס, בגודל אבני הכותל ובגדלים מהם. בין שזאת שרה אמנו ובין שלא - הקברות הם למטה. לשם יש פתח שצריכים רשות כדי להכנס בו. אף יהודי לא נכנס לשם. אני לא רוצה לעורר את כל הרעיונות הגדולים שהיו לנו. המקום למעלה, שנמצאים בו עכשיו, הוא רק מסגד. אין שם קברות. למעלה הם בנו את ה"עסק" המרובע כמצבה, וכולם יודעים

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

שהקברות הם למטה. נכון שהמיבנה למעלה הוא מסגד, אבל המסגד הזה עומד בחלקו המערבי על אבנים מתקופת הורדוס. (ראה"מ ל.אשכול: אולי גם לאל-אקצה יש אבנים מלפני הורדוס). הם יודעים שזה הסלע שעליו נעקד יצחק שלנו. ברור שהמקום שנכנסים לתוכו במערת המכפלה הוא מסגד.

ראה"מ ל.אשכול: אם היה עד עכשיו הסכם שמתפללים בחצר ובאולם הקטן עד 11.30, מכאן ואילך צריכים לקחת דברים אתם, כשם שהם בקשו הארכת הזמן שלהם ברמדן, אבל לא לעשות מזה ענין. היכן לבנות בית כנסת - על זה אולי נדבר כשנדון על חברון היהודית. ברור שבית הכנסת צריך להיות במקום הישוב היהודי.

השר מ.דיין: יש לי רשימה איפה מצויות אדמות של יהודים. על יד מערת המכפלה יש לנו קרקע יהודית. נדמה לי שתחנת האוטובוסים שלהם נמצאת על קרקע יהודית. צריכים לברר היכן מצויות קרקעות היהודים.

ראה"מ ל.אשכול: היתה איזו ועדה עם תמיר. לדעתי, בית הכנסת צריך להיות ב-70 הדונמים שבהם היה הישוב היהודי ולא במגרש אחר. אנו נאמר כך גם לשר הדתות, שבמקום יכולים להיות אנשי הרבנות הצבאית אבל הם לא צריכים לנהל את התפילה. זה לסובת הכל. לגבי יום הכיפורים - המושל יבוא בדברים עם כוחבי המטיצה.

השר מ.דיין: המושל שם הוא לא פיגורה בשביל זה. מוסה בעזה הוא קליבר אחר מאשר עופר בן-דוד. הוא לא מסוגל לזה ולא מתאים לזה. אם אנו לא רוצים לפגוע בכבודם, הדבר צריך להעשות על ידי ורהפטיג או על יד עבדכם הנאמן.

ראה"מ ל.אשכול: אם ורהפטיג יראה שנחוצה לו עזרתך, יבקש אותך.

השר מ.דיין: אני מבין שלא רואים את מערת המכפלה כבית כנסת. מתפללים שם תוך כדי ביקודים ובימים מיוחדים, כמו יום הכיפורים. בשמדברים עם ערבים צריכים להגיד להם דברים ברורים. כשישאלו: אתם רוצים לעשות שם בית כנסת?- מישהו צריך להשיב להם: לא, ביום הכיפורים אנו רוצים שיתפללו.

ראה"מ ל.אשכול: אגב, אני לא יודע את הדינים. אם זה בית קברות - כיצד מתפללים שם? ומה עושה כהן?

ש.שפירא:
השר מ.דיין: אין מערת המכפלה דומה לכותל. בכותל שם אנו בעלי-הבית. כל מה שעשו הערבים היה פגיעה בנו. פה להיפך. במשך כל השנה המבנה הזה מסגד. בכל זאת גם אני נולדתי בבית יהודי. עוד לא שמעתי שיהיה בית כנסת בבית קברות. ביום הכיפורים עולים לדוכן וכוהן לא יכול להכנס לשם. זה איסור מדאוריתא. אני בעד זה שהמושל לא יכול לטפל בזה, שהענין יעבור לורהפטיג עם שר הבטחון. הנימוק הוא פשוט: שר הבטחון הוא שניהל אתם את המו"מ. הוא הגיע אתם למודוס ויוונדי. הערבים יודעים גם להכחיש: לא דיברנו, לא עשינו. בשביל מצב אקוטי זה של ערב יום הכיפורים, אני מציע ששר הבטחון יפגש אתם והוא ידבר אתם.

[illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

אגב אורחא, אם מותר לי להביע דעה, כבר שמעתי שהמושל שם איננו מר בר רב אשי גדול. בחברון צריך שיהיה מושל מר בר רב אשי. שם יהיו דברים, זה מתפתח למשהו. צריך להיות אדם שיהיה להם דרך-ארץ בפניו. (השר מ.דיין: יש להם דרך-ארץ בפניו). אמרת שזאת לא פיגורה כמו מוסה גור.

השר מ.ח.שפירא: אולי אפשר להציע ששר הבטחון ושר הדתות ייפגשו אתם.

השר מ.דיין: שני שרים זה יותר מדי. אינני רוצה להתווכח עם ורהפטיג בנוכחותם. זה לא מגיע לעניין זה ולא דרושים לג'בר שני שרים. אפשר גם ללחוץ עליהם. אמנם המפתחות של הדלת אצלם, זה לא כמו בשער המוגרבים . אנו רוצים מהם שהם יפתחו את הדלת שעה יותר מוקדם בבוקר. המפתח אצלו. מה ~~אם~~ נעשה אם יגיד: אני לא אפתח? אנו לא צריכים להגיד לו: נפרוץ את הדלת בכוח. אפשר לתת לו להבין שאנו לא באים לעשות רק מה שהוא רוצה ומה שהוא מסכים. אפשר לדבר אתו, להסיר פחדים, אבל לא להתנות את עשייתנו בהסכם שלו.

השר י.ספיר: אני חושב שדיין צודק. בתוך שיחה כזאת אי אפשר להמנע מהשאלה שתועמד באופן ברור: אתם מתכוונים להקים שם בית כנסת או לא?- לכך צריכה להיות תשובה ברורה, שאין בדעתנו להקים שם בית כנסת.

ראה"מ ל.אשכול: אני חושב שזה נאמר: אין כוונתנו להקים שם בית כנסת בתוך המבנה, או להקים בית כנסת בחצר. אבל יחד עם זה אני חושב, שעל המכתב צריכים לענות. יש להניח ששני הדוקומנטים יופיעו בעולם.

(מ"כאל: זה כבר פורסם). יחד עם שר הדתות יש לנסח מכתב בכל הכבוד ובכל התוקף האדיב. אולי גם טוב - העולם לא חייב לדעת אם הוא רב אשי או מר בר רב אשי - שיחתום המושל הצבאי. זה צריך להיות דוקומנט. במכתב אפשר להוסיף: אם רצונכם להפגש - אנו מוכנים להפגש ולהסביר את הדברים בעל פה.

(השר מ.דיין: אין צורך להתנות את המכתב בשיחה). אני חושב על דוקומנט שבו אנו אומרים להם כך וכך, נוסף על זה אנו מוכנים להפגש אתם. אולי במכתב להגיד משהו על יום הכיפורים. זה צריך להעשות מהר. היום צריך להגיע מכתב. השיחה יכולה להתקיים אחר יום הכיפורים. מסופקני אם גם שר הדתות חשב שאנו נקח לנו את כל יום הכיפורים להתפלל בפנים בתוך האולם הקטן, אולי רק בחצר. תתייעץ אתו ותנסחו מכתב.

יש בעצם דבר ששר הדתות לא אמר לי בנוגע לצוות הרבנות הצבאית. כתבתי בעניין זה לשר הבטחון ונאמר לי, שלפי שעה יהיה סטטוס-קוו. אני מבין שאנו היום אומרים, שיהיו שם שנים-שלושה רבנים צבאיים, אבל לא הם מנהלים את העסק. לי הוא אמר, שטוב שיש כאלה שמשפיעים ~~אם~~ על היהודים, אבל יכול להיות שמישהו מהם קופץ בראש.

אלה אחרים, עם כתוב על הכתר ראש, כפי שעמד מתואר עם אלוהי
מרכבה של שם אחד. הכתר; צורך מראה מעל מרכבה של שם. עם הכתר ראשו,
זה מתחת לשמו. צורך הכתר הוא מראה לשם הרב-אחד כפרי. (שור ב.ראשי:
על השם הרב-אחד כפרי). אחרת מאמן על מראה פני שמו צורך.

שור ב.ח.מלכה: אחד אשר הכתר פני מכונית של אחרת הכתר שמו.

שור ב.ראשי: פני מראה זה הכתר הוא. אלוהי ראה הכתר על הכתר פני.
זה על מרכבה הכתר זה ראש ראשית על מרכבה. אשר פי
הכתר מראה. פני מכונית של הכתר מראה. אשר פי הכתר הוא. אשר פי
אשר הוא הכתר פני זה על הכתר ראה של מרכבה הכתר. אחרת אשר
הכתר הוא. פני מכונית של הכתר מראה. אשר פי הכתר הוא.

שור ב.כפרי: אלוהי אחרת הכתר הכתר. הכתר מראה הכתר על אשר הכתר פני
הכתר פני הכתר הכתר; אחת הכתר הכתר פני זה על הכתר הכתר פני.

שור'ש ל.אשרי: אלוהי אחרת שור הכתר: אל; הכתר הכתר פני זה על הכתר
הכתר, אל הכתר הכתר הכתר. אלוהי הוא פני זה על אלוהי אחרת,
פני הכתר אשרי הכתר. פני הכתר פני אחרת הכתר הכתר הכתר.
(ראש: זה הכתר אחרת). הוא פני על אחרת זה הכתר הכתר הכתר אחרת
אחרת אחרת. אשר פני הכתר - אחרת זה אחר הכתר על אחרת פני אל על הכתר
פני - אחרת פני הכתר הכתר. זה הכתר הכתר אחרת. הכתר אחר הכתר:
אם ראשי הכתר - אל הכתר הכתר הכתר על אחרת הכתר על.
(שור ב.ראשי: אל הכתר הכתר על הכתר הכתר). אלוהי אחרת הכתר אחרת
פני הכתר הכתר על הכתר הכתר, הכתר הכתר זה על אלוהי הכתר הכתר. אשר הכתר
הכתר הכתר הכתר על הכתר אחרת. זה אשר הכתר הכתר הכתר. אחרת הכתר
הכתר הכתר הכתר על אחרת הכתר. פני הכתר הכתר הכתר הכתר הכתר הכתר, אשר על
הכתר. אחרת על אחרת הכתר הכתר.

זה הכתר פני הכתר אחרת על אשר הכתר הכתר אחרת הכתר. הכתר
הכתר זה פני הכתר הכתר הכתר, הכתר הכתר הכתר הכתר-אחר. אלוהי הכתר הכתר
אחרת אחרת, אחרת הכתר הכתר-אחרת אחרת הכתר, אלוהי על הכתר הכתר הכתר.
על אשר אשר, הכתר אחרת הכתר הכתר על הכתר הכתר הכתר הכתר הכתר הכתר
הכתר אחרת הכתר.

השר מ.דיין: אני מבין שאת הפגישה אתם מקיים שר הדתות.

השר ז.שרף: שר המשפטים הציע שזה יהיה שר הבטחון. היתה הסכמה על כך.

ראה"מ ל.אשכול: טוב. אנו עוברים לסעיף שנקרא "לעצם הענין".

מ ח ל י ט י ם :

א) חוליית הרבנות הצבאית תמשיך לפקח על סידורי הביקור ועל הסדר הציבורי במערת המכפלה.

ב) בימים המועדים למתיחות או להתקהלות ציבור גדול - תימצא במערה גם חוליית משטרה צבאית אשר תבטיח את הסדר והחוק במקום.

ג) לקראת תפילת יום-הכיפורים יקיים שר-הבטחון פגישה עם נכבדי חברון על-מנת להודיעם ולהסדיר עמם תפילה בתוך המערה.

ד) במקביל xxxxxx תישלח תשובה בכתב לכותבי הפטיציה בחברון - בעקבות התפילה בראש-השנה. המכתב ינוסח ויתואם על-ידי שר-המשפטים אשר יקבע גם מי יהיה החתום עליו.

ה) סוכם שלא לראות במערת-המכפלה בית-כנסת, וניתן לומר זאת לנכבדי חברון בעל-פה.

./.

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]:

[illegible]) [illegible]

[illegible]) [illegible]

[illegible]) [illegible]

[illegible]) [illegible]

שט/2. סדר העבודה של הוועדה:

השר מ.ח.שפירא: לאחר שהממשלה קבלה את ההחלטה, שכל שר יהיה אחראי לענייניו (שורר בביתו), היו לנו הרהורים די קשים בנוגע לעניין. דומני שאנו לא די ביכרנו לעצמנו את ההתפתחות הזאת. מה פירוש שכל שר צריך לטפל בשטחיק בענייניו הוא. אני לא מדבר על הרושם שהדבר עשה בעולם, כאילו יש כאן הקדמה לסיפוח. אפשר היה לדעת מראש שכך הדבר יתפרש. אבל אני חושב שכל העניין אינו בר-ביצוע. אני יודע שאם משרד הפנים יצטרך לטפל שם כמו שצריך - הוא צריך להקים משרד כדי לטפל בענינים. זה כולל עיריות וכל מיני פעולות. למשל, לפני זמן מה קיבלנו עלינו את הטיפול בעניין של תעודות זהות. משרד הפנים העביר זאת. זה היה, כמובן, בשיתוף עם שר הבטחון וזה כמובן לקח כסף והרבה פקידות. יש לא רק פיקוח על עקודת הרשויות המקומיות אלא גם עניין של תקציבים וכו', כל מה שמשרד צריך לעשות. לשם כך נצטרך להגדיל בהרבה עשרות פקידים את המנגנון שלנו.

שנית, איך מבצעים זאת? אם לא יהיה מי שמתאם את הענינים משרד אחד עלול לפעול נגד משרד שני. באותה ישיבה אני אמרתי: כל העניין הזה בא בקשר עם ועדת המנכ'לים שהיא נעשתה לממשלה, היא נתנה הוראות וקבעה. אז אמרתי: אולי זה נגרם בגלל החסרון שלנו. היתה ועדת שרים לשטחים המוחזקים, אבל ועדה זו לא טיפלה בענינים. ממילא זה עבר למנכ'לים והם טיפלו בזה. אני חושב, שאילו יכולנו להפעיל ועדה זו שתטפל בשטחים המוחזקים כראוי, אז אפשר היה להשאיר את המצב כפי שהיה. (אני מתכוון לוועדה לשטחים המוחזקים). אז הפיקוח שלנו על ועדת המנכ'לים ועבודת שר הבטחון תהיה יותר יעילה. אני מבין שאין אנו יכולים לבטל את ההחלטה שנתקבלה, אבל הייתי מציע שנרדים את ההחלטה הזאת. (ראה'ם ל.אשכול: היה בטוח שמי שירצה להרדם - יירדם בין כך). לא הייתי רוצה שייווצר רושם בעולם שאנו חזרנו בנו מהחלטתנו, שכאילו יש כאן נסיון של סיפוח. אבל אם לא יהיה רוב להחלטה שלנו - לדעתי חייבים לשבת ולברר כיצד זה יכול לפעול. אני חושב שההחלטה שנתקבלה אינה בת-ביצוע.

השר ז.שרף: אני מתנגד להרדמת ההחלטה. היתה ועדה עם שר האוצר. עכשיו זאת ועדה חדשה. אני לא לגמרי בטוח אם הניסוח של ההחלטה היה נכון. אני לא יכול לומר, שאילו הייתי נוכח הייתי עומד על זה. מכל מקום, כאשר קראתי את ההחלטה השבוע, הניסוח "מתוך תיאום עם הממשלה הצבאי" אינו הולם את המצב. הממשל הצבאי הוא מכשיר. מה שלי נראה עכשיו לנתוץ, שאנו נעבד תקנון איך תיעשה העבודה על ידי המשרדים, הממשלה, הממשל הצבאי. יש כאן שלושה גורמים. אולי היו צריכים לעשות תקנון כזה מלכתחילה. אבל זה לא נעשה וחסרונו של הדבר מורגש עכשיו.

אני מציע שני דברים: א) להטיל על שר המשפטים שהוא יכין לנו תקנון כזה. ב) אני מציע לשר הבטחון, שעד שר המשפטים יביא את התקנון שיקבל את אישורו כאן, עד אז לא משנים את הסטטוס-קוו. נאמר לי שבינתיים נתן שר הבטחון הוראה שלא יהיה טיפול על ידי הממשל הצבאי, בכל אותם הענינים שטיפל בהם לא יטפל עוד,

מפני שהוחלט כפי שהוחלט. אני רואה לקונה בזמן כדבר לא טוב. עד שלא קובעים סדרים אחרים צריכים להמשך הסדרים שהיו עד כה. לא צריך להשאר זמן בינייים שיכול לקחת שבוע ויכול גם לקחת חודש. בשבוע זה יש שני ימים שהם לא ימי עבודה. בשבוע הבא חל חג הסוכות, אף הוא שבוע עבודה מקוצר. אני מציע שעד שלא נאשר תקנון כזה לא ישתנה שום דבר בסדרים.

<u>ראה"מ ל.אשכול:</u> אני מציע לחבריים לא לעשות את עצמנו למגוחכים. זה אלף-בית של העניינים. לא צריך היה להחליטם מה שהחלטנו. אפשר היה לחיות בלי זה. אם אנו החלטנו - אז החלטנו. הייתי רוצה שתוכיחו לי שקם בעולם "גוואלד", שהיהודים הולכים לספח את השטחים בעקבות הקמת הוועדה הזאת. היו קצת עתונים בישראל מטיפוסם של בעלת הקשת. זה חשוב או לא חשוב?

ב) לאף אחד לא היתה הנחה אף לרגע, שבשטחים הללו המוציא לפועל לא יהיה הממשל הצבאי. לכן אין צורך בשום חידושים. אם הניסוח באיזה מקום לא מושלם - או שנוסף באיזה מקום או לא, לאו דוקא היום. אני זוכר מה שאמרתי. אמרתי: יתכן ששר זה או אחר לא ירצה, אז ישב בבית. אם ירצה לבקר במקומות, יודיע למושל הצבאי, יהיה אצלו במשרד, ייפגש עם הערבי שמבקש אמבולטוריה או בית חולים. בנוכחותו ובנוכחות המושל הצבאי הערבי ייפגש ויכיר את השר. בכלל אני מיעץ לשר הפנים - אני חושב שזה יהיה במגמתו המלאה של שר הבטחון - שלא יחשוב שמה שהמשרדים הצילוסטיים עושים עולה ביוקר ומה שעושה הצבא עולה בזול. זה ישתווה. אם שר מוותר ולא רוצה בזה לטפל - תבוא עליו ברכה. גם בוועדה זו שנים-שלושה יירדמו וגם אין צורך שיבואו. לא הייתי בעד 11. טוב שיהיה מי שמרכז את הדברים והוא יעמוד בקשר רק עם המושל הצבאי בכל מקום.

ג) גם אני ביקשתי את שר המשפטים לנסח תקנון. לדעתי אפשר לעשות זאת תוך כדי 24 שעות. (<u>השר י"ש שפירא:</u> פה מתחילים חילוקי הדעות). בהונקונג חופרים לך חליפה מצמרו של כבש תוך שעה אחת. היום יום ראשון ואפשר לקבוע בדיוק את פרטי התקנון. אני בטוח שגם בלי "בדיוק" לא נעשה שטויות. לא עלה על דעת איש מאתנו שפתאום הממשלה האזרחית תתפשט על השטחים האלה. - לא איכפת לי שתהיה מגנה-כרמה מנוסחת בסעיפים.

<u>השר חיים גבתי:</u> אינני חושב שהחלטה זו מחייבת הערכות חדשה של המשרדים. המשרד שלי יש לו שטח פעולה גדול והוא מבוצע על ידי האנשים במקום. יש 300 אנשים שנשארו ממשרד החקלאות הירדני. מהאנשים שלי עובדים 3-4 אנשים המפעילים את המנגנון הזה ואין פרץ ואין צווחה. אינני רואה איזה שינויים אני צריך להכניס בקשר עם ההחלטה, אם הכל נשאר אותו דבר. על כן אינני חושב שיש כאן מהפכה מבחינה משרדית. אני רוצה להזכיר: בזמנו הקימונו שתי וועדות לשטחים המוחזקים. ועדה אחת לענייני כלכלה וועדה אחת לשירותים. מה שאנו עשינו פה - אנו צרפנו את שתים אלה למקום אחד. וועדת המנכל'ים צריכה להביא לפנינו, כשם שהביאה

..

[illegible] [illegible] [illegible] [

קודם לפני ועדת השרים= הכלכליים את ענייני התקציב וכו' - היא צריכה להביא את שאר הדברים הנה. בכלל איננני רואה מדוע אנו צריכים להתחרט על מה שהחלטנו.

השר פ.דיין: אני חושב שיש פה קצת אי-הבנה. חלק מזה מה שנאמר על ידי ראש הממשלה מעיד על חוסר בקיאותו בעבודת כמה משרדים. זה קורה לכל אחד מאתנו. שמעתי אותך בפעם הראשונה בממשלה כשאתה מדבר על זה, שבשטחים קיים רק הצבא. אז הערתי לך, שמשרד החקלאות עשה 40 סקרים של מים מעניינים באופן יוצא מן הכלל, והוא עובד בשטח החקלאי, שלא על ידי הממשל הצבאי. המומחים שלהם לריסוס ולזרעים עובדים שם. זה דבר אחד. שנית, במידה שאני אישית נוגע לעניין, רצוני לחזור על דברי ראש הממשלה: "שור מי לקחתי". מי ראה אותי, רבותי השרים, שאני בא ומודיע משהו בעניני חקלאות, האוצר, המשפטים בשמו? נכון שמבקש השרים אני כמעט היחידי שנפגש שם עם האנשים. נכון שהבעיות שם הן בטחוניות והממשל כפוף לי, עם כל הכבוד למושה ולעופר בן-דוד. (קודם היה בעזה אביב ברזילי, וכמעט היינו צריכים לפנות את עזה). ברגע שמפוצצים בתים ויש מחאה - לא המושל יכול לטפל בזה. היו שרים שכן רצו להכנס לשטח. למשל, בנסוב בעניין קלקיליה. מהיום הראשון אמרנו: אדרבא. חיים גבתי אף הוא ביקר מספר פעמים. (השר ז.שרף: אפילו אני ביקרתי פעמיים). בורג יש כמה פעמים באל-עריש ובעזה עם התושבים המקומיים (זה ענין של אונר'א). זה לא כך שכשרים רצו לבקר בשטחים הללו מישהו הפריע להם, וכשרצו לא עשו. באופן טבעי הבעיות שם הן בעיות בטחוניות. אילו שר הפנים היה הולך לדבר עם כפען על התפסרותו היה אומר לו: אל תפוצץ לי בתים. זה כלל וכלל לא נוגע לעניני פנים. (ראה'מ ל.אשכול: אלו הייתי אני שר הפנים הייתי אומר לו מה אתה רוצה ממני, בעניין פיצוץ בתים לך אל שר הבטחון).

בהחלטות הממשלה בסעיף אחד נאמר: הפעולות והמגע עם האוכלוסיה וכו' (השר פ.דיין קורא את סעיף ההחלטה). זה השתמע גם מהתורה שבעל-פה שהוספת בזמן הישיבה. השרים יצאו לשטחים וקבלו את התביעות והמשאלות של האוכלוסיה. ענין זה שהשרים יצאו לשטח נאמר בהחלטה ובהסבר שבעל-פה. זה לא פסול, לדעתי, וזה היה גם בעב ר. אני רוצה לומר לשר האוצר שנתתי הוראה כזאת, מפני שקבלתי מכתב לנהוג לפי סעיף א' ו-ב'. יש החלטת ממשלה שהיא מבקשת ממני לנהוג לפי סעיפים א' ו-ב'. נתתי לוורהפטיג שיתעסק בעניני מערת המכפלה. מדוע אני צריך לנהוג אחרת? אם הוועדה תאמר שאני אמשיך לטפל בשטחים עד שיתקבל הנוהג - זה דבר אחר. אבל אם מזכירת הממשלה כתבה שעלי לנהוג לפי הסעיפים האלה - נהגתי כך. (השר ז.שרף: עלי להודות שהמזכירות נוהגת בסדר קטלני). תאר לך שרף את מצבי לו ורהפטיג היה חושב שאני לא צריך לפעול במערת המכפלה והיה מתקבל מכתב כזה. היה אומר בישיבת הממשלה: מה לדיין בבית הקברות של מערת המכפלה? בסך הכל אני חושב שאין חילוקי דעות רבים בתוכנו. צריך להכניס את הענין למסגרת. במידה שוועדת המנכ'לים נוגעת בדבר היא צריכה להיות כפולה לוועדה זו. לא בכדי להוציא את הממשל מתחום הפיקוח,

[illegible] [illegible] [illegible] [

בדרך כלל הממשל כפוף לוועדת שרים לענייני הבטחון.

ראה"מ ל.אשכול: אני צריך משהו לתקן. כשאמרתי לעיבוד תקנון על ידי שר המשפטים, התכוונתי שישבו יום אחד שר הבטחון ושר המשפטים, אני מציע גם את עצמי, ויחד ננסח את הדברים. דיברתי ברורות, אין כל כוונה לממשלה האזרחית להתערב בשטחים הללו. אם נגיד איזה דבר ונעשה איזה דבר - נגיד ונעשה דרך הממשל הצבאי. יתכן שהוא יתווכח ולא יסכים - אז נדון בזה עוד פעם. זה יסוד הדבר. אם יש שר שאין לו ענין בזה - נניח לו. נניח שבא שר מסחר ותעשיה ואומר, שהוא יכול להסדיר בשטחים עבודה תעשייתית למאות ידיים. מן הדין שיסריח את עצמו למקומות האלה, ייפגש עם המושל הצבאי ויראה ויבדוק אם זה לא מזיק ולא מפריע. מחר יכול להיות דבר אחר. אני אומר, שאם נשב שלשתינו - בשיחה של שעה נעשה בדיוק מה שאתה אומר. אתה אומר שכמה דברים כך קיימים. הרי הענין לא התחיל בזה שאני או מישהו אחר קמנו ודרשנו שינוי המציאות. אם למשל שר המסחר והתעשיה, בלי ידיעת הממשלה, יציע עבודה לשטחים הללו, בלי שפה ברורו תחילה, אני אחשוב שלא עשה טוב, מפני שפה מתעורר כמה דברים. יתכן שלממשל הצבאי זה לא כדאי. יתכן שלממשלה כולה זה לא כדאי. זה לא מספיק ששר מסויים נותן עבודה בשטחים האלה. כשישאל אותי אגיד לו, שאני רוצה תחילה לדעת את עמדת ההסתדרות. שמעתי בהסתדרות שבקר קצת מודאג. אמרתי לו: אל תתערב, תן לחיות. אמר לי: אם אנו לא נעשה, יש אספקט כזה שגוף אחר יבוא ויקים פה הסתדרויות. את הסעיף השני אנו מסכימים בכך, שתהיה וועדה של שנים-שלושה חברים שינסחו את סדרי העבודה כך, שלא יהיה לא פרץ ולא צווחה. אני פחות מאחרים מתרגש ממה שכותבים בעתונים. (השר מ.ח.שפירא: רק ממה שנכתב ב"הארץ"?) אגיד לך עוד איזה דבר. לפעמים מגיע מברק משייקה בן-פורת מצרפת. הוא כבר יודע מה רוצה העתון שלו. הוא כבר אומר שכל צרפת מזדעזעת ח'ק פרסה ועושה רושם עצום. בכל אופן לא שמעתי ממשרד החוץ שיהיה דבר כזה. בכל זאת כשבא מכתב כזה של נכבדי חברון אמרתי, שצריך שתהיה לו תשובה, דזקומנט, שהגלגלים יכנסו למירוצם, הכל יהיה משומן, ואני בטוח שנסתדר בינינו.

השר ז.שרף: שתי הערות. א) כאשר תעבדו את התקנון, אם יהיו שינויים - נגיע את השינויים על דעת הוועדה הקטנה שתעבד את התקנון. עד אז סטטוס-קוו. (ראה"מ ל.אשכול: אני מתנגד לזה). יש כעת ענין דחוף - הצעת תקציב. עד עכשיו הסדר לגבי הכנת התקציב היה כזה: המשרדים הכינו את התקציבים שלהם מה שנחוץ להם בשטחים, דיכזו זאת בממשל הצבאי. שם * זה עבר מסננת. הממשל הצבאי שקל מבחינת צרכי המקום אם נחוץ יותר או פחות. היו דברים בינו ובין המשרד. אחר כך זה בא לאגף התקציבים במשרד האוצר, שם היה שיקול אם יש כסף או אין כסף. הידיעה היא כידי הממשל הצבאי. אם נשנה זאת - יצטרך אגף התקציבים להכנס לכל פרט. הצעת התקציב דרושה לנו תוך שבוע.

פסוק אחד נוסף: באתי לראש הממשלה בהצעה בדבר קבלנות משנה בשטחים של דברים שאנו לא מייצרים אותם בארץ אלא מיבאים מחו"ל, שאין בהם השקעה גדולה (מכונות תפירה). אני מניח שזה על דעת הוועדה שנעשה פעולה זו.

[illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

מ ח ל י ט י ם :

ראש-הממשלה, שר-הבטחון ושר-המשפטים יעבדו וינסחו את נוהל סדרי העבודה של ועדת שרים זו, ודרכי ביצועה של החלטת הממשלה מס. 737 מיום ט"ו באלול תשכ"ח (8.9.68).

ראה"מ ל.אשכול: לא בוער לי הענין; אבל אני בטוח שכבר היום לפני הצהרים יהיה בעתון שדוחים את הענין. (השר מ.ח.שפירא: מי הדליף?) איני יודע. אילו ידעתי מי הדליף היה שמח. אין עצה אחרת אלא אם תגידו לי: אתה רשאי לבקש שיאחזו בכל האמצעים לגלות. לו הייתי יודע - הייתי מעלה את זה לעין השמש. דיברתי עם אנשים שתפקידם בכך. הם אומרים שאפשר לפעול רק אם יינתנו להם זכויות מלאות. בלי זה הם לא יכולים להגיע לחקר הענין. יכול להיות שהדרך היא להעמיד על יד אשכול ממונה, שיקח שנים-שלושה אנשים וכל אחד מהם יעקוב אחרי אשכול יומם ולילה. הוא צריך לשבת גם בבית אצלי, מפני שיש לי טלפון בבית, עם מי הוא נפגש ואולי אמר לרעיתו.

השר מ.ח.שפירא: אתה מניח שזה מוכרח להיות כמו שזה היום במדינה? אני יודע שישיבה אחת של הממשלה, שדובר בה על דברים חשובים ביותר, כל מה שדובר נדפס למחרת ב"מעריב". כל אחד רגז ומחה ולא נעשה דבר.

ראה"מ ל.אשכול: התחלתי לקרוא את הספרות הפוסט-מלחמתית מנקדימון. שם מובאים פרוטוקולים שלמים של "שיבות ממא". ודאי מישהו מסר את החומר. זה מובא עם ה"חכמות" והחידודים של כל אחד. על ידי ענין זה אנו נכנסים לג'ונגל תדש. אני מוכן למסור את הענין לשר הפנים יחד עם שר המשטרה.

הדבר היחידי שסוכם בסעיף זה - הכנת תקנון. נעשה את הדבר במשך יומיים-שלושה, זה יכנס לפעולה ואין צורך לעכב שום דבר.

3. שט/3. מפעלים לקבלנות משנה ביהודה ובשומרון:

ראה"מ ל.אשכול: שרף העלה הצעה בדבר עבודת קבלנות. אם אין התנגדות - זה קיים.

השר ז.שרף: יש בידי מכתב של משקיע אמריקאי.

ראה"מ ל.אשכול: אבל כפי שנאמר זה ייעשה בכל מקום בידיעת המושל הצבאי.

השר מ.דיין: יש מקומות שצריכים לעודד את האוכלוסיה ויש מקומות שלא.

השר י.ש שפירא: א) אני מתנגד ששר הפנים יעשה את שר המשפטים ל"כפרה הינדל".

אין לי כוח לטפל בעניין ההדלפות. אני מתנגד להצעתו של שרף שנקבל החלטה על סטטוס קוו. למעשה מה היה? דיין הלך ופיצץ בית. על דעת מי צריך לטפל בזה? אמרתי שלאור המצב צריך משרד הבטחון לטפל בזה. (ראה"מ ל.אשכול: זה דוקא שייך לוועדת הבטחון). אין צורך לקבל שום החלטה. במשך יומיים שלושה יכולים לעבד תקנון. האמת היא זאת: העתונות היא בעד ליכוד לאומי, אבל יחד עם זה היא מוכנה להוציא את השיניים לכל אחד משרי הממשלה. זה פירושו של דבר. אנו צריכים לחיות בשלום עם כולם: עם או טנט, עם הערבים ואף עם היהודים.

ראה"מ ל.אשכול: סיימנו. הסטטוס קוו וועד נאך לעבן טויזנט יאר.

מ ח ל י ט י ם : שר המסחר-והתעשיה ידאג לקביעת הסידורים הדרושים על-מנת לאפשר הקמת מפעלים ביהודה ובשומרון, ליצור מוצרים וחלקי מוצרים בקבלנות-משנה עבור מזמינים מקומיים ומזמינים מחו"ל.

הישיבה נגעלה.

לתיק כתיב
שטחים

מזכירות הממשלה

ירושלים, כ"ה בתשרי תשכ"ט
17 באוקטובר 1968

פ נ י מ י

אל : חברי הממשלה

מאת: מזכיר הממשלה

כזכור החליטה הממשלה בהחלטה מס. 737 מיום ט"ו באלול תשכ"ח (8.9.68), להקים ועדת שרים לענין השטחים המוחזקים.

ועדת שרים זו הטילה, בישיבתה מיום ז' בתשרי תשכ"ט (29.9.68), על ראש הממשלה, שר הבטחון ושר המשפטים לעבד ולנסח את נוהל סדרי העבודה של ועדת שרים זו ודרכי ביצועה של החלטת הממשלה הנ"ל.

אני מ"ב את פירוט הנוהל כפי שנקבע על ידי שלושה שרים אלה. אודה לכם אם תואילו להורות למשרדיכם לפעול על פיו.

ב ב ר כ ה

מיכאל ארנון

פ נ י מ י

נוהלי עבודה בשטחים המוחזקים

סיכום ראש הממשלה, שר הבטחון, שר המשפטים
מיום 11.10.68

1. בהחלטה מס' 737 של הממשלה נקבעו סדרי העבודה של משרדי הממשלה בשטחים המוחזקים. על-פי החלטה זו מונתה ועדת שרים לענין השטחים המוחזקים, וכן נקבע כי ועדת המנהלים הכלליים, אשר הוקמה על-פי החלטה מס' 570 מיום י"ז בסיון תשכ"ז (26.6.67), תפעל על-פי החלטות ועדת השרים הנ"ל.

2. ועדת השרים שהוקמה על-פי ההחלטה הנ"ל קבעה ביום ז' בתשרי תשכ"ט (29.9.68) (החלטה מס' ש/2) כי ראש הממשלה, שר הבטחון ושר המשפטים "יעבדו וינסחו את נוהל סדרי העבודה של ועדת שרים זו, ודרכי ביצועה של החלטת הממשלה מס' 737 מיום ט"ו באלול תשכ"ח (8.9.68)."

להלן נוהל העבודה של משרדי הממשלה בשטחים המוחזקים כפי שנקבע על-ידי שרים אלה:

א. השלטון הרשמי היחידי באיזור מוחזק הוא בידי מפקד כוחות צה"ל באיזור (להלן "מפקד האיזור").

ב. מפקד האיזור הוא הסמכות הפורמלית היחידה באיזור מוחזק, הוא מחוקק במדת הצורך, הוא השלטון המבצע והוא ממנה את הפקידות המקומית, כולל שופטים מקומיים במדת הצורך. מפקד האיזור הוא הכתובת היחידה לאוכלוסיית האיזור.

ג. מפקד האיזור כפוף לשר הבטחון דרך הצווארות הפיקודיים של צה"ל.

ד. הפעולות האזרחיות השונות באיזור מוחזק יבוצעו ע"י משרדי הממשלה המתאימים, כל משרד בתחום סמכותו ואחריותו התקציבית. נציגי המשרדים יפעלו בתאום עם מפקד האיזור כלפי אוכלוסיית האיזור. נציגי המשרדים יהיו - כפי הנהוג עד כה - קציני מטה של מפקד האיזור.

ה. נציג משרד הפועל בשטחים יפעל על-פי הנחיית השר והנהלת משרדו ובמסגרת התקציב שאושר. פעולות אלה שעונות תאום עם מפקד האיזור ואישורו. חלוקי דעות יובהרו בהתאם לנאמר בסעיף ז' להלן.

ו. מפקד האיזור ידאג להסדיר פגישות עם האוכלוסיה המקומית לראש-הממשלה ולסגן ראש-הממשלה, או לכל חבר ממשלה בעניני משרדו, לפי בקשתם, או לפי הוראת ראש-הממשלה.

ז. ועדת השרים לשטחים המוחזקים תקבע את מדיניות הממשלה לגביהם ותכריע בשאלות השנויות במחלוקת בין משרדים שונים.

ח. ראש-הממשלה ינחה בהתאם להחלטות ועדת השרים, את ועדת המנהלים הכלליים בעבודתה.